

ВІННИЦЬКА МІСЬКА РАДА РІШЕННЯ

Від 22.02.2019 № 1542
м.Вінниця

38 сесія 7 скликання

Про затвердження «Концепції інтегрованого розвитку м. Вінниці 2030»

З метою вирішення стратегічних завдань місцевого самоврядування, спрямованих на покращення життя мешканців м. Вінниця, враховуючи Протокол про співробітництво в рамках реалізації проекту «Інтегрований розвиток міст в Україні» між німецькою урядовою компанією «Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH» та Вінницькою міською радою від 14.04.2016р., керуючись пунктом 22 статті 26, частиною 1 статті 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», міська рада

ВИРІШИЛА:

1. Затвердити «Концепцію інтегрованого розвитку м. Вінниці 2030» згідно з додатком.
2. Доручити виконавчому комітету міської ради:
 - 2.1. в термін до **31 травня 2019 року** розробити та затвердити систему моніторингу виконання «Концепції інтегрованого розвитку м. Вінниці 2030»;
 - 2.2. в термін до **31 липня 2019 року** розробити та затвердити:
 - 2.2.1. План реалізації «Концепції інтегрованого розвитку м. Вінниці 2030»;
 - 2.2.2. Каталог стратегічних проектів, розроблених відповідно до єдиної структури (шаблону), необхідних для впровадження «Концепції інтегрованого розвитку м. Вінниці 2030»;
 - 2.3. в термін до **31 жовтня 2019 року** розробити та затвердити Графік перегляду діючих цільових програм м. Вінниця з метою приведення їх у відповідність до «Концепції інтегрованого розвитку м. Вінниці 2030»;
 - 2.4. в термін до **1 грудня 2019 року** напрацювати та внести на розгляд сесії міської ради проект рішення про внесення змін і доповнень до Концепції інтегрованого розвитку м. Вінниці 2030 в частині передбачення заходів і проектів, які будуть реалізовуватись на території

населених пунктів, що увійшли до складу Вінницької міської об'єднаної територіальної громади.

3. Доручити департаменту економіки і інвестицій міської ради забезпечити супровід та координацію робіт, визначених у пунктах 2.1-2.4 цього рішення.
4. Департаменту у справах ЗМІ та зв'язків з громадськістю міської ради забезпечити оприлюднення «Концепції інтегрованого розвитку м. Вінниці 2030» на сайті міської ради та в засобах масової інформації протягом десяти днів з дня його прийняття.
5. Контроль за виконанням цього рішення покласти на постійні комісії міської ради: з питань промисловості, підприємництва, транспорту зв'язку та сфери послуг (А. Очеретний), з питань освіти, культури, молоді, фізкультури і спорту (О. Алекса), з питань житлово-комунального господарства та комунальної власності (О. Дан), з питань законності, депутатської діяльності та етики (Ю. Зажирко), з питань містобудування, будівництва, земельних відносин та охорони природи (А. Іващук), з питань охорони здоров'я та соціального захисту населення (В. Паненко), з питань планування, фінансів, бюджету та соціально-економічного розвитку (В.Кривіцький).

Міський голова

С. Моргунов

Додаток
до рішення міської ради
від 22.02.2019 № 1542

**Концепція
інтегрованого розвитку
м. Вінниці 2030**

ЗМІСТ

РОЗДІЛ А. ВСТУП ТА ОСНОВНІ ТЕЗИ	7
Правовий характер КІРМ Вінниця 2030	8
Постановка цілей	8
Процес розробки КІРМ Вінниця 2030	9
Основні тези	11
Основні виклики Вінниці	11
Чого прагнемо на наступне десятиліття	15
Як місто стане комфортним, культурним і соціально відповідальним	16
Як місто стане конкурентоспроможним	18
Як місто стане екологічним і зеленим, досягне сталої мобільності	20
Як просторовий розвиток міста стане збалансованим і компактним	22
Як громада міста стане сильнішою	25
РОЗДІЛ Б. ВІЗІЇ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРОЕКТИ	27
Комфортне, культурне та соціально відповідальне місто	28
Вихідні положення	28
Стратегічні наміри	31
Стратегічні цілі	31
Стратегічні проекти	35
Конкурентоспроможне українське місто на мапі Східної Європи	37
Вихідні положення	37
Стратегічні наміри	40
Стратегічні цілі	41
Стратегічні проекти	44
Екологічне і зелене місто над річкою Південний Буг, місто сталої мобільності	45
Вихідні положення	45
Стратегічні наміри	47
Стратегічні цілі	48
Стратегічні проекти	48
Місто збалансованого просторового розвитку	50
Вихідні положення	50
Стратегічні наміри	52
Стратегічні цілі	52
Стратегічні проекти	52
Місто сильної громади	53
Вихідні положення	53
Стратегічні наміри	59
Стратегічні цілі	60

Стратегічні проекти -----	64
РОЗДІЛ В. НАСКРІЗНІ ТЕМИ ТА БАЗОВІ ФАКТОРИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ МІСТА -----	66
Місто Вінниця в міжнародному, національному та регіональному контексті -----	67
Демографія, прогноз -----	71
Врахування прав та потреб чоловіків та жінок -----	79
Доступ до чистої питної води -----	88
Поводження з відходами -----	95
Цифровізація -----	98
Оптимальне управління міськими фінансами -----	99
РОЗДІЛ Г. РОЗВИТОК ГАЛУЗЕЙ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА -----	105
Освіта, піклування про дітей та молодь -----	106
Цілі -----	107
Фахові рекомендації заходів і проектів -----	109
Культура, збереження історичної, матеріальної та нематеріальної спадщини -----	112
Цілі -----	113
Фахові рекомендації заходів і проектів -----	115
Охорона здоров'я, фізична культура і спорт -----	118
Цілі -----	122
Фахові рекомендації заходів і проектів -----	123
Соціальна політика -----	125
Цілі -----	126
Фахові рекомендації заходів та проектів -----	127
Економіка, зайнятість і конкурентоспроможність, маркетинг, туризм ----	129
Цілі -----	134
Фахові рекомендації заходів і проектів -----	135
Охорона навколишнього середовища, озеленення, чиста вода, належне поводження з відходами -----	139
Цілі -----	141
Фахові рекомендації заходів і проектів -----	144
Транспорт і мобільність, доступність для всіх -----	147
Цілі -----	148
Фахові рекомендації заходів і проектів -----	149
Технічна інфраструктура й енергоефективність -----	153
Цілі -----	154
Фахові рекомендації та приклади проектів -----	155
Житло -----	156
Цілі -----	158
Фахові рекомендації та приклади проектів -----	158
Міське планування, просторовий розвиток, громадські простори -----	160
Цілі -----	161

Фахові рекомендації заходів і проектів -----	163
Громада майбутнього: залучення громадян до ухвалення рішень, адміністративні послуги, муніципальне управління, безпека, цифровізація -----	165
Цілі -----	166
Фахові рекомендації заходів і проектів -----	169
РОЗДІЛ Г. МОНІТОРИНГ І ВНЕСЕННЯ ЗМІН -----	175
Зв'язок із державним моніторингом-----	176
Зв'язок із регіональним моніторингом-----	176
Системи міського моніторингу -----	176
Муніципальне опитування громадян -----	177
Звіт розвитку щодо ефективності реалізації Концепції-----	178
Внесення змін до Концепції інтегрованого розвитку міста -----	178
ДОДАТКИ ДО КОНЦЕПЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО РОЗВИТКУ МІСТА 2030 -----	179
Глосарій-----	179
Перелік рисунків, таблиць та картосхем -----	184

РОЗДІЛ А. ВСТУП ТА ОСНОВНІ ТЕЗИ

Підрозділи:

- Правовий характер КІРМ Вінниця 2030.
- Постановка цілей.
- Процес розробки КІРМ Вінниця 2030.
- Основні тези.

*Концепція інтегрованого розвитку міста, КІРМ Вінниця 2030, є основою розвитку м. Вінниці щонайменше до 2030 року та певною мірою і надалі. Цей документ визначає просторові та змістові пріоритети і є другим за значенням документом цілісного розвитку міста після Генерального плану. Зі своїми засадами просторового розвитку, обговореними з широкими аудиторіями фахівців і громадськості, КІРМ Вінниця 2030 стане рамковим документом для розробки нового *Генерального плану розвитку* міста.*

Концепція є основною передумовою для більш детального планування галузей розвитку міста. Вона описує планування від абстрактного до конкретного – має частину із загальним описом візій розвитку міста, стратегічні проекти та визначені заходи в кожній із галузей. Крім того, Концепція базується на міжнародних принципах сталого розвитку та прив'язана до регіональних і державних програм розвитку. Такий підхід дає місту можливість слідкувати за тенденціями розвитку міст України та інших країн, зокрема європейських, і в порівнянні розуміти свої слабкі та сильні сторони.

Цей документ ухвалює міська рада, він є планом дій міста та основою програм розвитку і проектів. Він передбачає міжгалузеву співпрацю структурних підрозділів, установ, організацій і підприємств міста незалежно від їхніх форм власності та підпорядкування. Також концепція інтегрованого розвитку передбачає залучення інших учасників – підприємств, державних установ та організацій, громадян – до розробки та реалізації поставлених цілей. Спільна відповідальність за майбутнє міста сприяє консолідації людських і матеріальних ресурсів, співпраці та прискоренню розвитку.

Правовий характер КІРМ Вінниця 2030

КІРМ Вінниця 2030 є наступницею Стратегії розвитку Вінниці 2020 та логічно продовжує її. Методологія Концепції передбачає більш деталізоване галузеве та просторове планування із зазначенням стратегічних заходів, проектів і змін у просторі.

Концепція інтегрованого розвитку міста Вінниці 2030 є планом розвитку міста для всіх його мешканців, незалежно від політичної ситуації. Такий підхід дає змогу підвищувати довіру громадян до органів влади та впевненість у сталому й неперервному розвитку міста.

Концепція документує уявлення про необхідні просторові зміни на території міста та в галузях його життєдіяльності. Цей документ не змінює та не встановлює правових норм, тому власники та орендарі земельних ділянок/об'єктів нерухомості жодним чином не будуть обмежені у своїх правах. КІРМ радше є посібником щодо ухвалення рішень у процесі подальших просторових і змістовних змін.

Постановка цілей

Вінниця – середнє за розміром місто, що в останні роки виокремилася на карті України завдяки модернізації підходів до надання адміністративних послуг громадянам і розвитку галузі інформаційних технологій. У часи швидких змін, глобальних екологічних та економічних викликів, прискореної міграції населення, уповільненого природного приросту населення та відтоку талановитих кадрів довгострокове планування є необхідним відповідним пунктом наступного етапу розвитку міста. Подальше планування та ухвалення рішень вимагає наукового вивчення й обґрунтування, залучення широкого кола фахівців, підприємців, активних громадян.

Цей документ певною мірою обліковує те, що необхідно зробити в найближчій перспективі, щоб створити надійне підґрунтя для подальшого розвитку міста. Стратегічні проекти/заходи здебільшого констатують необхідність розробки концепцій розвитку конкретної галузі або відповіді на конкретні виклики. Це означає, що місто розпочало більш комплексно, цілісно, інтегровано розглядати свій розвиток і усвідомлювати необхідність залучення широкого кола учасників до планування та реалізації цілей.

Серед найбільш пріоритетних «стовпів розвитку» міста в цій Концепції виокремлено такі:

- захист навколишнього середовища та зменшення негативного впливу міста на нього;
- розвиток людини і громади (людський і соціальний капітал);
- модернізація та розвиток економіки як основного джерела, що дає можливість створити належне середовище для самореалізації та комфортного життя містян.

Тому такі теми, як *доступ вінничан до чистої питної води й, відповідно, очищення головної річки міста Південний Буг і малих приток, ефективно поводження з побутовими та промисловими відходами* набули актуальності, адже є критичними для добробуту нині та в майбутньому. Важливими міжгалузевими завданнями, вирішення яких створить надійну основу для подальшого зростання, є *облік і оціфрування усіх ресурсів міста, модернізація процесів управління містом, закладення основ міської статистики*. Названі сфери потребують міжсекторальної співпраці не тільки комунальних організацій, а й підприємств і установ різних форм власності й рівня підпорядкування. Це вимагає змін в організаційній структурі міської влади, посилення інструментів партисипації, гнучкості комунальних фінансів.

Визначення пріоритетів розвитку додає ефективності та сталості управлінню незалежно від політичних змін та акумулює ресурси для отримання бажаних результатів у найважливіших сферах життєдіяльності міста. Концепція інтегрованого розвитку Вінниці жодним чином не є заміником деталізованих програм розвитку галузей, які на основі науково обґрунтованих даних мають відображати тенденції та потреби дня. Натомість Концепція окреслює загальну картину й вектори розвитку для всього міста та його жителів з метою консолідації зусиль і ресурсів. Але у світі, що швидко змінюється, Концепція також має відображати реальний стан речей і реакцію на нові виклики. Тенденції, що виникатимуть у процесі реалізації Концепції, мають бути обґрунтовані надійними статистичними даними і дослідженнями та вноситись як зміни до даного документа.

Концепція містить цілі майбутнього розвитку міста, тому не має безпосереднього відношення до можливостей міського бюджету. Як передбачено методологією інтегрованого розвитку, реалізація проектів, програм і заходів, передбачених у Концепції, має передбачатися у бюджеті та враховувати різні джерела фінансування й залучення, різних акторів, які, у свою чергу, також володіють ресурсами – людськими, фінансовими, матеріальними.

Процес розробки КІРМ Вінниця 2030

У квітні 2016 року був підписаний **Протокол про співробітництво в рамках реалізації проекту «Інтегрований розвиток міст в Україні» між німецькою урядовою компанією «Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH» та виконавчим комітетом Вінницької міської ради**, однією зі складових якого є розробка Концепції інтегрованого розвитку міста Вінниці. Інтегрований розвиток міста є інструментом неформального стратегічного планування розвитку міста, який успішно застосовується в німецькомовних країнах. Проект передбачає перенесення та впровадження цього інструменту в українські міста для підвищення їх адаптації до результатів реформи з децентралізації. Інтегрований розвиток забезпечує:

- центральне місце людини та її потреб під час планування розвитку міста;
- партисипацію: планування відбувається у співпраці органів влади, експертів, підприємців, науковців, громадян та проходить у форматі діалогу чи полілогу (напр., у формі конференцій, майстерні міста, фокус-груп);
- комплексний і мультидисциплінарний підхід до налагодження функціонування галузей життєдіяльності міста;
- планування розвитку міста у відповідності до міжнародних та європейських принципів і цінностей, викладених у Лейпцизькій хартії «Міста Європи на шляху сталого розвитку», Цілях розвитку тисячоліття ООН, Програмі ООН з населених пунктів тощо.

Паралельно з напрацюванням Концепції інтегрованого розвитку міста Вінниці 2030 у рамках проекту «Інтегрований розвиток міст в Україні» було дано старт іншим важливим інфраструктурним проектам, які мають реалізовуватися за принципами інтегрованості та справляють міжсекторальний вплив на розвиток окремих районів міста. Два такі проекти стосуються району Замостя. Це інфраструктурний проект “Вінницька Миля”, який передбачає комплексну реконструкцію проспекту Коцюбинського, створення комфортного міського середовища для жителів і користувачів цієї вулиці. Інший проект - реконструкція парку “Хімік”. Він, хоча і є інфраструктурним, проте основна його мета – напрацювання кейсу з партисипації жителів міста на початкових етапах створення проектів міського розвитку. Інший проект стосується створення транспортної моделі міста, яка, враховуючи основні ідеї даної Концепції, має на меті створення оптимальної моделі розвитку міської мобільності Вінниці.

Хоча дані проектні ідеї розроблялися паралельно до КІРМ 2030, вони органічно включені як проекти у візіях і галузевих частинах Концепції, оскільки є міжгалузевими, а їх реалізація матиме значний вплив на окремі сфери життя/окремі райони міста.

КІРМ Вінниця 2030 не є однорідним документом, але він має логічну та послідовну структуру. Концепція складається з таких компонентів:

- **Вступ та основні тези:** включає рамкові умови та правовий характер даного документа, процес його створення, а також, що найважливіше, основний лейтмотив розвитку міста до 2030 року.
- **Візії подальшого розвитку:** формує комплексне уявлення про бажане майбутнє за ключовими напрямками розвитку міста.
- **Стратегічні проекти:** цей компонент визначає перелік проектних ідей, які є міжсекторальними та реалізація яких запускає процес позитивних змін у багатьох сферах і на великій території/по всьому місту.
- **Наскрізні теми** та базові фактори, необхідні для подальшого розвитку міста: дана частина Концепції включає ті сфери розвитку міста, які є міжсекторальними та водночас дуже специфічними/вузьконаправленими, і розвиток яких дасть відповіді на найбільш

нагальні виклики, а також створить підґрунтя для трансформацій Вінниці.

- **Галузеві частини:** тут описані конкретні галузі міста та запропоновані фахові рекомендації щодо їх подальшої трансформації та розвитку.
- **Картографічні матеріали:** даний компонент дає просторові уявлення того, як трансформуватиметься Вінниця впродовж наступного десятиліття за окремими напрямками.
- **Моніторинг і внесення змін:** тут прописаний алгоритм того, яким чином і за допомогою яких інструментів здійснюватиметься аналіз реалізації Концепції та досягнення поставлених цілей і проектів.

Всі вище перераховані розділи пояснюють та доповнюють один одного, відповідно по всій Концепції прослідковується логіка як від загального до конкретного, так і навпаки.

Основні тези

Основні виклики Вінниці

У процесі створення Концепції інтегрованого розвитку м. Вінниці 2030 надважливим є розуміння стартових позицій і тих рамкових умов, у яких місто досягатиме бажаного стану розвитку. Сьогодні Вінниця стоїть перед низкою викликів різного масштабу – глобальними, європейського рівня, національними, регіональними та локальними.

До глобальних викликів відносяться наступні:

- **Зміна клімату.** Глобальне потепління переважно проявляється у змінах (часто екстремальних) звичного середовища проживання та погіршення якості природних ресурсів, важливих для існування людини. Як наслідок ми отримуємо дискомфортне середовище проживання, яке штовхає нас на пошук нового, більш безпечного та сталого. У глобальному контексті це проявляється в активізації масових міграційних процесів. Локально отримуємо зменшення води в річках, зміну та/або зникнення видів флори та фауни, підвищення загрози розповсюдження інфекційних хвороб.
- **Технологізація та автоматизація усіх сфер життя.** Новітні технології, які стрімко проникають у нашу буденність, спричиняють дисбаланс світової економіки та розподілу багатства, адже завдяки цим технологіям одні країни швидко розвиваються та багатіють, інші залишаються позаду на багато десятиліть. Результатом є глобальне переманювання людського капіталу, який може продукувати та управляти цими технологіями. Це переманювання відбувається не просто в окремі країни, а в конкретні міста, тобто ми живемо у світі глобальної конкуренції окремих міст.

- **Динамічні зміни глобального ринку праці.** Технологізація призводить до швидкого відмирання традиційних професій. Така тенденція підсилює потребу у постійному здобутті нових кваліфікацій, отже, роль освіти протягом життя та психологічна здатність адаптуватися до швидких змін і здобуття фахових навичок є критичною для прийдешніх поколінь. Зворотним боком медалі технологічного прогресу є автоматизація та роботизація, які поступово нівелюють значення такого ресурсу, як людська праця, якщо вона не є творчою, або такою, яку поки не можна виконати за допомогою алгоритмів.

Прагнення України стати невід'ємною частиною європейської спільноти безперечно позитивне явище, але в першу чергу для тих українських міст, які до цього готові. Переосмислення та прийняття європейських цінностей, конкуренція з європейськими підприємствами, що працюють за міжнародними стандартами якості, інтеграція цих стандартів у функціонування українських підприємств, відкриті кордони та європейські стандарти життя – це виклики для сучасних українських міст, які хочуть стати конкурентоспроможними у тривалій перспективі та втримати талановитих спеціалістів.

До основних викликів на національному рівні, які будуть актуальні і для Вінниці, можна віднести такі:

- **Загроза безпеці.** Йдеться не лише про безпекові виклики, пов'язані з війною на сході України. Важливими є й такі аспекти безпеки, як **інформаційний** (здатність окремої людини та громади міста загалом аналізувати та відрізнити реальні факти від маніпулятивних, здатність власників даних, зокрема органів міської влади, захищати персональні дані громадян); **техногенний** (системи виявлення, запобігання кризам техногенного характеру та оповіщення громадян).
- **Забруднене навколишнє середовище.** На жаль, питання безпечного природного середовища для існування людини досі не стало пріоритетом будь-якого українського міста. Відповідно сфера екології фінансується за залишковим принципом, а українці, зважаючи на багатство природних ресурсів, ставляться до них недбало (так звана “ресурсна пастка” - чим більше в тебе ресурсів, тим меншою є потреба їх дбайливого використання).
- **Регіональні диспропорції.** В Україні все більш явним стає дисбаланс у розвитку окремих територій. З одного боку, він чітко проявляється у тандемі село-місто: сільська місцевість не здатна забезпечити всі блага сучасної людини, відповідно міста стають все більш привабливим місцем для проживання та розвитку. З іншого боку, простежується конкуренція власне між містами: якщо місто не є адміністративним і діловим центром національного масштабу (Київ), не мультикультурним містом та воротами до країн ЄС (Львів), не найбільшим портом та центром курортного регіону (Одеса), не науковим і студентським центром (Харків) та не місцем концентрації найбільш важливих для

країни підприємств (Дніпро) - такому місту важко вирізнитися та бути конкурентним.

Зазначені виклики напряду стосуються Вінниці. Їх ігнорування означатиме уповільнення або унеможливлення сталого розвитку міста.

Варто виокремити виклики, які чітко проявляються в контексті міста та впливають на його подальшу трансформацію:

- **Старіння населення.** Станом на 2015 рік частка осіб старше 60 років у віковій структурі населення Вінниці складала 19 %. Згідно з демографічним прогнозом ця частка збільшуватиметься. Це означає, що категорії населення молодше 18 років та старше 60 зрівнюються у своїй кількості протягом наступного десятиліття. Для міста, яке прагне розвиватися, такий сценарій є загрозливим.
- **Відтік студентів з міста.** Згідно з даними аналітичного центру CEDOS, який досліджував розподіл абітурієнтів по областях України, сальдо їх приїзду та виїзду у Вінницькій області під час вступної кампанії 2018 року склало 713 осіб. Оскільки майже всі вищі навчальні заклади області розташовані у Вінниці, це означає, що співвідношення тих, хто вступив у Вінниці з інших областей, та вінницьких вступників, які подавали документи у ЗВО інших областей, є негативним. При цьому ця цифра зросла у порівнянні з 2017 роком (– 535). По суті, місто (та область) втрачає потенційних молодих кваліфікованих спеціалістів, які могли б працювати і продукувати зміни у ньому.
- **Нестача кваліфікацій, необхідних для розвитку міста.** Місту потрібні люди з певними фаховими навичками у сферах, які є визначальними для його розвитку. Нині система освіти Вінниці не готує спеціалістів за такими напрямками, як: *сталій розвиток, урбаністика, міське планування, розвиток сільської місцевості, візуальні мистецтва (зокрема візуальна комунікація, наблік рілейшнз, реклама), екологічна економіка, соціологія, міська статистика, управління закладами в галузі освіти та культури, організаціями громадянського суспільства, демографія, виробництво та маркетинг органічної продукції, управління ЖКГ на рівні будинку, облік енерговитрат.* Також існує потреба в модернізації наявних спеціальностей і наближенні їх до реальних потреб міста: *педагогіка та методики викладання, культура, аудіовізуальне мистецтво, архітектура, публічне управління, менеджмент бюджетних організацій, відновлювальні джерела енергії, екологія та облік ресурсів, економіка, управління ресторанами та готелями, гастрономія, маркетинг, логістика.*
- **Незадовільна якість питної води.** Річка Південний Буг, яка є джерелом питної води для майже 70 % містян, має 4 клас (що характеризує воду в ній як брудну). Якщо брати до уваги вплив зміни клімату на кількість та якість води, а також ріст її споживання населенням, питання забезпечення якісною питною водою в місті буде лише загострюватися.
- **Зростання кількості відходів і неналежне поводження з ними.** В середньому один мешканець Вінниці продукує 280 кг відходів впродовж

року. Ця цифра є значно меншою, ніж у середньому по країнах ЄС - 480 кг на одну особу (згідно з даними Євростату, 2016 рік). Проте рівень переробки відходів у країнах ЄС є значно глибшим та більш комплексним, ніж у Вінниці. Для прикладу, кожен швед продукує 443 кг відходів на рік, а ступінь переробки цих відходів (спалювання та сортування на вторсировину) складає більше 90 %. Враховуючи тенденцію до збільшення кількості відходів у Вінниці, це питання залишатиметься актуальним для міста все наступне десятиліття.

- **Занедбані промислові території та недобудови, які мають бути повторно використані.** За попередніми дослідженнями, браунфілди займають близько 10 % забудованої території Вінниці. Це означає, що 1/10 урбанізованої території не використовується, має зношену інфраструктуру, є потенційно забрудненою та створює негативний соціальний вплив на прилеглі райони. Якщо місто прагне бути комфортним місцем для проживання, проблематикою цих територій необхідно займатися вже сьогодні.
- **Відсутність комплексної автоматизації управлінських процесів.** Вінниця для ефективного управління, а також гнучкого та комплексного процесу ухвалення рішень потребує повної інвентаризації, оцифрування, розробки систем моніторингу й аудиту та синхронізації для належного функціонування таких сфер: водні ресурси в контексті міста та регіону; повітря та рівень шуму; інфраструктура водо-, електро-, газопостачання та телекомунікацій, системи водовідведення, зокрема дощової й талої води; міські кадастри (земельних ділянок, будівель, дорожньої інфраструктури, зелених насаджень); наявний житловий фонд, зокрема прибудинкові території; промислові території, зокрема браунфілди; історичні й культурні пам'ятки тощо.

Чого прагнемо на наступне десятиліття

Місто, в якому хочеться залишитись.

Рис. 1. Піктограма КІРМ «Місто, в якому хочеться залишитись»

В центрі планування та діяльності міста, його установ, організацій, закладів, підприємств розташована Людина з її знаннями, навичками і потребами, яка постійно навчається і взаємодіє з іншими людьми з їх знаннями, навичками і потребами. За сприятливих умов - екологічних, економічних, соціальних – вміння та знання окремих індивідів, переплітаючись, створюють різноманітне та якісне середовище для них самих і

майбутніх поколінь, інноваційного розвитку міста та адаптації до глобальних змін.

На фоні негативного демографічного прогнозу в масштабах України через низьку тривалість життя, забруднене навколишнє середовище та сталу міграцію, незначного приросту населення міста за рахунок урбанізації місто Вінниця прагне зберегти, збагатити та примножити наявний людський ресурс.

Разом із закладами освіти та роботодавцями місто створює умови для того, щоб спонукати талановитих молодих людей залишитись у місті, або повернутись із новим досвідом, знаннями та вміннями.

Фахівцям і науковцям, наявним та запрошеним, у місті є де розвинути та реалізувати свій потенціал, створювати та застосовувати інноваційні технології.

Підприємцям - місцевим, залученим і потенційним - комфортно та вигідно виробляти конкурентоспроможні товари чи надавати якісні послуги.

Туристам хочеться залишитися довше ніж на один день.

І містяни, і гості мають доступ до якісної питної води, без загрози для здоров'я користуються міськими пляжами та водоймами. В будь-який район міста можна дістатися не більш як з однією пересадкою на доступному та комфортному громадському транспорті. В кожному районі міста є базові зручності та послуги для життєдіяльності людей будь-якого віку та стану здоров'я - зелені насадження, місця для прогулянок, бігу, тренувань, спілкування та дозвілля, освітні послуги та послуги охорони здоров'я, роздрібна торгівля тощо.

Як місто стане комфортним, культурним і соціально відповідальним

Розвиток і самореалізація людини в місті змістовного дозвілля

Незалежно від віку, соціального статусу чи фізичних можливостей кожен(а) громадянин(ка) міста мають передумови та інструменти для задоволення своїх як базових потреб - соціальних, медичних, освітніх, так і потреб самореалізації та самовираження - культурних, емоційних, продукування та втілення власних ідей. Місто добре знає про свої демографічні групи, місце їх розташування, потреби та тенденції до зростання (зменшення) і реагує відповідним чином для задоволення цих потреб чи підтримки позитивних векторів зростання.

Вінниця – місто Щедрика, всесвітньо відомого Carol of the Bells Миколи Леонтовича, і батьківщина українського класика Михайла Коцюбинського. Місто має цілу низку історично-культурних і релігійних об'єктів, переосмислення, ментальне та просторове об'єднання яких формує ідентичність міста, створює своєрідний Вінницький культурний простір, «дух міста». Крім того, ідентичність міста відображається та підсилюється матеріальною й нематеріальною спадщиною, що сформувала сучасність і дещо видозміненою буде передана нащадкам.

В об'єднаному культурному просторі жителі краще асоціюють себе з містом, позиціонують його назовні через своє мистецтво, підприємницьку діяльність, освіту, комунікацію із зовнішнім світом. У такому культурному просторі талановитим містянам легше пізнати та виразити себе, допомогти іншим передати свої ідеї цікавим способом - створити унікальний продукт “зроблено вінничанами”, що є засобом додавання цінності вироблених продукції та послугам.

Людям ззовні легше віднайти Вінницю на карті, зрозуміти та запам'ятати, чим вона відрізняється від інших міст України. Для створення такого простору, підсилення «духу міста», «культурного коду» необхідна передусім співпраця з органами влади усіх рівнів, приватними та релігійними установами й організаціями, у власності яких перебувають об'єкти історії та культури міста. Також у культурному просторі відтворюються основні виклики міста в місцевому, національному та глобальному контекстах, відбувається пошук нестандартних рішень та обговорення різних підходів. У цьому просторі формуються вінничани, сповнені відповідальності за власне

Рис. 2. Піктограма візії «Комфортне, культурне, та соціально відповідальне місто»

життя та здоров'я, бажання вчитися протягом життя, дбати про навколишнє середовище, розвиватися та розвивати своє місто.

В епоху глобалізації та швидких змін, тенденції до багаторазових змін професій впродовж життя місто створює середовище для якісної профорієнтації учнів, перекваліфікації та підвищення кваліфікації громадян, розвитку компетенцій і знань, що посилюють міжнародну комунікацію та співпрацю для подальшого розвитку вінничан і міста. В місті поважають і дотримуються рівності прав чоловіків та жінок, етнічних меншин, людей з інвалідністю, дітей. Місто співпрацює із закладами освіти усіх рівнів і форм власності, підтримує освітні ініціативи для створення середовища, в якому всі громадяни мають доступ до різноманітних знань, можливість отримати необхідні навички, щоб бути конкурентоспроможними та затребуваними на ринку праці, що дедалі більше вимагає креативних та унікальних спеціалістів, яких не можуть замінити роботи.

Місто має і розвиває спортивну інфраструктуру в різних його куточках. У громадян будь-якого віку є можливість дбати про фізичну форму. В амбіційних спортсменів і спортсменок є можливість готуватися до участі в Олімпійських, Паралімпійських іграх та міжнародних змаганнях у таких традиційно розвинених видах спорту, як веслування на байдарках та каное, легка атлетика, хокей на траві, кульова стрільба. Хокейно-легкоатлетичний стадіон міської ДЮСШ №1, що знаходиться в Центральному парку культури і відпочинку – місце, де розвивають легку атлетику та приймають змагання різного рівня, зокрема й міжнародні, що сприяє позитивному позиціонуванню Вінниці за межами країни.

Місто дбає про здоров'я вінничан, надаючи повний спектр якісних медичних послуг завдяки посиленню співпраці із закладами охорони здоров'я усіх рівнів і форм власності та сприянню страхової медицини.

На фоні прогнозу старіння населення місто забезпечує та заохочує громадян вести активний спосіб життя та дбати про власне здоров'я, розбудовує необхідну інфраструктуру для людей похилого віку, їхнього дозвілля та освіти.

Як місто стане конкурентоспроможним

Made BY Vinnytsia в трикутнику між економічними центрами України.

Вінниця як центр Подільського регіону та об'єднавча ланка трикутника Київ–Львів–Одеса. Місто підвищує конкурентоспроможність традиційних галузей, підтримує розвиток нових і створює власний продукт на підприємствах, що значною мірою належать вінничанам. Місто налагоджує співпрацю із закладами освіти для підготовки підприємливих та креативних спеціалістів, необхідних для розвитку економіки XXI століття.

Роль Вінниці в трикутнику буде глибшою завдяки посиленню ролі міста як важливого транспортного хабу регіонального масштабу за рахунок розбудови залізничної мережі, аеропорту та запланованого державою транспортного коридору між Гданськом та Одесою.

Місто закріпило імідж надійного партнера у співпраці з міжнародними організаціями, такими, як Світовий банк, GIZ, SECO, Федерація канадських муніципалітетів. Також місто продовжує створювати необхідні передумови для залучення іноземних інвесторів (передусім великі підприємства) в міську економіку, що сприяє урізноманітненню бізнесової культури та посилення позиції міста на міжнародних ринках. Паралельно у Вінниці створюються умови для внутрішніх інвесторів як передумови підвищення економічної активності містян.

Вінниця має чітко сформовані пріоритети економічного розвитку та спрямовує усі наявні природні ресурси, логістичний потенціал і людський капітал на їх підсилення та розвиток. Враховуючи традиційні галузі економіки та своє положення у сільськогосподарському регіоні, місто фокусується на розвитку харчової, деревообробної, текстильної промисловості та машинобудування. Залучення IT-розробок і креативних підходів може сприяти переосмисленню традиційних галузей, формуванню нових напрямків економіки, а також розвитку сфери туризму. Завдяки співпраці з органами влади усіх рівнів і місцевим бізнесом Вінниця стає вагомим економічним гравцем національного масштабу та інтегрується у глобальний ринок. На основі сильних сторін (географічне положення, велика кількість студентів і молодих спеціалістів, позитивний імідж на загальнонаціональному рівні) формуються локальні бренди міста, які сприяють його впізнаваності та присутності в інформаційному просторі, а це у свою чергу полегшує вихід

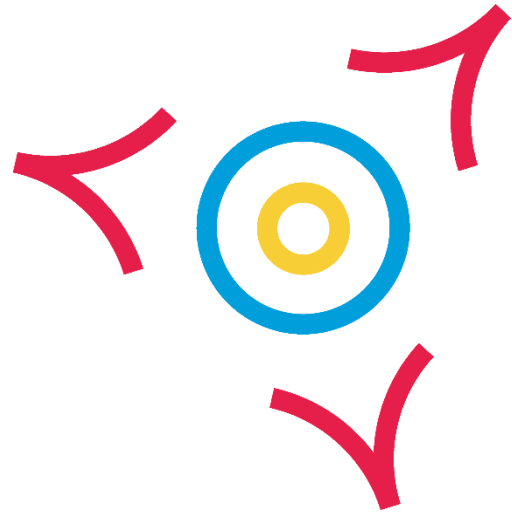

Рис. 2. Піктограма візії «Комфортне, культурне, та соціально відповідальне місто»

місцевого бізнесу на нові ринки. Впізнаваність міста сприяє й розвитку туристичної сфери як складової міської економіки.

Таб. 1. Матриця аналізу та розвитку пріоритетних галузей економіки м. Вінниці

	Людський капітал	Трансфер інновацій і технологій	Інституційне середовище	Доступ до ринків	Додана цінність	Власний продукт/сервіс
Харчова	Made IN Vinnytsia					
Машинобудування						
Легка						
Деревообробна						
ІТ, комп'ютерна інженерія					Made BY Vinnytsia	
Біотехнології / фармація						
Туризм						
Креативні індустрії						

Розвиток пріоритетних сфер економіки неможливий без використання та впровадження наукових рішень. Вінниця шляхом трансферу технологій та інновацій, підтримки локальних наукових ініціатив стимулює розвиток міської економіки та налагоджує співпрацю між освітнім, науковим та економічним секторами.

Місто підвищує свою конкурентоспроможність не лише залучаючи іноземних та українських інвесторів для вироблення продукції **Made IN Vinnytsia**, але й підтримує та розвиває підприємливість містян для створення власних підприємств і продуктів - **Made BY Vinnytsia**, особливо в креативних галузях та в галузях знань, найбільше представлених у місті. Для більш ефективного використання ресурсів підсилення наявних і потенційних галузей проводиться аналіз слабких сторін кожної з них у таких аспектах, як людський капітал, трансфер інновацій, інституційне середовище тощо.

Підвищення конкурентоздатності міста також включає ефективне функціонування фінансової системи, яке базується на обґрунтованому залученні фінансової допомоги як на державному рівні, так і міжнародному, а також на ефективному використанні наявних фінансових ресурсів. Місто оптимізує і податкову та регуляторну політики для легкості ведення бізнесу.

Підвищення конкурентоспроможності міста неможливе без розвитку необхідних компетентностей містян. Місто фокусується на підготовці, перекваліфікації та підвищенні кваліфікації фахівців у пріоритетних галузях економіки. Залучаються й інші затребувані кваліфіковані фахівці, яких місто не має змоги готувати. Вінниця створює необхідні умови для того, щоб громадянам, які тут народилися та виростили або приїхали сюди навчатися, займатися наукою, бізнесом чи працювати, було комфортно перебувати в місті та хотілося залишитись.

Як місто стане екологічним і зеленим, досягне сталої мобільності

Нульовий ефект негативного впливу на навколишнє середовище

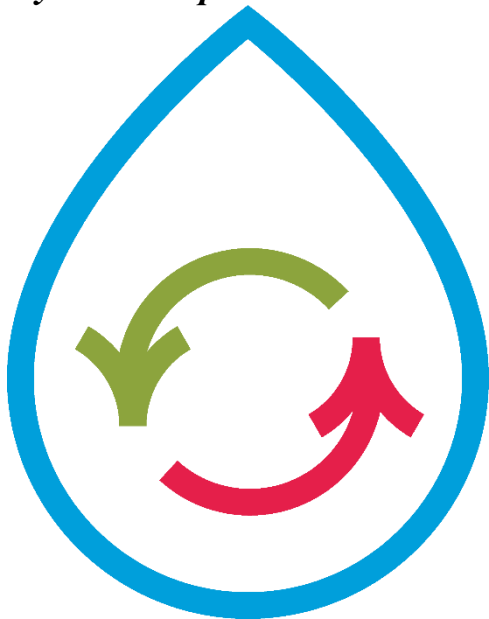

Рис. 4. Піктограма візії «Екологічне і зелене місто над річкою Південний Буг, місто сталої міської мобільності»

Вінниця – це місто, яке розуміє глобальні зміни клімату, пристосовується до цих змін і дотримується принципу «нульового балансу». Він досягається через зменшення та компенсацію зростаючого впливу міста на навколишнє середовище (воду, повітря, землю, тишу, зелені зони), з одного боку, та максимальну оптимізацію використання наявних природних ресурсів, з іншого.

Місто зберігає, підсилює та об'єднує в єдину мережу наявний зелений каркас, а також доповнює його у тих районах міста, де він відсутній або слаборозвинений – Замостя, Хутір Шевченка, Тяжилів, Старе Місто, колишні промислові райони на півночі та сході міста. Місто дбайливо

ставиться до природного ландшафту (лісові масиви, водні об'єкти, о. Кемпа), який уже існує та забезпечує його охорону, водночас забезпечуючи доступ до цього ландшафту для містян у рекреаційних і просвітницьких цілях. Це стосується як зеленого каркасу в межах забудованої території міста, так і природних ландшафтів (лісові масиви, водні об'єкти, с/г угіддя), які оконтурюють місто зовні та створюють природне “зелене” кільце.

Місто усвідомлює важливість сфери комунальних послуг як базової потреби для кожного жителя, тому забезпечує усіх містян якісним і безперебійним їх постачанням та мінімізує вплив відходів життєдіяльності людини на довкілля. Для забезпечення доступності комунальних послуг місто оновлює та утримує в належному стані наявну технічну інфраструктуру, забезпечує її в окремих віддалених районах (Пирогово, Сабарів, Старе Місто, Малі Хутори, Тяжилів, Десна), а також співпрацює з усіма важливими гравцями, незалежно від їх форм власності та підпорядкування. Важливим аспектом є інвентаризація технічної інфраструктури, аудит і моніторинг ресурсів та постачання комунальних послуг, що надає можливість виявлення проблемних ділянок у цій сфері та їх оперативну ліквідацію, а також створює передумови для довгострокового стратегічного планування у даній сфері.

Вінниця – енергоефективне місто, яке враховує глобальні зміни (клімату, енергетичної безпеки та енергонезалежності, вичерпність природних

ресурсів) і впроваджує енергоефективні заходи в усіх сферах функціонування міста, зокрема за рахунок використання альтернативних джерел енергії в енергетичному балансі. Місто може збільшувати частку альтернативних джерел у своєму енергетичному балансі як за рахунок продукування власної альтернативної енергії (використанні котлів на альтернативному твердому паливі, встановлення сонячних панелей на дахах будинків, використання енергії з переробки сміття), так і за рахунок енергії, виробленої в області (сонячні електростанції, гідроенергія малих річок, вітрова енергія).

Місто бере на себе відповідальність за забезпечення громадян в усіх його куточках якісною питною водою. Для досягнення цієї цілі проводяться заходи з очищення Південного Бугу, його головних приток (Тяжилівка, Вінничка, Вишенька), усіх струмків і потічків у межах міста, інвентаризація та моніторинг системи водопостачання й водовідведення, диверсифікація джерел водопостачання (зокрема за рахунок підземних джерел). Крім того, налагоджується регіональна та міжрегіональна співпраця з очищення та збереження річки Південний Буг як основного джерела водопостачання міста на найближче десятиліття.

Вінниця – місто, яке збирає, сортує, переробляє, утилізує та повторно використовує свої побутові (включно з небезпечними побутовими), промислові, будівельні, біологічні та великогабаритні відходи. Місто бере курс на утилізацію накопичених уже небезпечних промислових і побутових відходів, а також створює передумови для зменшення їх продукування, з одного боку, та налагодження повного циклу утилізації, з іншого.

Важливим аспектом сталого екологічного розвитку є збалансоване функціонування транспортної системи міста. Тому Вінниця орієнтується на стримування зростання кількості автомобільного транспорту в місті (як основного забруднювача повітря та джерела шуму), оптимізацію сфери паркування, використання альтернативних та екологічно безпечних видів міської мобільності.

У структурі міської мобільності надається перевага пішоходам, велосипедистам і комунальному громадському транспорту. Активно розвивається електротранспорт. Міська мобільність базується на трьох основних принципах: комфорт, безпека та сталість.

Вказані вище компоненти даної візії неможливі без системного та всеосяжного процесу інвентаризації, моніторингу та аудиту таких сфер, як надання комунальних послуг, технічна інфраструктура, енергоефективність, транспорт і мобільність, охорона навколишнього середовища. Іншим аспектом є залучення кваліфікованих фахівців, а також наукових установ і науковців з їхніми ідеями й розробками, що дасть змогу відновити баланс співіснування міста і навколишнього середовища.

Заходи з досягнення нульового балансу у взаємодії міста та навколишнього середовища неможливі без залучення абсолютно усіх, хто проживає у Вінниці та користується благами, які вона надає. Таке залучення можливе завдяки продуманій, комплексній, систематичній та всеосяжній інформаційній кампанії, яка має на меті донесення до вінничан думки про

важливість дбайливого ставлення до навколишнього середовища та економного використання ресурсів (води, тепла, електроенергії), продукування меншої кількості відходів, озеленення тощо. Інформаційна кампанія має пробудити в кожного жителя Вінниці персональну відповідальність за середовище, в якому він живе, і лише за її наявності можливий успіх усіх зазначених заходів.

Як просторовий розвиток міста стане збалансованим і компактним

Ріст “всередину”, ефективне використання внутрішніх просторових ресурсів.

Вінниця у просторовому аспекті є компактним містом, що проявляється у можливості для жителів відносно швидко та доступно задовольнити свої потреби та скористатися функціями (комерційними, комунальними, транспортними, освітніми, медичними, спортивними, культурними, рекреації та відпочинку, ін.), які місто надає. Наслідком компактності є висока щільність населення, яка навіть після приєднання нових територій у 2015 році та збільшенні площі міста майже вдвічі є як перевагою, так і викликом для міста, оскільки вимагає чіткого прорахованого просторового планування.

Подальший просторовий розвиток Вінниці базується на підході “росту всередину”, тобто ефективному використанні внутрішніх просторових ресурсів для динамічної трансформації міста. Такий підхід дає змогу зберегти та підсилити його наявну просторову структуру з усіма елементами для комфортності проживання - урбаністичне ядро; компактні та щільні райони висотної житлової забудови зі старими зеленими дворами радянських часів, субурбію з низькою щільністю забудови та природним ландшафтом, розташовану у безпосередній близькості до ядра; протяжний зелений пояс, який оконтурює та створює природні межі міста; річку Південний Буг як потужний рекреаційний пояс, що пронизує місто з півночі на південь; браунфілди як потенціал створення публічних просторів і майстерень для креативного самовираження містян; розвинену дорожню

Рис. 5. Піктограма візії «Місто збалансованого просторового розвитку»

мережу, яка об'єднує усі перелічені вище елементи у цілісну просторову систему.

Отже, у своєму просторовому розвитку Вінниця дотримується принципу збалансованості (росту всередину), що передбачає наступні підходи:

- Місто сталого просторового розвитку, яке у своєму рості використовує в першу чергу наявний внутрішній потенціал для розширення власних функцій. Цей підхід унеможлиблює процес «міського розповзання» та допомагає ефективно використовувати внутрішній ресурс. Ріст всередину відбувається найперше за рахунок ревіталізації браунфілдів, які сконцентровані у північно-східній частині міста, а також функціонального переосмислення окремих просторових компонентів (земельних ділянок, будівель тощо).
- Компактне місто, що означає помірне та функціонально збалансоване ущільнення міського простору. Ця збалансованість досягається шляхом актуалізації, підсилення та продовження лінії Корсо як просторового каркасу розвитку міста та основної транспортної артерії. Важливим елементом є і формування системи поліфункціональних центрів, які концентруються як вздовж Корсо, так і в інших районах з високою щільністю населення і покликані забезпечувати основними функціями усіх мешканців (транспорт, магазини з найнеобхіднішими товарами, школи, дитсадки, лікарні невідкладної допомоги, адміністративні послуги, соціокультурні центри та місця для спортивної активності, дозвілля, функції саморозвитку та самореалізації). В районах з низькою щільністю населення формуються монофункціональні центри, основна роль яких – забезпечення найважливіших базових потреб містян. Сталість розвитку міста можлива через створення мережі полі- та монофункціональних центрів та їх просторового зв'язку з Корсо й між собою.
- Місто коротких шляхів, у якому пріоритетність транспорту будується за наступним принципом: пішоходи, велосипедисти, громадський транспорт, автомобілі. Інтермодальність створює комфортні умови користування міським простором, незалежно від способу пересування по ньому.
- Місто без бар'єрів, яке нівелює негативний вплив наявних просторових бар'єрів та унеможлиблює створення нових. Безбар'єрність міського простору проявляється не лише у фізичному аспекті, але й у соціальному (просторова інклюзивність усіх соціальних груп міста, запобігання утворенню «закритих товариств» (gated community), трансформація та інтеграція слаборозвинених районів міста – Малі Хутори, Військове містечко, Тяжилів, Хутір Шевченка, Десна, промислові зони на півночі та сході міста).
- Вінниця створює передумови для забезпечення своїх жителів якісним, доступним, енергоефективним та інклюзивним житлом. Місто покращує умови проживання у наявному житловому фонді (багатоквартирні будинки, приватні домогосподарства) та формує запит на нове житло,

яке містить усі елементи для комфортності проживання мешканців. Будівництво нового житла ґрунтується на детальних розрахунках у його потребі та функціональних можливостей території, де воно зводитиметься.

Враховуючи зазначені вище підходи просторового розвитку, окремі просторові компоненти міста потребуватимуть або їх трансформації, або збереження. Під трансформацією мається на увазі пристосування простору до потреб містян та надання йому нових функцій (яких не вистачає в певній частині міста). Це стосується, зокрема, річки Південний Буг, інших річок, озер та їхніх берегових зон як місць для рекреації і відпочинку містян; зеленого каркасу міста, який для збалансованості навколишнього середовища потребує його доповнення (найперше в північно-східній частині міста); нівелювання просторових бар'єрів (Південний Буг, залізниця, браунфілди); підсилення та доповнення лінії Корсо; створення системи мультифункціональних центрів.

Збереження певних елементів міського простору не виключає їх трансформації, проте ця трансформація не має загрожувати унікальним ознакам, які має цей простір. Йдеться про такі елементи міського простору, як історичний центр з його пластом історичної, архітектурної та культурної спадщини; наявні зелені зони, мережа яких гарантує баланс взаємодії міста та навколишнього середовища; природний ландшафт, який оконтурює місто, створює його природну межу та зберігає просторову ідентичність.

Місто Вінниця просторово та функціонально інтегроване у регіональний контекст, що проявляється у сталій взаємодії із сусідніми громадами та збалансованому функціонуванню Вінницької агломерації. Ця збалансованість проявляється у формуванні «життєвого простору» для Вінниці, що означає збереження природних кордонів із сусідніми громадами, унеможливлення просторового злиття й розмивання меж міста та цих громад.

Для досягнення перелічених компонентів просторового розвитку місто використовує нові підходи у сфері планування та розвитку. Одними з таких підходів є неформальні інструменти міського планування, які передбачають обговорення та пошук консенсусу з усіма зацікавленими стейкхолдерами, їх залучення на початкових етапах планування, гнучкість планування та використання ширшого спектру інструментів залучення та взаємодії. Крім того, місто для збалансованого просторового розвитку залучає спеціалістів із просторового планування, кадастру, сталої міської мобільності, міського ландшафтного дизайну, урбаністики, соціології, міської економіки тощо.

Як громада міста стане сильнішою

Посилення довіри та взаємодії через реалізацію спільних цілей.

Рис. 6. Піктограма візії «Місто сильної громади»

Місто Вінниця у 2030 - місто, формування якого орієнтований на громадян, розвиток їх громадянських компетентностей, довіру та комунікацію між ними й організаціями, які вони створюють і представляють. Місто регулярно досліджує потреби та настрої громадян щодо муніципальних послуг, рівня відчуття безпеки й задоволеності управлінням містом, комунальними закладами та підприємствами, рівнем життя в місті, дозвіллям, можливостями освіти та самореалізації, робочим місцем; публікує результати цих досліджень, ретельно аналізує ці дані та робить відповідні кроки щодо поліпшення рівня життя в місті разом із ключовими стейкхолдерами міста.

Якість, спектр та доступність адміністративних і комунальних послуг дедалі зростає. Заклади, підприємства, установи та організації міста є клієнтоорієнтованими. Їх співробітники мають необхідні навички комунікації між собою та з громадянами, постійно підвищують професійну кваліфікацію. Місто має оновлену систему роботи з персоналом, що розвиває потенціал наявних працівників та створює середовище для залучення й утримання молодих спеціалістів.

Управління містом, його комунальними підприємствами, установами, організаціями та закладами дедалі відбувається у більш горизонтальний спосіб, що сприяє швидкому обміну інформацією між керівництвом міста та службовцями, які безпосередньо працюють з містянами. Такий підхід спрощує виявлення талановитих посадовців, здатних розробляти та реалізовувати комплексні проекти розвитку міста, зокрема стратегічні проекти й заходи, названі в даній Концепції.

Для поліпшення якості послуг, участі громадян в ухваленні рішень і відчуття спільної відповідальності за розвиток міста залучаються інститути громадянського суспільства та носії формальних і неформальних ініціатив до надання різного виду послуг, консультацій щодо розвитку окремих галузей чи подолання наявних викликів. *Місто підтримує ініціативи, що передусім сприяють його розвитку та реалізації даної Концепції, направлені на захист навколишнього середовища, цифровізацію, розвиток навичок роботи з*

цифровими технологіями, креативності, підприємництва, законслухняності, вміння працювати в команді та критично мислити. Відчуття спільної відповідальності підвищує довіру громадян до муніципальних і державних установ та організацій, взаємну готовність брати участь у формальних і неформальних заходах та ініціативах, без яких розвиток міста неможливий - наприклад, вчасна сплата податків, поведження з побутовими відходами, відповідальне ставлення до водних та енергетичних ресурсів, взаємоповага та продуктивна взаємодія.

Співпрацюючи з відповідними правоохоронними органами, місто дбає про безпеку жителів через системи відеонагляду, швидкого реагування на порушення, інформування населення про надзвичайні ситуації.

Взаємодія органів влади з громадянами, підприємцями, установами та організаціями різного підпорядкування при вирішенні критичних для міста питань створюють атмосферу довіри та співпраці, вирішенню законсервованих юридичних диспутів щодо власності незадіяних земельних ділянок та об'єктів нерухомості, використання яких сприятиме компактному просторовому розвитку міста. Спрощені та прозорі правила користування, видачі дозволів на користування земельними ділянками та об'єктами комунальної власності, зрозумілі усім зацікавленим акторам, створюють здорову конкуренцію та сприяють більш ефективному використанню наявних ресурсів міста.

Прозорість правил та участь громадян в ухваленні рішень розвиває почуття цілісності громади. В таких умовах громада може артикулювати свої інтереси, їх захищати, пропонувати альтернативні та обґрунтовані рішення щодо розвитку міста та людей у ньому. Місто створює умови, налагоджує різноманітні канали взаємодії між органами влади та містянами. Місто ефективно використовує новітні інформаційні технології в управлінні, комунікації та наданні послуг.

РОЗДІЛ Б. ВІЗІЇ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРОЕКТИ

Візія – це ідея, логічна конструкція образу бажаного майбутнього. КІРМ Вінниця 2030 побудована візійним підходом, відповідно місто формує для себе бажане майбутнє, ставить стратегічні цілі його досягнення та фокусується на стратегічних проектах як основних драйверах і практичних аспектах досягнення візійного бачення.

В Концепції сформульовані 5 візій, кожна з яких містить усі ключові сфери розвитку міста. Ці візії частково перегукуються зі Стратегією Вінниця 2020, що свідчить про наступність Концепції та сталий підхід до міського планування.

Візії розвитку міста:

- Комфортне, культурне та соціально відповідальне місто.
- Конкурентоспроможне українське місто на мапі Східної Європи.
- Екологічне і зелене місто над річкою Південний Буг, місто сталої мобільності.
- Місто збалансованого просторового розвитку.
- Місто сильної громади.

Комфортне, культурне та соціально відповідальне місто

Розвиток і самореалізація людини в місті змістовного дозвілля

Вінниця - це місто, де відступають від шаблонного відзначення свят і започатковують новий формат культурних заходів. Місто влаштовує для містян масштабні фестивалі, які прославляють Вінницю та залучають економічні ресурси різноманітні креативні складові, акцентують на історично-культурних особливостях міста. Місто володіє потенціалом стати театральним, музичним, мистецьким центром, що продукує безліч напрямків розвитку сучасної культури і мистецтва. Сфера охорони здоров'я та спорту пропагує здоровий спосіб життя, наголошуючи на можливості містян розраховувати на повну включеність медичної сфери та муніципальної страхової системи до покриття видатків на проведення повного лікування. Навчання протягом життя та особистий розвиток є важливою і невід'ємною частиною життєдіяльності містян, простором для зростання кожного та підвищення майстерності кваліфікованих кадрів, які володіють навичками XXI століття. У Вінниці рівність прав, інклюзія, захист прав дітей та інших вразливих груп населення (зокрема переселенців та учасників бойових дій), міжконфесійна повага та взаєморозуміння, а також ненасилля – основа культури та соціальної політики. Враховуючи зазначене вище, а також економічний стан держави та сучасні світові тенденції, слід пропагувати страхову медицину, підтримувати альтернативні види освіти, авангардні культурні напрямки. Все це вкупі створить культурне та соціально відповідальне місто, яке стане магнітом для молодих фахівців та їхніх сімей у самореалізації.

Вихідні положення

Бажаний образ майбутнього м. Вінниці у 2030 році – толерантного, живого, потужного, самодостатнього міста й регіонального центру, яке зустрічає майбутнє як місто доступності, інтеркультурного різноманіття, міжконфесійного діалогу та гендерної рівності, просторового розвитку зі змішаними функціями; місто соціальної інтеграції, збереження культурної спадщини, позитивної культури гостинності та сучасне місто з яскравими урбаністичними ознаками.

Виклики, на які місто має реагувати задля досягнення цього майбутнього, полягають, зокрема, у підвищенні рівня роз'єднаності у суспільстві, невідповідності законодавчої бази реальному життю, відтоку молоді, а також кваліфікованих містян із регіону, відсутності або недостатній якості послуг і соціальних закладів у місті, слабкій інтеркультурній та гендерній політиці, посиленні недовіри населення до влади, релігійній трансформації, низькій споживчій вартості культурного продукту,

соціокультурній міграції глобального характеру, недостатній обізнаності жителів міста у питаннях захисту прав та інтересів дітей, зниженні рівня загальної культури населення, ухвалення рішень стосовно дітей і молоді без урахування їхнього бачення, нерозвиненому приватному секторі у соціально-культурній сфері, погіршенні здоров'я населення через низький рівень життя, недотриманні принципів здорового способу життя, низькій якості питної води, пасивній позиції громадян щодо медичної та фізичної культури загалом. Недостатня популяризація здорового способу життя, відсутність у місцевих ЗМІ профілактичних спортивних і медичних програм, застаріла матеріально-технічна база, відсутність сучасної інфраструктури, яка повною мірою задовольняла б потреби населення, пасивний відпочинок (значна частина населення проводить вільний час, сидячи біля персонального комп'ютера в мережі Інтернет або в кафе і ресторанах, замість активного відпочинку); відтік кадрів за кордон; низький відсоток жителів, застрахованих за програмами добровільного медичного страхування; низький рівень задоволеності містян медичними послугами; нерозкритий потенціал для проведення дозвілля і заняття спортом у паркових зонах.

Обмеженість фінансових ресурсів місцевих бюджетів, спрямованих на розвиток, заохочує місцеву владу до оптимізації видатків, зокрема у сфері культури і мистецтв. Наявність застарілої та неефективної інфраструктури, утримання якої є часто дуже дороговартісним, вимагає від керівників упровадження інноваційних дієвих механізмів, спрямованих на культурні трансформації.

Соціально-вікова (демографічна) характеристика сучасного культурного простору регіону потребує перегляду форм і засобів продукування культурних благ, і, відповідно, підвищення стандартів їх доступності та інклюзивності. Це буде стимулом для пристосування культурних програм і об'єктів до потреб певних груп населення.

Для подолання перелічених викликів необхідне переосмислення та застосування нових підходів до функціонування культурної, медичної, спортивної, освітньої, соціальної сфер, а також таких напрямків, як молодіжна політика, захист прав дітей та молоді, інклюзія, гендерна політика, ін.

Освітня галузь у м. Вінниці з широким колом надавачів освітніх послуг і концептуально різноманітними послугами, що забезпечуються освітніми та навчально-виховними закладами, включає в себе щільну мережу дошкільних і шкільних установ, зокрема групи денного догляду, різні виші та вищу школу з підвищення кваліфікації. Що стосується показників відвідуваності, Вінниця посідає провідне місце у Вінницькій області. Навчальні заклади керуються високими стандартами викладання навчальних дисциплін і профорієнтації. Незважаючи на це, система навчально-виховних і освітніх закладів міста потребує значної модернізації. Обов'язковим для реагування на демографічні процеси в кожному мікрорайоні є узгодження розміщення освітніх установ.

Рівність у правах, соціальна інтеграція, участь та відкрите культурне співробітництво, притаманні Вінниці, свідчать про толерантність і відкритість міста світу. Багато благодійних, громадських організацій і спілок, комунальні соціальні установи пропонують всебічні послуги зі сприяння інтеграції соціально вразливих верств населення та осіб, які перебувають у скрутному становищі або складних життєвих обставинах, а також мігрантів, внутрішньо переміщених осіб. Громадська активність жителів міста порівняно з іншими містами – висока. Після набуття незалежності Україною значне скорочення робочих місць призвело до зростання рівня безробіття і кількості одержувачів соціальної допомоги. Хоча в останні роки ситуація на ринку праці поліпшується, рівень зайнятості населення і пов'язана з цим соціальна ситуація залишаються проблематичними. Метою є зниження рівня бідності та скорочення ризиків, що провокують соціальну ізоляцію, пов'язану з фактором бідності.

Місто має намір приєднатися до міжнародної ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді», започаткованої Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) у 1996 році. Ця ініціатива дасть можливість позиціонувати Вінницю як місто, де поважають права дітей та молоді, а також, завдяки ЮНІСЕФ, це реальна перспектива спрямувати інвестиції до міста.

Відсоток молоді від загальної кількості жителів Вінниці становить 31,6%, тоді як у Житомирі – 28,3%, а в Рівному – 26,4% молоді. Це свідчить про здатність міста швидко реагувати на зміни зовнішніх економічних чинників і перспективи його зростання в майбутньому.

Основними проблемами, що перешкоджають забезпеченню рівних прав та можливостей жінок та чоловіків, наразі є недостатній рівень застосування законодавства у гендерній сфері, застаріла система збору статистичної інформації, розподіленої за статтю, що обмежує можливості всебічного оцінювання ситуації життя громади з урахуванням гендерної перспективи, панування стійких стереотипів щодо розподілу ролей чоловіків і жінок у політиці, економіці, суспільстві та сім'ї, використання у рекламі, засобах масової інформації та Інтернет-мережі елементів, що закріплюють у свідомості людей ідею нерівності жінок і чоловіків, збереження патерналістичних очікувань жінок і чоловіків при вирішенні повсякденних проблем, занижена оцінка з боку жінок своїх професійних, громадських і лідерських якостей, низький рівень поінформованості чоловіків і жінок про кращі європейські практики паритетної демократії, недосконалість системи реагування на факти дискримінації за ознакою статі, особливо на місцевому рівні.

Для системного вирішення зазначених проблем, виконання міжнародних зобов'язань України у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, подальшої мобілізації та координації зусиль органів місцевого самоврядування, міжнародних і громадських організацій буде розроблена відповідна Програма.

Вінниця є багатокультурним і багатонаціональним європейським містом, жителі якого плекають і розвивають українську культуру, водночас підтримуючи та сприяючи культурному самовираженню представників інших народів. У місті проживає понад 40 національностей (згідно з даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р.), навчаються студенти з Африки, Азії та Латинської Америки (1941 чол., згідно з даними управління Державної міграційної служби у Вінницькій області станом на 01.10.2018 р.). В останні роки постало й питання внутрішньо переміщених осіб зі сходу нашої країни (5828 чол., згідно з даними департаменту соціальної політики Вінницької міської ради станом на серпень 2018 р.). Зважаючи на це, міська влада намагається згуртувати громадянське суспільство, одночасно вивчаючи досвід європейських інтеркультурних міст, для яких характерна взаємодія національних спільнот і мігрантів з корінним населенням, і в яких етнокультурність є перевагою, що може зробити громаду міста сильнішою. Втілення моделі інтеркультурності означає визнання цінностей різних культур та їхніх прав брати участь у створенні спільної ідентичності. Мова йде не лише про піднесення нових або незнайомих культур, але й про шанування традиційних і місцевих сторін культури, про інтеркультурну інтеграцію між різними етнічними групами, внутрішньо переселеними особами, мігрантами, новоприбулими та іноземними гостями в міському просторі.

Стратегічні наміри

1. Створення відкритого культурного простору.
2. Створення якісної та різноманітної системи освіти міста. Сприяння та пропагування освіти впродовж життя.
3. Сприяння формуванню здорової громади як запоруки стабільного економічного зростання міста та першооснови для самореалізації.
4. Підвищення рівня інклюзивності в наданні міських послуг.
5. Захист прав дітей і запобігання дитячій бездоглядності, залучення дітей та молоді до розвитку громади, сприяння самореалізації та працевлаштуванню молоді.
6. Сприяння становленню гендерної рівності.
7. Сприяння розвитку інтеркультурності в рамках Програми Ради Європи «Інтеркультурні міста».

Стратегічні цілі

1. Створення соціально відповідального міського середовища

Соціально відповідальне міське середовище полягає у соціалізації жителів міста, які перебувають у складних життєвих обставинах, зменшенню

соціального сирітства та кількості дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, інклюзії в міське життя мігрантів і внутрішньо переміщених осіб, зменшенню рівня безробіття й кількості одержувачів соціальної допомоги, подоланню безпритульності, наданню якісних послуг з реабілітації людей з інвалідністю.

Впровадження дієвої та справедливої системи адресної соціальної допомоги є вкрай важливим процесом. Кожен з містян має відчувати, що піклуються саме про нього і про його родину.

Інклюзивна складова, яка передбачає соціальне залучення, на противагу концепції соціальної ізоляції, з'явилася як результат переходу більшості суспільств до демократичних цінностей, поваги до основних прав і свобод людей. Важливим є формування сприйняття інклюзивних підходів у політиках та практиках на всіх рівнях розвитку міста та його простору.

Кількість людей поважного віку в місті значна, з кожним роком вона збільшується, саме тому налагодження всеосяжної системи ефективної підтримки шляхом навчання та отримання нових навичок в інтересах усіх мешканців.

Встановлення у громаді міста Вінниці гендерної рівності, що передбачає рівноправну участь жінок і чоловіків у всіх сферах життя міста – політичній, економічній, соціальній і культурній – є однією з умов сталого розвитку та утвердження соціальної справедливості.

2. Забезпечення вільного доступу до якісних послуг для містян

Вільний доступ жителів міста до якісних послуг включає запровадження сучасних механізмів їх надання у соціальній сфері, розвиток мережі освітніх, медичних і соціальних закладів, модернізація їх інфраструктури, створення умов для активного саморозвитку та інтеграція в сучасне життя міста громадян поважного віку, модернізація культурної інфраструктури міста.

Розгалужена мережа закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти забезпечує надання освітніх послуг дітям міста усіх соціальних категорій. У зв'язку з розширенням меж міста, забудови нових територій збільшується кількість дитячого населення, через це існує черга на влаштування дітей у дитячі садочки. Саме тому слід залучати інвесторів-будівельників до спорудження закладів дошкільної освіти як елементів інфраструктури.

Загальну середню освіту вінничани отримують у комунальних і приватних школах. Відсоток приватних шкіл незначний, що обмежує вибір альтернативних форм здобуття освіти. Тому варто розвивати і приватний сектор в освіті.

3. Створення умов для збереження здоров'я містян

Дана ціль включає в себе підтримку та популяризацію муніципального медичного страхування, формування відповідального ставлення містян до

навколишнього середовища, популяризацію здорового способу життя, надання містянам послуг із забезпечення якісною питною водою, контроль за санітарним станом та умовами продажу харчових продуктів, а також контроль за їх якістю.

Нині у Вінниці можливості впливу на громадське здоров'я використовуються не в повній мірі. Спираючись на дані SWOT-аналізу, слід зазначити недостатню популяризацію здорового способу життя, фактичну відсутність у місцевих ЗМІ профілактичних спортивних і медичних програм, пасивний відпочинок мешканців міста.

Досягнути поставленої мети можна завдяки ефективному використанню та вдосконаленню наявної мережі медичних і спортивних закладів (оснащення сучасним обладнанням клінік, закладів спортивної інфраструктури, створення нових амбулаторій), забезпеченню максимального рівня ефективності, доступності, оперативності та зручності надання населенню медичних послуг (поліпшення логістики екстреної допомоги, впровадження ІТ-технологій).

Для створення високих стандартів у галузі охорони здоров'я, фізичної культури і спорту необхідно сформувавши ефективний, затребуваний на ринку праці та високо оплачуваний кадровий ресурс. Розвинути кадровий потенціал і вирішити проблему браку кваліфікованих кадрів можна, використавши ресурси Вінницького національного медичного університету, Вінницького педагогічного університету та гуманітарно-педагогічного коледжу, організовуючи стажування лікарів за кордоном за рахунок міського бюджету, запрошуючи закордонних фахівців для проведення навчальних заходів, співпрацюючи з міжнародними експертними середовищами, фондами та інституціями.

4. Сприяння розвитку інтеркультурності в рамках Програми Ради Європи «Інтеркультурні міста»

«Інтеркультурні міста» - це спільний проект Ради Європи та Європейської Комісії, націлений на вивчення потенціалу та інтеркультурного підходу до інтеграції в громадах з культурно різноманітним населенням. У квітні 2016 року після підписання Меморандуму про співпрацю у рамках Програми «Інтеркультурні міста» міським головою Сергієм Моргуновим і представником Ради Європи Ксенією Рубікондо Вінниця приєдналася до Української мережі інтеркультурних міст, яка є частиною європейської мережі ІСС (Програма інтеркультурних міст). У 2017 р. керівництво міста взяло участь у визначенні ІСС-індексу, який вказав на необхідність посилення присутності інтеркультурної складової у ключових галузях його життєдіяльності. Розвиток інтеркультурності передбачає насамперед консолідацію зусиль різних секторів, широке залучення громадянського суспільства, мобілізацію внутрішніх ресурсів, що впливають на поліпшення якості життя містян. Розробка і реалізація Інтеркультурної стратегії м. Вінниці підсилить інтеркультурну свідомість вінничан, підвищить можливість самореалізації та участі в розвитку міста представників національних спільнот, внутрішньо переміщених осіб і гостей міста з різних країн.

5. Сприяння забезпеченню гендерної рівності у громаді міста

Задля забезпечення реалізації механізмів досягнення фактичної рівності жінок і чоловіків у житті місцевої громади та розширення можливостей рівноправного суспільства на території м. Вінниці, враховуючи рішення міської ради від 23.06.2017 р. № 780 «Про приєднання до Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад» і рішення Вінницької міської ради від 26.01.2018 р. № 1036 «Про затвердження Концепції програми «Місто за рівність» на період до 2023 року» Вінниця взяла курс на створення дієвої платформи для боротьби з існуванням і відтворенням нерівності та розширення можливостей задля побудови дійсно рівноправного суспільства.

Концепція Програми «Місто за рівність» на період до 2023 року» щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків враховує рекомендації Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад, що базуються на європейських цінностях та стандартах:

- для забезпечення рівності жінок і чоловіків слід боротися проти різноманітних форм дискримінації та зневаги;
- збалансована участь жінок і чоловіків в ухваленні рішень є передумовою демократичного суспільства;
- викорінення стереотипів є основоположним для досягнення рівності між жінками і чоловіками;
- для досягнення рівності жінок і чоловіків необхідно інтегрувати гендерну перспективу до усіх видів діяльності місцевих і регіональних органів самоврядування;
- плани дій і програми з належним фінансуванням є необхідними інструментами для сприяння досягненню рівності жінок і чоловіків.

Гендерна нерівність є перешкодою сталому розвитку та причиною зниження ефективності політичного курсу країни, спрямованого на утвердження соціальної справедливості. Жінки і чоловіки на практиці не користуються однаковими правами, зокрема це стосується нерівності заробітної плати та відсутності паритетного політичного представництва. Законодавче введення гендерних квот як тимчасової позитивної дії для збільшення кількості жінок у політиці (2015 р.) сприяло створенню умов для розширення участі жінок у політиці. Проте на практиці таке квотування ще не вплинуло суттєво на співвідношення кількості чоловіків і жінок у представницьких органах влади. Основними причинами таких співвідношень є обмежений доступ жінок до різного типу ресурсів, низька мотивація кваліфікованих фахівців-жінок до участі в політиці, наявність гендерних стереотипів серед електорату та керівників партій, низький рівень видимості жінок у ЗМІ. Жінок набагато менше серед депутатів, керівного складу підприємств та організацій міста, хоча вони є однаково освіченими та конкурентоспроможними на ринку праці міста, який потребує фахівців. Але для того, щоб залучати жінок до ринку праці, необхідно створювати умови, дружні до молодих сімей у місті та на його підприємствах і в організаціях – гнучкий графік, місця короткочасного перебування дітей. Для попереднього вирішення цього завдання в першу чергу необхідно розширити мережу

дитячих навчальних закладів, груп подовженого дня, запровадити гнучкий робочий графік, графік прийняття дітей до дошкільних закладів впродовж дня для створення можливості жінкам, наприклад, відвідати сімейного лікаря з дитиною.

6. Створення умов для розвитку та самовираження дітей

Проведення цілеспрямованої роботи щодо захисту прав, свобод і законних інтересів дітей міста, впровадження новітніх практик превентивної роботи з дітьми та їхніми родинами, підвищення правової обізнаності дітей через реалізацію теоретико-пізнавальних курсів, підтримка дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, запобігання ранньому соціальному сирітству та зменшення кількості дітей, позбавлених батьківського піклування, повернення дітей з інтернатних закладів до біологічних родин, сприяння розвитку та забезпечення ефективного функціонування сімейних форм влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, сприяння усиновленню – усі ці заходи покликані створити міське середовище, сприятливе для дітей, особливо тих, хто цього потребує найбільше.

7. Комфортне середовище для самореалізації молоді та активного залучення її до суспільно-громадського життя міста.

Створення комфортного середовища для самореалізації молоді та її активне залучення до суспільно-громадського життя міста забезпечить:

- новий рівень інформованості та обізнаності молоді у суспільно значущих питаннях життя України;
- підвищення зацікавленості молоді у здобутті освіти, яка задовольняла би потреби економічного та соціального розвитку міста;
- формування високого рівня позитивного світогляду молоді на основі почуття патріотизму до міста та країни, національної самосвідомості, духовно-моральних, культурних, загальнолюдських цінностей;
- сприяння вибору майбутньої професії, отримання практичних навичок через стажування;
- підтримку творчих ініціатив і сприятиме розвитку змістовного дозвілля;
- умови для широкого залучення молоді до здорового і безпечного способу життя;
- ефективний механізм співпраці та координації роботи навчальних закладів і роботодавців.

Стратегічні проекти

1. «Кожній дитині – виховання у родині»: розвиток і забезпечення ефективного функціонування сімейних форм виховання для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

2. Забезпечення сучасних умов для надання якісних освітніх послуг різноманітним соціально-віковим категоріям населення, запровадження нових навчальних програм для реалізації власного потенціалу громадян.
3. Створення загальнодоступної «Мапи соціальних послуг та пільг» із розподілом на державні й місцеві послуги та пільги.
4. Створення механізмів впровадження гендерних аспектів в усі сфери міського життя (програмних документів, майданчиків для спілкування, зокрема онлайн).
5. Розробка концепції «Культурного коду» для формування унікального культурного простору міста.
6. Розробка концепції збереження та відновлення історичного центру м. Вінниці для розвитку культури, туризму і підприємництва.
7. Створення міського реабілітаційного центру для відновлювального лікування.
8. Створення медико-соціального кризового центру.
9. Створення муніципальної платформи для соціальної адаптації різних категорій громадян.
10. Розробка і реалізація Інтеркультурної стратегії м. Вінниці.

Конкуентоспроможне українське місто на мапі Східної Європи

Made BY Vinnytsia в трикутнику між економічними центрами України

Вінниця – сучасний регіональний центр, що створює необхідні умови для ініціації та сталого розвитку конкурентоспроможного бізнесу за рахунок потужної освітньої бази, найкомфортніших в Україні як умов проживання працівників, так і умов ведення бізнесу.

Вихідні положення

Вінниця є одним з найбільших міст Правобережної України, центром українського макрорегіону Поділля, розташованим на перехресті економічних, соціальних і геополітичних меридіанів України. Вигідне географічне розташування, міжнародний аеропорт, перетин головних українських та європейських транспортних коридорів забезпечують гарні передумови для залучення великого об'єму інвестицій.

За радянських часів Вінниця була потужним центром машинобудування, електронної, хімічної промисловості, проектно-конструкторських інститутів. За перші роки незалежності майже всі гіганти радянської промисловості поступово припинили діяльність, тисячі працівників були вивільнені, обладнання демонтоване. Як правило, на місці колишніх потужних заводів виникли компактніші господарські структури з меншою глибиною переробки, зі зсувом у бік практичніших повсякденних товарів, служб сервісу і торгівлі. Відносно вціліли лише **харчова і легка промисловість**. Поряд зі зменшенням кількості виробничих підприємств, відбулося суттєве збільшення підприємств, які виробляють товари із меншою часткою доданої вартості.

Основою промислового комплексу міста Вінниця є підприємства **переробної галузі промисловості**, яка складала у 2015 році 75,7%, а у 2016-му зросла до 79,6% (за обсягом промислової продукції). В структурі переробної галузі значну частку складають підприємства з **переробки харчових продуктів** (43% у 2015-му і 51,8% у 2016 р.). У динаміці частка підприємств з переробки харчових продуктів стрімко зросла до 57% за перше півріччя 2017 р. Разом з тим, у місті присутні: **виробництво дерев'яних підлог, хімічної продукції, фармацевтичних препаратів, гумових і пластмасових виробів, машинобудування**, а також інші окремі види економічної діяльності, що становлять незначну частку у складі промислової продукції міста (наприклад, **текстильне виробництво 0,8%**, виробництво меблів, ремонт і монтаж устаткування 0,9%), хоча і створюють передумови для появи промислових кластерів. Тому наразі для міста актуальним завданням є диверсифікація секторально-галузевої структури економіки в напрямку посилення присутності видів економічної діяльності з виробництва інноваційної продукції з високим вмістом доданої вартості, розвиток креативної економіки.

Протягом першої декади 21 сторіччя в місті відбулися вирішальні зміни управлінської команди, що дозволило поступово створити абсолютно нові умови для подальшого розвитку міста і вже протягом другої декади вийти у стійкі лідери регіонального розвитку України. Місто розробило і затвердило **Концепцію (2010)**, а згодом і **Стратегію (2013) збалансованого розвитку «Вінниця – 2020»**, **План дій (2013) зі сталої енергоефективності (SEAP)**, **Комплексну стратегію (2015) громадського транспорту та просторового розвитку**, інші програмні документи, що дозволили надзвичайно активно позиціонувати місто перед європейською та світовою спільнотою. Вінниця першою в Україні і на пострадянському просторі створила Центри надання адміністративних послуг «Прозорий офіс», що поступово були прийняті в якості національного стандарту.

В планах розвитку економіки міста обґрунтованим є врахування **вигідного географічного положення** з точки зору транспортної логістики: місто розташоване на перетині залізничних (зручне сполучення з промисловими центрами України та європейськими столицями), автомобільних (перетин двох міжнародних трас державного значення) та повітряних шляхів сполучення (наявність діючого міжнародного аеропорту); працюють 5 митних постів; у регіоні наявні природні та рекреаційні ресурси; є промислові традиції (легка, харчова, хімічна промисловість, машинобудування). Разом з тим, спостерігаються і суттєві проблеми, а саме: **незначні масштаби великого бізнесу**, що обмежує податкову базу для наповнення державного та місцевого бюджетів, інвестиційний потенціал і попит на робочу силу; використання **застарілих технологій**, значний **моральний і фізичний знос** основних фондів підприємств міста, високий рівень зносу мереж **інженерно-технічної інфраструктури** міста та обладнання комунальних підприємств.

Втім, управлінською командою міста створені сприятливі умови для залучення нових інвестицій. Ведеться конструктивна робота з **національним офісом із залучення інвестицій Ukraineinvest** і з департаментом міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної адміністрації. Вінницька область, за результатами дослідження 2016 року в рамках проекту USAID в Україні, визнана як **область з найсприятливішим бізнес-кліматом** у країні, а в 2018 році піднялася на 1 щабель у рейтингу **Regional Doing Business**. За період 2016–2018 в місті подвоїлася кількість міжнародних і всеукраїнських **бізнес-форумів**, покликаних просувати територію на передові позиції щодо залучення інвестицій та створення нових робочих місць.

В 2015 році **територія міста була збільшена** до 113 км² за рахунок приєднання навколишніх територій за межами населених пунктів, що, з одного боку, створює нові можливості просторового розвитку, але й нові виклики з боку інженерно-технічної та транспортної інфраструктури. Місто наполегливо інвестує в розвиток технічної інфраструктури, рік за роком збільшуючи обсяги бюджету розвитку, використовуючи національну реформу бюджетної децентралізації.

У Вінниці сформований потужний пул різнопланових закладів вищої освіти, що складає більше 40000 осіб студентської молоді. У 2014 відбулося переміщення з тимчасово окупованих територій Донбасу Донецького національного університету, що додатково підсилює освітній та науковий потенціал міста. Станом на 2018 рік у місті 6 державних закладів вищої освіти, чотири з яких мають статус національних.

Нова економіка міста має бути готовою до **відкритої конкуренції з високотехнологічними виробництвами інших країн**, з одного боку, і до **міжнародної кооперації в умовах глобальної економіки** – з іншого. Тому актуальним є залучення інвестицій для створення нових високотехнологічних та екологічно безпечних виробництв і розвиток навколо них мережі підприємств малого та середнього бізнесу.

Вінниця, перебуваючи посередині трикутника Київ–Одеса–Львів, заслуговує на те, щоб стати справжнім центром тяжіння для людей, ідей та грошей. Для цього потрібно розбудовувати **муніципальну інфраструктуру** для утримання й розвитку талантів, нарощування людського капіталу міста, залучення та ефективного використання зовнішніх джерел компетенцій.

Вінниці потрібно сконцентруватися на реалізації таких проектів, що залучають максимальну кількість стейкхолдерів і запускають найбільшу кількість економічних механізмів перетворень міського простору, стабілізації і покращення екологічної ситуації, реалізації стратегічного розвитку громадянського суспільства. **Інтегрований підхід до визначення стратегічних пріоритетів – ключовий компонент успіху міста.**

SWOT аналіз

Сильні сторони:

- Географічне розташування, міжнародний аеропорт
- Промислові традиції
- Успішні проекти іноземних інвестицій
- Потужний агросектор
- Активна позиція міської влади щодо інноваційного розвитку міста
- Два індустріальні парки
- Демографічний потенціал
- Висока активність ринку праці
- Розвинена освітня мережа
- Активне житлове будівництво

Можливості:

- Висока оцінка населенням комфорту проживання, якості обслуговування та послуг
- Зростання фіскальної спроможності міста, посилення фінансової децентралізації
- Розвиток індустріальних парків
- Зростання ринкового попиту на екологічно чисту с/г продукцію
- Стабілізація і подальше зростання економіки, укріплення гривні

Слабкі сторони:

- Обмеженість/застарілість інфраструктури аеропорту

- Відтік працездатного населення
- Недостатня диверсифікація економіки
- Відсутня система муніципальної статистики
- Залежність від монополій в енергоресурсах
- Застарілі технології на виробництвах
- Значне моральне і фізичне зношення інженерно-технічної інфраструктури
- Залежність бюджету розвитку від Загального фонду бюджету
- Низька конкурентоспроможність робочих місць

Загрози:

- Зростання цін на енергоносії
- Посилення соціальної перевантаженості загального фонду міського бюджету
- Передача повноважень без відповідного фінансового ресурсу
- Швидкі темпи економічного розвитку міст-конкурентів
- Інституційні обмеження розвитку вільної конкуренції
- Політична нестабільність

Отже, тенденції розвитку міста потребують зміни пріоритетних напрямів з багатопрофільної промислової економічної моделі на туристично-культурно-промисловий центр, основою виробництва якого мають стати види економічної діяльності з високими обсягами доданої вартості: машинобудівна (високотехнологічні виробництва точного машинобудування з виробництва обчислювальної техніки та середньотехнологічні галузі), харчова, переробна, легка промисловість і розвиток сучасних технологій та обладнання в рамках міського технопарку. Просторовий розвиток промисловості міста на перспективу передбачається на базі утворення промформувальних на основі упорядкування наявних територій промислових і комунально-складських підприємств та зонування промислових територій за їх функціональною спрямованістю.

Стратегічні наміри

1. Впровадження міжнародних стандартів сталого розвитку громад
2. Диверсифікація економіки міста
3. Нарощування людського капіталу міста
4. Формування креативної економіки міста
5. Деретуляція та стимулювання розвитку бізнесу
6. Вінниця – місто як потужна фінансова корпорація

Стратегічні цілі

1. Впровадження міжнародних стандартів сталого розвитку громад

Як приклад - система індикаторів міських послуг та якості життя за ISO 37120:2018 або цілі сталого розвитку ООН, що дозволять чітко сформулювати реальний стан речей в усіх галузях міста та відстежити прогрес по кожному з напрямків.

Стратегічні цілі:

- Впровадження системи муніципальної статистики. Формування пулу даних для збору, вивчення практичного досвіду реалізації, навчання людей.
- Використання отриманих даних для визначення найбільш ефективних заходів по кожній з галузей. Це дозволить сфокусуватися на тому, що дає найбільший результат.

2. Диверсифікація економіки міста

Здійснюється шляхом створення нових екологічних виробництв і впровадження нових технологій, що збільшують продуктивність праці на наявних підприємствах.

Стратегічні цілі:

- Забезпечення індустріальних парків достатньою і якісною інженерно-технічною інфраструктурою (електроенергія, газопостачання, водопостачання та водовідведення, забезпечення якісними рішеннями громадського транспорту, реконструкція міжнародного аеропорту).
- Ревіталізація браунфілдів у рамках чинної Стратегії просторового розвитку міста шляхом або зміни цільового призначення колишніх промислових територій, або створення нових екологічних виробничих підприємств із великою доданою вартістю на місці старих виробництв.
- Формування галузевих кластерів на території. Поєднання зусиль бізнесу, освіти і влади для збільшення результату і підвищення конкурентоспроможності регіону. Поява синергетичних ефектів від кластерної співпраці.
- Промоція міста і залучення міжнародних компаній до відкриття представництв на території міста. Забезпечення мотивації девелоперів будувати офісні приміщення класу А.

3. Нарощування людського капіталу міста

Місто як магніт для талантів і тих, хто в них зацікавлений.

Стратегічні цілі:

- Створення муніципальної інфраструктури розвитку ІТ-технологій. Формування умов, за яких високоінтелектуальна молодь з'являтиметься та залишатиметься в місті, використовуючи сучасну й технологічну базу для свого професійного зростання та створення нових проектів.

- Розвиток і промоція освітнього кластеру міста. Переформатування внутрішньої конкуренції між закладами вищої освіти на зовнішню конкурентне позиціонування міста як території, забезпеченої достатньою кількістю висококваліфікованих кадрів. Місцевий фонд підтримки молодих перспективних учених.
- Професійно-технічна освіта, що розвивається на основі реального регіонального замовлення та всебічно підтримується підприємствами міста – майбутніми роботодавцями. Висока забезпеченість технічним виробничим персоналом місцевих виробництв.
- Забезпечення високого комфорту проживання і різноманіття дозвілля. Створення успішних м'яких факторів вибору інвесторами нових локацій для масштабування/створення свого бізнесу у Вінниці. Забезпечення житла для молодих спеціалістів.
- Створення центрів перекваліфікації кадрів для задоволення потреб динамічної економіки міста та спеціалістів, професії яких втрачають актуальність.

4. Формування креативної економіки міста

У середньостроковій перспективі як підготовка до майбутньої нової виробничої парадигми, заснованої на широкому використанні штучного інтелекту та роботизованих рішень.

Стратегічні цілі:

- Поява бізнес-школи у Вінниці. Формування центру бізнес-освіти на території міста із залученням авторитетних стейкхолдерів. Впровадження і розвиток креативних рішень з розвитку управлінців.
- Формування бренду міста. Створення унікальної ідентичності міста і промоція бренду як самим муніципалітетом, так і органічна реплікація в бізнесі. Використання стійкого бренду як мультиплікатора успішності бізнесу.
- Розвиток міста, як центру різноманітних фестивалів, івент-менеджмент, розвиток сектора послуг з проведення корпоративних заходів і конференц-сервіси.
- Розвиток індустрії гостинності і гастрокультури. Формування умов для появи нових рівнів задоволення від діяльності сфери послуг. Розвиток туристичної та екскурсійної інфраструктури.

5. Дерегуляція та стимулювання розвитку бізнесу

Легкість переходу від бізнес-ідеї до власного бізнесу. Створення конкурентних переваг відкриття/перенесення бізнесу саме у Вінницю. Вінниця як місто, в якому все вдається значно легше і швидше.

Стратегічні цілі:

- Створення центрів розвитку малого та середнього підприємництва. Наповнення ЦНАПів якісними і швидкими послугами бізнес-спрямування.

- Перегляд регуляторної політики. Ефективне регулювання задля зменшення процедурних бар'єрів функціонування і розвитку бізнесу. Зміцнення ідеології впровадження сервісної функції органів контролю і їх аналогів.
- Широке залучення кредитного ресурсу для швидкого масштабування успішного бізнесу. Створення взаємовигідних умов співпраці муніципалітету і бізнесу. Фінансова підтримка розвитку бізнесу через різноманітні місцеві фінансові інструменти.
- Зменшення кількості і підвищення ефективності діяльності комунальних підприємств. Перехід до відкритої ринкової моделі провадження комунальних послуг. Демоніполізація ринку енергетичних ресурсів для розвитку міста.

6. Вінниця – місто як потужна фінансова корпорація

Створення повного набору місцевих фінансових інструментів задля акумуляції і найбільш ефективного використання фінансового ресурсу на території. Залучення громадян до прозорої та ефективної фінансової системи міста.

Стратегічні цілі:

- Створення муніципального банку. Залучення зовнішніх фінансових ресурсів в економіку міста. Використання муніципальних облігацій як інструменту фінансування важливих інфраструктурних проєктів.
- Створення муніципальної пенсійної системи як форми добровільного пенсійного страхування. Розвиток і розширення спектру діяльності муніципальної страхової компанії.
- Перегляд і відміна ряду неефективних або неактуальних місцевих пільг.
- Перегляд і підвищення системи управління муніципальними активами як фінансовим важелем міста.

Стратегічні проекти

11. Вінницький інноваційно-технологічний парк: створення Центру розвитку підприємництва, Центру трансферу технологій, створення майданчику для співпраці закладів загальної середньої, професійної та вищої освіти з представниками бізнесу.
12. Перетворення Міжнародного аеропорту Вінниця на головний транспортний вузол Поділля: залучення міжнародних перевізників, промоція.
13. Створення нових високотехнологічних виробництв на базі вінницьких індустріальних парків.
14. Створення логістичного хабу для задоволення потреб місцевого бізнесу у транспортних послугах та послугах зі складського зберігання товарів і сировини.
15. Формування впізнаваного бренду міста шляхом упровадження заходів Маркетингової стратегії, мультиплікація бренду міста через локальний бізнес.
16. Розробка та реалізація Туристичної стратегії як основи майбутнього швидкого зростання туристичної галузі міста.
17. Проведення кластерного аналізу економіки міста, стимулювання створення бізнес об'єднань, налагодження взаємозв'язків з містами-аналогами.
18. Впровадження системи муніципальної статистики: розробка системи індикаторів, налагодження збору даних та їх аналіз.
19. Створення центру перекваліфікації кадрів.
20. Створення бізнес-кварталу (на території ревіталізованих "Хімпрому" та "М'ясокомбінату"), конгрес-холу та виставкового центру, розробка та впровадження інструментів стимулювання розвитку мережі офісних приміщень на умовах державно-приватного партнерства.
21. Ефективні комунальні підприємства: впровадження міжнародних стандартів ведення обліку та звітності, перехід до ринкових моделей управління комунальним майном, оптимізація кількості та функцій комунальних підприємств.
22. Розширення міжнародної економічної співпраці: перегляд та актуалізація чинних угод про побратимство, пошук і залучення нових міжнародних партнерів.

Екологічне і зелене місто над річкою Південний Буг, місто сталої мобільності

Нульовий ефект негативного впливу на навколишнє середовище

Вінниця у взаємодії із навколишнім середовищем (та всіма його компонентами), в якому вона перебуває, дотримується принципу 5R - уникай зайвого використання, зменшуй його, використовуй повторно, використовуй з іншою метою та переробляй уже використане (refuse, reduce, reuse, repurpose, recycle). Такий підхід робить можливим досягнення “нульового ефекту” при впливі міста на навколишнє середовище. На практиці це проявляється у використанні енергоефективного обладнання та екологічних видів транспорту, скороченні продукування побутових і промислових відходів, збільшенні зелених насаджень і поліпшенні стану повітря, водою і земель, а також промоції дбайливого та економного ставлення до наявних ресурсів.

Вихідні положення

Місто Вінниця розташована в центральній частині України на берегах річки Південний Буг. Рекреаційна зона представлена умовно-природними ландшафтами, які збереглися у межах міста і його околиць, а також штучними зеленими насадженнями (парками, скверами та ін.), що в цілому позитивно впливає на стан навколишнього природного середовища і є показником екологічного благополуччя.

Проте зростання антропогенного навантаження довкілля міста вимагає принципової зміни стосунків людини і природи, адекватних дій щодо збереження природи і природних ресурсів, комплексного природного покриву, ландшафтного різноманіття. Незважаючи на те, що Вінниця є досить зеленим містом, зв'язки між зеленими і водними територіями, з одного боку, та між урбанізованим середовищем, з іншого, дуже слабкі. Відповідно важливим напрямком є зміцнення ландшафтного та екологічного балансу.

Конкретизуючи найвагоміші чинники антропогенного навантаження на довкілля, слід передусім виділити такі:

- забруднення водного басейну річки недостатньо очищеними каналізаційними стоками, а також забруднення прибережних захисних смуг;
- загазованість атмосферного повітря;
- локальне забруднення земель небезпечними побутовими та промисловими відходами;
- зменшення кількості зелених зон та насаджень;
- перевантаження потужностей полігону для захоронення побутових відходів, а також відсутність сучасного підприємства з переробки та утилізації побутових відходів;
- низький рівень екологічної освіти та свідомості населення.

Відповідно на сучасному етапі збалансованого розвитку міста важливого значення набуває забезпечення комфортних умов проживання, реалізація в повній мірі екологічної політики, спрямованої на збереження та розвиток безпечного для існування навколишнього середовища, захисту життя та здоров'я мешканців міста.

Технічна інфраструктура міста щоденно забезпечує надання якісних життєво важливих послуг мешканцям міста. Однак централізоване встановлення тарифів на послуги призвело до збиткової діяльності більшості підприємств-надавачів послуг та до таких негативних наслідків:

- значна частина майна цих підприємств перебуває у фізично та/або морально зношеному стані;
- відсутність достатньої кількості власних обігових коштів для фінансування поточної діяльності, потреба в підтримці з міського бюджету;
- перевитрата енергоресурсів для надання послуг;
- забруднення річки Південний Буг;
- наявна інфраструктура не встигає за розвитком міста.

Подолання зазначених проблем ускладнюється монопольним становищем цих підприємств на ринку та перебуванням у приватній власності окремих із них.

Утім, місто Вінниця має значний потенціал для розвитку теплопостачання (реконструкція теплових мереж; встановлення теплових насосів; будівництво нових котелень, зокрема на альтернативному паливі, тощо); водопостачання і водовідведення (диверсифікація джерел постачання питної води; каналізування приватного сектора; реконструкція мереж та обладнання тощо); електропостачання (створення нового комунального підприємства з питань електрозабезпечення) та вуличного освітлення (заміна світильників, адаптивне освітлення). Також важливим аспектом є комплексна інвентаризація технічної інфраструктури для її ефективнішого функціонування, утримання та планування подальшої розбудови.

В умовах погіршення екологічної ситуації та обмеженості паливних ресурсів питання енергоефективності та використання альтернативних джерел енергії стає пріоритетом розвитку міста. Вінниця, як й інші міста України, має зношену та енергоємну технічну інфраструктуру. Тому її модернізація, ефективне та автоматизоване використання, а також диверсифікація джерел енергії для її функціонування (в першу чергу за рахунок альтернативної енергетики) зроблять галузь більш гнучкою та вивільнить значний ресурс для її подальшої модернізації.

Транспорт посідає надзвичайно важливе місце у життєдіяльності будь-якого міста. Глобалізаційні процеси зумовлюють необхідність ужиття заходів для підвищення мобільності жителів під час пересування містом як приватним, так і транспортом загального користування.

Впродовж останніх років у Вінниці відбувається зростання кількості приватного автотранспорту, що призвело до появи низки проблем, зокрема:

- конфлікти водіїв з іншими учасниками дорожнього руху (пішоходами та велосипедистами);
- зростання кількості порушень правил дорожнього руху і як наслідок – ДТП у місті;
- затори;
- хаотичне паркування транспорту;
- збільшення викидів шкідливих речовин в атмосферу;
- зменшення попиту на муніципальний транспорт загального користування.

В місті Вінниці тривалий час значна увага приділялася розвитку муніципального громадського транспорту загального користування, велоруку та створенню комфортної для жителів міста маршрутної мережі. Внаслідок цього наявні усі можливості для подальшого розвитку цієї галузі. Крім того, будівництво нового шляхопроводу для сполучення вулиць Академіка Янгеля та Ватутіна створить можливість продовжити розвиток міста на північ (уздовж лінії Корсо) та на схід.

Стратегічні наміри

1. **Безпечне екологічне середовище для громади міста.** Це передумова покращення екологічної ситуації в місті, безпечної життєдіяльності його жителів, раціонального використання природних ресурсів і зменшення антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище.
2. **Створення якісної технічної інфраструктури міста.** Якісна технічна інфраструктура забезпечує безперебійне надання послуг жителям міста. Модернізація наявної інфраструктури має передбачати зменшення споживання енергоресурсів (зокрема шляхом зменшення втрат у мережах); упровадження автоматизованих систем керування; використання альтернативних джерел енергії; запровадження нових технологій (особливо в системі вуличного освітлення) тощо.
3. **Вдосконалення міської мобільності.** Міська мобільність Вінниці потребує значного вдосконалення, зокрема в частині підвищення безпеки для всіх учасників дорожнього руху; збільшення мережі пішохідних маршрутів; подальший розвиток велосипедного руху; оновлення рухомого складу громадського транспорту загального користування (який буде адаптований для потреб осіб з інвалідністю) та розвиток його маршрутної мережі; стримування процесів зростання кількості автомобілів із двигунами внутрішнього згорання. Реалізація проектів, спрямованих на виконання цих завдань, надасть можливість підвищити рівень комфорту під час пересування містом.

Стратегічні цілі

1. Поліпшення екологічного стану міста

Результатом його досягнення стане зменшення кількості викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря, покращення за хімічними та мікробіологічними показниками якості води, очищення ґрунтів від небезпечних і промислових відходів, а також розвиток та впорядкування зелених зон, використання для рекреації річки Південний Буг.

2. Модернізація інфраструктури міста

Місто планує провести оновлення фізично та морально зношеного майна територіальної громади міста.

3. Поліпшення мобільності у місті

Враховуючи принципи розвитку транспорту – безпека (сучасність, справність), комфорт (інклюзивність, мультимодальність, швидкість) та сталість (екологічність, економічна ефективність), стратегічна ціль міста у галузі розвитку транспорту та мобільності виглядає наступним чином:

Рис. 7. Трансформація піраміди міської мобільності м. Вінниці

Стратегічні проекти

23. Розробка і реалізація концепції очищення водойм міста, зокрема Південного Бугу, та впорядкування їхніх прибережних зон.
24. Розробка і реалізація концепції поліпшення якості питної води з наявних джерел і систем водопостачання, диверсифікація джерел водопостачання, зокрема в районах міста, де немає централізованого водопостачання.
25. Розробка системи каналізування міста – прокладання каналізації в районах, де її немає, оновлення найбільш застарілих каналізаційних мереж, будівництво нових відстійників, реконструкція наявних

- очисних споруд у мікрорайоні Сабарів за найновішими технологіями.
Створення окремої системи збору і очищення талої та дощової води.
26. Інвентаризація та створення бази даних технічної інфраструктури міста: мережі водопостачання та водовідведення, електромережі, мережі тепlopостачання та гарячого водопостачання, телекомунікаційні мережі, мережі газопостачання, теле-, радіокомунікації, дорожня інфраструктура.
 27. Розробка та реалізація концепції озеленення міста.
 28. Розробка та впровадження системи знешкодження й утилізації небезпечних побутових і промислових відходів, передусім на території колишніх заводів.
 29. Запровадження Плану дій зі сталого енергетичного розвитку до 2030 року.
 30. Розробка та впровадження системи ефективного енергоощадного теплозабезпечення всіх районів міста, особливо віддалених.
 31. Розробка концепції сталої міської мобільності на основі новоствореної транспортної моделі міста.
 32. Розробка концепції розвитку о. Кемпа як заповідної території в центрі міста.

Місто збалансованого просторового розвитку

Ріст “всередину”, ефективне використання внутрішніх просторових ресурсів.

Компактний та комфортний простір для життя та праці жителів міста

Вихідні положення

Територія міста Вінниці збільшилася майже вдвічі (за рахунок розширення меж у 2015 році). Приєднані території переважно перебувають у приватній власності, що призводить до їх подальшої забудови, а отже, збільшення довжини та експлуатації інженерно-транспортної інфраструктури (дороги, мережі водовідведення, водопостачання, газопостачання, електричні мережі). Розповзання міста призводить до збільшення витрат на підтримання експлуатаційних якостей старих інженерних мереж і значних капіталовкладень для будівництва нових.

Нерівномірне розповзання міста разом із наявними бар'єрними елементами (річка, залізниця, браунфілди) спричиняє до нерівномірності розвитку соціально-побутової мережі і дефіцити у побутовому обслуговуванні мешканців. Отже, вказані факти викликають збільшення навантаження на дорожню мережу та технічну інфраструктуру, погіршення екологічного стану, якості житлового фонду та комфорту проживання. Складність реагування на ці виклики, а також відсутність чітких інструментів партисипації позначаються на активності громадян.

Пріоритетним завданням є документальне закріплення чітких меж урбанізованих територій із можливим вектором розвитку міста у північному та східному напрямках. Формування мережі мультифункціональних центрів дасть можливість створити модель Вінниці як міста коротких відстаней. Указаний ефект буде підсилено за рахунок нівелювання бар'єрних елементів (інтегрування річкового простору, створення транспортних хабів і зв'язків, ревіталізація браунфілдів). Одним із головних завдань є організація трафік-менеджменту, побудова транспортної моделі міста, що в короткостроковій та середньостроковій перспективах дасть змогу мінімізувати капіталовкладення в транспортну мережу.

Позитивний ефект буде підсилений за рахунок ревіталізації промислових територій, що одночасно поліпшить екологічний стан міста і в консолідації з програмами інтеграції та очищення акваторії дасть можливість створити нові рекреаційні місця дозвілля містян. Позитивні зміни в місті та спільна із громадськістю реалізація проектів підвищить активність мешканців, сприятиме створенню нових осередків самоорганізації населення, що дозволить заручитися підтримкою громадян у питаннях реконструкції (модернізації) кварталів, оновленні житлового фонду часів масової забудови.

Максимізувати сильні сторони та можливості:

- створення екологічно чистого міського середовища з актуалізацією програм очищення та використання територій рекреації та акваторії в межах міста;
- поліфункціональність, різноманітність територій та їх транспортна доступність дають можливість урізноманітнити інвестиційні проекти, які можуть бути реалізовані, а отже, залучити додаткові позабюджетні кошти.

Максимально вдосконалити сильні сторони та мінімізувати ризики:

- наявні рекреаційні зони пов'язані з водними просторами міста, тому без очищення акваторії річки Південний Буг вони не набудуть своїх функціональних властивостей;
- наявна інженерно-транспортна інфраструктура не готова до збільшення навантаження у процесі подальшого розвитку міста;
- для освоєння окремих територій (браунфілдів) необхідні значні капіталовкладення для їх ревіталізації. Водночас освоєння територій ускладнене через конфлікт із землевласниками.

Мінімізувати слабкі сторони та ризики:

- наявність значних незадіяних територій, що увійшли до меж міста, спонукає до їх освоєння та втрати природного ландшафту;
- погіршення соціально-економічної ситуації в країні призведе до фінансової неспроможності реалізації заходів;
- у разі збільшення урбаністичного навантаження, відсутності волі та фінансової спроможності реалізації інфраструктурних заходів існують ризики виникнення техногенних аварій;
- будівництво житлових кварталів (ущільнення наявної забудови) без відповідного забезпечення соціальними закладами призведе до незбалансованого розвитку, негативно позначиться на комфортності, посилить навантаження на інфраструктуру;
- несформовані поліфункціональні центри, “відірваність” районів, конфлікт приватних інтересів, пасивність громадськості призводять до міських диспропорцій та формування відсталих районів.

Мінімізувати слабкі сторони, водночас максимізувати можливості:

- очищення та інтегрування річки у структуру міста дасть можливість створити додаткові території, зони, об'єкти суспільного та рекреаційного значення;
- підвищення вартості нерухомого майна наявного житлового фонду і, як наслідок, інвестиції в реконструкцію переобладнання/переоснащення житлових мікрорайонів;
- створення мереж перехоплювальних субцентрів, велосипедної інфраструктури, впровадження системи єдиного транспортного квитка.

Стратегічні наміри

1. Збереження окремих компонентів міського простору.
2. Просторова трансформація міста згідно з принципами компактності.
3. Формування збалансованого житлового фонду.

Стратегічні цілі

- 1. Збереження окремих компонентів міського простору.**
 - 1.1. Розвиток історичного центру міста.
 - 1.2. Збереження та підсилення мережі зелених зон у межах міста.
 - 1.3. Збереження природного ландшафту, що оконтурює місто.
- 2. Просторова трансформація міста згідно з принципами компактності.**
 - 2.1. Нівелювання просторових бар'єрів.
 - 2.2. Підсилення та продовження Корсо.
 - 2.3. Створення мережі поліфункціональних центрів.
- 3. Формування збалансованого житлового фонду.**
 - 3.1. Формування системи комплексного обліку житла.
 - 3.2. Наукове вивчення та обґрунтування потреб у новому житлі.
 - 3.3. Впровадження заходів з енергоефективності житла.

Стратегічні проекти

33. Створення неперервної рекреаційної зони «Алея 12,7 км» на лівому березі р. Південний Буг (від водоканалу до Сабарова).
34. Реалізація проекту «Вінницька Миля» – комплексної реконструкції проспекту Коцюбинського, пл. Героїв Чорнобиля, пл. Перемоги та пл. Привокзальної; створення транспортно-пересадкового вузла біля залізничного вокзалу.
35. Розробка та реалізація концепції розвитку району Замостя та реконструкція на її основі громадських просторів, ключових об'єктів, вуличної інфраструктури та транспортної системи району.
36. Реконструкція Центрального парку як основного простору для дозвілля жителів у центрі міста та поєднання його з Європейською площею пішохідною вулицею (вул. Грушевського).
37. Реконструкція вулиці Соборної як головної артерії для громадського транспорту зі створенням інтегрованої системи компактних зупинок міського транспорту та громадських просторів.
38. Створення і реалізація концепції ревіталізації культурно-мистецького центру на базі колишнього кінотеатру «Росія».
39. Будівництво шляхопроводу через залізницю по вул. Янгеля/Ватутіна.

40. Будівництво велосипедно-пішохідного мосту через річку в районі вул. Р. Скалецького.
41. Розвиток мережі мультифункціональних центрів на Корсо та її запланованому продовженні – балансування в центрах транспортних, освітніх і культурних функцій, функцій дозвілля, охорони здоров'я та комерції.
42. Ревіталізація міського простору для створення комфортних умов роботи і відпочинку вінничан.
43. Створення міського публічного центру для проведення масштабних міських заходів на базі будівель готелю «Поділля», міської ради, колишньої міської думи.

Місто сильної громади

Посилення довіри та взаємодії через реалізацію спільних цілей

Декілька останніх років Вінниця зберігає статус найкомфортнішого міста для життя в Україні з патріотичною громадою і одними з найвищих показників довіри громадян до місцевої влади. Вінниця й надалі прагне утримувати і примножувати ці позиції завдяки активному впровадженню принципів демократичного суспільства, широкому залученню громадян до ухвалення рішень місцевого значення, мінімізації корупційних ризиків, збільшенню доступності й різноманіття адміністративних та інших послуг, розвитку електронних технологій.

Місто має на меті вибудувувати сильну громаду вінничан, яким небайдужий розвиток власного міста, його безпека та процвітання. Цьому сприятиме формування спільно із сусідніми населеними пунктами спроможної Вінницької об'єднаної громади, впровадження комплексу заходів із популяризації принципів згуртованості, обізнаності, свідомості, взаємодопомоги як основи успішної місцевої громади.

Місцева влада, в свою чергу, аби стати кращою, має підтримувати високий професіоналізм і компетентність, втілювати передовий успішний український та закордонний досвід сталого розвитку міст у всі сфери життя вінничан, дбати про реальне забезпечення прав і свобод людини і громадянина у безпечному, сучасному міському середовищі.

За результатами четвертого всеукраїнського муніципального опитування, проведеного соціологічною групою «Рейтинг» на замовлення Міжнародного республіканського інституту IRI.

Вихідні положення

Вінниця є одним із найсучасніших і прогресивних міст в Україні. Ідеї, народжені і впроваджені у Вінниці, з часом стали прикладом для багатьох українських міст.

У Вінниці першим в Україні було відкрито **центр надання адміністративних послуг (ЦНАП) «Прозорий офіс»**, який працює у форматі «open space». Наразі мережа вінницьких ЦНАПів є однією з найпотужніших в Україні і щорічно обслуговує приблизно **800 тис. клієнтів**, надаючи **понад 500 адміністративних та інших видів послуг**. Незалежні опитування українських і закордонних експертів свідчать про лідерство Вінниці у сфері надання адміністративних та інших видів послуг.

**За результатами проведеного у 2018 році незалежного аналізу роботи ЦНАПів 16 міст-партнерів канадсько-українського проекту «ПРОМІС».*

Водночас нині вінницькі ЦНАПи відчують перевантаження через велику кількість відвідувачів (найбільше в Україні – 30 відвідувачів на день) та постійне розширення спектра послуг, які надають через «прозорі офіси». Це зумовлює необхідність розширення мережі ЦНАПів і віддалених робочих місць адміністраторів по місту, подальшого вдосконалення роботи з громадянами шляхом надання послуг мобільного адміністратора.

Крім цього, недостатня врегульованість у чинному законодавстві питання передання повноважень від центральних органів виконавчої влади на місця та відсутність загальнодержавних стандартів надання послуг не дає можливості наразі більш широко інтегрувати нові послуги через ЦНАПи.

Вінниця також є провідним містом України в галузі **модернізації системи муніципального управління**. За останні роки повністю змінився курс кадрової політики міста, основою якої стало застосування компетентнісного підходу до всіх процесів управління людськими ресурсами, розвиток персоналу та запровадження нових форм і технологій управління кадрами. В міській раді діє унікальна програма безкоштовного навчання **«Муніципальний університет»**, реалізовано якісно новий підхід до оцінки роботи працівників муніципалітету та комунальних підприємств – ключові показники ефективності роботи (КПІ). Водночас в умовах сьогодення залишається актуальним питання вдосконалення кадрового менеджменту в органах місцевого самоврядування та комунальних підприємствах міста щодо зміни концепції підготовки кадрового ресурсу. Працівник розглядається як носій людського, інтелектуального та соціального капіталу, який володіє професійно-кваліфікаційними характеристиками, що забезпечують його персональну ефективність і конкурентоспроможність. Саме це напряду впливає на економіку як підприємства, так і міста.

У місті створюють сприятливі **умови для розвитку інститутів громадянського суспільства (далі – ІГС)**, активного залучення їх до формування сильної місцевої громади та вдосконалення двосторонньої комунікації, конструктивного діалогу між владою та громадою задля досягнення спільних цілей. Це дасть можливість вирішити проблему незначної громадської активності населення, недостатнього рівня залученості ІГС на регулярній основі до вирішення актуальних питань розвитку міста та побудувати якісну систему комунікації як з ІГС та мешканцями, так і всередині інститутів громадянського суспільства. Починаючи з 2012 року, у Вінниці систематично проводять **конкурс проектів інститутів**

громадянського суспільства: проектам-переможцям надається фінансова підтримка за рахунок коштів міського бюджету для реалізації проектів. Для обміну інформацією між ІГС та виконавчими органами міської ради, а також підприємствами міста, функціонує офіційний веб-сайт вінницьких ІГС. Створено Центр підтримки ІГС, на базі якого активна громадськість, представники влади і бізнесу мають можливість обмінюватися досвідом, долучатися до місцевих процесів ухвалення рішень, генерувати ідеї та проекти, виявляти проблемні питання та знаходити спільні шляхи їх вирішення.

Із 2016 року Вінниця в числі перших міст в Україні впровадила успішну європейську практику **учасницького бюджетування**, яка є інструментом прямої, партисипативної демократії, за допомогою якої жителі міста беруть участь в ухваленні рішень щодо розподілу бюджетних коштів для розвитку та розбудови рідного міста. Формат конкурсу унікальний тим, що громада сама формує проекти і підтримує їх під час загальноміського голосування. Цей конкурс проектів, який має назву **«Бюджет громадських ініціатив м. Вінниці»**, проводять щорічно. У 2016–2018 роках у рамках конкурсу успішно реалізовано 37 проектів, запропонованих і підтриманих вінничанами.

Для забезпечення відкритості та прозорості діяльності влади, участі суспільства в управлінні містом, підконтрольності та підзвітності громаді впроваджено відповідні інструменти – **громадські слухання, громадська експертиза, місцеві ініціативи, загальні збори, зокрема й електронної демократії - петиції**.

В межах участі Вінниці у **Міжнародній хартії відкритих даних** започатковано **Портал відкритих даних Вінниці**. Жителі міста мають також можливість підвищити самоосвіту й отримувати безкоштовну правову допомогу, консультації і роз'яснення з правових питань тощо. Разом з тим, для формування дієвої моделі електронного залучення громадян до процесів ухвалення важливих для міста рішень через спільний пошук проблеми, інформування, визначення варіантів, розробки шляхів вирішення, участі в подальшому впровадженні за допомогою електронних інструментів важливою вбачається розробка Концепції електронної участі міста Вінниці та планомірної реалізації її заходів.

Із метою правової освіти населення Вінниці з 2015 року впроваджено **адміністративну послугу з надання безоплатної правової допомоги**. Жителі міста мають можливість отримувати правову інформацію, консультації і роз'яснення щодо правових питань, складання заяв, скарг та інших документів правового характеру.

З метою наближення до європейських стандартів якості управління процесами життєдіяльності міста, запобігання виникненню корупційних ризиків у сфері муніципального управління органи місцевого самоврядування Вінниці одними з перших в Україні були **сертифіковані за міжнародною системою якості ISO** і наразі підтримують високий рівень обслуговування населення.

Вінниця є лідером і в розвитку інформаційних технологій та електронного урядування. У місті систематично впроваджують **актуальні електронні сервіси** різноманітної спрямованості, створюють якісні форми спілкування та зворотного зв'язку:

- прозорий офіс,
- цілодобова варта,
- сайт підтримки учасників АТО,
- бюджет громадських ініціатив,
- сайт інституцій громадянського суспільства,
- сайт ресурсного центру підтримки ОСББ м. Вінниці,
- інформація виборцю,
- геопортал,
- мапа звернень громадян.

Постійно функціонують онлайн-чати, де надають консультації відділ оперативного реагування та фахівці виконавчих органів міської ради. Офіційний сайт, разом із тематичними підсайтами, які працюють на його базі, є досить популярним, стабільно використовуваним та цікавим для громадян ресурсом: щорічно сайт відвідують від 800 тисяч до 1 млн користувачів, завдяки онлайн-чатам вінничани вирішують до 2 тисяч питань. Однак варто зазначити, що велика кількість і різноманітність наявних розділів і сторінок, створених для забезпечення вимог законодавства, потреб громадян, різних цілей, масиви розміщеної на сайті інформації перевантажують ресурс, ускладнюючи пошук необхідних даних і створюючи незручності в користуванні. Наявна програмна платформа з часом втратила здатність повною мірою забезпечувати реалізацію актуальних сервісів та електронних можливостей для користувачів. Формат веб-ресурсів міської ради потребує значної модернізації, приведення до стандартів сучасних Інтернет-сервісів.

Триває активна інформатизація медичної та освітньої галузей міста. Швидкими темпами реалізуються етапи проекту створення автоматизованої системи оплати проїзду в громадському транспорті та впровадження муніципальної картки вінничанина, проводяться заходи щодо автоматизації системи керування дорожнім рухом. Фундаментом забезпечення роботи всієї комплексної інформаційної системи міської ради та реалізації всіх описаних і майбутніх процесів цифровізації є надійна мультисервісна оптична мережа міста та мережі операторів, що стабільно функціонують. Саме тому неналежний і незадовільний на сьогодні стан підземної кабельної інфраструктури може стати на заваді швидкому цифровому прогресу.

В умовах цифрового розвитку міста стратегічно важливим є спрямування уваги влади на набуття вінничанами цифрових умінь і навичок, адже саме громадяни є фактичними користувачами та споживачами технологій. Недостатня готовність до сприйняття нових форматів і моделей взаємодії та обслуговування, обережне й повільне прийняття інновацій можуть стати причиною недосягнення цілей при значних витратах на їх реалізацію, неефективного використання нових можливостей. Крім цього, такий стан речей може спричинити значне уповільнення цифрової трансформації, стати

загрозою на шляху перетворення міста на прогресивне та сучасне комфортне середовище з освіченими жителями, які є активними учасниками процесів управління та поліпшення міста.

Спостерігається тенденція втрати містом висококваліфікованих спеціалістів певних напрямків через недостатню можливість реалізувати свою компетенцію, що пов'язане з відсутністю відповідних робочих місць та умов, які можуть привабити кваліфікованих фахівців із креативним потенціалом та амбіціями.

Пильна увага приділяється створенню у місті **безпечного середовища, посиленню безпеки громадян**, забезпеченню нормальної життєдіяльності міста та захисту міського майна.

З 2015 року у Вінниці розвивається система **«Безпечне місто»**. Із 2017 року здійснюється безперервний моніторинг інформації із систем відеоспостереження та швидке реагування на оперативні ситуації у **муніципальному ситуаційному центрі**, діяльність якого спрямована на підвищення рівня безпеки людей (збереження їхнього життя і здоров'я), а також об'єктів, споруд і навколишнього середовища. Центр також залучає громадян до виявлення, забезпечення реагування та попередження негативних проявів у місті. Важливим досягненням роботи системи **«Безпечне місто»** є позитивний вплив на розкриття та профілактику правопорушень. **Триває проект із облаштування в місті системи європейського зразка з централізованого оповіщення населення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій.**

Високий рівень суспільної байдужості та правового нігілізму потребують ефективних дій із **підвищення рівня правової культури громадян**, заходів забезпечення виконання права відповідними структурами, зміцнення громадянського патріотизму.

Стан, перспективи та можливі перешкоди у розвитку міста найкраще простежуються у **SWOT-аналізі**.

Сильні сторони:

- стабільна політична ситуація на місцевому рівні;
- згуртована команда управління містом, націлена працювати на позитивний результат;
- системне стратегічне планування розвитку міста;
- впроваджені міжнародні стандарти якості у процеси управління містом;
- передова інтегрована система надання адміністративних, соціальних та інших видів послуг;
- успішне функціонування елементів партисипативного бюджетування;
- наявність інструментів участі жителів у життєдіяльності міста;
- успішні механізми підтримки з боку міста інституцій громадянського суспільства, наявність центру розвитку ІГС;
- нові технології управління кадровою політикою в місті;
- високий рівень застосування інновацій у створенні умов для ефективного розвитку безпечного середовища;
- впроваджені елементи базової правової освіти громадян;

- високі позиції міста в різноманітних рейтингах – комфортності, інвестиційної привабливості, якості надання послуг;
- сталі міжнародні зв'язки.

Слабкі сторони:

- незначна громадська активність населення;
- недостатній рівень залучення ІГС на регулярній основі до вирішення актуальних питань розвитку міста;
- не вибудована якісна система комунікації як з ІГС і жителями, так і всередині інститутів громадянського суспільства щодо досягнення спільних цілей;
- обмежений ресурсний потенціал міста для розширення фінансування програм розвитку міста та конкурсу «Бюджет громадських ініціатив»;
- велика завантаженість ЦНАПів міста через постійне зростання попиту на послуги, які вони надають, та розширення спектра послуг;
- відсутність єдиних стандартів надання державних послуг;
- трудова міграція населення, приховане безробіття;
- перевантаженість і необхідність модернізації веб-ресурсів міської ради;
- незадовільний стан підземної кабельної інфраструктури міста;
- недостатня кількість сучасних обладнаних приміщень для проведення загальноміських заходів.

Можливості:

- створення Вінницької об'єднаної територіальної громади;
- розширення мережі центрів надання адміністративних послуг;
- розширення міжнародної співпраці та промоції міста на міжнародному рівні;
- формування постійного діалогу органів місцевого самоврядування з ІГС;
- формування єдиного інформаційного простору міста;
- розширення участі членів територіальної громади в ухваленні рішень місцевого значення;
- поглиблення комунікації із засобами масової інформації;
- збільшення ресурсних можливостей, що сприятимуть розвитку громадянського суспільства;
- підвищення рівня правової грамотності, збільшення кількості свідомих вінничан;
- розвиток систем зворотного зв'язку з жителями;
- високий ІТ-потенціал міста.

Загрози:

- неврегульованість чинного законодавства в частині передачі повноважень від центральних органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування;
- загальне погіршення соціально-економічної ситуації, кризові явища;
- відтік кваліфікованих кадрів за межі міста;
- повільна цифрова трансформація економіки та суспільства;
- правовий нігілізм громадян;

- корупційні ризики.

Отже, незважаючи на наявні досягнення в розвитку міста, є низка питань, які потребують вирішення та вдосконалення і знайшли своє відображення у стратегічних намірах, проектах і заходах цієї частини Концепції.

Стратегічні наміри

1. Створення і розвиток Вінницької об'єднаної територіальної громади. Нові перспективи для міста – суспільно-політичні, просторові, економічні.

2. Розвиток громадянського суспільства. Шляхом подальшого впровадження принципів партисипативної демократії, комплексних заходів з підтримки інституцій громадянського суспільства, правопросвітництва та громадської освіти.

3. Забезпечення зручних і доступних сервісів для громадян. Успішна система муніципального управління, електронне урядування. Зручні, зрозумілі та сучасні умови отримання муніципальних послуг і сервісів, впровадження електронного урядування, якісний кадровий склад, який досягає поставлених стратегічних цілей і завдань, ефективне використання людського потенціалу – складові успіху й інструменти для розвитку і руху громади вперед.

4. Формування безпечного міського середовища. Посилення рівня безпеки громадян на території міста, зокрема на міських автошляхах, захисту важливих інфраструктурних та інших життєво важливих об'єктах міста, сприяння зростанню рівня дисциплінованості громадян, профілактика негативних явищ і правопорушень у міському середовищі.

5. Цифровізація муніципального простору. Впровадження цифрових технологій у місті – це база для створення нових можливостей поліпшення якості життя, роботи, творчості, відпочинку, доступу до послуг, інформації та знань дорослих і юних вінничан завдяки швидкому, зручному та ефективному вирішенню важливих питань та досягненню цілей за допомогою доступних електронних інструментів, створенню комфортних умов життєдіяльності у міському середовищі, пов'язаних із набуттям містом комплексу цифрових переваг і можливостей у різноманітних сферах та напрямках.

6. Мінімізація корупційних ризиків, публічність, прозорість і доступність влади для громади. Постійне вдосконалення та запровадження найкращих європейських практик подолання корупційних загроз за допомогою сертифікації ISO. Забезпечення високого рівня обслуговування населення виконавчими органами міської ради, поінформованості членів територіальної громади та зовнішніх аудиторій щодо цілей та результатів роботи влади.

Залучення членів територіальної громади до безпосереднього ухвалення та реалізації рішень у всіх сферах міського життя.

Стратегічні цілі

1. Створення і розвиток Вінницької об'єднаної територіальної громади.

Стратегічні цілі:

1.1. Створення Вінницької об'єднаної територіальної громади.

сприяння добровільному приєднанню до територіальної громади міста обласного значення Вінниці сільських, селищних рад Вінницького району відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»;

розробка перспективного плану розвитку Вінницької об'єднаної територіальної громади.

1.2. Зміна меж міста Вінниці:

розширення меж міста за рахунок земель сільських, селищних рад Вінницького району, що добровільно приєднуються до територіальної громади міста обласного значення – Вінниці.

1.3. Впровадження стандартів якості надання адміністративних та інших видів послуг, наближення їх до населення приєднаних територій:

місто Вінниця володіє прогресивним досвідом надання послуг, які необхідно поширювати для створення єдиних умов обслуговування населення Вінницької ОТГ.

2. Розвиток громадянського суспільства. Розвиток громадянського суспільства шляхом подальшого впровадження принципів партисипативної демократії, комплексних заходів із підтримки інституцій громадянського суспільства, правопросвітництва та громадської освіти.

Стратегічні цілі:

2.1. Стимулювання розвитку інститутів громадянського суспільства:

удосконалення системи ресурсного забезпечення діяльності ІГС на території міста, спрямованої на підтримку проектної діяльності та організаційного розвитку ІГС, що дасть можливість розвинути компетентності у напрямках їхньої діяльності, сформувати спроможності, необхідні для сталого та послідовного виконання ІГС своїх завдань, підвищити якість послуг, які надають ІГС, якісніше задовольняти потреби жителів міста;

підтримка розвитку та становлення органів самоорганізації населення, ОСББ, громадських, благодійних організацій і фондів, громадських ресурсних центрів та агенцій розвитку.

2.2. Підвищення рівня участі громадян у вирішенні місцевих справ:

продовження реалізації конкурсу «Бюджет громадських ініціатив міста Вінниці»;

застосування електронних засобів у процесах ухвалення рішень (розробка та реалізація Концепції електронної участі міста Вінниці; формування середовища, яке стимулює поінформованість, залучення громадян до розробки та реалізації рішень, свідому та відповідальну участь громадян;

збільшення фінансування реалізації проектів конкурсу.

2.3. Підвищення правової свідомості громадян: інформування жителів міста про їхні права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у разі порушення, що дасть їм можливість стати більш активними, дієвими, патріотичними, сумлінними, небайдужими до розвитку рідного міста.

3. Зручні доступні сервіси для громадян. Зручні доступні сервіси для громадян, успішна система муніципального управління, електронне врядування. Зручні, зрозумілі й сучасні умови отримання муніципальних послуг і сервісів, впровадження електронного врядування, якісний кадровий склад, ефективне використання людського потенціалу – складові успіху й інструменти для розвитку і руху громади вперед.

Стратегічні цілі

3.1. Розвиток системи надання адміністративних та інших видів послуг, спрямований на максимальне наближення і доступність послуг для кінцевого споживача:

розширення мережі ЦНАПів у місті;

реалізація проектів «Мобільний кейс», «Мобільний ЦНАП»;

модернізація порталу адміністративних та інших послуг, збільшення кількості послуг, які надаються в електронному вигляді; впровадження пакетних послуг відповідно до потреб громадян).

3.2. Удосконалення моделі муніципального управління завдяки впровадженню ефективних технологій електронного урядування:

використання електронних засобів для дослідження і виявлення ключових проблем і потреб мешканців;

створення автоматизованих, оптимізованих систем для підвищення швидкості та якості задоволення потреб громадян;

реалізація муніципальних електронних баз даних і доступу до державних баз даних, інструментів та сервісів для якісного обліку, управління ресурсами і процесами;

створення цифрового робочого місця працівників ОМС.

3.3. Створення сучасної системи підготовки HR-спеціалістів для ефективного управління містом:

реалізація проекту HR-HUB: перший етап – підготовка фахівців високого рівня для роботи з персоналом комунальних підприємств міста, у перспективі – розповсюдження цієї практики на більш широке коло підприємств і закладів міста.

4. Формування безпечного міського середовища. Посилення рівня безпеки громадян на території міста, зокрема на міських автошляхах, захисту важливих інфраструктурних та інших життєво важливих об'єктів міста, сприяння зростанню рівня дисциплінованості громадян, профілактика негативних явищ і правопорушень у міському середовищі.

Стратегічні цілі

4.1. Виявлення та мінімізація наслідків небезпечних ситуацій, отримання достовірної інформації про події:

реалізація заходів, впровадження технологій і засобів системи «Безпечне місто»;

розвиток систем відеоспостереження, відеоаналітики, фіксації, оповіщення, зв'язку, обміну, передачі та збереження інформації.

4.2. Забезпечення стабільного, захищеного та надійного функціонування інформаційних систем міста шляхом створення потужного комплексу технічних ресурсів та централізованої підтримки:

побудова центру обробки даних із застосуванням сучасних концепцій, хмарних технологій, технологій інформаційної безпеки;

розвиток технічної та мережевої інфраструктури;

забезпечення інформаційної безпеки.

4.3. Забезпечення повнофункціонального формату роботи Ситуаційного центру:

створення єдиного центру комплексної координації ситуацій та оперативного реагування з усіма найважливішими службами міста;

впровадження засобів підтримки ухвалення рішень на базі штучного інтелекту.

5. Цифровізація муніципального простору. Впровадження цифрових технологій у місті – це база для створення нових можливостей поліпшення якості життя, роботи, творчості, відпочинку, доступу до послуг, інформації та знань дорослих і юних вінничан завдяки швидкому, зручному та ефективному вирішенню необхідних питань і досягненню цілей за допомогою доступних електронних інструментів, створенню комфортних умов життєдіяльності в міському середовищі, пов'язаних із набуттям містом комплексу цифрових переваг і можливостей у різноманітних сферах та напрямках.

Стратегічні цілі

5.1. Розбудова цифрової інфраструктури для надання громадянам широких можливостей використання переваг цифрового світу у повсякденному житті:

покриття міста широкопasmовим Інтернетом (ШСД);

розвиток кабельної каналізації;

впровадження нових можливостей безготівкової оплати різних видів товарів і послуг,

насичення простору цифровими системами та інфраструктурою Інтернету речей.

5.2. Цифровий розвиток та інформатизація управління базовими галузями, підтримка пріоритетних реформ:

впровадження, забезпечення належного функціонування та розвиток автоматизованої системи керування дорожнім рухом, автоматизованої

системи обліку оплати проїзду в громадському транспорті, системи автоматичного визначення місцезнаходження транспорту, цифровізація медичної, освітньої, комунальної галузі, інших сфер і галузей міста.

5.3. Створення корисних електронних сервісів, ресурсів, можливостей для задоволення актуальних потреб суспільства та бізнесу:

розвиток онлайн-середовища, впровадження доступних електронних інформаційних ресурсів, зручних веб-сайтів і мобільних додатків різноманітної тематики та спрямування з урахуванням змін у сучасному світі.

5.4. Навчання вінничан цифрових компетенцій:

проведення систематичних досліджень і виявлення основних потреб у знаннях, компетенціях та цифровій інфраструктурі;

популяризація та підвищення рівня цифрових знань і навичок населення для ефективного та безпечного використання цифрового середовища у майбутньому із розумінням потреб приватності й захисту персональних даних; проведення форумів, конференцій, семінарів, круглих столів, хакатонів та інших заходів із цифрової грамотності, творчості з метою формування критичної маси компетентних і вмотивованих до розвитку вінничан.

5.5. Підтримка та реалізація інноваційних міських ІТ-ініціатив і проєктів для формування цифрового розумного міста, надання можливостей активній творчій спільноті працювати й розвивати місто:

концентрація зусиль влади міста на підтримці конкурентних переваг міської ІТ-індустрії, розвитку лідерських якостей;

сприяння втіленню ініціатив, ідей, проєктів у співпраці з вищими навчальними закладами, ІТ-компаніями, підприємцями, розробниками, громадськими організаціями, активістами Вінниці.

6. Мінімізація корупційних ризиків, публічність, прозорість і доступність влади для громади. Постійне вдосконалення та запровадження найкращих європейських практик подолання корупційних загроз шляхом отримання сертифікації ISO. Забезпечення високого рівня обслуговування населення виконавчими органами міської ради, поінформованості членів територіальної громади та зовнішніх аудиторій щодо цілей та результатів роботи влади. Залучення членів територіальної громади до безпосереднього ухвалення та реалізації рішень в усіх сферах міського життя.

Стратегічні цілі

6.1. Урахування волі та інтересів громади у питаннях місцевого значення:

удосконалення місцевої нормативно-правової бази і розвиток статутних прав. Запровадження місцевих референдумів і публічних консультацій;

сприяння проведенню громадських експертиз, слухань, загальних зборів і реалізації місцевих ініціатив, електронних петицій.

6.2. Удосконалення роботи з оприлюднення відкритих даних:

виконання завдань Плану дій із реалізації принципів Міжнародної хартії відкритих даних;
поліпшення ситуації з публікацією, використанням і поширенням відкритих даних Вінницькою міською радою, її виконавчими органами та комунальними підприємствами сприятиме налагодженню постійного зв'язку із середовищем зацікавлених сторін (бізнес, науковці, громадський сектор, журналісти, активісти, ІТ-сектор, представники влади), підвищенню відкритості діяльності влади, наданню якісних послуг і створенню корисних загальнодоступних проектів та сервісів.

6.3. Ефективна та актуалізована система управління відповідно до міжнародних стандартів ISO 9001 та ISO 27001:

постійне вдосконалення систем управління якістю, протидії корупційним загрозам та інформаційної безпеки, підвищення їхньої результативності та мінімізація корупційних загроз у діяльності виконавчих органів Вінницької міської ради відповідно до вимог європейських стандартів.

6.4. Створення сучасних інтерактивних каналів зворотного зв'язку з жителями щодо якості надання муніципальних та інших видів послуг:

створення колл-центру «Прозорий офіс», відповідного профілю у соцмережах, проведення соціологічних досліджень із залученням громадських організацій, методу «таємного клієнта». Це дасть можливість системно досліджувати проблеми та недоліки роботи, на які звертатимуть увагу громадяни, впроваджувати нові сервіси та послуги відповідно до потреб людей, а також сприятиме якісній комунікації й більш високому рівню обслуговування громадян;

удосконалення цифрових каналів комунікації з населенням муніципальних служб оперативного реагування «Цілодобова варта», «Ситуаційний центр» та інших.

6.5. Висвітлення діяльності виконавчих органів Вінницької міської ради та комунальних підприємств:

поліпшення інформування громади щодо результатів роботи органів місцевого самоврядування та комунальних підприємств на офіційному веб-сайті міської ради, інших інформаційних ресурсах;

реалізація актуального формату офіційного сайту з урахуванням сучасних потреб і стандартів для забезпечення належного рівня прозорості діяльності міської влади з обов'язковою відповідністю принципам доступності та відкритості інформації, забезпеченням якісними каналами комунікації і створенням потрібних електронних сервісів для користувачів).

Стратегічні проекти

44. Створення муніципальної школи громадянської освіти - підвищення рівня просвіти, обізнаності жителів міста, залучення їх до участі у громадському житті.

45. Розвиток партнерства активної громади і влади «Місто змістів» на базі хабу - сучасний громадський простір для співпраці з громадою,

партисипації та консультування з актуальних питань життєдіяльності міста.

46. Навчання працівників кадрових служб комунальних підприємств за програмою «HR-HUB» - підвищення якості та професійного розвитку управлінського ресурсу.
47. Розширення мережі ЦНАП у місті; мобільний ЦНАП - максимальне наближення процесу надання послуг до кінцевого споживача, інтеграція різних видів послуг.
48. Створення нової моделі єдиного комплексного повнофункціонального Ситуаційного центру міста - автоматизація та розширення функцій і напрямків діяльності муніципального Ситуаційного центру.
49. Впровадження автоматизованої системи керування дорожнім рухом АСКДР - підвищення рівня безпеки, зниження аварійності на дорогах міста.
50. Розробка нового веб-порталу Вінниці - врахування сучасних стандартів подання та візуалізації інформації, принципів інклюзивності, можливості доступу з різних пристроїв.
51. Цифровізація муніципального простору - впровадження сучасних інформаційних технологій в усі сфери міського життя.

РОЗДІЛ В. НАСКРІЗНІ ТЕМИ ТА БАЗОВІ ФАКТОРИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ МІСТА

Процес підготовки Концепції супроводжується кількома факторами, що обмежують конкретизацію та планування реалізації просторових проектів. Серед таких факторів – незавершений процес децентралізації та об'єднання громад, нестача або низька кваліфікація фахівців, ненауковий підхід до вивчення викликів міста та планування, майже відсутній досвід планування на перспективу, довшу ніж 5 років, із залученням широких кіл громадськості.

Перелік тем, виділених у даний розділ, пов'язаний з їх інтерсекторальністю та першочерговістю вирішення: кожна з них, з одного боку, в тій чи іншій мірі проявляється в кожній візії, галузевій темі та майже в кожному стратегічному проекті; з іншого боку, це база, фундамент розвитку міста, а від закладення стійкого фундаменту залежить стійкість досягнень Вінниці на найближче десятиліття.

Проблеми екології, поводження з побутовими відходами та доступу до чистої питної води довгий час залишалися неактуальними на державному рівні і, відповідно, на рівні місцевому, незважаючи на те, що стан навколишнього середовища погіршується швидкими темпами. Ускладнює ситуацію і факт відсутності чіткого та всеосяжного обліку як природних, так і технічних ресурсів, що впливає на процес ухвалення рішень і стратегічного планування не лише у забезпеченні містян питною водою та належним поводженням з відходами, але й у всіх інших сферах.

Стратегічне планування та реалізація стратегічних проектів потребують чіткого та ефективного використання фінансових ресурсів міста. Незважаючи на процес фінансової децентралізації, коштів для вирішення як поточних проблемних питань, так і реалізації проектів розвитку міста, не вистачає, що вимагає оптимізації витрат та пошуку нових джерел фінансових надходжень.

Ще одним наріжним каменем розвитку міста є створення міського середовища, яке дає змогу усім без винятку брати участь в ухваленні рішень і впливати на процеси, які безпосередньо стосуються містян. На сьогодні відсоток жінок у міській раді переважає, а в питанні фізичної доступності місто в багатьох аспектах є прикладом для наслідування. Проте питання інклюзії та гендерної рівності набагато ширше і глибше і потребує змістовних, а не лише кількісних, вирішень.

І, нарешті, у формуванні візій і постановці цілей розвитку місто має враховувати різного рівня контексти, в яких воно перебуває і які прямо або опосередковано на нього впливають і впливатимуть у майбутньому.

Перелік наскрізних тем:

- Місто Вінниця в міжнародному, національному та регіональному контекстах
- Демографія, прогноз
- Врахування прав та потреб чоловіків та жінок
- Облік ресурсів та цифровізація
- Оптиміальне управління міськими фінансами
- Доступ до чистої питної води
- Поводження з відходами

Місто Вінниця в міжнародному, національному та регіональному контексті

Територія міста становить понад 11,3 тис. гектарів. Станом на початок 2018 року в місті проживало приблизно 373 тис. осіб.

Будь-яке місто у будь-якій частині світу не функціонує як окрема відділена територіальна одиниця, воно більшою чи меншою мірою є частиною складних систем, пов'язаних між собою територіально, економічно або політично. При цьому цей взаємозв'язок проявляється на різних рівнях – регіональному, національному, глобальному. Вінниця не виняток, тому важливим є розуміння більшого контексту, в якому перебуває місто (Вінницька та сусідні області, Україна, Східна Європа, глобальний контекст), яку роль воно відіграє в цьому контексті і яким чином себе у ньому позиціонує, або може позиціонувати, у майбутньому.

Вінниця має ряд передумов, які створюють для неї перспективи бути впізнаваною та привабливою на **міжнародному рівні**. В першу чергу ця впізнаваність може проявитися через слабку, але присутність міста у міжнародному інформаційному полі, оскільки політична кон'юнктура на національному рівні створює Вінниці додаткові переваги. Також на позитивний імідж міста впливає довготривала та стала співпраця з міжнародними організаціями, такими, як Світовий Банк, UNICEF, Рада Європи, GIZ (Німеччина), SECO (Швейцарія), Федерація Канадських Муніципалітетів, NEFCO, USAID, UNDP та посольствами іноземних держав.

Важливими є контакти міста з окремими країнами, які відбуваються через дипломатичні відносини (у місті функціонують **консульські відділи Польської Республіки та Республіки Молдова**), а також через контакти з містами-побратимами, такими, як **Кельце (Польща), Пітерборо (Великобританія), Бірмінгем (США), Рибниця (Молдова), Бурса (Туреччина), Бат-Ям (Ізраїль), Паневежис (Литва)**. Також місто співпрацює з такими містами-партнерами: **м. Люблін (Польща), м. Тарнов (Польща), м. Руставі (Грузія), м. Вініца (Македонія) та Сташівським повітом (Польща)**. Такого роду взаємозв'язки уможливають обмін

фахівцями та технологіями, культурний обмін, а також створюють можливості для виходу на нові ринки збуту для продукції, виготовленої у Вінниці.

Іншою передумовою, яка дозволить місту розширити свої економічні зв'язки на міжнародному рівні, є присутність у місті як іноземних компаній, так і вінницького бізнесу, який експортує свою продукцію за кордон. Окремо варто виділити ІТ-сферу міста, яка наразі працює переважно за принципом аутсорсингу, проте в перспективі може стати окремим сектором, що представлятиме Вінницю на міжнародній арені. Підсилює вищезазначені тези і той факт, що університети міста готують велику кількість спеціалістів різних кваліфікацій і мають зв'язки з іноземними освітніми організаціями та науковими установами.

Для входження і закріплення міста у міжнародному просторі важливою є логістична складова як компонент міжнародної комунікації та обміну товарами й послугами. Вінниця має вигідне транспортне положення, яке за ефективного та продуманого його використання надасть місту додаткові можливості для підсилення міжнародних зв'язків. Так, місто вже має пряме залізничне сполучення з польським містом Пшемисль, з якого є можливість дістатися до інших міст і регіонів Польщі, Німеччини, Словаччини, Чехії тощо. Через автомобільні шляхи М12 та М21 місто має зв'язок з Молдовою (яка має спільний кордон з Вінницькою областю), Румунією, Польщею. В середньостроковій перспективі планується будівництво міжнародної траси Гданськ–Одеса, яка сполучатиме дві країни (Україну та Польщу), два моря (Балтійське та Чорне) і два портові міста. Вона проходитиме безпосередньо через Вінницю, що в тандемі з аеропортом і пасажирською та вантажною залізничними станціями створить нові можливості для розвитку міста.

Присутність міста в міжнародному інформаційному полі підсилюється не лише і не стільки економічним розвитком міста, але і його культурними особливостями, які є цікавими, унікальними та доповнюють багатство світового культурного простору. Хоча Вінниця ще не до кінця усвідомлює своє місце у світовій культурі, вона вже має унікальні культурні надбання, відомі далеко за її межами.

Незважаючи на зазначені сильні сторони та потенціал міста як окремого суб'єкта на міжнародному рівні, Вінниця ще не є конкурентоспроможною навіть з містами Східної Європи, подібними за розміром і населенням. Проблема полягає не в абсолютній відсутності конкурентних переваг, а у відсутності розуміння, в чому саме місто може конкурувати, щоб інтегруватися у міжнародні економічні та культурні процеси. Крім того, для підсилення ролі як міжнародного гравця місто має подолати ряд викликів, таких, як низький рівень людського капіталу, застаріла інфраструктура, відсутність технологічної та інноваційної складових у багатьох сферах життя міста тощо. Наслідком усіх цих процесів є “міграція мізків” і кваліфікованих кадрів з міста в інші країни.

На **національному рівні** Вінниця широко присутня в інформаційному просторі завдяки своїм новаторським ініціативам, які беруться за зразок і впроваджуються іншими містами України. Серед інших варто виділити

систему надання адміністративних послуг населенню, реформу сфери громадського транспорту, запровадження фестивального руху, ін. Навіть сама методика позиціонування міста та його інформаційного просування є історією успіху в Україні.

Місто має вагоме історичне підґрунтя, яке робить його важливою ланкою становлення державності в Україні та розвитку її культури. Вінниця двічі проголошувалася на короткий період столицею УНР (1917–1920-ті роки); з містом тісно пов'язані такі історичні постаті, як князі Коріатовичі (литовські князі, засновники міста), Іван Богун (полководець періоду національно-визвольної боротьби), Симон Петлюра (голова Директорії УНР). У місті народилися та/або творили відомий науковець Микола Пирогов, літературний діяч і письменник Михайло Коцюбинський.

У Вінниці функціонують 5 університетів найвищого рівня акредитації, що робить місто важливим освітнім центром і є передумовою до розвитку різних сфер міста. У поєднання зі сприятливим транспортним сполученням з іншими містами Вінниця має шанси стати важливою ланкою економіки країни в окремих галузях.

Якщо розглядати роль Вінниці у національному контексті, важливо враховувати положення міста у просторовому трикутнику “Київ-Одеса-Львів”: Вінниця може стати об'єднавчою ланкою між Києвом як адміністративним, політичним і бізнесовим центром країни, Одесою як культурним центром і найбільшим портом та Львовом – як культурним і туристичним центром, який, до того, ще є “українськими воротами” до країн ЄС. Позиціонування Вінниці як точки, через яку проходять контакти та взаємодія між цими містами, не просто підсилить роль міста як регіонального центру, а утворить збалансований каркас національного масштабу, який спростить інтеграцію України у світову спільноту.

З іншого боку, якщо місто не зможе ефективно артикулювати та просувати свої сильні сторони, існує загроза “розмивання” ролі Вінниці у даному трикутнику, оскільки “комунікація” в обхід Вінниці може виявитися простішою та ефективнішою. Крім того, існують й інші сильні гравці, такі, як Хмельницький або Житомир, які також претендують на подібну роль.

Існує ще одна загроза, з якою має рахуватися будь-який населений пункт України, незалежно від його потенціалу та конкурентних переваг: військовий конфлікт на сході. Навіть якщо статус кво в середньостроковій перспективі збережеться, й інтенсивність даного конфлікту якщо не спадатиме, то хоча б залишиться на теперішньому рівні, сам факт бойових дій і невирішених територіальних конфліктів створює напружену атмосферу для багатьох гравців як в Україні, так і за її межами. Тому розвиток Вінниці в умовах, що склалися, потребує кращої та ефективнішої мобілізації усіх наявних ресурсів.

Якщо розглядати можливості та виклики міста **на регіональному рівні** (в контексті Вінницької області), то тут, безперечно, у міста немає конкурентів, які можуть забезпечити такий же рівень соціально-економічних послуг і можливість самореалізації та саморозвитку. Вінниця є адміністративним, економічним, освітнім, науковим центром регіону,

переважно через Вінницю ретранслюється як історичне, так і культурне надбання усього регіону. Не в останню чергу завдяки міграції населення з області місто підтримує мінімальний приріст населення. Крім культурно-історичних, обласний центр має розвинені транспортні зв'язки з більшістю населених пунктів регіону.

Вінниця є центром одного з найсильніших аграрних регіонів України. Таке становище напряму впливає на економічну спеціалізацію як області, так і міста. Місто має всі шанси стати в перспективі центром впровадження нових технологічних процесів у вирощуванні та переробці сільськогосподарської продукції.

Місто Вінниця та Вінницька область у політичному та правовому сенсі є двома відокремленими суб'єктами, проте історично так склалося, що значна кількість освітніх, медичних, спортивних, адміністративних і культурних послуг, які фінансує та надає область, сконцентровані у Вінниці, та ними користуються вінничани. Тобто регіон значною мірою підтримує функціонування багатьох сфер життя міста. З іншого боку, місто є урбаністичним центром, який уособлює якісно інший спосіб життя та дозвілля.

Дуже важливим аспектом є реальна співпраця міста та області для подальшого посилення одне одного й досягнення спільних цілей. Дана співпраця можлива за умови, що обидва гравці розглядатимуть одне одного не як конкуруючі сторони, а як повноцінних партнерів та союзників.

Сьогодні існує потреба у дослідженні функціонування **Вінницької агломерації** як просторового феномену, що охоплює Вінницю та всі населені пункти навколо, які мають, передусім, тісні економічні зв'язки з нею (трудові та освітні маятникові міграції). Наслідками функціонування агломерації є щоденний потік із навколишніх населених пунктів до Вінниці значної кількості населення – на роботу або навчання, а також розгляд міста жителями цих населених пунктів як основного місця для задоволення своїх потреб і проведення дозвілля. З іншого боку, вінничани розглядають навколишні громади як місце для “життя поряд з природою” та, не розриваючи своїх зв'язків із містом, переїзять туди на постійне місце проживання. Розуміння структури та інтенсивності зв'язків у межах агломерації допоможе краще прогнозувати її розвиток та уникати таких негативних проявів для Вінниці, як субурбанізаційні процеси та міське розповзання як їх наслідок, деградацію окремих районів міста та знецінення нерухомості, неконтрольовану автомобілізацію та розподіл транспортних потоків, погіршення соціальної взаємодії між резидентами та нерезидентами, втрату просторової ідентичності міста тощо.

Зрозумівши свою роль і місце на кожному з перерахованих вище рівнів та накладаючи їх одне на одного, Вінниця матиме змогу реально оцінити свої можливості й пріоритети та направити наявні ресурси на їх досягнення. Коли місто у взаємодії з іншими гравцями на кожному рівні прагнутиме розвиватися за сценарієм подвійного виграшу (win-win), тоді воно стане впізнаваним,

привабливим і по-своєму унікальним у міжнародному, національному та регіональному масштабах.

Демографія, прогноз

З 2001 року в м. Вінниці починається поступове зростання населення, тоді як населення країни в цілому та Вінницької області зокрема продовжує зменшуватися (за період з 1990-го по 2015 рік загальна кількість населення зменшилася на 8909,2 тис. осіб, у тому числі міського – на 5284,2 тис. осіб, за даними Державної служби статистики України).

Так, м. Вінниці вдалося подолати загальнодержавну тенденцію до зменшення населення, зокрема в містах. Загальний приріст населення становив приблизно 15–16 тис. осіб, починаючи з 2002 р. Така тенденція має значення для подальшої побудови демографічного прогнозу та потребує уточнення факторів, які сприяли подібній динаміці чисельності населення. Серед них – величина природного приросту, сальдо міграції та середньої тривалості життя.

Помірне (майже рівномірне) зростання чисельності померлих (з 1990-го по 2015 рік ріст склав 0,9 тис. осіб, з 2,82 тис. у 1990-му до 3,72 тис. у 2015 р.) та більш стрімке зростання кількості новонароджених з 2001 року після сильного його спаду у період з 1990-го по 2000 рік дають і поступове збільшення показника природного приросту населення з деяким спадом за останні три роки при збереженні позитивного значення.

Джерело: Головне управління статистики у Вінницькій області

Джерело: Головне управління статистики у Вінницькій області

Рис. 8. Динаміка чисельності новонароджених та померлих у м. Вінниця, 1990-2015 рр. (тис. осіб)

Рис. 9. Природний приріст населення м. Вінниця, 1990-2015 рр. (тис. осіб)

Спад відбувся переважно через збільшення смертності у цей період і зовсім незначного зменшення народжуваності. Коливання кількості померлих відбувалось у межах 1 тис. осіб із середнім показником 3,45 тис. осіб/рік, кількість народжених же зростала і має таку тенденцію протягом більш ніж 10 років. Так, природний приріст у 2008 році вийшов на рівень більше, аніж нульовий уперше з 1997 року, але так і не досяг попередніх показників, зокрема найбільшого із них у 1990 році (2,7 тис. осіб/рік).

Враховуючи сказане вище, можемо констатувати, що збільшення народжуваності може стати фактором подальшого збільшення населення м. Вінниці.

Ще одним фактором демографічної динаміки є міграційні процеси. Поряд із природним приростом, вони визначають чисельність населення та дозволяють спрогнозувати подальші зміни (показники міграційного руху населення – прибуття/вибуття – у міжпереписний період з 1989 по 2001 рік не перераховувалися, тому дані були надані за 2001–2015 рр. Вони не включають розподіл за віковими групами).

У динаміці міграційних процесів у м. Вінниці можна виділити два періоди: з 2001 по 2010 роки, де сальдо міграції було позитивним, та п'ять років, починаючи з 2010-го, коли вперше за 10 років воно набуло негативного значення. Очевидно, що плюсові значення даного коефіцієнту досягались у більшій мірі за рахунок жіночих міграцій, у той час як переміщення чоловіків формували менші, хоча теж позитивні коефіцієнти. З 2010 року спостерігаємо загальне зменшення сальдо міграції за рахунок обох статей, але більше мінусових коефіцієнтів – за рахунок чоловіків.

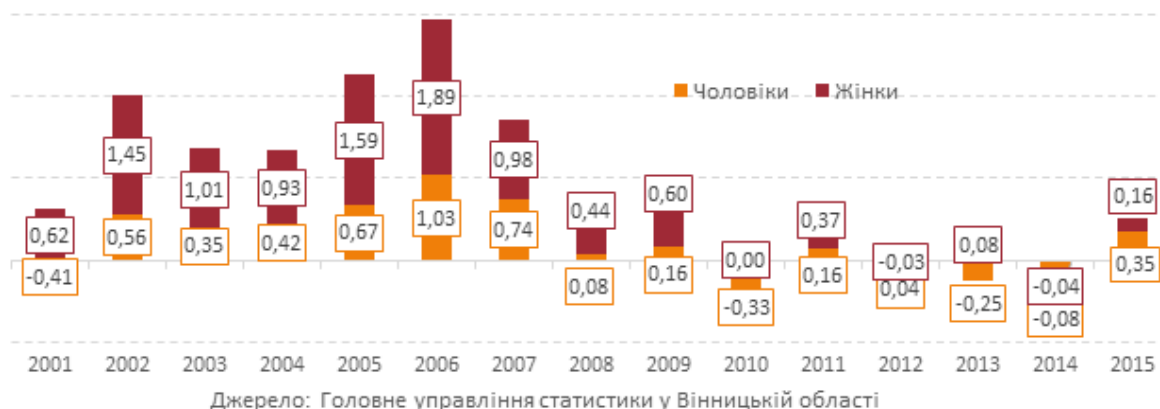

Рис. 10. Сальдо міграції з поділом за статтю, 2001-2015 рр. (тис. осіб)

Позитивне сальдо із високим коефіцієнтом може формуватись як за рахунок значного припливу населення, так і зменшення відтоку. В умовно виділений перший період, до 2009 р., спостерігається значний контраст між відпливом та притоком населення з високим показником прибуття при цьому. З 2010-го різниця стає помітно меншою, але не за рахунок принципового збільшення відтоку та вирівнювання його з високим показником припливу у попередній період, а за рахунок зменшення припливу (якщо середній показник в умовному першому періоді становив 9,29 тис. осіб, то в умовному другому – 6,77 тис. осіб, що на 2,52 тис. осіб менше), у той час як відтік не набув суттєвих

змін (середній показник за умовний перший період зменшився на 1,06 тис. осіб з 7,84 тис. осіб). Таким чином, спостерігаємо загальну тенденцію до уповільнення міграційних процесів, особливо останні два роки. Більша інтенсивність міграційних процесів у цілому характерна для жінок.

Міграційні процеси, пов'язані з внутрішньо-переміщеними особами (ВПО), подані окремо у даному аналізі, оскільки є проблематика у чіткій фіксації та веденні обліку цієї категорії осіб. За даними Головного управління статистики у Вінницькій області, загальна кількість внутрішньо переміщених осіб з Луганської та Донецької областей станом на жовтень 2017 року складає 5608 осіб. Більшість ВПО складають працездатні особи (62,59 %), найменше дітей віком 6–18 років (4,73 %), діти до 6 років складають 11,06 %, а особи, старші працездатного віку, – 21,63 %.

Вікова структура населення зазнала значних змін за період з 1995-го по 2015 р. Незмінною за чисельністю є група 40–59 років, мінімальні зміни також спостерігаються у групі 20–39 років, помітним є спад у 2001 році (але ми не можемо робити прогностично значущих висновків з такої тенденції, оскільки беремо до уваги потенційну ненадійність даних за 2001 рік та у попередні роки).

Спостерігається тенденція до зменшення групи 0–19 років. Це можна пов'язати зі спадом народжуваності у період 1990–2000 рр. (принаймні із тих періодів, які потрапили у наше дослідження). У той же час зазначимо, що народжуваність коливалась у межах 2,5–5,5 тис. осіб щорічно, а загальна щорічна зміна кількості народжених є вкрай незначною і становить 0,01 тис. осіб, тоді як група 0–19 років протягом 1995–2015 років зменшилася на 30,02 тис. осіб. Зменшення у групі можна пояснити і за рахунок інших факторів, якими можуть бути або смертність, або міграційні процеси.

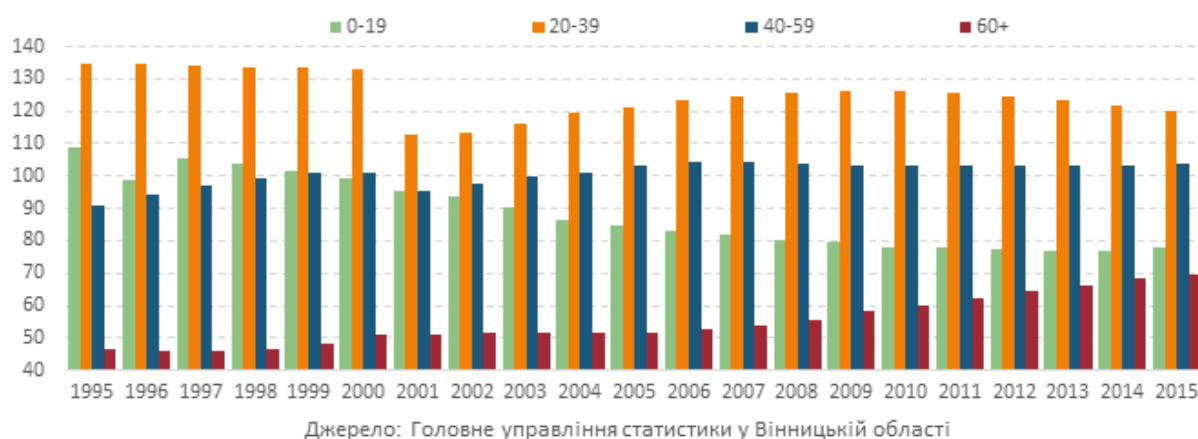

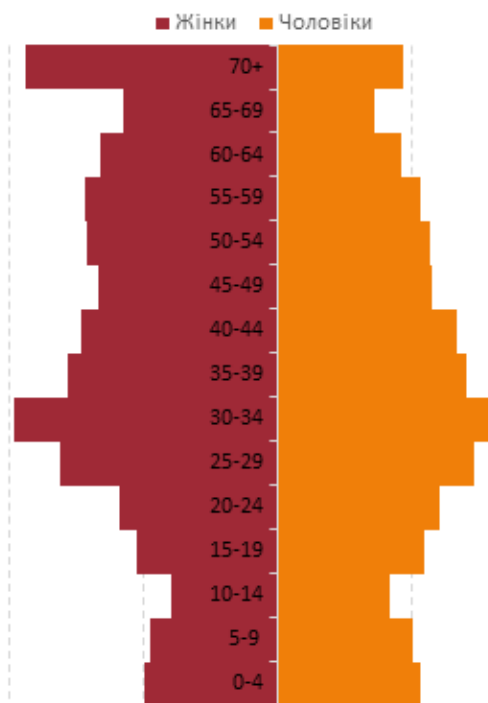
Рис. 11. Динаміка вікової структури населення у м. Вінниці, 1995–2015 рр. (тис. осіб)

Смертність у цій віковій групі становила 0,04–0,09 тис. осіб і є досить низькою у порівнянні з іншими групами населення. Таким чином, смертність не виступає значущим фактором щодо складу групи 0–19 років. Враховуючи відсутність даних по міграціях у вікових групах ми можемо лише припустити,

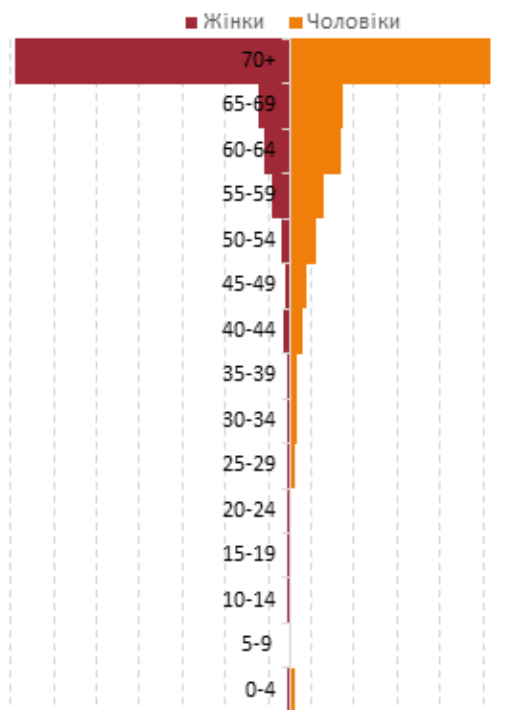
що зміна кількості населення віком 0–19 років відбувалася переважно за рахунок міграцій, а саме, відтоку населення.

Вікова група старших за 60 років також зазнала змін, але, навпаки, у бік зростання. Подібна ситуація може свідчити про збільшення тривалості життя або ж міграційні зміни. Зазвичай ця вікова група не є суб'єктом активних переміщень, тому ми можемо зробити припущення щодо збільшення середньої тривалості життя або зменшення смертності у цій групі. Чисельність населення у м. Вінниці у 2015 році склала 373,3 тис. осіб, серед яких чоловіки – 171,64 тис. осіб (46 %), а жінки – 201,66 тис. осіб (54 %). У перерахунку на 1000 чол. населення маємо спорідненість даних міста, області та України в цілому (з невеликою перевагою жіночої частки у місті). Приріст населення відбувався найбільше за рахунок різниці притоку та відтоку чоловіків у місті. Так, сальдо міграції серед чоловіків склало 0,35 тис. осіб, а серед жінок майже вдвічі менше - 0,16 тис. осіб.

У розрізі п'ятирічних вікових груп спостерігаємо помітну кількість жінок віком за 70 років, при цьому саме серед цієї категорії високим є і показник смертності.

Джерело: Головне управління статистики у Вінницькій області

Джерело: Головне управління статистики у Вінницькій області

Рис. 12. Чисельність населення м. Вінниці у розрізі статей і вікових груп, 2015 р.

Рис. 13. Смертність населення м. Вінниці у розрізі статей і вікових груп, 2015 р.

Прогноз демографічної динаміки населення м. Вінниці до 2030 р.

Прогнозні значення народжуваності у м. Вінниці коливаються від незначного поступового спаду на 0,34 осіб на 1000 населення у 2030 р. у порівнянні з 2015 р. (прогноз 1) до більш стрімкого зростання на 2,84 осіб на 1000 населення до 14,43 осіб на 1000 населення у 2030 р. (прогноз 2).

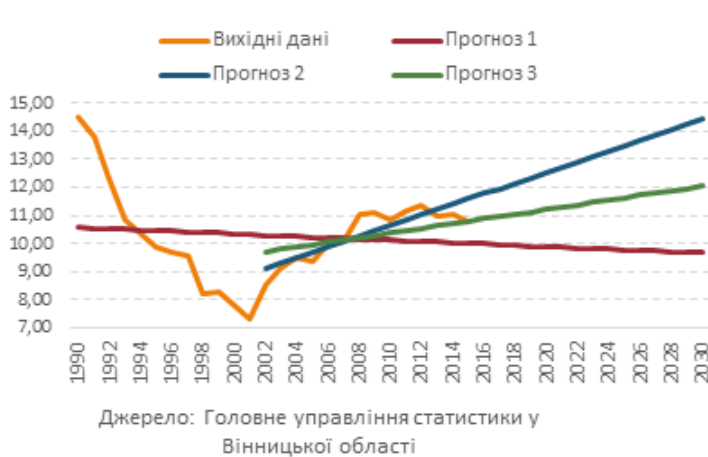

Рис. 14. Прогнози народжуваності населення м. Вінниці, 1990-2030 рр. (на 1000)

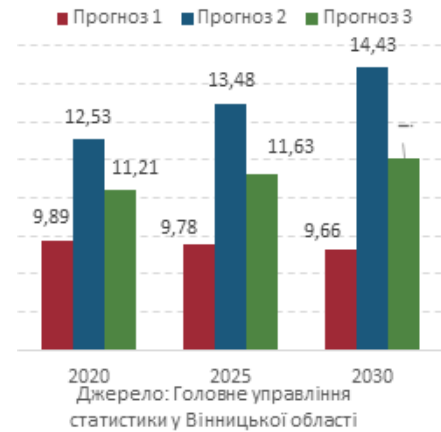

Рис. 15. Прогнози народжуваності населення у м. Вінниця, 2020-2030 рр. (на 1000)

Протилежну картину можна спостерігати показниками смертності (0 та 0). Хоча їх зміна є менш стрімкою у кожному із варіантів прогнозу. Якщо зростання (Прогноз 1) то на 0,98 осіб у 2030 р. у порівнянні з 2015 р., якщо спад (Прогноз 2), то на 1,37 осіб у 2030 р. у порівнянні з 2015 р.

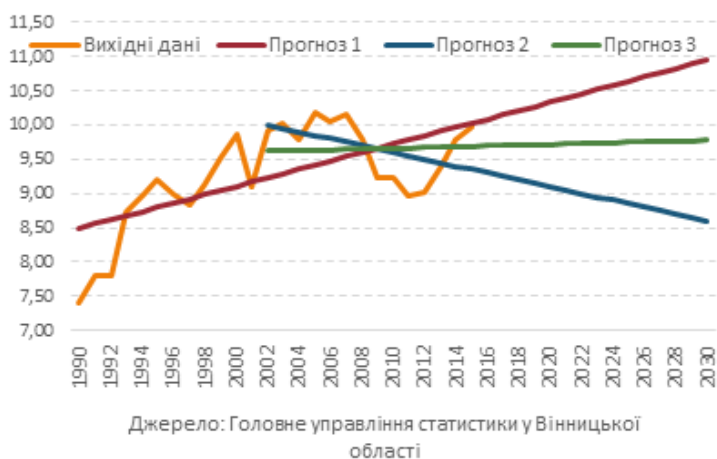

Рис. 16. Прогнози смертності населення м. Вінниці, 1990-2030 рр. (на 1000)

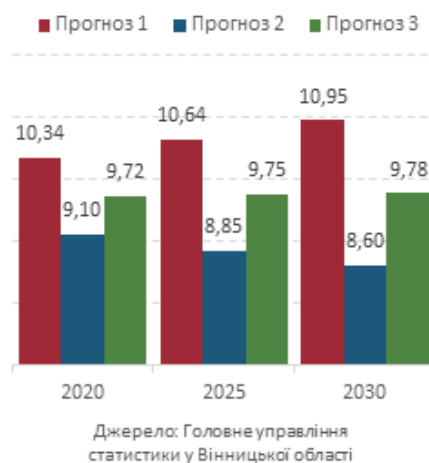

Рис. 17. Прогнози смертності населення у м. Вінниця, 2020-2030 рр. (на 1000)

Прогноз статеві-вікового складу населення м. Вінниці до 2030 р.

Найбільш помітною тенденцією стане старіння населення. Навіть за збільшення показників міграції та фертильності така тенденція збережеться.

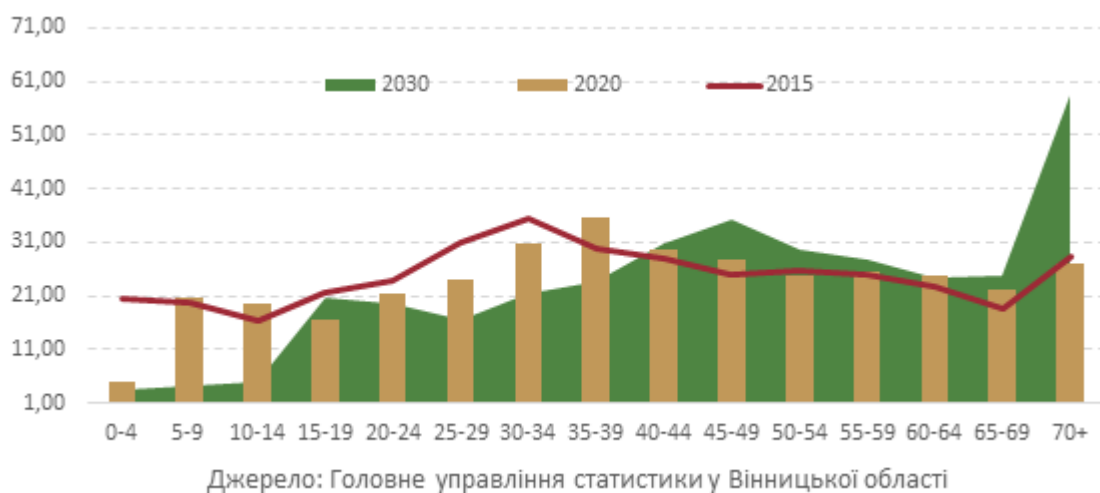

Рис. 18. Прогноз вікового складу населення м. Вінниці, 2015–2030 рр. (тис. осіб)

Кількість молодих людей до 20 років зменшуватиметься, а людей старших за 65 років збільшуватиметься. При цьому кількість працездатного населення поступово зменшується: від 246,37 тис. осіб у 2015 р., 244,54 тис. осіб у 2020 р., 235,36 тис. осіб у 2025 р. та 229,09 тис. осіб у 2030 р. Частка

непрацездатних осіб відносно працездатних майже не зміниться і складатиме у 2030 р. стільки ж скільки у 2015 р., а саме: 0,51, тобто непрацездатне населення віком до 20 років і старше 65 років складе половину працездатного населення та третину всього населення міста.

Чим старшим ставатиме вік жінок, тим менше їх частка буде у відповідній віковій групі. Так, збільшиться також кількість чоловіків старшого віку. Контраст буде більш помітним зі збільшенням віку. У віковій категорії «від 70 років» частка жінок зменшиться з 66,48% у 2015 р. до 44,23% у 2030 р. За рахунок такого зменшення частки жінок у цій категорії зміниться і структура вікової групи «від 60 років», при тому, що в групі 65–69 років жінок 61,03% у 2015 р. і 56,18% у 2030 р. В цілому, за прогнозом, жінки складатимуть приблизно таку ж частину населення (51% у 2030 р.), як і чоловіки (49% у 2030 р.) на відміну від ситуації попередніх років, коли жінки становили більшість (54% у 2015 р.). Кількість чоловіків стане дещо більшою, а жінок - меншою.

Висновки демографічного аналізу та прогнозу

Особливістю демографічної динаміки м. Вінниці є те, що їй вдалося подолати загальнодержавну тенденцію до зменшення населення, зокрема в містах.

У місті відбувається збільшення народжуваності, що може стати фактором подальшого збільшення населення м. Вінниці, зокрема серед більш зрілого населення. Також спостерігається поступове збільшення показника природного приросту населення із деяким спадом за останні три роки при збереженні позитивного значення.

У динаміці міграційних процесів у м. Вінниці можна виділити два періоди: з 2001-го по 2010 рік, де сальдо міграції було позитивним, і п'ять років, починаючи з 2010-го, коли вперше за 10 років воно набуло негативного значення. Більше переїжджає у м. Вінницю жінок, ніж чоловіків. При цьому для цієї категорії населення процеси припливу у досліджуваній період завжди переважають відтік. Також спостерігаємо загальну тенденцію до уповільнення міграційних процесів, особливо останні два роки.

Відбулися зміни й у віковій структурі населення. Спостерігаємо тенденцію зменшення групи 0–19 років, ймовірно, через збільшення відтоку населення. У той же час відбулося збільшення категорії населення старшого віку (понад 60 років), ймовірно, за рахунок збільшення тривалості життя.

Ймовірно, м. Вінниця покаже більш оптимістичний демографічний розвиток у порівнянні із областю та країною в цілому.

За стабільних умов (або їх поліпшенні) наступні 12 років природний приріст збільшуватиметься при помірному спаді рівня смертності та більш швидкому зростанні народжуваності. Дані показники повільніше «адаптуються» до змін умов життя, ніж в області в цілому. Також за таких умов відбуватиметься переважання притоку над відтоком населення при загальному уповільненні міграційних процесів. Сальдо міграції зберігатиметься позитивним із поступовим зростанням.

Коефіцієнт фертильності продовжить тенденцію до спаду у молодших вікових категоріях (до 20 років і 20–24 роки) і, навпаки, до зростання у всіх інших вікових групах, окрім 50–54 років, де принципових змін не очікується через незначну кількість народжень у попередні роки.

Відбуватиметься подальше старіння населення.

Люди працездатного віку утримуватимуть більшу кількість осіб літнього віку та дітей. Збільшуватиметься середній вік населення та тривалість життя.

За прогнозом, жінки складатимуть приблизно таку ж частину населення, як і чоловіки. Відповідно, кількість чоловіків стане незначно більше, а жінок – менше. Чим старшим ставатиме вік жінок, тим менше їх частка буде у відповідній віковій групі. Так, збільшиться кількість чоловіків старшого віку. Контраст буде більш помітним із збільшенням віку.

Враховання прав та потреб чоловіків та жінок

Концепція прав людини передбачає, що будь-яка людина має рівну цінність з іншими, незалежно від статі, віку, етнічного походження, релігії або вірувань, фізичних можливостей тощо. Ідея рівності прав, можливостей, цінності будь-якої особи, незалежно від статі, означена при цьому як гендерна рівність. Отже, **гендерна рівність є складовою концепції прав людини**. Гендерна рівність стосується як жінок, так і чоловіків. **Серед жінок і чоловіків можна виділити різні групи людей, які мають різні проблеми, а відтак мають бути різні шляхи і підходи до врахування їхніх потреб**. Тобто біологічні, соціальні, культурні відмінності між чоловіками та жінками не мають бути підставою для відтворення нерівності. Сучасний світ утверджує ідею, що «Чоловіки й жінки різні, але – рівні», а нерівність зазвичай є наслідком несправедливого ставлення.

Гендерна рівність означає, що будь-яка особа на рівні з іншими має право та можливості брати участь у будь-яких сферах суспільного життя. Але саме по собі проголошення рівних прав жінок і чоловіків не забезпечує досягнення фактичної рівності. Фактична (реальна) рівність може бути досягнута, якщо місцева політика враховуватиме гендерний підхід при плануванні, реалізації, моніторингу й оцінці програм і проектів у своїй діяльності. такий підхід має назву гендерний мейнстрімінг.

Відповідно головним фокусом при формуванні і реалізації місцевої політики є **людина** з її проблемами та потребами, а така політика визначається як людиноцентрична. Якщо програми та бюджети мають людиноцентричний підхід, то такий **підхід називають гендерно чутливим**.

У той час як гендерно нейтральний підхід не бачить відмінностей між жінками і чоловіками, дівчатками та хлопцями, не враховує становище, в якому перебувають різні групи жінок і чоловіків, не реагує на їхні проблеми, відповідним наслідком такої політики є недовіра до владних інституцій, напруження і зростання агресії в суспільстві. Питання рівня і якості життя людей не бувають гендерно нейтральними: проблема завжди чиясь, від тієї чи іншої проблеми страждають конкретні люди, оскільки й на чоловіків, і на жінок усі соціальні та економічні процеси впливають по-різному. Саме тому політика і проекти не бувають гендерно нейтральними, не можна домогтися успішних результатів без аналізу того, яким чином бюджет/програма позначаються чи матимуть вплив на чоловіків і жінок, хлопчиків і дівчаток. Більше того, без урахування гендерної специфіки неможливо ефективно і справедливо розподілити ресурси.

Гендерно чутлива політика створює передумови для усунення ієрархії статей і встановлення фактичної (реальної) рівності. Часто для її досягнення потрібно не лише справедливо розподіляти увагу та ресурси, але й

передбачати систему тимчасових «позитивних дій» на користь однієї зі статей. Головний принцип **гендерно чутливої** політики в усіх стратегічних документах, програмах і бюджетах бачити людей і враховувати вплив реалізації програм на їхнє становище.

У м. Вінниці, як і в Україні в цілому, зберігається високий рівень гендерної нерівності на ринку праці, що виявляється в розриві між розмірами оплати праці за виконання рівноцінної роботи, нерівних можливостях отримання доступу до економічних ресурсів, відмінностях у якісних характеристиках зайнятості та соціальному статусі жінок і чоловіків. Дискримінація є однією з головних проблем у досягненні гендерної рівності в політичній сфері. Окремі групи осіб, такі, як жінки та чоловіки з інвалідністю, жінки та чоловіки похилого віку, особливо у сільській місцевості (що важливо з огляду на реформу децентралізації та статус м. Вінниці як ОТГ), внутрішньо переміщені жінки і чоловіки, ВІЛ–позитивні, наркозалежні, а також жінки і чоловіки з національних меншин, страждають від множинних форм дискримінації.

Існує кореляція проблем із загальноукраїнськими тенденціями в розрізі проблем чоловіків і жінок:

Таб. 2. Загальноукраїнські тенденції проблем жінок та чоловіків

Проблеми чоловіків

- В Україні чоловіків на 8 % менше, ніж жінок, вони живуть на 10 років менше, аніж жінки
- Високий рівень захворюваності на туберкульоз (70 %), ВІЛ/СНІД (60 %)
- Понад 40 % усіх нинішніх 16-літніх юнаків не мають шансів дожити до пенсії внаслідок зменшення тривалості життя чоловіків
- Понад 30 % чоловіків ніколи не стануть батьками з причин низького рівня репродуктивного здоров'я
- Смертність чоловіків працездатного віку (28–45 років) у 4 рази більша порівняно з жінками

Проблеми жінок

- Жіноча заробітна плата менша від чоловічої на чверть, як наслідок жінка отримуватиме пенсію, що дорівнює 40–50 % пенсії чоловіка (фемінізація бідності)
- Представництво жінок у законодавчій владі становить 12 %. Рівень жіночого представництва на найвищих державних посадах залишається низьким
- Жінки володіють лише 22 % бізнесу і керують 6 % великого бізнесу в Україні. Їм важче отримати кредит, оскільки вони мають менше ресурсів, які вони можуть дати у заставу
- Жінки найбільше потерпають від усіх видів насильства (домашнє насильство,

Проблеми чоловіків

- 90 % чоловіків мають прояви суїцидальної поведінки
- Понад 90 % усіх ув'язнених – чоловіки

Проблеми жінок

- сексуальні домагання та експлуатація, торгівля жінками, примушування до проституції)
- Жінка працює на 4–6 годин більше, ніж чоловік. Праця в домашньому господарстві не враховується як продуктивна

Досвід міста Вінниці у реалізації гендерної політики

Вінницька міська рада отримала досвід інтеграції гендерної політики в м. Вінницю, впроваджуючи спеціальні заходи для врахування можливостей різних груп чоловіків і жінок. Зокрема: створення більш безпечного середовища (освітлення вулиць, встановлення відеоспостереження, обладнання пішохідних островців на дорогах міста тощо); більш доступного середовища для людей з різними формами інвалідності (громадський транспорт обладнаний низькополими вставками, наявність пандусів, тактильної плитки, звукового супроводу світлофорів, підтримка у створенні реабілітаційного центру «Гармонія» тощо); більш комфортного середовища (створення дитячих кімнат у прозорих офісах, облаштування сучасних ігрових майданчиків і місць відпочинку); публічна увага до питань, що стосуються посилення гендерної рівності (участь у заходах, присвячених питанням гендерної політики, телепередачі та сюжети на МКП «Віта»). Спеціальні заходи закладають передумови для запровадження гендерного мейнстрімінгу на місцевому рівні.

Вінниця – перше місто в Україні, що приєдналося до Європейської хартії рівності жінок і чоловіків на рівні місцевих громад, тим самим задекларувавши свою політичну волю на підтримку рівних прав і можливостей жінок і чоловіків на місцевому рівні. Практичним інструментом втілення політичної волі має стати програма «Місто за рівність», концепція якої була затверджена рішенням міської ради. Розробка і реалізація Програми дасть можливість створити дієву платформу для розширення можливостей жінок і чоловіків задля побудови дійсно рівноправного суспільства.

Основні кроки для посилення фактичної гендерної рівності

Усвідомлення логічного ланцюжка «людський капітал» – «права людини» – «гендерна рівність» – «сталий розвиток» – «прогрес» – «якість

життя» диктує важливість недопущення прояву гендерної нерівності у процесі розвитку.

Інтегрований розвиток передбачає застосування комплексного гендерного підходу в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Цей підхід ставить людину в центр процесу формування політики, спрямованої на розуміння різного становища різних груп як жінок, так і чоловіків (жінки-мігрантки, молоді жінки, старі чоловіки, одинокі чоловіки-батьки, вдови тощо) та зміну на краще цього становища. Органи місцевого самоврядування, які визначають політику, мають враховувати її наслідки для життя різних груп громадян.

Загальні кроки для посилення фактичної гендерної рівності:

- інтегрувати гендерну перспективу в стратегічні документи м. Вінниці;
- сформувавати сталий інституційний механізм забезпечення гендерної рівності;
- прийняти Програму «Місто за рівність»;
- розширити перелік внутрішніх показників ОМС, розподілених за статтю, та застосовувати їх при аналізі й оцінюванні ефективності місцевої політики у програмах і заходах з точки зору гендерної перспективи;
- інтегрувати принцип гендерно орієнтованого бюджетування у бюджетний процес міста;
- провести аналіз галузевих програм і заходів на предмет виявлення гендерних розривів та внести зміни з урахуванням результатів аналізу;
- систематично проводити навчання та інформування представників Вінницької міської ради, комунальних підприємств з питань реалізації гендерної політики.

Застосування гендерного підходу у різних сферах суспільного життя

Політична сфера

Право громадян на участь в управлінні державними справами є одним з фундаментальних демократичних принципів – і жінки, і чоловіки мають право на участь у житті держави і суспільства в їхньому регіоні, місті чи селі на засадах рівності. Вінницька міська рада має рівень представленості жінок 16 %, тоді як представленість чоловіків складає 84 %.

Можливі дії для покращення ситуації:

- провести аналіз проблем участі жінок і чоловіків в політичному житті громади;
- заохочувати жінок до участі в голосуванні, реалізації їхніх особистих прав на голосування та висування на виборні посади;
- Заохочувати політичні партії і групи ухвалювати й імплементувати принцип збалансованого представництва жінок і чоловіків; вживати усі дозволені законом кроки, включаючи ухвалення квот, для збільшення кількості жінок-кандидаток, яких згодом може бути обрано;
- проводити систематичні інформаційні кампанії в комунальних ЗМІ з метою поширення ідей рівноправної участі в політичному житті;
- проводити систематичне посилення політичних компетенцій жінок і чоловіків;
- систематично організовувати інформаційно-просвітницькі заходи для керівництва місцевих осередків політичних партій з метою поширення ідей гендерної рівності.

Економічна сфера

Гендерна рівність означає розумний підхід до економічної політики, оскільки розвиток в економіці розглядається як процес розширення свобод у рівній мірі для кожної людини – як жінок, так і чоловіків. Посилення людського потенціалу має сильний вплив на продуктивність праці. У свою чергу, продуктивність веде до підвищення економічної ефективності.

Щодо основних проблем. Низький рівень життя змушує людей до трудової міграції (тимчасових поїздок за кордон з метою заробітку). Зростання тимчасової трудової міграції сягнуло по Вінницькій області за січень 2017 року – 11611 осіб (дані 2016 року – 8113 осіб). Трудова міграція хоч і забезпечує добробут багатьох сімей, але призводить до негативних наслідків: проблемам у сімейних відносинах, торгівлі людьми, зокрема продажу жінок у сексуальне рабство. Прояви дискримінації спостерігаються в процесі працевлаштування та професійного розвитку, а секторальна професійна сегрегація призводить до суттєвого розриву в оплаті праці жінок і чоловіків – жінки отримують у середньому на 22 – 24 % менше, ніж чоловіки за однакову працю, що спричиняє підвищення рівня бідності, в першу чергу – жінок.

Рівна участь жінок і чоловіків в економічному розвитку передбачає забезпечення вищого рівня участі жінок у місцевому економічному розвитку, їхню інтеграцію до ринку праці та скорочення розриву в доходах жінок і чоловіків.

Можливі шляхи поліпшення ситуації:

- перегляд програми розвитку малого та середнього бізнесу, при її підготовці врахувати комплексний гендерний підхід;
- заходи для перегляду сум заробітної плати, премій, системи оплати праці та пенсій;

- заходи щодо забезпечення справедливих і прозорих процедур та рівних можливостей для розвитку кар'єри;
- заходи для забезпечення збалансованого представництва чоловіків і жінок на всіх рівнях і, зокрема, врегулювання незбалансованого представництва на більш високому рівні управління;
- заходи щодо усунення гендерної сегрегації і заохочення співробітників до участі у нетрадиційних видах зайнятості;
- заходи щодо забезпечення справедливого найму;
- заходи щодо забезпечення відповідних умов праці з точки зору здоров'я і безпеки;
- проведення зустрічей з працівниками та їх профспілками, забезпечення збалансованої участі чоловіків і жінок у консультативних органах або переговорних організаціях;
- протистояння сексуальним домаганням на робочому місці у формі чіткого проголошення неприйнятності такої поведінки у формі підтримки жертв, упровадження та реалізації прозорої політики щодо правопорушників і підвищення обізнаності про проблему;
- створення політик, що дозволяють за необхідності організувати робочий час і заходи з догляду за утриманцями працівника;
- заохочення чоловіків використовувати своє право на відпустку по догляду за утриманцями;
- надавати допомогу жінкам-підприємцям;
- надавати фінансову та іншу підтримку підприємствам, які просувають гендерну рівність;
- заохочувати жінок, що навчаються, опановувати навички і здобувати кваліфікації для робіт, що традиційно вважаються «чоловічими», і навпаки;
- заохочувати роботодавців працевлаштовувати студентів і стажистів жіночої статі, які перебувають на стадії набуття навичок і кваліфікацій, на посади, що традиційно вважаються «чоловічими», і навпаки.

Сфера освіти і неперервного навчання

Гендерні проблеми у сфері освіти – це в першу чергу значна фемінізація галузі (представленість жінок складає близько 78,3 %), проте кількість жінок і чоловіків відрізняється на різних щаблях освітньої ієрархії. Якщо у закладах дошкільної освіти працюють переважно жінки (98,6 %), то у викладацькому складі вищих навчальних закладів чоловіки становлять майже половину викладацького складу. Є необхідність у подоланні гендерно нейтрального підходу до формування освітньої політики, оскільки вона призводить до панування гендерних стереотипів, їх відтворенню, а в результаті – до невидимої дискримінації та неможливості вирішити проблеми дискримінованих груп.

Можливі шляхи поліпшення ситуації:

- розробка освітніх стандартів з урахуванням гендерної складової;
- гендерна експертиза внутрішніх нормативних документів у закладах освіти;
- моніторинг імплементації гендерного підходу в освіту через використання механізмів гендерного аналізу, експертизи та аудиту;
- формування культури та політики на основі визнання цінності гендерної рівності в закладах освіти;
- підготовка сучасного кадрового потенціалу навчального закладу, здатного забезпечити впровадження гендерної рівності та недискримінації, особливо із залученням чоловіків;
- збільшення представництва чоловічої статі серед кадрового потенціалу закладів освіти;
- введення в закладах освіти курсів громадянськості і громадянського виховання, що включають елементи підкреслення важливості рівноправної участі жінок і чоловіків у демократичних процесах;
- збільшення частки жінок у STEM-науках (де жінки сьогодні недостатньо представлені);
- збільшення частки жінок на рівні ухвалення рішень у сфері освіти, науки через інтеграцію гендерних аспектів у структури та політики в галузі освіти і науки;
- впровадження програм, спрямованих на залучення чоловіків до освітніх професій, особливо в дитячих садках, початкових і середніх школах;
- запровадження програм «позитивних» дій (спеціальні тимчасові заходи, спрямовані на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані Конституцією і законами України).

Сфера охорони здоров'я

У забезпеченні рівних можливостей для жінок і чоловіків, щоб мати гарне здоров'я, належні медичні та лікувальні послуги, мають бути враховані їхні різні потреби. І не лише у зв'язку з біологічними відмінностями, але й у зв'язку з різними умовами життя і праці та через стереотипні уявлення і припущення. Гендерна проблематика у сфері охорони здоров'я досить значна. Ось тільки деякі з проблем: різна тривалість життя – чоловіки живуть на 10–12 років менше, ніж жінки; до 70 % чоловіків хворіють на СНІД/ВІЛ, туберкульоз, гепатит С, алкоголізм; 90 % чоловіків мають прояви суїцидальної поведінки (завершеного і незавершеного суїциду).

Можливі дії:

- включити гендерний підхід у планування, бюджетування та надання медико-санітарних і медичних послуг;

- забезпечити заходи щодо зміцнення здоров'я, зокрема спрямовані на заохочення здорового харчування та важливість фізичних вправ, які включали б визнання різних потреб і ставлення до жінок і чоловіків;
- забезпечити розуміння медичними працівниками, зокрема тими, які беруть участь у зміцненні здоров'я пацієнтів, яким чином гендерні питання впливають на медико-санітарну допомогу, а також врахування різного досвіду такого догляду в жінок і чоловіків;
- забезпечити доступ жінкам і чоловікам до відповідної інформації стосовно охорони здоров'я;
- популяризувати культуру здорового способу життя, особливо серед чоловіків;
- розширити практику систематичних обстежень чоловіків у закладах охорони здоров'я;
- рекомендувати підприємствам уживати заходи для організації систематичних медичних обстежень жінок і чоловіків.

Сфера інформаційно-комунікаційних технологій, ІКТ

Доступ до ІКТ, а також навчання і діяльність у даній сфері, демонструють різкі відмінності між чоловіками і жінками. У процентному співвідношенні ця галузь представлена 87 % чоловіків і лише 13 % жінок. Сфера інформаційно-комунікаційних технологій лише розвивається, втім, має достатньо високий рівень оплати послуг і ще більший потенціал для розвитку. З точки зору гендерної перспективи варто активно залучати жінок до цієї діяльності.

Можливі дії:

- провести оцінку впливу гендерних факторів на політику у сфері ІКТ;
- підвищити можливості доступу до Інтернет-мережі різним верствам населення (жителям віддалених територій);
- проводити інформаційні та освітні кампанії, пріоритетною цільовою аудиторією яких будуть люди літнього віку, роботодавці, молодь;
- проводити кампанію на підтримку жінок у сфері ІКТ (на кшталт «Women who code»);
- навчати компанії пропагувати, утримувати та наймати талановитих жінок;
- упроваджувати освітні проекти для навчання людей працездатного віку користуватися Інтернет-технологіями для просування і розвитку як власного бізнесу, так і підвищення власної конкурентоспроможності на ринку праці;
- проводити гендерно орієнтовані дослідження у сфері ІКТ з метою виявлення бар'єрів та їх усунення.

Міське і місцеве планування

Гендерний мейнстрімінг у міському плануванні – це підхід до планування, який ставить на перше місце особливі потреби вразливих груп із увагою до їхньої статі, віку, фізичного стану (люди з інвалідністю, батьки з колясками тощо). Це планування і здійснення просторових, транспортних розв'язок, за яких можна повною мірою реалізувати право на рівність між жінками та чоловіками у житті місцевої громади.

Можливі дії:

- розробити карту доступності, мобільності та безпеки міського простору з урахуванням гендерно чутливого компонента (наприклад, транспортні пересадки, місця для паркування, вуличне освітлення);
- увага до особливих потреб жінок і чоловіків у зв'язку, наприклад, із зайнятістю, з доступом до послуг і культурного життя, з освітою та сімейними обов'язками, що будуть засновані на відповідних місцевих даних з урахуванням гендерної оцінки;
- увага до особливих потреб жінок і чоловіків при розробці й ухваленні рішень.

Мобільність і транспорт

Мобільність і доступ до транспорту є істотними умовами для жінок і чоловіків, зокрема щодо доступу до роботи, освіти, культури та основних послуг. Жінки та чоловіки часто мають різні потреби і способи використання транспорту на основі таких факторів, як дохід, піклування про інших чи робочий час.

Можливі дії:

- увага до потреби мобільності та використання транспорту для жінок і чоловіків, зокрема тих, які живуть у віддалених районах міста;
- забезпечення доступності транспортних послуг для громадян у межах території, яку охоплює ОМС, для задоволення спеціальних і загальних потреб жінок і чоловіків та надання дійсної рівності жінкам і чоловікам у житті місцевої громади;
- сприяти поступовому поліпшенню послуг громадського транспорту в різних районах міста для задоволення спеціальних і загальних потреб жінок і чоловіків у регулярних, недорогих, безпечних і доступних транспортних засобах, сприяти їх сталому розвитку.

Насильство над особою іншої статі

Гендерне насильство, від якого непропорційно потерпають жінки, є порушенням фундаментальних прав людини і посяганням на гідність і фізичну та емоційну цілісність людської істоти. Гендерне насильство виникає з ідеї переваги однієї статі над іншою у контексті нерівного співвідношення сили. За даними Вінницького відділу поліції Головного управління національної поліції у Вінницькій області, рівень насильства у сім'ях значно підвищився за

останні 3 роки. Найбільший ріст помітний серед показника кількості осіб, включених у корекційні програми (ріст у 5,06 разів) та кількості осіб, поставлених на облік (ріст у 2,7 раза). Більшість звернень щодо насильства у сім'ї надходило від жінок (у 2016 р. – 90,13 %, у 2017 р. – 82,58 %). У 2017 році було також 0,56 % звернень від дітей.

Можливі дії:

- створення певних структур, що займатимуться підтримкою жертв, або надання підтримки таким структурам;
- інформування громадськості усіма основними місцевими мовами про можливості одержання допомоги на місцях;
- забезпечення роботи професійних спеціалістів, підготовлених до визначення потерпілих і надання допомоги таким жертвам;
- забезпечення ефективної координації послуг таких публічних органів, як поліція, заклади охорони здоров'я і житлового господарства;
- інформаційно-просвітницькі кампанії та освітні програми, спрямовані на потенційних і фактичних жертв і злочинців.

У результаті врахування гендерної політики в діяльності міської ради, підхід до управління сучасним суспільством стане більш гуманним і більш економічно вигідним. Цей підхід забезпечує і краще управління: при застосуванні гендерного мейнстрімінгу політика стає інформативнішою і результативнішою. Відбувається посилення позитивного впливу на повсякденне життя жителів громади, зменшується напруженість у суспільстві, зростає довіра до владних інституцій, рівень участі громадян у суспільних справах зростає.

Доступ до чистої питної води

В контексті міста якісне та стабільне водопостачання населення є пріоритетом міського розвитку та створення комфортного міського середовища. Оскільки міста, зокрема й Вінниця, є місцями концентрації значної кількості населення, яке потребує якісної питної води, а в умовах глобальної зміни клімату та постійного зростання споживання води вона як ресурс стає все менш доступною в якісному та кількісному вимірах, питання водопостачання з часом загострюватиметься. Ця проблема потребує широкого комплексного підходу, що включає міжгалузеву співпрацю, співпрацю на різних рівнях влади та з різними стейкхолдерами.

Сфера водопостачання міста Вінниці характеризується тим, що основним (для більшості районів міста - єдиним) джерелом питної води для містян є річка Південний Буг. Станом на кінець 2018 року обласним КП "Вінницяоблводоканал" (яке є оператором постачання питної води) обслуговувалися 127 тисяч домогосподарств (109 тис. - в багатоквартирних будинках, 18 тис. - приватні будинки). Якщо брати до уваги, що, за

статистикою, середній розмір домогосподарства у м. Вінниці складає 2,02 особами (дані Центру муніципальних систем управління), комунальне підприємство постачає питну воду близько 256 тис. мешканцям. Тобто Південний Буг є джерелом води для 69 % населення міста. Крім того, місту складно диверсифікувати джерела водопостачання, оскільки іншої великої річки немає поряд з Вінницею, а підземні води як альтернатива недостатньо досліджені.

Неякісна питна вода в кранах жителів міста не є проблемою, вона є наслідком багатьох викликів, на які, на жаль, не зважали, тож відповідно, негативний ефект, від яких лише посилювався. Проблематика сфери водопостачання м. Вінниці настільки широка та комплексна, що для її охоплення й розуміння варто поділити усі виклики умовно на чотири групи - інфраструктурні, екологічні, соціальні та зовнішні.

Інфраструктурні виклики пов'язані з технічним забезпеченням функціонування сфери водопостачання й водовідведення та включають у себе наступне:

- **Застарілі технології очищення.** Очищення річкової води проводиться застарілими, не енергоефективними та, що найважливіше, шкідливими для здоров'я містян методами, і проблема тут не лише в технології очищення, але й у самій воді, яку доводиться очищати, – щоб зробити придатною для пиття брудну воду, необхідна велика кількість реагентів. Очищення води відбувається згідно з застарілими, ГОСТівськими стандартами, які розраховані на зовсім інші потреби та технології. В галузь водопостачання дуже важко впровадити нові технології та практики, оскільки ні технічний персонал, ні інфраструктура не готові до них. Теж саме стосується не менш важливого очищення стічних вод, оскільки наявні очисні споруди технологічно не здатні зробити придатною для повернення в навколишнє середовище використаної води, настільки забрудненої і в таких масштабах, у яких вона споживається містом сьогодні.
- **Очисні споруди міста потребують ремонту.** Міський водоканал та особливо очисні споруди в Сабарові потребують технологічного переоснащення та розширення потужностей, оскільки вони розраховані на певний рівень обробки води, проте рівень споживання питної води та продукування стоків у місті значно збільшився. Ремонт очисних споруд сприятиме впровадженню технологічно ефективних методів очищення.
- **Зношеність інфраструктури постачання води та водовідведення для споживачів.** Труби, а також насосні станції та інші технічні засоби водопостачання та водовідведення у Вінниці переважно застарілі та зношені (це стосується як підвідних, так і внутрішньобудинкових комунікацій). Як наслідок, відбуваються великі втрати води, а витрати на компенсацію цих втрат перекладаються на місцевий бюджет і споживачів.
- **Енергоємність сфери водопостачання та водовідведення.** Вище перераховані фактори - застарілі технології очищення, зношеність

інфраструктури, втрати води - роблять дану галузь енергоємною та, як наслідок, дорогою у функціонуванні та в обслуговуванні.

- **Інвентаризація всієї технічної інфраструктури водопостачання та водовідведення.** Не достатньо лише знати, де розташована та чи інша труба, необхідне розуміння того, якого вона діаметру і наскільки зношена, де саме відбувається втрата води і тепла. Інвентаризація є ключовим елементом не лише швидкого реагування на кризові ситуації, але й стратегічного планування з поліпшення якості питної води в місті.
- **Моніторинг стану технічної інфраструктури водопостачання та водовідведення.** Завершивши повну інвентаризацію, слід також налагодити систему моніторингу якості питної води, причому не лише на стадіях очищення та кінцевого споживання, але й на проміжних. Це дозволить швидко виявляти точкові проблеми та за ефективного використання ресурсів їх ліквідувати.
- **Каналізування окремих районів міста.** Постачання якісної питної води апріорі неможливе за ситуації, коли окремі райони міста частково або взагалі не підключені до каналізації (такі, як П'ятничани, Корея, Пирогово, Сабарів, Старе Місто, Малі Хутори, Хутір Шевченка, Тяжилів). Постачання якісної питної води має свій колообіг (каналізація – річка – водоканал – кран – вода у склянці – каналізація), і каналізування є початком і водночас завершальним етапам цього колообігу.
- **Збір та очищення талої та дощової води.** Це компонент сфери водопостачання та водовідведення майже відсутній у Вінниці, проте він не менш важливий для якості питної води. Враховуючи кліматичний характер зим (потреба у використанні соляних сумішей для безпечного пересування по місту), автомобілізацію міського середовища (осідання шкідливих часток від шин на поверхні землі) та проблеми з озелененням у місті (відсутність достатнього озеленення, особливо на основних магістралях міста, яке вбирало б негативні компоненти з повітря), потреба в очищенні талих і дощових вод, які зносять шкідливі елементи безпосередньо в Південний Буг, стає очевидною.

Якість питної води напряму залежить від стану навколишнього середовища, оскільки вода є чи не найважливішим його елементом, «дзеркалом» його «здоров'я». Враховуючи екологічний стан Вінниці, сфера водопостачання та водовідведення міста має реагувати на такі виклики:

- **Глобальні зміни клімату.** Вінницю не оминула проблема зміни клімату, і на водну сферу вона вплинула чи не найбільше: у Вінницькій області спостерігається падіння рівня підземних вод і обміління (або пересихання) річок. Тенденції лише посилюватимуться, тому необхідно максимально ефективно та з мінімальною шкодою для довкілля використовувати водні ресурси міста.
- **Забрудненість водойм і підземних вод.** Станом на 2018 рік Південний Буг має четвертий рівень забрудненості (передостанній у даній класифікації), до того ж, стан води в річці різко погіршився в останні

роки. Місто Вінниця, крім річки Південний Буг, має розгалужену систему малих річок (Тяжилівка, Вінничка, Вишенька) та їхній приток, окремих потічків і струмків, особливо в районах міста з горбистим рельєфом (П'ятничани, Корея, лісові масиви на північному заході міста, окремі райони Старого Міста), а також значну кількість природних і штучних озер та водойм. Враховуючи санітарний стан окремих водних об'єктів міста, відсутність каналізування в окремих районах і комплексного контролю за якістю води в цих водоймах, все, що потрапило до них, потрапляє і в Буг як основне джерело водопостачання Вінниці. Окремо варто зазначити стан підземних вод, які також є джерелом водонасичення Бугу: місто не контролює стан підземних вод, а враховуючи наявність таких забруднювачів ґрунту та підземних вод, як, наприклад, терикон (відвал відходів хімічної промисловості) на території колишнього заводу "Хімпром", якість води в них є сумнівною.

- **Відсутність комплексного моніторингу стану водойм у місті та за його межами.** Як і у випадку з моніторингом стану технічної інфраструктури, моніторинг водойм міста є запорукою контролю їхнього стану та можливості швидкого реагування на його погіршення. Моніторинг не лише дозволить ліквідувати джерела забруднення, але й притягувати до відповідальності тих, хто його спричиняє.

Існують виклики, на які Вінниця не впливає або впливає лише опосередковано: їх вирішення лежить поза межею міста (як фізичною, так і політико-правовою). Щоб відповісти на них, місто потребує співпраці з іншими містами, регіонами та державними/приватними інституціями. До таких викликів можна віднести:

- **Незадовільна державна політика забезпечення населення чистою питною водою.** На національному рівні відсутнє стратегічне бачення, яким чином підтримувати водні ресурси країни на належному рівні, з одного боку, та створити умови для трансформації сфери водопостачання та водовідведення в містах – з іншого. Забезпечення населення питною водою у Вінниці не просто потребує фінансової і технічної підтримки на державному рівні, але й ролі державних інституцій як модераторів у цій сфері, оскільки вона є інтерсекторальною та включає значну кількість стейкхолдерів.
- **Диверсифікація послуг, які надаються для КП "Вінницяоблводоканал".** На сьогодні не лише місцевий, але й більшість інших міських водоканалів залежні від поставок сировини для очищення води, яка виготовляється на єдиному (!) підприємстві країни. Якщо станеться надзвичайна ситуація (наприклад, зупинка роботи заводу "Дніпроазот", яка вже мала місце), цілі міста, включаючи Вінницю, втраять здатність забезпечувати базову потребу містян у питній воді.
- **Неконтрольованість стоків за межами Вінниці.** Надмірне використання добрив та несанкціонований стік із підприємств і приватних домогосподарств, які відбуваються вище по течії Бугу,

ставлять місто у патову ситуацію: Вінниця не може прямо впливати на використання водних ресурсів та запобігти їх забрудненню, наприклад, містами Хмельницьким, Хмільником або фермерами області, але вона змушена використовувати воду, яку отримує. Через відсутність комплексної системи контролю та моніторингу важко виявити джерело забруднення, відповідно, покарати відповідальних і отримати компенсацію завданої шкоди.

- **Відсутність ефективної міжміської та міжрегіональної співпраці.** Річка Південний Буг бере свій початок у Хмельницькій області, протікає через такі великі міста, як Хмельницький, Летичів, Хмільник, Вінницю, Ладижин, Первомайськ, Южноукраїнськ (де розташована атомна станція), Вознесенськ, Миколаїв. Басейн річки, крім Хмельницької, Вінницької та Миколаївської, включає також Одеську, Черкаську та Кіровоградську області. Чистота річки як основного ресурсу питної води не лише для Вінниці, але й для інших населених пунктів, є сферою відповідальності усіх, хто нею користується. Більше того, скільки Вінниця не інвестувала б в охорону водних ресурсів і сферу водопостачання та водовідведення, ці інвестиції матимуть нульовий ефект, якщо будь-хто вище по течії безвідповідально ставитиметься до Бугу, його приток і підземних вод.

Останнім, проте не менш важливим, блоком викликів є соціальний аспект: невід'ємною ланкою забезпечення міста якісною питною водою є людський фактор, який в окремих випадках може відігравати вирішальну роль. Йдеться про:

- **Відсутність культури економії та бережливого ставлення до води.** Українці загалом та вінничани зокрема не мають культури економії та збереження в належному стані ресурсів, які нас оточують. Споживання води та продукування відходів на одну особу в Україні набагато вищі, ніж у більшості країн Європи. Парадокс полягає в тому, що при цьому ми є однією з найбідніших держав Європи. В контексті Вінниці місто не проводить комплексної інформаційної кампанії та цінової політики, щоб мотивувати містян закривати крани, користуватися душем замість ванн і використовувати безпечні миючі засоби. Те саме стосується стоків - для багатьох жителів Вінниці не є чимось жахливим і протиправним викидати неочищені стоки в малі річки або водойми, розташовані поряд. Проте люди часто забувають, що не лише інші, але й вони самі цю ж воду потім п'ють.
- **Ставлення приватного сектора до використання води.** На жаль, окремі підприємства та приватні особи також не завжди піклуються про якість води та про її ефективне використання й очищення. У результаті відбувається забруднення водойм, а місто не завжди має правові інструменти для боротьби з цим явищем.
- **Масштабний відтік кадрів із галузі.** Вінниця не зможе отримувати якісну питну воду (і неякісну також), якщо не буде кваліфікованих спеціалістів, які утримуватимуть цю сферу на належному рівні. Здобуття

спеціальної освіти не вважається ознакою престижу та статусу, а фінансове забезпечення та умови праці в галузі змушують покидати роботу тих, хто вже працює. Ця проблема має тривалий негативний ефект: з одного боку, втрачаються інженерні традиції та знання, набуті впродовж десятків років функціонування сфери, з іншого - відсутність нових кваліфікованих працівників означає відсутність нових ідей і підходів, які робитимуть сферу водопостачання та водовідведення більш ефективною.

Наслідком перелічених вище факторів є неякісна питна вода, надзвичайно висока вартість ремонту та реконструкції водного господарства (яка щороку тільки зростає), відсутність новітніх технологій і фахівців, які ці технології могли б продукувати та впроваджувати, погіршення стану навколишнього природного середовища міста та Південного Бугу.

Для розуміння, яким чином трансформувати сферу водопостачання та водовідведення, слід провести детальні наукові дослідження, на основі яких розробити покроковий план заходів. Проте вже зараз очевидною є необхідність певних кроків, реалізація яких дозволить вінничанам пити чисту воду, а саме:

- 1. Інвентаризація та моніторинг** (як водних ресурсів, так і інфраструктури):
 - повний облік водних ресурсів міста, а також інфраструктури для її оцифрування та автоматизації процесів управління й реагування;
 - контроль за якістю водних ресурсів і води, яка постачається споживачам, що дасть змогу контролювати та ліквідувати негативні зміни; моніторинг технічної інфраструктури.
- 2. Каналізування**, яке включає в себе наступне:
 - каналізування окремих районів міста, які не мають каналізації (як житлових, так і промислових), розбудова каналізації за принципом співфінансування в приватному секторі міста;
 - розбудова каналізації для талої та дощової води, а саме: побудова системи стоків та очищення талої й дощової води, в першу чергу на основних магістралях міста.
- 3. Очищення Бугу, малих річок, струмків, озер і штучних водойм міста:** очищення дна, очищення та укріплення берегової зони, зарибнення, дотримання прибережної захисної смуги, надання природоохоронного статусу, створення рекреаційних зон і зон відпочинку. Ці та багато інших заходів створюють умови для самоочищення і відновлення водойм міста.
- 4. Презавантаження системи водопостачання та водовідведення міста**, а саме:
 - реконструкція водоочисних споруд і насосних станцій, їх переобладнання/перебудова з можливістю впровадження нових, енергоефективних і безпечних, технологій очищення та пристосування до потреб міста;

- заміна водопровідних і каналізаційних мереж: завершивши інвентаризацію, необхідно замінити в першу чергу мережі, які забруднюють воду та спричиняють значні втрати. Заміну варто проводити в комплексі з іншими заходами (ремонт доріг і тротуарів, прокладання нових мереж, реконструкція будівель);
- впровадження нових методик очищення води: використання новітніх світових методик очищення питної та каналізаційної води, які є безпечними як для здоров'я людини, так і для довкілля. Нові технології очищення будуть неефективними, якщо не реалізовувати попередні сім кроків, оскільки важко очистити воду, коли вона надходить уже непридатною споживання;
- диверсифікація системи водопостачання: для диверсифікації джерел водопостачання необхідно провести окремі дослідження та проаналізувати, чи може місто використовувати підземну воду (якщо не для всього міста, то принаймні для окремих районів), а також інші річки-притоки Південного Бугу як джерела питної води.

5. Підготовка, перепідготовка та залучення висококваліфікованих кадрів у галузь: Вінниця має почати готувати або залучати ззовні фахівців у цій галузі та гарантувати їм гідну заробітну плату й умови праці, адже від якісної роботи сотні працівників сфери водопостачання та водовідведення залежить якість життя 370 тисяч мешканців Вінниці (і не тільки Вінниці).

6. Інформаційна кампанія щодо бережливого ставлення до води: вінничани мають навчитися економити воду, використовувати легальні методи каналізування, бережливо ставитися до річок, озер і підземних вод міста. Місту варто організовувати щорічні комплексні інформаційні кампанії та заходи як окремо за тематикою води, так і в комплексі з іншими інформаційними заходами (у сфері екології, формування відповідальної громади, тощо).

7. Співпраця на регіональному, міжрегіональному та національному рівнях: співпраця міста з Вінницькою областю, іншими областями, державними інституціями (до сфери відповідальності яких належить охорона водних ресурсів і постачання води населенню), з великими підприємствами-забруднювачами води з метою пошуку консенсусу та напрацювання комплексного підходу до даної проблематики.

8. Створення окремого структурного підрозділу з очищення та охорони водних ресурсів міста і забезпечення містян якісною питною водою: у структурі Вінницької міської ради має існувати окремий підрозділ, який відповідатиме за реалізацію зазначених вище кроків і координуватиме дії з іншими причетними та зацікавленими стейкхолдерами. Цей підрозділ може функціонувати в рамках створеного в майбутньому департаменту екології або як окрема одиниця. Важливим є залучення фахівців до цього підрозділу, які зможуть комплексно та стратегічно управляти цією галуззю.

Для того, щоб до 2030 року місто Вінниця постачало містянам воду, яку можна спокійно вживати з кранів, діяти необхідно вже зараз. Ці дії мають бути комплексними, стратегічно спланованими, міжсекторальними. І найголовніше - за воду, яку вживають вінничани, відповідати має не окремий працівник водоканалу або службовець міської ради, відповідальні усі вінничани, отже, й діяти зобов'язані усі без винятку.

Поводження з відходами

Поводження з відходами – проблема, вирішення якої знайшли вже багато країн Європи. У Швейцарії сортування сміття не за технологією карається штрафом. У Німеччині на полігонах захоронюють лише відходи, які не підлягають переробці. В австрійській столиці, Відні, 60 тис. домогосподарств отримують тепло та гарячу воду завдяки сміттєспалювальному заводу. Найбільш революційні рішення впровадила Швеція, яка переробляє 99 % своїх відходів. Справи зі сміттям у Швеції настільки добрі, що країна імпортує щорічно 800 тис. тонн сміття з інших країн для продукування тепла та електроенергії. Шведи, як і швейцарці, німці, австрійці, інші європейці давно усвідомили, що продумане поведження з відходами приносить енергію, гроші і є запорукою безпечного навколишнього середовища.

Якщо брати український контекст, то Вінниця, в порівнянні з іншими містами України, постійно шукає та впроваджує рішення, покликані поліпшити ситуацію з відходами:

- місто продукує електроенергію з полігонного газу у Стадниці;
- в окремих районах є можливість сортування сміття на дві фракції (вологу та суху), а сміттєсортувальна станція дозволяє виокремити із сухої фракції відходи, придатні для вторинної переробки (скло, папір, ПЕТ-пляшку);
- щорічно організовуються “суботники” з очищення окремих паркових і прибережних зон міста;
- у місті часто можна зустріти інформаційні матеріали із закликом до сортування сміття та бережливого ставлення до довкілля.

Для того, щоб сміття перестало бути проблемою, а стало можливістю, Вінниця має навчитися реагувати на ряд викликів, які висуває ця сфера міського життя:

1. Ні міська влада, ні місцеві підприємці, ні самі містяни до кінця не усвідомлюють, що сміття може бути бізнесом, до того ж, прибутковим. Як тільки налагодяться механізми поведження з відходами, які приносять прибуток, відразу сміття почне повністю сортуватися та перероблятися, а місцевий бізнес значно активізується у цьому напрямку.

2. Місто не має розуміння, що відходи, це не лише суха та волога фракції, це побутові (які містять небезпечні речовини), промислові, будівельні, великогабаритні відходи. Кожен з цих типів відходів та поводження з ними у Вінниці варто розглянути окремо.

- **Побутові відходи.** Як уже зазначалося вище, побутові відходи у Вінниці розділяються. Проте через низьку культуру сортування у містян хоча б на дві фракції, глибше сортування та виділення вторинної сировини на сортувальній станції стає малоефективним. Полігон у Стадниці здатен приймати вінницьке сміття не більше 7 років, а новий полігон у Людавці а) має бути побудований з урахуванням нових методик поводження з відходами і б) потребує значного фінансування для його розвитку. Важливим компонентом побутових відходів, який має колосальний вплив на довкілля, є небезпечні побутові відходи: батарейки та акумулятори, ртутні лампи, мастила та побутова хімія тощо. У Вінниці немає спеціалізованих підприємств, які безпечно їх утилізували б та переробляли. Більше того, таких підприємств одиниці по всій Україні. Як наслідок – відсутній ефективний контроль за їх утилізацією.
- **Промислові відходи.** У Вінниці за радянських часів функціонували підприємства-гіганти (в основному хімічної та машинобудівної промисловості), які продукували промислові відходи у великих кількостях. Сьогодні це підприємства-банкрути з відсутністю власників, відповідно з відсутністю відповідальних за відвали промислових відходів на їх території (це колишні підприємства ВАТ «Термінал», ВАТ «Завод «Ореол», ВАТ «Вінницький підшипниковий завод» і колишнього ВО «Хімпром»). Як наслідок, місто опинилося сам на сам з цією проблемою, не володіючи технологією переробки таких відходів і достатнім фінансовим ресурсом для їх утилізації.
- **Будівельні відходи.** Вінниця динамічно розвивається та розбудовується, продукуючи велику кількість будівельних відходів. Цей тип відходів потребує окремого підходу до переробки, оскільки а) в ньому можуть міститися небезпечні речовини (наприклад, азбест) і б) він є джерелом великої кількості вторинної сировини (піску, щебеню, гравію, деревини, металу тощо), яку відносно легко відсортувати. На жаль, у Вінниці не налагоджена система сортування будівельних відходів, і вони зазвичай захоронюються разом з побутовими.
- **Великогабаритні відходи.** Окремої переробки потребують такі відходи, як побутова техніка, меблі, механічні пристрої (включаючи транспортні засоби), оскільки вони містять безліч елементів, які є потенційною вторинною сировиною. Для Вінниці це питання надзвичайно актуальне, оскільки продукують такі відходи як окремі містяни (техніка та меблі), так і місто в цілому

(для прикладу, необхідно розуміти, яким чином утилізувати старі трамваї та тролейбуси, які не підлягають ремонту).

3. Іншим викликом є екологічна свідомість і культура поводження з відходами (та іншими ресурсами) у містян: на жаль, неефективне сортування та утворення стихійних сміттєзвалищ навколо міста тому підтвердження. Справа не у відсутності любові до свого міста або повазі до інших громадян, справа в інформуванні та обізнаності: незнання й нерозуміння того, як поводитися з відходами, формує недовіру до ефективності цього поводження та байдужість. Тож важливим аспектом є освіта та ефективна інформаційна кампанія міста у сфері поводження з відходами (що важливо – з усіма типами відходів), адже ефективна утилізація та переробка відходів починається зі ставлення людей до них.

Для того, щоб перетворити сферу поводження з відходами у місті на можливість, необхідно найперше змінити ставлення усіх до цієї проблеми, щоб побачити, що це не тягар, а ресурс. Усвідомлення цього має бути в тандемі з бережливим ставленням до навколишнього середовища міста та прилеглих територій, адже сміття є причиною неякісної води, забрудненого повітря та непридатних (у випадку полігону - назавжди непридатних) ґрунтів. Крім того, Вінниця має здійснити ряд важливих кроків, зокрема:

1. Сортування сміття. Для його максимальної утилізації слід сортувати сміття на більше фракцій (відповідно потрібна більша кількість контейнерів). Відсортоване сміття може йти на вторинну переробку або на спалювання. У випадку спалювання варто будувати у Людавці не черговий полігон, а комплекс, який включатиме сміттєспалювальний завод (що буде продукувати тепло та електроенергію для міста й навколишніх сіл), установку для переробки харчових відходів (продукування біопалива) та місце для захоронення відходів, непридатних для переробки.
2. Співпраця з бізнесом. Ця співпраця є багатогранною та має включати такі аспекти:
 - створення містом факторів стимулювання для виникнення підприємств з переробки вторинної сировини та утилізації небезпечних побутових відходів (пільгове оподаткування, компенсація кредитів тощо);
 - ефективний моніторинг і контроль за продукуванням та утилізацією промислових відходів;
 - залучення приватного капіталу для закриття полігону у Стадниці та будівництва нового комплексу у Людавці;
 - вжиття заходів бізнесом Вінниці для продукування меншої кількості відходів (від повторного використання сировини на заводі “ViOil” до заміни поліетиленових пакетів на паперові в мережах супермаркетів).
3. Екологічна освіта та інформування містян. Місто матиме набагато менше проблем зі сміттям, якщо жителі не лише почнуть його сортувати, але й менше продукувати. Для цього слід упроваджувати окремі

комплексні навчальні курси у вінницьких школах (які включатимуть поведження з відходами), надавати підтримку громадським організаціям у цій сфері, провадити комплексну сталу інформаційну кампанію з використанням різних джерел інформування (телебачення, радіо, зовнішні рекламні носії, окремі панельні дискусії та конференції тощо).

Питання поведження з відходами має для міста той самий характер, що й забезпечення питною водою: це базова послуга, якою має забезпечувати місто своїх жителів. Питання поведження з відходами напряму впливає на міську екологію, адже безпечне навколишнє середовище неможливе без комплексного підходу до утилізації та переробки відходів. Крім цього, у світі поступово утверджується тренд як безвідходного виробництва, так і мінімізації продукування сміття у будь-яких аспектах діяльності людини. Місто, яке прагне йти в ногу зі світовими тенденціями, має рахуватися з цим трендом.

Для Вінниці важливим компонентом є зміна підходів до цієї проблематики, оскільки, з одного боку, місто має напрацювати комплексне бачення збору, переробки, утилізації, повторного використання відходів і створення відповідної інфраструктури для цього, з іншого боку, паралельно має формуватися та пропагуватися культура поведження з відходами у містян. Комплексність також полягає у тому, що місто має справу з різними типами відходів (харчові відходи, папір, метал, пластик, скло, будівельні матеріали, електричні прилади, хімічні відходи тощо), кожен з яких потребує окремого способу утилізації та переробки.

Цифровізація

Цифровізація є ключовим пріоритетом розвитку прогресивного розумного міста. Створення, використання та споживання цифрових технологій надають нові можливості для розвитку економіки та суспільної сфери, підвищують їх ефективність, сприяють зростанню загального рівня благополуччя населення.

Основою місцевої політики цифрового розвитку є принцип «цифровий за замовчуванням». Нові або модернізовані рішення чи процеси мають реалізовуватись винятково у цифровому форматі, застосування аналогової форми повинно додатково обґрунтовуватися, неефективні аналогові системи потребуватимуть цифрової трансформації. Дотримання принципу «цифровий за замовчуванням» призведе до справжнього проривного ефекту у розвитку кожного сектору.

Політика цифровізації реалізується на засадах відкритості, прозорості, багаторазовості використання, технологічної нейтральності, інтероперабельності, безпечності, інклюзивності та доступності.

Наявність необхідних компетенцій та готовності суспільства до розбудови та використання створених для нього цифрових сервісів та можливостей є обов'язковою передумовою успішного та швидкого цифрового розвитку. Місто зосередиться на формуванні критичної маси громадян, які володіють всіма необхідними цифровими знаннями та навичками, є активними виробниками та споживачами цифрових технологій. Цифрові компетенції не лише надають суттєві конкурентні переваги, але є життєвою необхідністю.

Розвиток цифрової інфраструктури буде базуватись на врахуванні потреб стейкхолдерів та ідеології спільного використання. Це, безумовно, призведе до зростання гнучкості, дозволить місту дешевше, швидше, зручніше та якісніше розвиватись.

В процесах розвитку галузей будуть впроваджені технології інтернету речей. Комплекс пов'язаних фізичних об'єктів, роботів, пристроїв, що мають вбудовані датчики та сенсори, який взаємодіє з відповідними комп'ютерними системами та мережами, дозволяє збирати дані, здійснювати моніторинг, управління, надавати послуги та сервіси, оптимізувати процеси у різних галузях, впроваджувати різноманітні «розумні» інновації.

При створенні систем та даних мають бути застосовані стандарти, забезпечена електронна взаємодія систем та реалізована політика сприяння доступу до даних місцевих компаній та вищих навчальних закладів, в тому числі, через відкриті дані. При формуванні процесів роботи з даними враховуватимуться потреби щодо застосування цих даних в суміжних галузях та придатність їх до використання для контролю та стратегічного планування. Буде проведено інвентаризацію та оцифрування ключових ресурсів, необхідних для розвитку міста.

Розумний підхід до розбудови інфраструктури, цифрових систем, баз даних дозволить швидко та ефективно запровадити системи комплексного аналізу даних та елементи штучного інтелекту, завдяки чому буде підвищено ефективність муніципального управління, діяльності служб, надання сервісів, створено унікальні продукти.

Системний підхід та швидкість цифрових трансформацій є факторами інноваційного розвитку.

Оптимальне управління міськими фінансами

Місцеві фінанси - це система формування, розподілу і використання фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них функцій і завдань, як власних, так і делегованих. Це також сукупність грошових коштів, що формуються і використовуються для вирішення питань місцевого значення.

Місцеві кошти забезпечують фінансування заходів, пов'язаних із соціально-культурним і житлово-комунальним обслуговуванням населення.

У 2015, 2016 роках бюджет міста Вінниці виконано з профіцитом, у 2017 році - з дефіцитом у сумі 144,3 млн грн (3.3% від загальних доходів бюджету міста), який утворився за рахунок залучення залишків коштів із попередніх років. Якщо порівняти доходи бюджету у 2014 та 2018 роках, то можна побачити зростання в 2,7 раза (1793 проти 4836,9 млн грн).

Доходи бюджету міста Вінниці формуються за рахунок:

- власних доходів (51,2%), з них:
 - податкових надходжень (83,8%);
 - неподаткових надходжень (13,5%);
 - доходів від операцій з капіталом (2,3%);
 - цільових фондів (0,4%);
- міжбюджетних трансфертів (48,8%).

Головним інструментом формування власних доходів у частині податкових надходжень виступає податок з доходу фізичних осіб (ПДФО), що у порівнянні з 2014 роком виріс у 4,2 раза – з 336,9 до 1431,3 млн грн. Середня заробітна плата збільшилася за той самий період у 2,8 раза (з 3071 грн у 2014 до 8526 грн у 2018 році). Решта зростання – завдяки ефекту реформи фінансової децентралізації та збільшенню частки ПДФО до 60%, що залишається на території для наповнення місцевих бюджетів. Співвідношення між власними доходами і міжбюджетними трансфертами поступово змінюється в бік власних доходів, які повинні забезпечувати виконання владних повноважень органів місцевого самоврядування. Показники приведено за даними звіту про виконання бюджету за 2017 рік.

Щодо структури видатків бюджету, то основними напрямками використання коштів є фінансування поточних видатків галузей і бюджету розвитку:

- установ соціально-культурної сфери (освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення, культури і мистецтва, фізичної культури і спорту) – 61,1%;
- житлово-комунального господарства – 3,6%;
- транспорту – 3,5%;
- бюджету розвитку – 21,2%;
- інших видатків – 10,6%.

Порівняльну картину видатків міського бюджету за період 2014–2017 можна побачити на діаграмі:

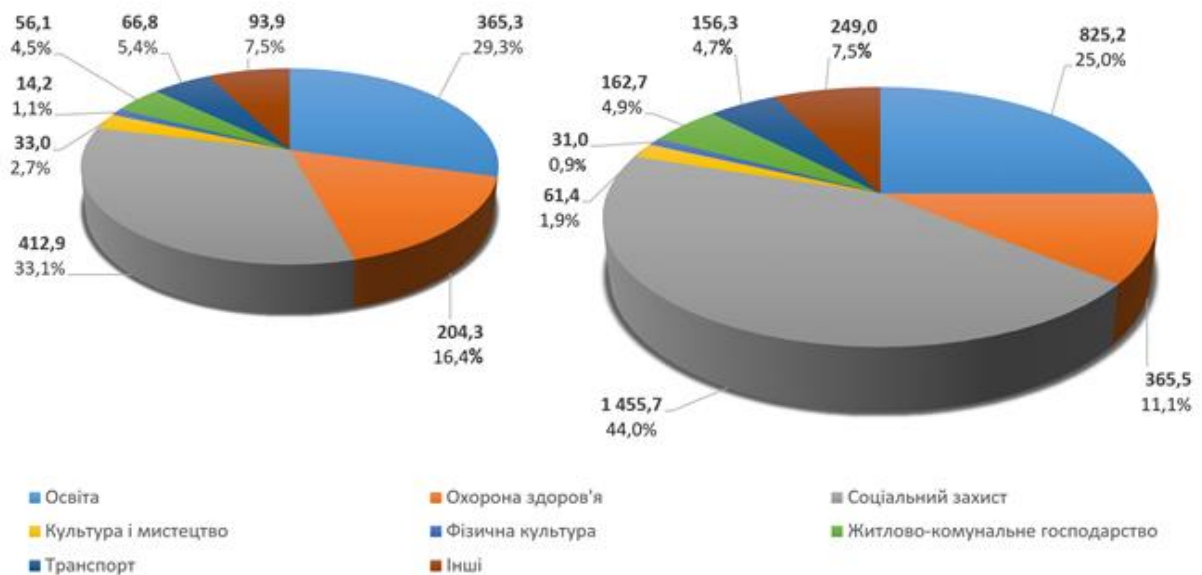

Рис. 19. Порівняння структури видатків бюджету м. Вінниця у 2014 та 2017 роках

Завдяки реформі децентралізації, яка була впроваджена в кінці 2014 року шляхом внесення змін до Податкового та Бюджетного кодексів України, вдалося збільшити доходи бюджету, відповідно зросли і його видатки: надходження до міського бюджету у 2017 році склали 4336,7 млн грн, з них: власні доходи – 2219,6 млн грн, трансферти – 2117,1 млн грн, (порівняно з 2014 роком зросли в 2,4 раза); видатки міського бюджету за 2017 рік склали 4480,9 млн грн і порівняно з 2014 роком зросли майже в 2,5 раза. Внаслідок децентралізації також скоротився розмір міжбюджетних трансфертів. У 2017 році в порівнянні з 2013 показник зменшився на 7,8%, що свідчить про послаблення залежності місцевого бюджету від державного.

Оскільки економіка є тією галуззю, яка генерує фінансовий ресурс для реалізації нових інфраструктурних проектів, розвитку людського капіталу, впровадження екологічних програм, то потрібен її динамічний розвиток. Це забезпечить збільшення обсягу фінансових ресурсів як галузей, так і бюджету і створить необхідні умови для подальшого розвитку міста й реалізації стратегічних проектів, передбачених Концепцією інтегрованого розвитку міста Вінниця 2030.

Стратегічною ціллю в області «Оптимальне управління міськими фінансами» є збільшення дохідної частини міського бюджету переважно за рахунок зростання частки власних доходів.

Реалізація цілей, закладених у Концепції інтегрованого розвитку міста Вінниця 2030 напряду залежить від наявних фінансових ресурсів, а також від спроможності залучати додаткові грошові кошти. У зв'язку з цим потрібне проведення комплексу заходів не тільки щодо залучення грошових коштів ззовні, але й з оптимізації використання наявних коштів і збільшення податкових та інших надходжень до бюджету.

Фінансування проектів, спрямованих на вдосконалення інфраструктури міста, відбувається за рахунок коштів бюджету розвитку, тому його наповнення відіграє важливу роль у реалізації заходів і проектів, запланованих у Концепції. Обсяг бюджету розвитку в період з 2014 по 2017 роки збільшився майже в 6 разів, прогнозується щорічний приріст на 6 відсотків, що складе в 2030 році 1960,4 млн грн. Проте це лише базовий показник, який завдяки ряду заходів та реалізації окремих проектів розширить можливості фінансування Концепції.

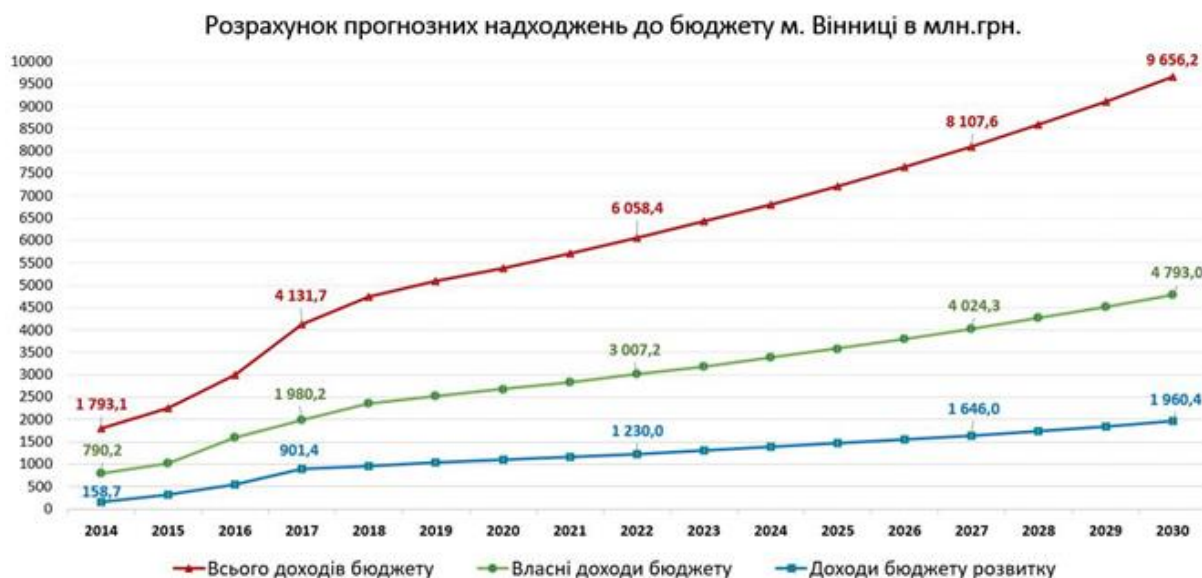

Рис. 20. Розрахунок прогнозних надходжень до бюджету м. Вінниці в млн. грн.

Підсумовуючи викладене вище, збільшувати обсяг доходів бюджету міста необхідно за рахунок залучення як зовнішніх, так і внутрішніх джерел фінансування, що дозволить створити умови для розвитку економіки міста та успішного впровадження проектів усіх галузей, запланованих Концепцією інтегрованого розвитку міста Вінниці 2030. На даному етапі максимальну увагу слід приділяти систематизації сплати місцевих податків, наповненню реєстрів майнових прав для забезпечення реальної податкової бази, детінізації економіки, належному оформленню трудових відносин роботодавців і найманих працівників тощо.

Дуже важливим фактором залучення зовнішніх фінансових ресурсів є прозорість бюджетного процесу і формування фінансової звітності за міжнародними стандартами з аудиторською її перевіркою. Саме з такою метою у 2018 році був ініційований процес створення фінансової звітності спеціального призначення за стандартами IPSAS (International Public Sector Accounting Standards) за 2016 та 2017 роки. Також планується аналогічний звіт за 2018 рік у міру його виконання. Розуміння бюджетної динаміки між роками

забезпечить можливість конструктивного діалогу з міжнародними фінансовими інститутами з метою більш активного використання запозичень для пришвидшення реалізації програм розвитку міста.

З метою досягнення стратегічної цілі необхідно реалізувати заходи та проекти, наведені нижче:

1. Оптимізація використання грошових коштів бюджету:

- постійний перегляд структури видатків бюджету з метою підвищення ефективності використання грошових коштів;
- запозичення комунальних і транспортних підприємств під гарантію міської ради для впровадження програм енергозбереження та енергоефективності; введення електронної форми оплати проїзду та його диференціації (різна вартість проїзду при купівлі проїзного та роздрібної оплати) у громадському транспорті; інші програми;
- формування фонду грантів для фінансування стартапів (економічно значущих для Вінниці або за умови їх реєстрації у м. Вінниці).

2. Випуск муніципальних цінних паперів:

- випуск облігацій під загальне зобов'язання, облігацій під заставу нерухомості (для фінансування соціально значущих проектів, що не приносять доходу), облігацій під дохід від проекту;
- популяризація вкладання коштів населення у муніципальні цінні папери як більш надійного та прибуткового способу інвестування;
- підвищення рівня фінансової грамотності населення шляхом проведення тренінгів, онлайн-консультацій.

3. Підвищення дисципліни сплати податків:

- співпраця з Державною фіскальною службою та Держпрацею для виявлення найманих осіб, які працюють без оформлення трудових відносин належним чином;
- наповнення податкової бази в частині нерухомого майна та земельних ділянок;
- підвищення ефективності контролю за веденням підприємницької діяльності;
- залучення та ефективне використання браунфілдів шляхом їх ревіталізації та реалізації загальноміських стратегічних проектів, що формують нові можливості для розвитку депресивних територій.

4. Розвиток та детінізація економіки міста:

- створення системи взаємовідносин між містом і бізнесом, яка б мінімізувала можливості для корупції на всіх рівнях;

- спрощення процедури реєстрації та подальшого обслуговування суб'єктів підприємницької діяльності та юридичних осіб. Отримання можливості для реєстрації підприємства в онлайн-режимі;
- заохочення суб'єктів господарювання до переходу на «білу» звітність;
- розвиток програм підтримки процесів масштабування бізнесу через компенсацію відсотків із залучених кредитів через збільшення податкових надходжень до місцевого бюджету;
- реалізація постійної програми навчання та тренінгів для підприємців малого і середнього бізнесу.

5. Поліпшення інвестиційного клімату міста:

- популяризація міста як туристичного напрямку, стимулювання туристичних потоків до міста, покращення діалогу з підприємцями індустрії гостинності з метою збільшення доходів від туристичного збору;
- постійне поліпшення рейтингування міста у порівнянні з іншими українськими та східноєвропейськими містами;
- залучення іноземних інвестицій шляхом активного просування та популяризації інвестиційного потенціалу Вінниці на зовнішніх ринках, підвищення обізнаності про місто, формування, підтримка та розвиток людського капіталу міста, полегшення доступу до енергоресурсів. Це стане можливим завдяки підвищенню довіри до міської влади, ефективній співпраці з галуззю освіти, реалізації маркетингової стратегії Вінниці, вдосконаленню процедури реєстрації підприємств і створенню однакових умов для ведення бізнесу.

РОЗДІЛ Г. РОЗВИТОК ГАЛУЗЕЙ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА

Цей розділ включає 11 окремих сфер життя міста, які логічно впливають, пояснюють і конкретизують візійну частину та наскрізні теми КІРМ Вінниця 2030. Крім того, вони є тими життєвоважливими галузями, без яких неможливий розвиток Вінниці.

Кожна галузева частина містить короткий фаховий аналіз основних викликів галузі, конкретизацію цілей розвитку міста та стратегічних проєктів, а також важливі вузькоспеціалізовані проєкти та заходи, спрямовані на досягнення поставлених цілей.

Галузі життєдіяльності міста

- Освіта, піклування про дітей та молодь
- Культура, збереження історичної, матеріальної та нематеріальної спадщини
- Охорона здоров'я, фізична культура і спорт
- Соціальна політика
- Економіка, зайнятість і конкурентоспроможність, маркетинг та туризм
- Охорона навколишнього середовища, озеленення, чиста вода, належне поводження з відходами
- Транспорт і мобільність, доступність для всіх
- Технічна інфраструктура та енергоефективність
- Житло
- Міське планування, просторовий розвиток, громадські простори
- Громада майбутнього: залучення громадян до ухвалення рішень, адміністративні послуги, муніципальне управління, безпека, цифровізація.

Освіта, піклування про дітей та молодь

Вінниця – місто дитинства та молодості / Вінниця – місто для дітей та молоді

Опис галузі

Місто Вінниця має добре розвинену мережу освітніх закладів з різноманітною структурою.

Дошкільна освіта. 53 дошкільні навчальні заклади комунальної форми власності, 1 – державної, дошкільні групи у 2-х приватних закладах, де виховуються 18340 дітей.

Загальна середня освіта. 39 загальноосвітніх навчальних закладів, з яких – 4 приватні, вечірня загальноосвітня школа II–III ступенів № 24 та спеціальна загальноосвітня школа I–II ступенів з дошкільним відділенням для дітей з порушеннями розумового розвитку, де навчаються 39 418 учнів.

Позашкільна освіта. 3 позашкільні навчальні заклади, в яких навчається понад 7 000 дітей.

Професійно-технічна освіта. 9 професійно-технічних навчальних закладів, де навчаються 5004 особи.

Вища освіта. 11 вищих навчальних закладів I–II рівня акредитації, в яких навчається 10649 студентів, і 14 вищих навчальних закладів III–IV рівня акредитації, в яких навчається 37525 студентів.

У м.Вінниці станом на початок 2018 року:

- кількість дитячого населення віком від 0 до 18 років - 67126;
- кількість дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування – 245, з них: дітей-сиріт – 71, дітей, позбавлених батьківського піклування – 174;
 - дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживають у прийомних сім'ях – 23;
 - дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживають у будинках сімейного типу – 20;
 - дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, під опікою – 169;
 - усиновлених дітей – 184;
- кількість дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах і перебувають на обліку служби у справах дітей – 122;
- кількість дітей, які перебувають в інтернатних закладах:
 - дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування - 21;
 - за заявами батьків – 70;

- проживає молоді (14–35 років) – 117286 осіб.

До єдиного освітнього простору міста належать:

- комунальна установа «Міський методичний кабінет»;
- лабораторія інформаційних і комунікаційних технологій, що працює на базі Фізико-математичної гімназії № 17;
- центр з питань інтеграції до європейського та світового освітнього простору, що працює на базі НВК:ЗШ I–II ступенів-ліцею № 7;
- приватні заклади освіти, які самостійно здійснюють господарську діяльність;
- 19 підліткових клубів за місцем проживання. Кількість напрямків діяльності клубу (гуртки, секції, заняття тощо) – 13. Середньорічна кількість дітей і молоді, які відвідують клуби за місцем проживання, – 45600 осіб.

Цілі

1. Рівний доступ до якісних освітніх послуг.
2. Захист прав дітей і запобігання дитячій бездоглядності.
3. Комфортне середовище для самореалізації молоді та активного залучення її до суспільно-громадського життя міста.

Обґрунтування цілей

Освіта є найважливішою сферою, від якої залежить економічний і соціальний розвиток сучасного суспільства. Освітня галузь міста має ряд викликів, на які потрібно відповідати. Зокрема:

- недостатня кількість місць у закладах освіти та відсутність якісних прогнозів щодо необхідної для міста їх кількості на наступне десятиліття;
- недостатня якість надання освітніх послуг в окремих закладах освіти та інформованість жителів міста про них;
- система освіти міста не створює достатньо умов для набуття учнями та студентами навичок XXI століття;
- низький рівень вивчення іноземних мов учнями та студентами міста;
- зниження рівня зацікавленості у поглибленому вивченні природничо-математичних предметів;
- незначна кількість альтернативних закладів освіти приватної форми власності;
- не всі заклади освіти є архітектурно доступними;
- необхідність розвитку інклюзивної освіти для дітей з особливими освітніми потребами;

- потребує поліпшення ситуація з безпекою дітей і молоді у місті;
- застаріла матеріально-технічна база закладів освіти;
- фізичне зношення будівель і мереж інженерно-технічної інфраструктури закладів освіти;
- обмежені можливості Вінниці впливати на професійно-технічну та особливо – вищу освіту міста;
- слабка профорієнтація учнів і студентів міста; слабкий зв'язок освіти й економіки міста.

Ціль 2 є актуальною і важливою. Її досягнення потребує:

- проведення цілеспрямованої роботи щодо захисту прав, свобод і законних інтересів дітей міста;
- нагального забезпечення підтримки дітей із сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах ранньому соціальному сирітству та зменшення кількості дітей, позбавлених батьківського піклування, повернення дітей з інтернатних закладів до біологічних родин або їх усиновлення;
- сприяння розвитку та забезпеченню ефективного функціонування сімейних форм влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, сприяння усиновленню.

Згідно з нормами Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» до молоді належать громадяни віком від 14 до 35 років. Молодь умовно поділяється на три соціальні прошарки:

- учні та школярі – 14–18 роки;
- студенти – 18–24 роки;
- молоді люди – 24–35 років.

Для кожної з груп характерна наявність певних проблем. Учні та школярі живуть під опікою батьків і, закінчуючи навчання у школі, обирають майбутній фах. Студенти, досягаючи повноліття, повинні вирішувати особисті життєві проблеми: на перший місце виходять питання, пов'язані із особистими стосунками, пошуками власного місця у житті. Молоді люди розпочинають процес соціального становлення молодої людини, створення власної сім'ї. Постають питання вирішення матеріального забезпечення, створення родини, народження дітей.

Створення комфортного середовища для самореалізації молоді та її активне залучення до суспільно-громадського життя міста забезпечить:

- новий рівень інформованості та обізнаності молоді з суспільно значущих питань життя України;
- створить умови для активної участі молоді у протидії поширенню в молодіжному середовищі різних форм агресивної та антисоціальної поведінки;

- підвищення зацікавленості молоді у здобутті освіти, яка задовольняла би потреби економічного та соціального розвитку міста;
- формування високого рівня позитивного світогляду молоді на основі почуття патріотизму, національної самосвідомості, духовно-моральних, культурних, загальнолюдських цінностей;
- сприяння вибору майбутньої професії, отримання практичних навичок стажування;
- підтримку творчих ініціатив та сприятиме розвитку змістовного дозвілля;
- створення умов для широкого залучення молоді до здорового і безпечного способу життя;
- створення ефективного механізму співпраці та координації роботи навчальних закладів і роботодавців.

Сучасна модель молодіжної політики міста в умовах розширення міжнародного співробітництва як основа формування відповідних механізмів має ґрунтуватися на принципах, на основі яких будується поширена у світі модель партнерства. Серед таких принципів слід вказати наступні: безпосередня участь (залучення молоді до формування і реалізації політики, що стосується інтересів самої молоді), проблемоорієнтованість і ситуативність (перехід до гнучких локальних проектів, що максимально наближені до конкретних потреб і проблем молоді певної прикордонної території), диференційованість (забезпечення різноманітності підходів до різних груп молоді в межах єдиної системи соціальних гарантій для всіх категорій молоді), обмежене втручання (підтримка недержавних молодіжних організацій, підвищення активності яких передбачає зменшення втручання держави у процес реалізації державної молодіжної політики). Для створення таких умов необхідний обмін досвідом між студентством і молоддю, отримання досвіду та широке знайомство з молоддю інших країн.

Фахові рекомендації заходів і проектів

1. Рівний доступ до якісних освітніх послуг.
 - 1.1. Забезпечити доступність освітніх послуг, створити умови для інклюзивної освіти.
 - 1.2. Підвищити якість освітніх послуг.
 - 1.3. Створити новий освітній простір у школах.

Заходи та проекти:

- вивчення потреби створення нових закладів освіти у місті (особливо в тих мікрорайонах, де існує черга на влаштування дітей);

- створення у місті відокремлених профільних шкіл III ступеня (ліцеї) для забезпечення якісної профільної освіти та свідомого вибору учнями майбутньої сфери діяльності;
- створення плану здійснення термомодернізації будівель закладів освіти на наступне десятиліття (з метою забезпечення комфортних умов для навчання дітей);
- забезпечення архітектурної доступності приміщень усіх закладів освіти міста;
- відкриття інклюзивних груп і класів для дітей з особливими освітніми потребами у закладах освіти відповідно до потреб жителів міста. Створення міських інклюзивно-ресурсних центрів у різних мікрорайонах міста для оцінки розвитку, надання психолого-педагогічної допомоги та системного супроводження дітей з особливими освітніми потребами. Створення інклюзивних коворкінг-зон у школах для навчання дітей з особливими освітніми потребами;
- створення єдиного інформаційно-освітнього простору для інформування громади щодо надання освітніх послуг закладами, установами, організаціями різних форм власності та підприємцями, зокрема щодо роботи для студентів і випускників навчальних закладів (інтернет-платформа працевлаштування молоді);
- забезпечення концептуальних засад «Нової української школи» у закладах загальної середньої освіти міста, а саме: новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей XXI століття; запровадження нових державних стандартів базової та загальної середньої освіти; орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, наскрізний процес виховання, який формує цінності; педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем та батьками;
- відкриття класів для поглибленого вивчення у закладах загальної середньої освіти предметів природничо-математичного циклу, що сприятиме розвитку інтелектуального потенціалу міста. Запровадження системи матеріального заохочення вчителів природничо-математичних предметів, які забезпечують високий рівень якості освіти;
- забезпечення щорічного підвищення кваліфікації педагогів міста шляхом вільного вибору курсів, тренінгів, вебінарів, семінарів, практикумів;
- впровадження системи оцінки якості надання освітніх послуг у закладах загальної середньої освіти міста; проведення щорічних моніторингових досліджень рівня навченості учнів з базових навчальних предметів;
- проведення щорічних опитувань жителів міста щодо задоволеності освітніми послугами;
- забезпечення закладів освіти, особливо кабінетів для вивчення природничо-математичних предметів, сучасним навчальним обладнанням, дидактичними матеріалами, меблями;
- створення умов для безпечного навчання та перебування у закладах освіти: здійснення охорони закладів освіти працівниками муніципальної

поліції; забезпечення функціонування систем відеоспостережень у закладах освіти; встановлення систем пожежної сигналізації в приміщеннях освітніх закладів;

- запровадження SMART-навчання в закладах освіти;
- модернізація матеріально-технічної бази закладів професійно-технічної освіти;
- співпраця з обласними та національними інституціями, у підпорядкуванні яких перебувають окремі заклади освіти.

2. Захист прав дітей і запобігання дитячій бездоглядності.

2.1. Забезпечення права дітей на інформацію, вільне висловлення своєї думки.

2.2. Створення ефективних механізмів підтримки сімей з дітьми та подолання складних життєвих обставин.

Заходи та проекти:

- впровадження новітніх практик превентивної роботи з дітьми та їхніми родинami;
 - підвищення правової обізнаності дітей через реалізацію теоретико-пізнавальних курсів;
 - зменшення кількості дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах до рівня не вище 0,18% від кількості дитячого населення міста шляхом контролю за вихованням дітей у таких сім'ях і реалізації заходів щодо мінімізації цих обставин, розвитку послуг превентивного та профілактичного напрямку;
 - зменшення кількості дітей, позбавлених батьківського піклування до рівня не вище 0,2% від кількості дитячого населення міста через проведення заходів із запобігання дитячій бездоглядності;
 - запобігання потрапляння дітей до інтернатних закладів, зменшення кількості дітей, що виховуються в них, та доведення їх чисельності до рівня не вище 0,5% від загальної кількості дитячого населення міста.
3. Комфортне середовище для самореалізації молоді та активного залучення її до суспільно-громадського життя міста.

3.1. Розвиток міжнародного молодіжного співробітництва.

3.2. Підвищення рівня інформованості молоді міста про можливість працевлаштування.

3.3. Підвищення рівня патріотичної свідомості молоді міста.

Заходи та проекти:

- організація студентських наукових та культурно-просвітницьких обмінів між профільними навчальними закладами країн Європи (Міжнародні студентські обміни); розробка програми обмінів студентами між містами-побратимами Вінниці (програми міжнародного

- студентського обміну) та культурно-просвітницьких обмінів між профільними навчальними закладами країн Європи;
- проведення відкритих «ярмарків вакансій» для студентів навчальних закладів спільно з центрами зайнятості (ярмарки вакансій для студентів);
 - реалізація молодіжних проектів щодо патріотичного виховання молоді спільно з представниками правоохоронних органів, військових, парамедиків, МНС та інше (молодіжні проекти щодо патріотичного виховання молоді).

Культура, збереження історичної, матеріальної та нематеріальної спадщини

Культура: через традиції – до інновацій

Опис галузі

Вінниця - місто з розвиненою культурною інфраструктурою та різноманітним культурно-мистецьким життям. На території Вінниці більш ніж 100 об'єктів культурної інфраструктури різного підпорядкування - муніципальних закладів (29), решта - відомчі, приватні та національного значення. У підпорядкуванні департаменту культури перебувають 5 дитячих мистецьких навчальних закладів, централізована бібліотечна система, міський клуб, міський Палац мистецтв, літературно-меморіальний музей М. Коцюбинського, Центр історії Вінниці, Центр концертних та фестивальних програм, кінотеатр «Родина», академічний камерний хор «Вінниця». Значна кількість закладів культури (музеї, бібліотеки, театр, філармонія, концертні зали, навчальні заклади культурного спрямування та ін.) розташовані у Вінниці, проте підпорядковуються обласним профільним структурним підрозділам.

Щорічно в місті проходить понад 4000 культурних заходів. Традиційні заходи доповнюють нові, що розробляються за принципом «відходу від стереотипів» і відрізняються кардинально новою концепцією, постійною зміною форм та форматів проведення. В місті відбуваються події не лише локального, а й національного значення – Vinnytsia Jazzfest, міжнародний літературний фестиваль «Острів Європа», мистецький пленер «Найкращий художник», День Європи, День міста та інші, що визначають місце Вінниці як регіонального культурного центру.

Вінницька міська централізована бібліотечна система має оптимально розгалужену по місту мережу бібліотек (17 філій), що активно адаптувалися

до потреб споживачів у сучасному інформаційному просторі. На базі бібліотек розробляються та реалізуються інноваційні проекти соціального спрямування.

Високий якісний рівень мистецької освіти оцінений численними нагородами вихованців закладів. Творчі колективи та окремі виконавці дитячих мистецьких шкіл щорічно здобувають перемоги, стають дипломантами та лауреатами більш ніж у 250-ти міжнародних, національних і міських фестивалів та конкурсах.

Цілі

1. Модернізація культурної інфраструктури міста.
2. Забезпечення вільного доступу до мистецтва всім соціальним групам.
3. Виявлення та промоція культурного потенціалу міста і його локальних брендів.

Обґрунтування цілей

Нова державна регіональна політика передбачає нові можливості для розвитку, але одночасно накладає на органи місцевого самоврядування додаткові зобов'язання. Обмеженість ресурсів розвитку у місцевих бюджетах спонукає місцеву владу до оптимізації видатків, зокрема й у сфері культури та мистецтв. Наявність застарілої та неефективної інфраструктури, утримання якої часто обходиться дорого та вимагає від керівників упровадження інноваційних дієвих механізмів, спрямованих на культурні трансформації.

Соціально-вікова, демографічна характеристики сучасного культурного простору регіону потребують перегляду форм і засобів продукування культурних благ, підвищення стандартів їх доступності та інклюзивності для людей. Це є стимулом для пристосування культурних програм і об'єктів до потреб цих груп населення.

Сьогодні актуалізує питання формування унікального культурного ландшафту і архітекtonіки локальних культурних адміністративних територій і зон.

Необхідність модернізації пояснюється збільшенням кількості споживачів культурних послуг. У 2017 році цей показник становив 589 тис. осіб, що на 100 тис. осіб більше, ніж у 2016 році. Позитивна динаміка участі жителів міста в культурних заходах спостерігається й нині, адже у 2018 році прогнозований показник складатиме більше 750 тис. осіб. Беручи до уваги збільшення попиту населення на отримання повного спектра культурних послуг, виникає логічна потреба у функціональному переосмисленні низки культурних об'єктів, зокрема будівлі ККЗ «Райдуга», Літнього театру, ресторану «Імперіал», колишнього кінотеатру «Росія» і кінотеатру «Родина»

(що не функціонують), а також Музичного драматичного театру ім. Садовського, обласної філармонії, Будинку офіцерів, музеїв ім. М. Пирогова, краєзнавчого, художнього (функціонують, але потребують переосмислення та модернізації). Постає гостра потреба у збільшенні кількості культурних об'єктів і суспільних просторів у віддалених районах міста (Старе Місто, Хутір Шевченка, П'ятничани, Тяжилів, Корея і Пирогово).

Хоч на традиційні бібліотечні послуги є сталий попит, водночас набуває актуальності забезпечення споживачів інноваційними послугами, зокрема вільним доступом до інтернет-ресурсів та організацією культурного дозвілля на базі бібліотек-філій. У 2016 році послугами мережі бібліотек міста скористалося 55 тис. осіб, у 2017-му цей показник становив майже 58 тис. осіб. Невідповідність бібліотечних приміщень вимогам сучасного користувача через зношення технічних засобів і їх застарілість, нестачу комп'ютерної та оргтехніки, відсутність у частини приміщень необхідних умов унеможливорює надання повного спектра традиційних та новітніх послуг в умовах тотальної інтернетизації та потреб суспільства, що зростають. Тому важливим є відновлення приміщення бібліотек і створення нових креативних просторів (капітальні ремонти філій №№ 5, 16); реалізація інвестиційної угоди із забудовниками житла в мікрорайоні П'ятничани та початок будівництва нового приміщення для бібліотеки-філії № 9. Актуальним є також внесення до інвестиційних угод із забудовниками житла в районі Старого Міста (вул. Нагірна) та в мікрорайоні «Поділля» питання щодо виділення приміщення бібліотек-філій №№ 2, 17 як центрів сімейного дозвілля.

Надання нових приміщень і розширення наявних для дитячих мистецьких навчальних закладів на території середмістя, Старого Міста, Вишеньки, Тяжилова є нагальною потребою задоволення попиту населення на здобуття початкової мистецької освіти та розвитку творчого потенціалу юного покоління.

Максимальне розкриття творчо-продуктивного потенціалу й самореалізації кожної особистості відповідно до її духовних потреб та інтересів, незалежно від національності, статусу та матеріального стану. Необхідність створення умов для вільного доступу і користування культурними закладами людей з обмеженими можливостями, людей похилого віку тощо.

Важливим є формування іміджу міста, в яке треба завітати, щоб отримати якісні культурні послуги. Бренд: «Вінниця – місто святкових зустрічей».

Культурно-мистецькі заходи – істотна частина життя міста, що залучає до культурної спільноти не лише місцевих жителів, а й тисячі гостей і туристів.

Поряд із основним брендом для закріплення статусу міста, що «зберігає традиції та йде до інновацій», пропонується започаткувати такі суббренди: «Вінниця – місто змістовного дозвілля», «Вінниця – Тимчасова Столиця Української Народної Республіки», «Вінниця – місто, де різноманіття єднає» тощо. Для популяризації основного бренду на постійній основі створюватимуться суббренди різної тематики.

Сильні сторони

1. Різноманіття об'єктів культури та дозвілля, паркових зон, широкий спектр культурних подій, наявність низки сталих культурно-туристичних візитівок міста.
2. Активний моніторинг громадської думки у сфері культурних послуг і дозвілля. Міжнародні зв'язки міста, постійна співпраця з міжнародними експертними середовищами, фондами та інституціями.
3. Наявність чинної стратегії культурного розвитку міста 2020.

Слабкі сторони

1. Нерозкритий потенціал паркових зон.
2. Відсутність сучасних критих концертних майданчиків, концертного залу на 2000 та більше глядацьких місць, галереї/центру/ комплексу сучасного мистецтва, музею Вінниці.
3. Нерівномірне розташування культурних об'єктів на мапі міста.
4. Відсутність належного фінансування для реалізації всіх стратегічних завдань у сфері культури.
5. Застаріла матеріально-технічна база культурних та освітніх мистецьких закладів.
6. Низький рівень соціального забезпечення працівників галузі культури і мистецтва, що спричиняє міграцію кадрового ресурсу за кордон.

Можливості

1. Закріплення за містом статусу національного лідера у сфері культури та дозвілля за рахунок упровадження інноваційних технологій, зокрема фестивального маркетингу.
2. Створення нових і оновлення наявних культурних об'єктів у місті.
3. Створення умов для вільного доступу і користування культурними продуктами всіх верств населення.

Загрози

1. Зниження рівня загальної культури населення, що призводить до формування депресивного фону в громадській свідомості.
2. Соціокультурна міграція глобального характеру.
3. Низька споживча цінність і вартість культурного продукту.
4. Можливий опір громадськості у разі реалізації масштабних культурних проектів.

Фахові рекомендації заходів і проектів

1. Модернізація культурної інфраструктури міста.
 - 1.1. Соціокультурна трансформація культурно-мистецьких проектів і програм.

- 1.2. Культурно-мистецька освіта впродовж життя.
- 1.3. Розвиток креативного сектора в культурі.

Заходи та проекти:

- придбання для віддалених районів (вул. Київська, Старе Місто, Тяжилів, Пирогово) критих мобільних залів, модульних сценічних конструкцій для проведення заходів у будь-яку пору року. Залучення до участі в культурних заходах міста мешканців віддалених районів;
 - ревіталізація об'єктів історичної та культурної спадщини, паркових зон, наявних споруд та індустріальних об'єктів, створення нових рекреаційних просторів;
 - модернізація сучасної концертної зали (потенційними майданчиками можуть бути ККЗ «Райдуга», Будинок офіцерів, приміщення колишнього кінотеатру «Росія»);
 - створення муніципального центру культури і мистецтва;
 - втілення проекту «Кінотеатр просто неба»; проведення сезонних різножанрових кінопоказів open-air;
 - розширення мережі мистецьких шкіл, виділення приміщень для наявних мистецьких шкіл;
 - модернізація закладів з метою забезпечення сучасних умов для надання якісних культурно-освітніх послуг різноманітним соціально-віковим категоріям населення, зокрема людям з особливими потребами. Відкриття у мистецьких школах груп раннього розвитку. Проведення аналізу приміщень галузі з метою їх перепрофілювання та подальшої спеціалізації;
 - підвищення кваліфікації працівників культурної сфери;
 - створення мережі інноваційних установ: коворкінгів, культурних хабів, арт-центрів, антикафе мистецького спрямування, міні-музеїв, музеїв і виставок у співпраці з приватними колекціонерами тощо;
 - технічне переоснащення та поліпшення матеріально-технічної бази закладів культури;
 - популяризація основних напрямків і прийомів сучасного креативного мистецтва (поп-арт, андеграунд, авангардизм) шляхом проведення тематичних фестивалів, зокрема організація фестивалів «гастрономічної культури».
 - дигіталізація експозицій музеїв міста.
2. Забезпечення вільного доступу до мистецтва всім соціальним групам.
 - 2.1. Трансформація соціокультурного простору аматорських ініціатив.
 - 2.2. Впровадження громадянської ініціативи в культурну розбудову міста.

Заходи та проекти:

- створення творчих лабораторій за напрямками: візуальне мистецтво, медіамистецтво, театр і перформативне мистецтво, література й читання, музейні інновації, фото-та кіношколи, школи екскурсоводів, ін.;
 - оновлення наявних об'єктів культури із врахуванням аматорських ініціатив, зокрема зміна формату проведення культурно-мистецьких заходів;
 - упровадження дистанційного навчання на базі Вінницької дитячої художньої школи;
 - проведення щорічного фестивалю творчості «Без обмежень» для людей з інвалідністю;
 - сприяння в реалізації авторських мистецьких проектів;
 - міжнародний конкурс цифрового живопису для дітей «The Best Children CG-art»
 - проведення дня відкритих дверей у закладах культури міста;
 - створення громадського простору для співпраці з ГО на базі закладів культури міста з метою моніторингу громадської думки щодо задоволення потреб громадян в отриманні якісного культурного продукту. Залучення представників ГО до культурно-просвітницької діяльності. Надання методичної допомоги в організації проектів ГО. Проведення семінарів, тренінгів, круглих столів, громадських опитувань, анкетувань тощо.
3. Виявлення та промоція культурного потенціалу міста і його локальних «брендів».
- 3.1. Розробка культурного бренду міста. Визначення найголовніших культурних маркерів.
- 3.2. Формування цілісного інформаційно-культурного середовища.

Заходи та проекти:

- створення бренду «Вінниця – місто святкових зустрічей»; розробка та впровадження суббрендів: «Вінниця - місто змістовного дозвілля», «Вінниця - колиска майстрів», «Вінниця - Тимчасова Столиця Української Народної Республіки», «Вінниця - мультикультурне місто» тощо. Для популяризації основного бренду постійно створюватимуться суббренди різної тематики. Проведення презентацій культурного бренду міста з метою залучення потенційних інвесторів для розвитку культурної інфраструктури Вінниці. Виготовлення друкованої брендової та сувенірної продукції. Промоція окремих постатей, творів, просторів, що підкреслюють культурну ідентичність міста. Проведення фестивалів: хорового мистецтва «Щедрик», фестивалю «Острів Європа», «VinBookFest», «VinJazzFest»;
- створення лабораторії з виявлення, дослідження та популяризації історичної спадщини міста на базі КП «Центр історії Вінниці»;

- створення музею Вінниці, реалізація проектів і дослідницьких студій «Експедиція пам'яті», «Дні живої історії у Вінниці», «Архів візуальної історії Вінниці», створення громадського простору «Ратуша», історико-туристичних комплексів «Замкова гора», «Вінницькі катакомби»;
- створення медіа-центру для популяризації вінницького культурного продукту у локальному, регіональному та загальноукраїнському просторі на базі КЗ «Центр концертних і фестивальних програм»;
- запровадження єдиної системи рекламування діяльності галузі, створення рекламно-інформаційної мережі на базі закладів культури міста;
- створення інформаційного порталу «Культурне життя міста», взаємодія зі ЗМІ локального, національного та міжнародного рівнів;
- створення громадської Інтеркультурної ради при міському голові;
- співпраця з обласними, державними та приватними культурними організаціями, ініціативами у сфері створення та поширення локальних брендів.

Охорона здоров'я, фізична культура і спорт

Турбота про власне здоров'я – краща інвестиція!

Опис галузі

Жителі Вінниці з населенням найближчих сіл – це майже 400 тисяч осіб, які користуються послугами розташованих у Вінниці медичних закладів різного рівня підпорядкування. Загалом система охорони здоров'я міста представлена більш ніж 40 лікувально-профілактичними та медичними установами, 16 з яких перебувають у комунальній власності міста Вінниці. Приватних медичних закладів нараховується більше ніж 60. Серед них, зокрема, медичні центри, чимало з яких належать до розгалужених всеукраїнських приватних медичних мереж: «Статус», «Альтамедика», «Салютем», «Оксфорд медікал», «Медвін», «Пульс», «Хелс клінік», лікувально-діагностичний центр «Слаомед», центр ендоксирургії «Інномед», Подільський центр зору, стоматологічна клініка «Вінінтермед», Центр кінезітерапії Бубновського, Вертебрально-оздоровчий центр Євмінова, клініка «Товмед», центри пластичної хірургії та косметології «Еталон» і «Фармоза», також окремі приватні лікарські кабінети тощо.

Здоров'я і безпека жителів – серед пріоритетів охорони здоров'я. Місто має розвинуту структуровану мережу медичних закладів, які належать

територіальній громаді міста: 5 центрів із 16 відокремленими амбулаторіями сімейної медицини, 4 багатопрофільні лікарні, регіональний клінічний лікувально-діагностичний центр серцево-судинної патології, 2 пологові будинки, міська стоматологічна поліклініка. Також функціонують 3 комунальні підприємства: «Міський лікувально-діагностичний центр», «Медичний стоматологічний центр», «Вінницька міська аптека». Нинішньою особливістю медичної галузі є, зокрема, зростання конкуренції між комунальними та приватними медичними закладами. Ця конкуренція полягає, по-перше, в так званій боротьбі за пацієнта. У комунальних закладах охорони здоров'я можуть бути черги (навіть за електронного запису іноді доводиться кілька днів чекати прийому профільного лікаря), до того ж, маршрут пацієнта передбачає спочатку прийом у сімейного лікаря, який дає направлення до вузького спеціаліста (крім екстрених випадків). Бажаючи зекономити час і отримати якісне обслуговування, пацієнти нерідко надають перевагу приватним закладам і готові платити за послуги. З іншого боку, є конкуренція між приватними і комунальними закладами за медичні кадри – спеціалісти комунальних установ іноді за сумісництвом працюють у приватних закладах або звільняються з комунальних і переходять у приватні, обираючи вищу зарплату і комфортніші умови праці.

Перевагами міста та його медичної галузі є також розпочате впровадження в охороні здоров'я електронних сервісів (персональний електронний кабінет пацієнта, впровадження системи «e-Health», електронної карти вакцинації, медичної картки вінничанина у межах використання персоніфікованої ID-карти). Всі медичні заклади міста об'єднані в єдиний медичний інформаційний простір, завдяки якому відбувається інтеграція в національну систему електронного здоров'я, а вінничани мають онлайн-доступ до власної електронної медичної карти та попереднього запису на прийом до лікаря. Мережа амбулаторій сімейної медицини постійно розвивається з метою наближення до пацієнтів. Стаціонарні заклади поступово здійснюють модернізацію лікувально-діагностичної та матеріально-технічної бази, що дає можливість отримувати якісну медичну допомогу у безпечних і комфортних умовах.

Місто Вінниця є центром Північного госпітального округу Вінницької області. Сьогодні Вінниця – регіональний спортивний центр, який має на своїй території понад 40 спортивних об'єктів різного підпорядкування — від державних до комунальних і приватних, де майже щодня відбуваються важливі спортивні події, чемпіонати та заходи.

Щороку комітет із фізичної культури і спорту міської ради проводить приблизно 500 загальноміських фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів за участю орієнтовно 85 тисяч людей. Заняттю спортом сприяє також велика кількість зелених зон, спортивних майданчиків у приватному секторі та на прибудинкових територіях міста, а також наявність водойм (річка Південний Буг та озера).

Вінничани гідно представляють Україну на світовій арені – вони постійні учасники Олімпіад. Найбільш титуловані вінницькі олімпійці:

Світлана Ахадова – учасниця літніх Олімпійських ігор 2016 року в Ріо-де-Жанейро з веслування на байдарках і каное; Микола Буценко – учасник літніх Олімпійських ігор 2016 року в Ріо-де-Жанейро з боксу; Олена Колесниченко – бронзова призерка I юнацьких Олімпійських ігор, учасниця літніх Олімпійських ігор 2016 року в Ріо-де-Жанейро з легкої атлетики; Денис Солоненко – учасник літніх Олімпійських ігор 2016 року в Ріо-де-Жанейро з боксу; Олена Яновська – учасниця літніх Олімпійських ігор 2016 року в Ріо-де-Жанейро з легкої атлетики; Олена Череватова – бронзова призерка Олімпійських ігор в Афінах 2004 року, учасниця XXVII Олімпійських ігор 2000 року з веслування на байдарках і каное, нагороджена орденом «Княгині Ольги» III ступеня; Ганна Балабанова – бронзова призерка Олімпійських ігор в Афінах 2004 року на байдарках і каное, нагороджена орденом Княгині Ольги III ступеня; Ольга Яковенко – учасниця XXX Олімпійських ігор у Лондоні 2012 року з легкої атлетики; Інна Осипенко-Радомська – чемпіонка Олімпійських ігор у Пекіні 2008 року, дворазова срібна призерка Олімпійських ігор у Лондоні 2012 року, срібна призерка Олімпіад 2004 та 2016 років із веслування; Наталія Добринська – чемпіонка XXIX Олімпіади у Пекіні 2008 року з легкоатлетичного семиборства, нагороджена орденом «За заслуги» III ступеня; Микола Левицький – бронзовий призер Олімпійських ігор у Пекіні 2008 року з боротьби дзюдо, учасник Паралімпійських ігор в Афінах(2004); Андрій Ковенко – учасник Олімпійських ігор у Пекіні (2008) з легкої атлетики; Ганна Письменська – учасниця Олімпійських ігор у Пекіні (2008) зі стрибків у воду; Наталія Качалка – учасниця Олімпійських ігор в Афінах (2004) з велоспорту; Михайло Книш – учасник Олімпійських ігор в Афінах (2004) і Пекіні (2008) з легкої атлетики; Максим Третяк – учасник Олімпійських ігор в Афінах (2004) з боксу; Сергій Чернявський – срібний призер Олімпійських ігор 2000 року у Сіднеї, рекордсмен світу з велоспорту; Петро Сарафинюк – учасник XXVI Олімпійських ігор в Атланті (1996) з легкої атлетики; Андрій Соколовський – учасник Олімпійських ігор 2000 і 2004 років із легкої атлетики; Павло Хникін – дворазовий срібний призер XXV Олімпійських ігор 1992 року у Барселоні, учасник Олімпійських ігор в Атланті (1996), Сіднеї (2000) та Афінах (2004) з плавання.

Для м. Вінниці пріоритетними в олімпійських дисциплінах є баскетбол, бокс, греко-римська боротьба, велосипедний спорт, веслувальний слалом, веслування на байдарках і каное, волейбол, легка атлетика, кульова стрільба, футбол, хокей на траві; в неолімпійських видах – автомобільний спорт, боротьба самбо, боротьба сумо, радіоспорт, спортивна акробатика, спортивне орієнтування, пауерліфтинг, футзал, шахи, шашки. Також розвиваються нові популярні види спорту: стритбол, стритворкаут, пляжний футбол, пляжний волейбол тощо.

Спортивно-оздоровчий ландшафт Вінниці із широким колом надавачів послуг у галузі фізичної культури і спорту включає насамперед мережу дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спортивно-оздоровчих клубів і секцій. Діють і сучасні спортивні бази.

Досвідчені спортивні тренери передають свій досвід молодому поколінню. В місті діють 20 дитячо-юнацьких спортивних шкіл різних форм власності, в яких культивуються 37 видів спорту, зокрема у 7 ДЮСШ комунальної власності міста розвивається 26 видів спорту.

Міські ДЮСШ не лише забезпечують розвиток здібностей вихованців в обраному виді спорту, створюють необхідні умови для гармонійного виховання, фізичного розвитку, повноцінного оздоровлення, змістовного відпочинку і дозвілля дітей та молоді, самореалізації, набуття навичок здорового способу життя, але й на високому рівні готують спортсменів для резервного спорту.

Незважаючи на викладене, спортивні школи потребують модернізації, насамперед у частині спортивних баз (у двох ігрових МДЮСШ взагалі немає власних спортивних баз). Але реалізація проектів із будови багатофункціонального Палацу спорту для ігрових видів спорту та реконструкція спортивного комплексу на вул. А. Янгеля, 48 максимально наближено вирішить проблему дефіциту баз для ігрових видів спорту.

Одним із основних індикаторів розвитку фізичної культури і спорту є наявність сучасної спортивної інфраструктури, яка приваблює і заохочує людей займатися спортом. Сприятливі масовому спорту покликані проекти з облаштування локальних спортивних зон у паркових зонах, будівництво багатофункціонального спортивного комплексу для ігрових видів спорту на вул. Ватутіна та спортивних комплексів у мікрорайонах Тяжилів, Вишенька, Старе Місто.

На розвиток популярних серед населення видів спорту спрямовані проекти із будівництва комплексу для технічних видів спорту (авто-, мотоспорт); спортивного поля для гри у футбол зі штучним покриттям за межами чаши Центрального міського стадіону; реконструкції футбольного поля на вул. Зулінського.

Актуальним для реалізації названих вище цілей є розвиток Центрального міського стадіону як головної спортивної споруди міста.

Незадіяною, окрім локальних спортивних ініціатив, залишається акваторія Південного Бугу. Доцільно було б облаштувати спортивну інфраструктуру вздовж річки, зокрема збудувавши відкритих басейнів із підігрівом води.

Пропагуванню спорту та інформуванню населення про здобутки високого рангу на ниві спорту сприятиме облаштування «Алеї спорту».

Реалізація названих проектів у довгостроковій перспективі допоможе залучити інвестиції у розвиток спортивної інфраструктури і поліпшити добробут вінничан, які задіяні у сфері обслуговування.

Велике різноманіття спортивних об'єктів, висококваліфіковані фахівці, спортивні досягнення вінничан, розвинена інфраструктура спортивних шкіл сприятимуть закріпленню за Вінницею статусу регіонального лідера і за відповідної інформаційної підтримки дадуть можливість збільшити кількість вінничан, які займаються спортом і активно проводять свій вільний час.

Розвиток мережі велодоріжок можна прискорити, залучивши кошти міжнародних донорських проєктів. Це сприятиме поліпшенню загального фізичного стану вінничан, підвищенню їхньої мотивації до занять спортом.

Метою названих проєктів є скорочення ризиків, які зумовлюють підвищення смертності населення.

Хоча, зокрема й за рахунок тенденції збільшення кількості населення, охопленого фізичною культурою і спортом, стан захворюваності населення Вінниці згідно зі статистичними даними поліпшується, проте загальна демографічна ситуація залишається проблематичною.

Цілі

1. Формування відповідального ставлення жителів міста до власного життя та здоров'я.
2. Збереження і зміцнення здоров'я вінничан.
3. Забезпечення права вінничан на рухову активність, фізичну культуру і спорт.

Обґрунтування цілей

Нині у Вінниці можливості впливу на громадське здоров'я використовуються не в повному обсязі. Спираючись на дані SWOT-аналізу, слід зазначити недостатню популяризацію здорового способу життя, відсутність у місцевих ЗМІ профілактичних спортивних і медичних програм, пасивний відпочинок жителів міста – значна частина населення проводить вільний час, сидячи біля ПК у мережі Інтернет або в кафе і ресторанах, замість активного відпочинку.

Разом з тим, наявність умов для популяризації здорового способу життя, високі спортивні досягнення вінничан створюють передумови (можливості) для зростання популярності серед містян активного відпочинку та здорового способу життя, налагодження ефективної системи пропагування здорового способу життя та охорони здоров'я на основі наявних і новостворених закладів та об'єктів у місті. Зростання популярності серед жителів міста активного відпочинку та здорового способу життя, створення на міських телеканалах Вінниці профілактичних медичних і спортивних програм, залучення громадськості до програм і проєктів, спрямованих на зменшення ризиків для здоров'я дадуть змогу запобігти таким загрозам, як: подальше погіршення здоров'я населення через низький рівень життя, неналежну якість охорони здоров'я та недотримання принципів здорового способу життя; байдужість громадян до медичної та фізичної культури загалом.

Досягти цієї мети можна завдяки ефективному використанню та вдосконаленню наявної мережі медичних і спортивних закладів (оснащення

сучасним обладнанням клінік, закладів спортивної інфраструктури, створення нових амбулаторій), забезпеченню максимального рівня ефективності, доступності, оперативності та зручності в наданні населенню медичних послуг (поліпшення логістики екстреної допомоги, впровадження ІТ-технологій).

Для створення високих стандартів у галузі охорони здоров'я, фізичної культури і спорту необхідно сформувавши ефективний, затребуваний на ринку праці та високо оплачуваний кадровий ресурс. Вирішити проблему нестачі кваліфікованих кадрів можна, використовуючи потенціал Вінницького національного медичного університету, Вінницького педагогічного університету та гуманітарно-педагогічного коледжу, фінансуючи стажування лікарів за кордоном за рахунок міського бюджету, запрошуючи закордонних фахівців для проведення навчальних заходів і співпрацюючи з міжнародними експертними середовищами, фондами та інституціями.

Слабкі сторони: застаріла матеріально-технічна база, відсутність сучасної інфраструктури, яка повною мірою задовольняла би потреби населення, нерозкритий потенціал проведення дозвілля і занять спортом у паркових зонах.

Сильні сторони: інвестиційна привабливість, міжнародні зв'язки міста, постійна співпраця з міжнародними експертними середовищами, фондами та інституціями; можливості для залучення інвестицій у розвиток інфраструктури; участь на постійній основі у міжнародних проектах із підтримки інтегрованого розвитку міст, використання грантових коштів на модернізацію і поліпшення інфраструктури, переобладнання паркових зон за сучасними європейськими і світовими зразками сприятиме запобіганню таким загрозам, як економічні ризики, недостатнє фінансування для реалізації усіх стратегічних завдань, застаріла матеріально-технічна база комунальних закладів.

Фахові рекомендації заходів і проектів

1. Формування відповідального ставлення жителів міста до власного життя та здоров'я.
 - 1.1. Підвищення мотивованості мешканців до занять спортом і активного відпочинку, створення умов для фізичного виховання.
 - 1.2. Підвищення поінформованості містян міста щодо профілактики та лікування захворювань, ведення здорового способу життя.
 - 1.3. Популяризація добровільного медичного страхування, зокрема через СК «Місто».

Заходи та проекти:

- проведення цільових медичних скринінгів щодо хвороб молочної залози, онкологічних захворювань, цукрового діабету, серцево-судинних захворювань, туберкульозу, ВІЛ/СНІДу тощо;

- створення на місцевих ЗМІ профілактичних, спортивних і медичних програм, більш широке анонсування та висвітлення спортивних заходів високого рівня, які відбуваються у Вінниці. Збільшення кількості та покращення якості загальноміських фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів із залученням широкого кола населення, збільшення заходів з популяризації здорового способу життя.
2. Збереження і зміцнення здоров'я вінничан.
 - 2.1. Подальше провадження діючих та створення нових муніципальних профільних програм.
 - 2.2. Створення якісного і комфортного середовища для збереження здоров'я вінничан.

Заходи та проекти:

- створення муніципальних медичних програм щодо профілактики, діагностики та лікування соціально небезпечних захворювань;
 - створення міської служби перевезень прикутих до ліжка, маломобільних громадян;
 - розширення мережі спортивних і медичних закладів, зокрема будівництво нових спортивних об'єктів та створення амбулаторій загальної практики – сімейної медицини у новобудовах, на віддалених та приєднаних територіях. Оновлення матеріально-технічної бази наявних об'єктів медичної та спортивної інфраструктури;
 - упровадження сучасних інформаційних технологій, зокрема медичної картки вінничанина; підвищення кваліфікації працівників закладів охорони здоров'я через програми стажування за кордоном;
 - співпраця з Вінницьким національним медичним університетом і Вінницьким медичним коледжем щодо підготовки медичних кадрів і підвищення їхньої кваліфікації. Співпраця з Вінницьким педагогічним університетом і Вінницьким гуманітарно-педагогічним коледжем щодо підготовки спеціалістів із фізичного виховання та підвищення їхньої кваліфікації.
3. Забезпечення права вінничан на рухову активність, фізичну культуру і спорт.
 - 3.1. Інноваційна адаптація спортивної інфраструктури міста, приведення її у відповідність до сучасних вимог.
 - 3.2. Проведення проектів із забудови нових, реконструкції та капітальних ремонтів наявних спортивних баз.
 - 3.3. Залучення інвестицій у будівництво та реконструкцію спортивних споруд, модернізація мережі спортивних закладів.

Заходи та проекти:

- реконструкція Центрального міського стадіону як головної спортивної споруди міста;
- будівництво багатофункціонального Палацу спорту для ігрових видів спорту на вул. Ватутіна, а також інших спортивних комплексів (Тяжилів, Вишенька, Старе Місто);
- облаштування спортивних локацій у паркових зонах (парк Дружби народів, парк «Хімік»). Продовження встановлення дитячих спортивних комплексів у місцях загального користування, на територіях загальноосвітніх навчальних закладів і на прибудинкових територіях, будівництва стадіонів зі штучним покриттям для гри у футбол та міні-футбол з багатофункціональною розміткою для американського та європейського футболу. Облаштування «Алеї спорту» поблизу стадіону у Центральному міському парку;
- створення сучасного аквапарку в парку Дружби народів; облаштування спортивної інфраструктури для водних видів спорту (веслування на байдарках і каное, веслувальний слалом, веслування на човнах «Дракон») уздовж річки Південний Буг, модернізація наявних об'єктів, створення нових. Облаштування відкритих басейнів та гірок для дітей і дорослих поблизу міських водойм (Вишеньське озеро, р. Південний Буг);
- створення зимового спортивного об'єкта – лижної гірки (в лісовій зоні на вул. Генерала Арабея);
- створення сучасного міського простору «Траса здоров'я» зі спортивною інфраструктурою навколо Вишеньського озера та (або) вздовж річки Південний Буг.

Соціальна політика

Відчуй людину серцем

Опис галузі

В соціальній сфері міста провадять свою діяльність:

- Департамент соціальної політики міської ради, у складі якого два Управління соціального захисту населення – Правобережне та Лівобережне, територіально розташовані в Прозорих офісах «Вишенька» та «Старе місто», забезпечує адресний підхід, раннє виявлення проблем жителів, задоволення потреб конкретної людини,

впроваджує інноваційні моделі в роботі. Все це сприяло наданню щорічно більше 200 тисяч соціальних послуг мешканцям міста через ЦАП «Прозорий офіс» упродовж останніх п'яти років.

- Вінницький міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді веде соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги.
- Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) міста Вінниці надає соціальні послуги громадянам похилого віку та особам з інвалідністю, громадянам, які потребують сторонньої допомоги, за місцем проживання або в умовах денного перебування.
- Комунальний заклад «Міський центр соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями «Гармонія», який є громадським простором, де надаються послуги з комплексної реабілітації осіб з інвалідністю через упровадження програм соціалізації, адаптації міського середовища для повноцінного життя у громаді молоді з інвалідністю, а завдяки розповсюдженню знань і навичок щодо надання якісних послуг особам з інвалідністю популяризує ідею інклюзивності в середовищі установ, закладів та ініціативних груп.

Вінниця йде шляхом становлення в усіх аспектах суспільного розвитку, зокрема контексті гендерного рівноправ'я, що підтверджується тим, що місто першим в Україні приєдналося до **«Європейської хартії рівності жінок та чоловіків на місцевому рівні»**, що є новим кроком у становленні системи гендерної рівності в місті.

Цілі

1. Впровадження сучасних механізмів надання соціальних послуг жителям міста.
2. Соціалізація містян, які перебувають у складних життєвих обставинах.
3. Створення умов для активного саморозвитку та інтеграція в сучасне життя міста громадян поважного віку.
4. Сприяння забезпечення гендерної рівності у місті.

Обґрунтування цілей

Запровадження дієвої та справедливої системи адресної соціальної допомоги є вкрай важливим процесом. Жителі міста, що потребують соціальної підтримки, мають відчувати, що піклуються саме про них і про їхні родини.

Інклюзивна політика міста повинна сприяти повноцінній і рівноправній участі в житті всіх громадян, максимально враховувати потреби (інтереси)

кожного, створюючи комфортне місто для всіх жителів без виокремлення певної категорії. Важливим є формування сприйняття інклюзивних підходів у практиках на всіх рівнях розвитку міста та його простору.

Кількість людей поважного віку в місті значна і з кожним роком зростає, саме тому налагодження системи ефективної підтримки шляхом навчання та отримання нових компетенцій є всеосяжною і в інтересах усіх містян.

Важливо сприяти забезпеченню в міській громаді гендерної рівності, що передбачає рівноправну участь жінок і чоловіків у всіх сферах життя міста: політичному, економічному, соціальному і культурному, що є однією з умов сталого розвитку та утвердження соціальної справедливості.

Фахові рекомендації заходів та проектів

1. Впровадження сучасних механізмів надання соціальних послуг жителям міста.
 - 1.1. Аналіз чисельності осіб, які потребують соціальної підтримки та допомоги.
 - 1.2. Запровадження інноваційних моделей надання соціальних послуг.
 - 1.3. Спрощення системи надання соціальних послуг для громадян.

Заходи та проекти:

- створення міського електронного реєстру жителів міста, що потребують соціальних послуг та допомоги. Створення загальнодоступної «Мапи соціальних послуг, пільг, об'єктів та потреб» із розподілом на державні та місцеві послуги й пільги. Розвиток системи оформлення соціальних допомог, отримання соціальних послуг та інформації через мережу Інтернет;
 - оптимізація та монетизація наявних пільг.
2. Соціалізація жителів міста, які перебувають у складних життєвих обставинах.
 - 2.1. Надання ефективної допомоги жителям міста, які перебувають у складних життєвих обставинах.
 - 2.2. Налагодження та підтримка соціальних комунікацій на регіональному, національному та міжнародному рівнях.
 - 2.3. Створення інклюзивного простору та формування доступності.
 - 2.4. Розширення активності та самостійності осіб з інвалідністю в різних сферах життя.
 - 2.5. Впровадження сучасних практик надання реабілітаційних послуг у місті та їх поширення на регіональному та всеукраїнському рівнях.

Заходи та проекти:

- розвиток співпраці з організаціями різних форм власності щодо адаптації та інтеграції в суспільство осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах (безхатченки, жінки та діти, які потерпають від домашнього насилля, жертви торгівлі людьми, переселенці, учасники АТО та члени їхніх сімей);
 - створення ресурсного центру для підвищення якості надання соціальних послуг громадськими та благодійними організаціями міста, надання їм фахової юридичної та організаційної допомоги для підвищення їх потенціалу;
 - створення банку даних безхатченків, які опинилися на території міста, з можливістю надання їм тимчасового місця перебування (тимчасової реєстрації) для якісного супроводу відновлення документів для цієї категорії громадян та їх ресоціалізації спільно з громадськими та благодійними організаціями міста;
 - залучення осіб з інвалідністю до діалогу, посилення соціальної інтеграції та солідарності молоді. Формування безбар'єрного та комфортного простору для осіб з інвалідністю – адаптація об'єктів соціальної інфраструктури. Реалізація проекту «Доступний транспорт» для осіб з інвалідністю у співпраці з департаментом транспорту, енергетики та зв'язку. Впровадження нових форм реабілітаційної роботи з особами з інвалідністю, зокрема з дітьми.
3. Створення умов для активного саморозвитку та інтеграція в сучасне життя міста громадян поважного віку.
- 3.1. Підвищення якості життя людей старшого покоління, їх інтеграція у суспільство.
- 3.2. Навчання, активізація та практична участь людей поважного віку у процесах розвитку громади та ухваленні рішень.

Заходи та проекти:

- впровадження сучасних методик при організації діяльності факультетів та гуртків для громадян поважного віку в рамках «Університету III віку»;
- створення табору відпочинку, дозвілля та навчання протягом усього життя для людей поважного віку;
- «Громадська участь без обмежень» - навчання, активізація та практична участь старшого покоління у процесах розвитку громади та ухваленні рішень;
- проведення на постійній основі Міжнародного форуму щодо поширення різних моделей співробітництва між організаціями громадянського суспільства і органами місцевого самоврядування в наданні освітніх послуг для людей поважного віку «Навчання впродовж життя».

4. Сприяння забезпеченню гендерної рівності у громаді міста.
 - 4.1. Організація системної співпраці ОМС з громадськими організаціями, експертами у сфері рівних прав і можливостей.
 - 4.2. Розвиток та підтримка середовища для рівноправної участі жінок і чоловіків в ухваленні рішень при виробленні місцевої політики та стратегій розвитку.

Заходи та проекти:

- підвищення гендерної чутливості для представників ОМС, комунальних закладів і підприємств, громадських організацій;
- створення майданчика з інтеграції гендерних аспектів у роботу органів місцевого самоврядування із залученням представників громади, бізнесу та громадського сектора;
- впровадження Академії лідерства для активних жінок та кандидаток у депутати;
- аналіз дотримання гендерних підходів у проектах і програмах виконавчих органів місцевого самоврядування;
- впровадження інтегрованого середовища для обміну досвідом, ідеями та практиками застосування гендерно-орієнтованих підходів.

Економіка, зайнятість і конкурентоспроможність, маркетинг, туризм

Місто для бізнесу – бізнес для громади

Опис галузі

Місто має збалансовану й ефективну структуру населення, що визначається високою питомою вагою містян працездатного віку. Загальна чисельність постійного населення міста станом на 01.01.2018 складає 370 тис. осіб. Із них 70,6% – особи працездатного віку (від 15 до 64 років). Протягом останніх 5 років цей показник залишався майже незмінним – на рівні 70–72%.

Вінниця має промисловий сектор, що динамічно зростає. Структура реалізованої промислової продукції виглядає наступним чином:

- 56% – виробництво харчових продуктів,
- 19,8% - постачання електроенергії, газу та пари,
- 7,4% – виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність,
- 3,8% – машинобудування,

0,7% – текстильне виробництво,
12,3% – решта видів промислової діяльності.

Для залучення інвестицій у промисловий сектор і підвищення конкурентоспроможності економіки міста були утворені **Вінницький індустріальний парк** на площі 60,7 га (його базові галузі й види діяльності: харчова промисловість, машинобудування, текстильна промисловість, виробництво меблів, логістика і сервісне обслуговування) та **Індустріальний парк «Вінницький кластер холодильного машинобудування»** площею 19,3 га (його базові галузі й види діяльності: машинобудування, логістика і сервісне обслуговування). Для ефективної роботи в цій сфері у 2017 році була прийнята **Програма сприяння залученню інвестицій у м. Вінницю на 2018-2020 роки.**

У Вінниці функціонує понад 200 промислових підприємств, серед яких ПАТ «Вінницький олійно-жировий комбінат» (промислова група ViOil), ПрАТ «Вінницька кондитерська фабрика» (ROSHEN), Спільне українсько-іспанське підприємство у формі ТОВ «Сперко Україна» (Компанія SPERCO), ТОВ «АгрANA Фрут Україна» (група AGRANA), ТОВ «Барлінек Інвест» (Barlinek), ТОВ «Грін Кул» (UBC Group).

Обсяг залучених інвестицій в економіку міста значно зріс за останні роки. Так, у 2017 році надійшло 17% від загального обсягу залучених в економіку міста інвестицій від початку періоду інвестування. Переважна більшість усіх прямих іноземних інвестицій, а саме 87,2 %, сконцентровані у двох галузях: **харчовій і деревообробній.**

Враховуючи наявний потенціал індустріальних парків та історичні тенденції щодо формування структури промислового сектора м. Вінниці, перспективи подальшого розвитку в місті мають такі галузі:

- машинобудування;
- харчова промисловість;
- деревообробна промисловість;
- текстильна промисловість.

Таб. 3. Кількість промислових підприємств, які проводять діяльність в розрізі видів промислової діяльності та обсяги реалізованої продукції (товарів, послуг) у 2017 році

Вид промислової діяльності	Кількість підприємств, що провадять діяльність за цим видом		Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн грн
	Одиниць	У % до загальної кількості	
Добувна промисловість	2	0,97	-
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	24	11,65	15099,6
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	10	4,85	197,6
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	20	9,71	1994,3
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	7	3,40	889,2
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	3	1,46	577,9
Виробництво гумових і пластмасових виробів; іншої неметалевої мінеральної продукції	26	12,62	771,2
Металургійне виробництво. Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	25	12,14	543,9

Вид промислової діяльності	Кількість підприємств, що провадять діяльність за цим видом		Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн грн
	Одиниць	У % до загальної кількості	
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	34	16,50	1009,3
Виробництво меблів, іншої продукції, ремонт і монтаж машин і устаткування	31	15,05	285,5
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	15	7,28	5348,1
Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	9	4,37	246,5
ВСЬОГО	206	100	26975,5

*інформація не оприлюднюється на виконання вимог Закону України «Про державну статистику»

Рис. 21. Галузева структура залучених у економіку міста прямих іноземних інвестицій

Кількість суб'єктів підприємницької діяльності, що працювали в місті, станом на 01.01.2018 р. становила 42,9 тис., із них фізичні особи-підприємці – 26,3 тис., юридичні особи – 16,6 тис. Завдяки діяльності суб'єктів малого і середнього підприємництва зростають доходи міського бюджету. Так, у 2017 р. до бюджету міста надійшло 1 104,5 млн грн податку на доходи фізичних осіб і 314,6 млн грн єдиного податку. Протягом останніх трьох років надходження за вказаними податками зросли більш як удвічі. В 2017 році затверджено **Програму посилення конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва м. Вінниці на 2017–2020 роки.**

Середньооблікова чисельність штатних працівників, зайнятих у економіці міста, в 2017 р. склала 94,8 тис. чол. Навантаження зареєстрованих безробітних на одне вільне робоче місце у 2017 р. становило 9 осіб. Середня заробітна плата в місті у 2017 р. була 6 632 грн і впродовж останніх трьох років збільшувалася в середньому на 33% на рік.

Вінниця є студентським містом. Понад 40 тисяч студентів, зокрема іноземних із 42 країн світу, навчаються у 14 вищих навчальних закладах. Найпотужніші університети – Вінницький національний технічний, Донецький національний ім. В. Стуса, Вінницький національний медичний ім. М. Пирогова та Вінницький національний аграрний – є основою забезпечення економіки міста кваліфікованими кадрами. Також на території міста функціонують 9 професійно-технічних навчальних заклади, в яких навчається більше 5 000 осіб. Однак, незважаючи на наявність широкої мережі закладів вищої і професійно-технічної освіти на території міста, гостро стоїть питання підвищення якості підготовки спеціалістів високого рівня та їх відповідності вимогам ринку праці.

У Вінниці є потенціал для розвитку туризму та закріплення міста як туристичного центру Подільського регіону. В місті розташовані такі визначні пам'ятки та туристичні об'єкти, як: музей-садиба та усипальниця Миколи Пирогова, водонапірна вежа, найбільший в Європі світломузичний фонтан «Рошен», єдиний у світі музей української марки ім. Якова Балабана, архітектурний комплекс XVII–XVIII століть «Мури» (католицькі монастирі єзуїтів-домініканців) із залишками оборонних споруд, храм Пресвятої Діви Марії Ангельської, дерев'яна Миколаївська церква, палац Грохольських, меморіальний комплекс пам'яті жертв нацизму – ставка Гітлера «Вервольф», ряд громадських просторів.

В обласному центрі є 46 готелів, з яких на сайтах Booking.com та Hotels24.ua представлено 41. Середня оцінка за відгуками відвідувачів – 8,5 з 10. З близько 400 закладів харчування на рейтинговому сервісі TripAdvisor представлено 38 з відгуками відвідувачів на рівні 4,2 з 5. На території міста надають туристичні послуги більше 60 суб'єктів. За 2017 рік до бюджету міста сплачено 283,6 тис. грн туристичного збору. У Вінниці традиційно проходить

ряд музичних, спортивних, гастрономічних фестивальних заходів, масштабно та яскраво відзначаються День Європи та День міста. З метою підвищення туристичної привабливості та просування міста впроваджується бренд-бук і Маркетингова стратегія міста Вінниці.

Підсумовуючи ключові позиції Вінниці та враховуючи глобальні тенденції розвитку індустрій, готовність міста до запровадження інновацій, наявність навчально-наукової бази, місто має потенціал до розвитку у таких галузях:

- IT та комп'ютерна інженерія;
- біотехнологія та фармація;
- креативні індустрії;
- туризм.

Цілі

Головні цілі розвитку м. Вінниці у галузі «Економіка, зайнятість та конкурентоспроможність, інвестиції, маркетинг і брендинг міста, туризм, міжнародна співпраця» є такі:

1. Створення найкращих умов для бізнесу.
2. Забезпечення сталого зростання економіки міста.
3. Розвиток людського капіталу і трансферу технологій.

Обґрунтування цілей

У місті спостерігається низький рівень капіталізації та росту малого і середнього підприємництва. Причини: недоступна інформація про нормативну та регуляторну політику, обмежений внутрішній ринок, ускладнений доступ до експорту (через складність процедур сертифікації і стандартизації продукції та процесів), недостатньо розвинена культура підприємництва та недостатній рівень комунікації, недоступність фінансів, інфраструктури (приміщень, освіти, ускладнено підключення до електроенергії, води, газу), складна нормативна база тощо.

Побудова конкурентоспроможної економіки міста, що швидко зростає, потребує створення максимально сприятливих і легких умов для започаткування та ведення бізнесу, створення дружньої до бізнесу екосистеми та регуляторного середовища мають стати своєрідним магнітом, який притягуватиме та утримуватиме бізнес у Вінниці. Важливим є доступ мікро-, малих і середніх підприємств до фінансового ресурсу, зокрема до європейських і міжнародних програм фінансування бізнесу. Створення

привабливого і яскравого бренду міста також має стати однією з ключових передумов швидкого зростання місцевого бізнесу.

Низький рівень диверсифікації економіки, велика частка сировинних підприємств, низький рівень переробки продукції та сировини, майже відсутнє виробництво високотехнологічної продукції з великою доданою вартістю, низький рівень технологічності та впровадження інновацій, велика кількість браунфілдів, які не мають планів з ревіталізації, та – як наслідок – відсутні передумови для переходу економіки в постіндустріальну. Слабко розвинений процес міжнародної співпраці, обміну досвідом, відсутність механізмів трансферу технологій і знань з розвинутих країн не дає змоги місцевому бізнесу брати участь у міжнародних заходах з популяризації своїх продуктів і послуг.

Для забезпечення сталого зростання економіки Вінниці необхідні модернізація промисловості, створення якісної інфраструктури, розвиток ключових секторів за кластерним принципом. Окрім того, важлива підтримка формування і розвитку логістики, туризму та підвищення ефективності комунальних підприємств як вагової складової економіки міста. Таким чином, місто зможе відновити та суттєво наростити промисловий потенціал, оптимізувати структуру економіки, суттєво збільшивши питому вагу високотехнологічних підприємств, які виробляють товари з високим вмістом доданої вартості.

Низький рівень оплати праці та недоступність венчурного капіталу для реалізації власних інноваційних ідей призводить до відтоку кваліфікованих, талановитих та амбітних людей до центрів концентрації високоприбуткового виробництва, фінансових ресурсів і дослідницьких інституцій. У місті немає дослідницької інфраструктури, хоч є великий попит і на технології, і на площі у закладах вищої освіти, які не використовуються. Низька доступність якісної бізнес-освіти, низький рівень знання англійської та інших іноземних мов призводять відповідно до низького рівня управлінських кадрів, створюють перешкоди для глобалізації бізнесу та доступу до нових технологій.

Людський капітал, нові ідеї й технології є головними чинниками та джерелом росту економіки. Тому підтримка процесів зростання кваліфікації робочої сили, концентрації у місті талантів, промоція інновацій і трансферу технологій, формування гендерно-збалансованої та інклюзивної зайнятості забезпечуватиме швидкий розвиток усіх сфер економіки Вінниці.

Фахові рекомендації заходів і проектів

1. Створення кращих умов для бізнесу.
 - 1.1. Забезпечення доступу до фінансових ресурсів для бізнесу.
 - 1.2. Створення сприятливого регуляторного середовища.
 - 1.3. Побудова екосистеми / мережі розвитку бізнесу.

1.4. Формування привабливого бренду міста.

Заходи та проекти:

- розширення співпраці з державними та комерційними банками і фінансовими установами у сфері надання кредитів, зокрема мікrokредитів, для започаткування, ведення та масштабування власної справи. Створення мережі представництв таких установ у Вінниці. Компенсація суб'єктам підприємницької діяльності відсоткових ставок залученими кредитами, подальше розширення можливостей кредитування проектів малого та середнього підприємництва (зокрема для впровадження енергоощадних та екологічно чистих технологій);
- інформаційна, консультативна та партнерська підтримка бізнесу щодо залучення фінансових ресурсів із структурних фондів ЄС та інших фінансових організацій. Консультаційна підтримка бізнесу щодо Угоди про асоціацію з ЄС та виходу на європейський ринок;
- стимулювання розвитку, впровадження механізмів фінансової підтримки стартапів і проектів, спрямованих на інноваційний розвиток міста. Створення онлайн та офлайн краудфандингових і краудсорсингових майданчиків у м. Вінниці. Створення венчурного фонду як інструменту для фінансування інноваційних проектів;
- регулярний перегляд та впровадження «виваженого» й доцільного регулювання, виходячи з потреб бізнес-середовища. Реалізація сервісних функцій органами контролю відповідно до потреб місцевого бізнесу. Створення постійно діючого майданчика «Відкрита регуляторна платформа» та забезпечення його роботи;
- підвищення доступності адміністративних послуг, зокрема онлайн;
- залучення представництв і бек-офісів міжнародних компаній для розміщення в місті;
- детінізація економіки м. Вінниці;
- реалізація маркетингової стратегії та впровадження бренд-буку;
- адаптація офіційного сайту міської ради під потреби різних цільових аудиторій: жителі міста, інвестори, туристи;
- розширення контактів місцевого бізнесу шляхом участі в міжнародних програмах стажувань на підприємствах, участі у виставках, бізнес-місіях, прямої взаємодії з Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, а також Офісом для просування експорту;
- проведення порівняльних досліджень бізнес-клімату Вінниці для іноземних інвесторів;
- створення каталогу інвестиційних та інноваційних проектів; просування і презентація інвестиційного паспорта і проектів на світовому інвестиційному ринку;
- збільшення обсягів перевезень (вантажів і пасажирів) усіма видами транспорту, виходячи із задекларованого туристичного напрямку розвитку міста, що потребує державної та місцевої підтримки, а також

інституційного забезпечення у формі промислово-фінансово-транспортного консорціуму;

- укладання договорів на землекористування з промисловими підприємствами з метою впорядкування умов і підвищення ефективності використання землі, зокрема на основі показників екологічності;
 - інвентаризація промислових площ і формування банку вільних площ за адміністративними районами міста;
 - поступове переміщення підприємств із центральної архітектурно-історичної частини міста;
 - формування фінансового фонду викупу підприємств, які руйнують архітектурну особливість міста, та концентрація їх у промислових зонах.
2. Забезпечення сталого зростання економіки міста.
- 2.1. Стимулювання розвитку економіки міста за кластерним принципом.
- 2.2. Модернізація промисловості.
- 2.3. Перетворення м. Вінниці на логістичний центр національного масштабу.
- 2.4. Сприяння розвитку м. Вінниці як туристичного центру Подільського регіону.
- 2.5. Підвищення ефективності роботи комунальних підприємств.

Заходи та проекти:

- популяризація об'єднання підприємців у галузеві бізнес-асоціації та кластери у пріоритетних галузях розвитку міста, які зазначені вище;
- проведення галузевих виставок, конференцій, ярмарків, зустрічей, форумів тощо;
- забезпечення індустріальних парків інженерною і транспортною інфраструктурою;
- ревіталізація браунфілдів для потреб економіки міста шляхом розробки відповідної міської програми, визначення пріоритетних ділянок і об'єктів. Реалізація проекту ревіталізації браунфілдів за принципом публічно-приватного партнерства (Public Private Partnership) на території колишнього заводу «Хімпром» і м'ясокомбінату;
- підтримка місцевого бізнесу щодо проведення сертифікації та стандартизації продукції і послуг з метою виходу на нові ринки збуту (експорт);
- співпраця з міжнародними фінансовими організаціями та проектами технічної допомоги щодо використання фінансових можливостей для технологічної модернізації промисловості;
- створення центру трансферу інноваційних технологій, бізнес-процесів, управлінських моделей і стандартів;
- налагодження ефективної співпраці з державними структурами для спрощення митних процедур і надання якісних послуг у сфері логістики. Співпраця з Укрзалізницею та великими транспортними вузлами у сфері

вантажних перевезень для концентрації у місті логістичних потоків. Створення логістичного хабу мультимодальних перевезень. Розвиток Міжнародного аеропорту «Вінниця» як найбільшого в Центральній Україні центру лоу-кост пасажирських перевезень;

- стимулювання підвищення якості надання послуг туристам, створення нових туристичних сервісів. Підвищення впізнаваності та позицій місцевих закладів у рейтингах всеукраїнських і міжнародних туристичних сервісів, популяризація локальних програмних продуктів – туристичних навігаторів, інтерактивних довідників тощо. Організація та участь у загальноукраїнських та міжнародних туристичних виставках. Розвиток медичного туризму. Поліпшення якості та розширення туристичної інфраструктури. Розробка туристичної стратегії м. Вінниці. Створення туристичного продукту Вінниці. Розвиток сфери туризму за кластерним принципом, створення гастро-кварталу;
 - аналіз вільних земельних ділянок і браунфілдів, створення інвестиційних пропозицій для розширення мережі закладів розміщення та харчування;
 - ведення бухгалтерського обліку на КП міста за принципами, закріпленими у міжнародних стандартах фінансової звітності. Підготовка щорічної зведеної фінансової звітності спеціального призначення у м. Вінниці за стандартами IPSAS (International Public Sector Accounting Standards) та GRI (Global Reporting Initiative);
 - реорганізація (об'єднання, злиття, ліквідація) комунальних підприємств для підвищення ефективності їхньої роботи, передавання послуг комунальних підприємств, якщо це доцільно, у приватний сектор. Упровадження інноваційних технологій та нових видів управлінських рішень на комунальних підприємствах, пошук і започаткування нових прибуткових послуг на комунальних підприємствах.
3. Розвиток людського капіталу і трансферу технологій.
- 3.1. Промоція новітніх технологій та інновацій.
 - 3.2. Забезпечення бізнесу кваліфікованими кадрами та розвиток бізнес-освіти.
 - 3.3. Концентрація талантів.
 - 3.4. Сприяння гендерно-збалансованій та інклюзивній зайнятості.

Заходи та проекти:

- проведення бізнес-місій та обмінів делегаціями з містами-побратимами у сфері розробки новітніх технологій і впровадження інноваційних рішень. Налагодження співпраці з новими містами-побратимами;
- створення майданчиків для взаємовигідної та ефективною співпраці місцевого бізнесу, університетів і наукових установ у сфері продукування та комерціалізації інновацій;
- налагодження співпраці між університетами Вінниці та іншими вишами (українськими та закордонними) для студентського й наукового обміну. Підготовка кадрового ресурсу за попитом на робочу силу та

визначеними пріоритетними галузями, використовуючи інструменти регіонального замовлення та дуальної освіти;

- розробка і реалізація проекту «Smart City» – упровадження «розумних» технологій у всіх сферах життя міста;
- створення інноваційного кварталу. Відкриття R&D центру (research and development) з метою удосконалення процесу трансферу технологій і комерціалізації інноваційних розробок;
- формування системи постійного навчання та безперервного самовдосконалення із залученням найкращих експертів і менторів. Проведення бізнес-івентів, а саме: форумів, семінарів, тренінгів. Створення освітніх платформ для місцевого бізнесу, бізнес-школи. Проведення наукових, культурних, мистецьких виставок, конкурсів і фестивалів;
- комунікація з трудовими мігрантами щодо повернення до міста та надання їм підтримки в пошуку роботи;
- створення центру перепідготовки працівників робітничих професій на базі професійно-технічних закладів міста;
- реалізація у місті проекту зі створення освітнього кластера;
- сприяння участі талановитих людей у міжнародних заходах. Промоція продуктів та послуг, створених талановитими людьми Вінниці. Розробка програми розвитку, підтримки та утримання в місті талановитих людей;
- проведення муніципального конкурсу ідей (у форматі хакатону) для вирішення проблем міста;
- підтримка розвитку соціальних підприємств – як інструмент залучення вразливих верств населення в економічне життя міста. Створення школи соціального підприємництва;
- проведення інформаційної та навчально-просвітницької діяльності щодо експортних можливостей та успішного експортного досвіду підприємств міста у підприємницькому середовищі. Створення веб-платформи для просування місцевих потенційних експортерів;
- Проведення серії семінарів і тренінгів з розробки інвестиційних проектів, розвитку державно-приватного партнерства та залучення фінансової і технічної підтримки від міжнародних фондів і програм.

Охорона навколишнього середовища, озеленення, чиста вода, належне поводження з відходами

Чисте довкілля - здорове місто. Чисте довкілля - здорове майбутнє!

Опис галузі

Вінниця займає площу 113,2 км². Сьогодні у місті налічується 946 вулиць, проспектів, бульварів, провулків, площ, майданів і скверів, загальною площею 6,0 млн.м².

Територію міста перетинає річка Південний Буг, в яку впадають 3 малі річки та 6 безіменних струмків загальною протяжністю майже 70 км. У межах міста розташовано 9 відкритих штучних і природних водойм. Значне забруднення р. Південний Буг вище зони санітарної охорони водозабірних споруд відбувається у смт Стрижавці, де відсутнє централізоване каналізування. На території ж міста забруднення відбувається за рахунок стічних вод з підприємств і приватних домогосподарств, очисних споруд каналізації, зливової каналізації.

Автомобільний транспорт слід віднести до категорії найбільш небезпечних джерел забруднення атмосферного повітря міста, адже вихлопні гази двигунів автомобілів містять суміш, у складі якої більш ніж двісті компонентів, серед них чимало канцерогенів (азот, вуглекислий газ, сажа тощо).

Вивезення побутових відходів з міста здійснюється на полігон біля с. Стадниці, а їх щоденний обсяг складає 1700–2000 м³. Однак міський полігон майже вичерпав свої можливості щодо подальшої експлуатації та прийому відходів, тому розпочато будівництво комплексу зі знешкодження побутових відходів на земельній ділянці біля с. Людавки Жмеринського району. Крім того, з 2015 р. запроваджено систему роздільного збору побутових відходів. Для забезпечення належного рівня надання послуг з вивезення побутових відходів необхідне щорічне оновлення контейнерів (зокрема для роздільного збору), будівництво нових контейнерних майданчиків і ремонт під'їзних шляхів до наявних, а також комплекс зі знешкодження відходів.

Загальна площа зелених насаджень міста становить 3640,8 га, зокрема 971,8 га – загального користування. Значна частина їх досягла вікової межі та потребує постійного оновлення і належного утримання, а зелені зони - своєчасного виконання капітального ремонту та реконструкції. Впродовж останніх років проведена значна робота з капітального ремонту та реконструкції зелених зон міста із застосуванням сучасних дизайнерських рішень (проспект Космонавтів, вул. Замостянська, Центральний парк, інші.), втім, необхідно збільшувати площі зелених насаджень у місцях загального користування, створюючи нові парки та сквери у північному і східному районах міста.

Цілі

1. Поліпшення екологічного та санітарного стану р. Південний Буг і малих річок.
2. Зменшення забруднення атмосферного повітря міста.
3. Мінімізація забруднення ґрунтів небезпечними відходами.
4. Впровадження системи екологічного моніторингу.
5. Безпечна утилізація побутових відходів (зокрема небезпечних).
6. Збереження та розвиток зелених зон для підтримки екологічного балансу міста.
7. Створення гуманного середовища для існування тварин і регулювання їх чисельності гуманними методами.

Обґрунтування цілей

У зв'язку з тим, що басейн річки Південний Буг (з її притоками) охоплює значну площу і є основним джерелом водних ресурсів не тільки для м. Вінниці, а й для населених пунктів за її межами, вплив цього стратегічно важливого ресурсу передбачає впровадження його багаторівневого моніторингу та управління ним на території Вінниці. Оскільки на стан водних ресурсів впливають антропогенні, техногенні фактори та природні зміни середовища, відповідним чином необхідно побудувати роботу задля досягнення результату – скорочення викидів у населених пунктах, збалансування використання водних ресурсів, а також скорочення негативних впливів від порушення водного балансу, збереження та укріплення берегової смуги.

Динамічне зростання обсягів та розширення сфери виробничої діяльності спричиняють посилення антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище. Атмосферне повітря забруднюється різними газами, суспендованими дрібними часточками і рідкими речовинами, які негативно впливають на живих істот, погіршуючи умови їх існування. Джерела його забруднення можуть бути природними і антропогенними. Природні забруднення атмосфери здебільшого не завдають великої шкоди людині, бо відбуваються за певними біологічними законами, регулюються кругообігом речовин і відбуваються періодично. Антропогенне забруднення атмосфери стається внаслідок зміни її складу та властивостей під впливом діяльності людини, а саме: стаціонарними джерелами забруднення та пересувними засобами.

До 2015 року основну масу забруднення атмосфери (близько 80% усього обсягу) формували викиди автотранспорту. Завдяки модернізації та створенню нової транспортної інфраструктури, оновленню рухомого складу комунального транспорту у 2015 році, за статистичними даними, обсяги викидів від пересувних джерел забруднення (зокрема автотранспорту)

зменшилися: у 2015 році викинуто 11,8 тис. тонн, що на 4,5 тис. тонн менше, ніж у 2012 році – 16,3 тис. тонн.

Основними джерелами утворення токсичних промислових відходів у місті є підприємства машинобудівної, хімічної галузі, виробництва та постачання електроенергії, газу та води. Це відходи гальванічних виробництв, нафтопродукти, відпрацьовані люмінесцентні лампи тощо. В промисловому виробництві найбільше утворюється відходів, що містять метали та їхні сполуки. Також існують відходи від очищення промислових і комунальних стічних вод. Надзвичайно високо- та помірнонебезпечних відходів сьогодні виробляється лише 0,03% від загальної кількості відходів.

Однією з найбільших проблем у місті є неналагоджений збір і перевезення небезпечних відходів у складі побутових (батареї та акумулятори, елементи електричного та електронного обладнання, термометри, люмінесцентні лампи та інші). Мережа пунктів прийому використаних батарейок недостатньо розвинена у місті, а відсутність інформації у населення про подальший шлях до утилізації породжує недовіру та ставить під сумнів доцільність їх збору.

Неправильне поводження з відходами (перевезення, зберігання, знешкодження) створює значну небезпеку для навколишнього природного середовища та є однією з головних причин зараження ґрунту і, як наслідок, ґрунтових вод, через які інфекція й токсичні речовини можуть поширюватися від центру зараження на значні відстані.

Наразі гостро стоїть питання поводження з небезпечними промисловими відходами підприємств-банкрутів міста, які можуть становити загрозу довкіллю і здоров'ю людей. Небезпечні відходи, що зберігаються впродовж тривалого часу, становлять загрозу екологічній безпеці.

Реалізація сталої екологічної політики неможлива без посилення ролі екологічного управління в системі державного управління, оскільки розподіл функцій моніторингу по різних відомствах, які не пов'язані між собою, призводить до дублювання зусиль, знижує ефективність усієї системи моніторингу та утруднює доступ до необхідної інформації як для громадян, так і для державних організацій; важливим інструментом здійснення екологічного управління є моніторинг стану довкілля та контроль ситуації.

Відходи – це одна з основних сучасних екологічних проблем, яка несе в собі потенційну загрозу здоров'ю людей, а також небезпеку для навколишнього природного середовища. Концепція поводження з побутовими відходами у м. Вінниці спрямована на розробку системи управління відходами, яка передбачає наявність інтегрованої системи різних аспектів: соціальних, економічних, нормативно-правових, управлінських, технічних. Метою концепції є розробка комплексу завдань, націлених на зниження кількості відходів і забезпечення використання і знешкодження утворених відходів способами, що не призводять до забруднення навколишнього середовища.

Невідповідність між прогресуючим накопиченням побутових відходів і методами, спрямованими на запобігання їх утворенню, загрожує не тільки

поглибленням екологічної кризи, але й загостренням соціально-економічної ситуації в цілому. В Україні лише мала частина відходів потрапляє на заготівельні пункти вторинної сировини. А оскільки індустрія переробки відходів на вторинну сировину слабо розвинена, то їх більша частка захоронюється на міському полігоні.

Проблема вивозу та утилізації побутових відходів надзвичайно актуальна, адже з кожним роком обсяги відходів життєдіяльності міста збільшуються.

Таб. 4. Обсяги відходів життєдіяльності міста

Рік	Кількість, м³
2015	670 055
2016	674 135
2017	686 498

Показник утворення побутових відходів у місті Вінниці в середньому складає 2 м³/рік на одного мешканця. Це приблизно 280 кг/рік.

Тільки наявність ефективної системи управління відходами дає можливість досягнення цілей сталого розвитку міста, ключовими критеріями якої є мінімізація утворення відходів, максимізація обсягів переробки, вторинне використання і їх екологічне знешкодження. Налагодження механізму поводження з побутовими, рідкими, небезпечними та іншими відходами значно поліпшить екологічний стан міста та передмістя. З боку населення необхідне виховання нових моделей поведінки, звичок, норм і принципів дій, що породжують і відтворюють екологічний розвиток.

Одним із важливих елементів міста в його структурі є зелені насадження, бульвари, газони, лісопарки, набережні, сквери, сади тощо. На сучасному етапі розвитку м. Вінниці важливого значення набуває забезпечення комфортних умов проживання, здійснення екологічної політики, спрямованої на збереження та розвиток безпечного для існування навколишнього середовища, захист життя та здоров'я населення, а також залучення жителів міста до практичної діяльності з вирішення проблем навколишнього середовища. До того ж, зелені насадження відповідають за очищення повітря від шкідливих речовин, зменшення температури в місті, сприяють відпочинку громадян.

В останні роки у м. Вінниці стан зелених насаджень погіршується, а кількість зелених зон скорочується. Це зумовлено комплексом причин: зміна клімату та посилення у зв'язку з цим екстремальних погодних явищ, розвиток інфраструктури міста, нераціональні заходи щодо утримання та догляду за зеленими насадженнями, низька екологічна культура населення.

Метою КІРМ є збереження та відтворення зелених насаджень, їх гармонійне поєднання з ландшафтом міста, поліпшення стану наявних насаджень, утримання у здоровому та впорядкованому стані, що сприятиме збалансованому розвитку зелених зон, екологічно безпечним умовам життя і здоров'ю містян.

Перебування без опіки великої кількості тварин на території міста турбує всі верстви населення, що, у свою чергу, призводить до загибелі тварин та жорстокого поводження з ними, погіршення санітарно-епідеміологічного та екологічного стану, якості життя мешканців і гостей міста. Неконтрольоване розмноження безпритульних тварин і безвідповідальне ставлення власників до своїх утриманців, з вини яких вони губляться, опиняються на вулиці після приплоду, призводять до постійного збільшення їх кількості.

Фахові рекомендації заходів і проектів

1. Поліпшення екологічного та санітарного стану р. Південний Буг.

Заходи та проекти:

- приведення до належного санітарно-екологічного стану притоків (р. Тяжилівка, р. Вишенька, стр. Безіменний) і проведення благоустрою прибережних захисних смуг р. Південний Буг у межах міста.
- вдосконалення системи моніторингу вод і контролю джерел їх забруднення.
- розвиток мереж зливової каналізації по місту з улаштуванням очисних споруд.

2. Зменшення забруднення атмосферного повітря міста.

Заходи та проекти:

- впровадження обладнання для очищення викидів.
- повторне використання вловленого пилу газоочисток у якості сировини для виробництва продукції підприємств.
- перехід на більш сучасні та менш шкідливі для довкілля технології виробництва.
- підписання Меморандуму про спільні дії Вінницької міської ради та промислових підприємств у сфері покращення стану довкілля м. Вінниці.

3. Мінімізація забруднення ґрунтів небезпечними відходами.

Заходи та проекти:

- знешкодження небезпечних промислових відходів підприємств-банкрутів, серед яких: ВАТ «Термінал», ВАТ «Завод «Ореол», ВАТ «Вінницький підшипниковий завод» та колишній ВО «Хімпром».

4. Упровадження системи екологічного моніторингу.
 - 4.1. Створення єдиної незалежної системи інформаційного забезпечення, моніторингу й лабораторного контролю за параметрами та об'єктами навколишнього середовища міста.
 - 4.2. Досягнення високого рівня взаємодії між суб'єктами екологічного моніторингу.

Заходи та проекти:

- створення інформаційної системи з метою контролю параметрів навколишнього природного середовища, а саме: якості повітря, рівня парникових газів, стану поверхневих вод, якості питних вод, стану системи водовідведення, цільового використання та рівня забруднення ґрунтів, кліматичних параметрів, шумового впливу, забезпечення регулярного моніторингу екологічної ситуації в місті. Організація механізму обміну інформацією щодо моніторингу складових довкілля між службами автоматизованої системи обліку й контролю основних забруднюючих речовин на території міста усіх відомств. Запровадження системи інформування населення про стан довкілля. Створення інформаційно-моніторингового центру, що поєднує контакт-центр, експертну раду, технічні засоби, розробка та постійне оновлення бази даних ключових показників екологічної ситуації;
 - створення умов для поліпшення екологічного стану міста.
 - придбання обладнаної пересувної лабораторії контролю довкілля для Державної установи «Вінницький обласний лабораторний центр МОЗ України».
 - проведення інформаційно-просвітницької діяльності екологічного спрямування.
5. Безпечна утилізація побутових відходів.
 - 5.1. Запобігання та мінімізація утворення відходів.
 - 5.2. Безпечне видалення (захоронення) відходів.
 - 5.3. Грамотне поводження з небезпечними відходами у складі побутових відходів.

Заходи та проекти:

- зменшення обсягу неорганічних побутових відходів з довготривалим періодом розкладання, що завдають шкоди навколишньому середовищу. Збільшення обсягів перероблених відходів.
- стимулювання участі населення у роздільному зборі відходів. Розробка та розміщення сіті-лайтів на зупинках міста з метою підвищення екологічної обізнаності населення. Створення електронної бази суб'єктів господарської діяльності, які надають послуги з прийому вторинної сировини, і розміщення його на сайтах міста. Збільшення кількості контейнерів для роздільного збору побутових відходів по ресурсоцінних компонентах (скло, папір, пластик, метал тощо).

Оформлення контейнерних майданчиків інформаційними щитами про правила роздільного збору побутових відходів.

- будівництво комплексу зі знешкодження побутових відходів із сміттєпереробним заводом біля с. Людавки Жмеринського району Вінницької області.
 - рекультивация міського полігону біля с. Стадниці після завершення експлуатації.
 - розробка і поширення механізму поводження з великогабаритними і будівельними відходами серед населення та суб'єктів підприємницької діяльності, запобігання створенню несанкціонованих сміттєзвалищ;
 - придбання міською комунальною службою одиниці спеціалізованого автотранспорту (еко-бусу) для безпечного транспортування батарейок, люмінесцентних ламп, ртутних термометрів, медичних відходів, відходів електричного та електронного обладнання на українські підприємства, які забезпечуватимуть їх утилізацію екологічно безпечним способом, розміщення спеціальних контейнерів для збору батарейок у всіх навчальних закладах міста, офісних і торгових центрах, муніципальних установах.
6. Збереження та розвиток зелених зон для підтримки екологічного балансу міста.
- 6.1. Створення ефективної системи управління зеленим господарством.
- 6.2. Збільшення площ зелених зон загального користування та збереження природного ландшафту міста.

Заходи та проекти:

- розробка програми розвитку та збереження зелених насаджень на території міста, проведення їх повної інвентаризації і паспортизації, визначення загальної ландшафтної системи озеленення міста;
 - збагачення видового складу зелених насаджень новими декоративними, швидкорослими, стійкими до шкідливого впливу навколишнього середовища видами і формами рослин;
 - використання сучасного дизайну та новітніх технологій в озелененні;
 - переведення зелених зон міста на автоматичний полив;
 - створення сучасного тепличного комплексу.
7. Створення гуманного середовища для існування тварин і регулювання їх чисельності гуманними методами.

Заходи та проекти:

- проведення моніторингу та визначення кількості безпритульних тварин;
- створення інформаційно-консультаційного центру захисту тварин;
- організація вилову безпритульних тварин гуманним способом, розробка і впровадження заходів щодо підтримки супроводу тварин протягом

життя, розробка і впровадження системи масової стерилізації, щеплення, профілактичної обробки тварин;

- повернення тварин власникам та особам, що виявили бажання їх утримувати з обов'язковою реєстрацією тварин, та особам як опікунам;
- активна робота з населенням із впровадження в суспільну свідомість стандартів гуманного поводження з тваринами і необхідності їх стерилізації; розробка і запровадження системи інформаційно-просвітницьких заходів серед населення стосовно гуманного поводження з тваринами, влаштування тварин, пропагування стерилізації домашніх тварин тощо;
- взаємодія притулку для тварин з жителями міста та громадськими організаціями.

Транспорт і мобільність, доступність для всіх

Безпека, комфорт і сталість

Опис галузі

Чільне місце у перевезенні пасажирів у місті Вінниці належить електротранспорту, частка якого близько 75% загального обсягу перевезень. Єдиним перевізником, який надає послуги з перевезень міським електротранспортом у місті, є комунальне підприємство «Вінницька транспортна компанія». Маршрутна мережа складається з 6 трамвайних і 15 тролейбусних маршрутів. Загальна довжина трамвайних маршрутів – 56,4 км, а тролейбусних – 155,0 км. Крім того, це підприємство здійснює перевезення пасажирів і муніципальними автобусами, мережа яких складається з 17 маршрутів. Загальна довжина автобусних маршрутів – 183,6 км.

Опікується дорожнім рухом у місті комунальне підприємство «Вінницька спеціалізована монтажно-експлуатаційна дільниця з організації дорожнього руху». На обслуговуванні підприємства перебуває 93 світлофорні об'єкти, крім того, підприємство наносить і відновлює дорожню розмітку, ремонтує, встановлює та замінює) дорожні знаки та інші технічні засоби регулювання дорожнього руху.

Поруч з містом розташований міжнародний аеропорт «Вінниця», який щороку набуває все більшої популярності та збільшує кількість обслуговуваних рейсів.

У місті активно розвивається велосипедний рух, розпочав функціонування муніципальний велопрокат (15 станцій).

Цілі

1. Безпечне та безперешкодне пересування містом.
2. Поліпшення якості надання послуг міським транспортом загального користування.
3. Сприяння поширенню електромобілів у місті.
4. Розвиток центрів міжміського сполучення.

Обґрунтування цілей

Візія стратегічної частини даної теми має за мету надати в майбутньому пріоритет руху пішоходам. У зв'язку із цим надзвичайно важливим є створення нових і розвиток наявних пішохідних зон, які мають проходити через центри громадської активності та субцентри.

Впродовж 2017–2018 років департаментом енергетики, транспорту та зв'язку забезпечено реалізацію проекту «Розвиток велоінфраструктури у місті Вінниці» в рамках Проекту з енергоефективності у місті Вінниці за підтримки Державного секретаріату Швейцарії з економічних питань (SECO), завдяки якому створено умови для розвитку велоруху в місті (встановлено станції велопрокату, велопарковки, придбано велосипеди для працівників муніципалітету, створено велошколу та проведено промокампанію). У зв'язку із цим виникла потреба продовжити заходи, спрямовані на збільшення кількості активних велосипедистів у Вінниці.

Урбаністичні процеси розвитку міста протягом останніх років призвели до появи величезної кількості приватного автотранспорту. Внаслідок порушення правил дорожнього руху (перевищення швидкості, паркування транспорту у заборонених місцях, ненадання переваги у русі тощо) суттєво знизилася безпека та мобільність під час пересування містом. Тому питання підвищення безпеки дорожнього руху має бути переглянуте з урахуванням зміни пріоритетів у стратегічній частині цієї теми, крім того, необхідно врахувати потреби маломобільних груп населення (зокрема осіб з інвалідністю).

Будівництво та реконструкція доріг, мостів і розв'язок надасть можливість не лише підвищити показник безпеки руху, але й показник доступності та поліпшення транспортного сполучення різних районів міста.

Значної уваги потребує питання впорядкування хаотичного паркування автотранспорту в місті. Необхідним є створення парковок на в'їздах у місто, зокрема для великогабаритного транспорту.

Питання оновлення рухомого складу міського транспорту загального користування є надзвичайно актуальним для міста, адже тролейбусне депо комунального підприємства «Вінницька транспортна компанія» нині налічує 165 тролейбусів, 119 з яких – це тролейбуси, виготовлені у 1981–1994 роках. Трамвайне депо налічує 128 пасажирських моторних трамвайних вагонів, з

них 118 вагонів мають термін експлуатації від 30 до 50 років при нормативному – 16 років (10 вагонів за рахунок коштів міського бюджету модернізовано з продовженням терміну експлуатації на 10 років). Крім того, з метою підвищення доступності міського транспорту та заміни автобусів малої пасажиромісткості існує потреба у придбанні нових міських автобусів, зокрема електричних.

Для розширення мережі міського транспорту загального користування існує також потреба у модернізації тягових підстанцій, будівництві нових ділянок трамвайної колії та контактної мережі міського електротранспорту тощо.

У зв'язку із наданням пріоритету руху громадському транспорту значної уваги потребує питання оптимізації його маршрутної мережі, особливо в частині зменшення дублювання маршрутів і підвищення доступності його послуг. Крім того, наразі існує потреба у розвитку річкового транспорту для сполучення північної та південної частин міста. Зазначені заходи призведуть до появи нових субцентрів, які можуть стати місцями пересадки пасажирів.

Екологічний стан навколишнього середовища міста – це один із найактуальніших викликів сьогодення, який стоїть перед м. Вінницею. Значна частина повітря забруднюється автотранспортом із двигуном внутрішнього згоряння. Альтернативою є електромобілі, які набувають популярності серед мешканців міста. Тому варто створити відповідну інфраструктуру та провести інформаційну кампанію, які стимулюватимуть власників автомобілів з бензиновими та дизельними двигунами замінити їх на електромобілі.

Центри міжміського сполучення надзвичайно важливі для кожного міста, адже вони є «воротами» інтеграції з іншими вітчизняними та іноземними населеними пунктами. Їх розвиток стимулюватиме й розвиток туризму, залучення сторонніх інвестицій і збільшення вхідних грошових потоків у місто.

Фахові рекомендації заходів і проектів

1. Безпечне та безперешкодне пересування містом.
 - 1.1. Збільшення пішохідних зон.
 - 1.2. Продовжити розвиток велоінфраструктури в місті.
 - 1.3. Впровадження сучасних технічних засобів для регулювання дорожнього руху.
 - 1.4. Модернізація вулично-дорожньої мережі з урахуванням потреб осіб з інвалідністю.
 - 1.5. Будівництво та реконструкція доріг, мостів та розв'язок.
 - 1.6. Упорядкування процесів паркування індивідуального автотранспорту.

Заходи та проекти:

- закриття проїжджої частини між Будинком офіцерів і Будинком побуту;

- реконструкція та капітальний ремонт вулиць, зокрема Замостянської, Стрілецької, Батозької, для створення комфортних пішохідних зон;
 - розширення мережі велосипедних велодоріжок і смуг в межах проїжджої частини (загальна протяжність 150 км);
 - створення велохабів з можливістю довготривалого зберігання велосипедів у найбільших транспортних вузлах міста (автовокзали, залізничний вокзал); встановлення накритих велопарковок із відеоспостереженням;
 - розширення мережі муніципального велопрокату до 50 станцій;
 - створення у місті 30 од. велосипедних СТО у місцях найбільшої концентрації велосипедистів (перетин велошляхів, веломагазини);
 - облаштування у місті 30 од. інформаційних стендів з графічним зображенням наявної велосипедної мережі (в місцях закінчення велодоріжок і смуг та їх перетину);
 - забезпечити функціонування автоматизованої системи керування дорожнім рухом (АСКДР) на всіх вулицях міста;
 - будівництво нових світлофорних об'єктів;
 - встановлення примусових обмежувачів швидкості руху, влаштування нових острівців безпеки на дорогах міста;
 - встановлення відбійників та інших технічних засобів;
 - пристосування зупинок громадського транспорту для людей з інвалідністю;
 - будівництво шляхопроводу через залізничні колії від вул. Академіка Янгеля до вул. Ватутіна;
 - проведення реконструкції перехресть на вулично-шляховій мережі міста у відповідності до проектних рішень (вул. Брацлавська – вул. Замостянська – вул. Д. Нечая; вул. Соборна – вул. М. Оводова; вул. Д. Нечая – вул. Дубовецька; просп. Юності – вул. А. Первозванного; вул. Соборна – вул. Театральна; облаштування перехрестя вул. А. Первозванного – 600-річчя круговим рухом малого радіусу;
 - будівництво багатоповерхових паркінгів; створення нових паркомісць за рахунок проїжджої частини шляхом нанесення відповідної дорожньої розмітки; облаштування ТІР-стоянки в межах вінницької кільцевої дороги.
2. Покращення якості надання послуг міським транспортом загального користування.
- 2.1. Оновлення рухомого складу міського транспорту загального користування.
 - 2.2. Модернізація інфраструктури міського транспорту загального користування.
 - 2.3. Продовження оптимізації маршрутної мережі міського транспорту загального користування.

Заходи та проекти:

- придбання та модернізація парку громадського транспорту (трамвайних вагонів, тролейбусів, автобусів);
 - капітально-відновлювальний ремонт рухомого складу;
 - будівництво та реконструкція трамвайних колій (по просп. Коцюбинського від площі Перемоги до Залізничного вокзалу; по просп. Коцюбинського від Центрального мосту до вул. Нансена; по вул. Батозькій від вул. Академіка Янгеля до Залізничного вокзалу; перехрестя трамвайної колії із проїжджою частиною);
 - розвиток та оптимізація трамвайних і тролейбусних маршрутів; зменшення дублювання маршрутів; будівництво нових тролейбусних ліній (вул. Лугова – СТО; Залізничний вокзал – вул. С. Зулінського через вул. Батозьку; вул. Академіка Янгеля – вул. Ватутіна; розворотне кільце Немирівського шосе – нові межі міста; вул. Київська – смт Стрижавка; від розворотного кільця біля Вінницького національного аграрного університету до малої об'їзної дороги);
 - будівництво та модернізація тягових підстанцій;
 - модернізація депо КП «ВТК»;
 - створення смуг для руху громадського транспорту;
 - заміна автобусів малої пасажиромісткості на автобуси середньої та великої пасажиромісткості;
 - розвиток річкового транспорту;
 - розвиток субцентрів;
 - наукове обґрунтування заходів розвитку громадського транспорту.
3. Сприяння поширенню електромобілів у місті.
- 3.1. Розробка стратегії розвитку інфраструктури міста для потреб електромобілів.
- 3.2. Збільшити кількість місць для зарядки електромобілів.
- 3.3. Проводити інформаційну кампанію популяризації електромобілів.

Заходи та проекти:

- розробка документа, який стане основою для ухвалення відповідних управлінських рішень;
- облаштувати місця для зарядки електромобілів (зокрема нічних парковок із зарядними станціями), особливо біля центрів надання адміністративних послуг «Прозорий офіс»; влаштування зарядної станції біля міського кладовища в с. Лука-Мелешківська;
- придбання службових електромобілів для комунальних підприємств міста;
- поширення інформаційних матеріалів через «Зелений офіс»;
- організація заходів для власників електромобілів та інформування жителів про актуальні події та заходи.

4. Розвиток центрів міжміського сполучення.
 - 4.1. Розвиток КП «Аеропорт Вінниця».
 - 4.2. Співпраця з ПАТ «Українська залізниця».
 - 4.3. Проведення реконструкції наявних автовокзалів та автостанцій міста

Заходи та проекти:

- реконструкція злітно-посадкової смуги;
- співпраця з лоу-кост авіакомпаніями;
- придбання спеціалізованої аеродромної техніки та обладнання для осучаснення аеропорту (для протиожеледної обробки літаків, снігоприбиральні машини, трапи, установки повітряного запуску, амбуліфт, аеропортові туалет-сервіс і вода-сервіс);
- реконструкція аеровокзалу та інфраструктури аеропорту;
- інтеграція інформаційних ресурсів ПАТ «Українська залізниця» до сайту ВМР;
- проведення реконструкції наявних автовокзалів та автостанцій міста;
- детальне вивчення можливості та наслідків перенесення Центрального автовокзалу до Залізничного вокзалу (в межах пішої доступності).

Технічна інфраструктура й енергоефективність

Якісні енергоефективні комунальні послуги

Опис галузі

Рис. 22. Складові галузі технічної інфраструктури

В місті основним надавачем послуг з централізованого опалення та гарячого водопостачання є комунальне підприємство Вінницької міської ради «Вінницяміськтеплоенерго». На обслуговуванні підприємства перебуває 202 км теплових мереж у двотрубному вимірі, 40 діючих газових котельнь, 3 твердопаливні котельні та 1 ТЕЦ, 284 ІТП, 72 ЦТП.

Джерелом водопостачання міста є річка Південний Буг. Водопостачання та водовідведення забезпечується комунальним підприємством «Вінницяоблводоканал». Для забезпечення послуг з централізованого водопостачання та водовідведення задіяні водозабірна насосна станція, 6 магістральних водоводів $D=400-1200$ мм, 623,1 км мереж водопостачання, та 532,9 км мереж водовідведення, 27 водопровідних насосних станцій (ВНС), 23 каналізаційні насосні станції (КНС) та очисні каналізаційні споруди (ОКС).

Електрозабезпечення міста здійснюється ПАТ «Вінницяобленерго» мережами, які перебувають на балансі СО «Вінницькі міські електричні мережі». Площа постачання електроенергії — 69 км кв. Довжина кабельних

ліній електропередачі — 1005,391 км. Довжина повітряних ліній електропередачі — 582,244 км. Кількість підстанцій — 527 од.

Цілі

1. Модернізація системи теплозабезпечення міста
2. Місто з якісною питною водою
3. Якісне електропостачання міста
4. Енергоефективність та енергозбереження

Обґрунтування цілей

Наразі система теплозабезпечення міста перебуває у скрутному становищі. Збиткова діяльність спричинена багатьма факторами, зокрема: значна частка зношених мереж, чималі втрати теплової енергії при її транспортуванні, використання застарілого обладнання тощо.

Система водопостачання міста також збиткова через значну частину зношених мереж, чималі витрати електричної енергії при підйомі, очищенні та транспортуванні холодної води. Істотні витрати енергоресурсів і при очищенні стічних вод і через використання застарілого обладнання.

Має проблеми система електропостачання міста, а саме: для забезпечення якісною послугою, особливо під час проходження опалювальних періодів, не вистачає наявних потужностей трансформаторних підстанцій. Це обумовлено тим, що на тлі зростання споживання електричної енергії містом використовується застаріле обладнання та мережі електропостачання.

Україна, яка споживає в загальному балансі більше 60–70 % імпортованих енергоресурсів, є однією з енергозалежних країн Європи. І цьому сприяє не тільки відсутність енергоносіїв, а й їх неефективне використання, що загрожує національним інтересам та безпеці країни. Тому вирішення питань енергозбереження та енергоефективності є одним із першочергових в умовах енергетичної кризи в країні. Для населення це означатиме значне скорочення комунальних витрат, для країни та міст – економію ресурсів, підвищення продуктивності промисловості і конкурентоспроможності, для екології – обмеження викидів парникових газів в атмосферу, для енергетичних компаній – зниження витрат на паливо і необґрунтованих витрат на будівництво.

Через незабезпеченість енергоефективності будівель втрати тепла становлять 47 %. Ще 12 % тепла втрачається через зношеність мереж, а 5 % – через застаріле обладнання котелень.

Підписавши в 2011 році Угоду Мерів, а також узявши на себе добровільні зобов'язання зменшити на 20% споживання паливно-енергетичних ресурсів і на 20% скоротити викиди CO₂ в атмосферу до 2020 року з метою підвищення енергоефективності та нарощування використання

відновлювальних джерел енергії, місто Вінниця показало свої прагнення до готовності акумулювати всі можливі ресурси задля забезпечення сталого енергоефективного розвитку на найвищому європейському рівні.

Фахові рекомендації та приклади проектів

1. Модернізація системи теплозабезпечення міста.
 - 1.1. Надання якісних послуг теплопостачання та гарячого водопостачання.
 - 1.2. Підключення усіх котелень до автоматизованої системи дистанційного керування параметрами теплоносія.

Заходи та проекти:

- реконструкція теплових мереж (зокрема із заміною труб на попередньо ізольовані);
 - будівництво та реконструкція котелень, ТЕЦ;
 - влаштування ІТП з погодним регулюванням;
 - встановлення теплових насосів;
 - упровадження автоматизованої системи контролю за споживанням енергоресурсів міста.
2. Місто з якісною питною водою.
 - 2.1. Проведення очищення річки Південний Буг.
 - 2.2. Модернізація міської інфраструктури водопостачання та водовідведення.
 - 2.3. Використання нових джерел для постачання питної води.
 - 2.4. Розвиток мереж водопроводу та каналізації у мікрорайонах приватної забудови.

Заходи та проекти:

- розробка проекту очищення річки; придбання спеціалізованого обладнання; реконструкція очисних споруд міста, магістральних водоводів, мереж водопостачання та водовідведення; модернізація обладнання водозабірної, водопровідних і каналізаційних насосних станцій;
 - проведення наукового дослідження можливих нових джерел для постачання питної води населенню; влаштування нових свердловин;
 - підключення до централізованої системи водопостачання та водовідведення помешкання жителів мікрорайонів міста: Пирогово, Сабарів, Старе Місто, Малі Хутори, Корея, П'ятничани, Хутір Шевченка, Тяжилів.
3. Якісне електропостачання міста.
 - 3.1. Розвиток спеціалізованого комунального підприємства з питань електрозабезпечення.

3.2. Модернізація та заміна фізично зношеного і морально застарілого обладнання.

Заходи та проекти:

- розвиток матеріально-технічної бази підприємства, зокрема шляхом прийняття до комунальної власності новозбудованого майна (для обліку);
- співпраця з енергопостачальними компаніями, що діють на енергоринку;
- реконструкція мереж електропостачання; проведення технічного обслуговування електричних мереж;
- будівництво нових розвантажувальних КТП 10/0,4 кВ, модернізація енерговузла міста та будівництво нових ПС-110/10кВ.

4. Енергоефективність та енергозбереження.

4.1. Зменшення споживання енергоресурсів у місті.

4.2. Використання альтернативних джерел енергії.

4.3. Інформаційно-просвітницька кампанія.

Заходи та проекти:

- модернізація внутрішньобудинкових мереж багатоквартирних будинків;
- термомодернізація огорожувальних конструкцій (заміна старих вікон на нові – енергоефективні, установка енергоефективних дверей, облаштування тамбурів, модернізація системи вентиляції та ліфтових шахт, утеплення горищ, даху, підвальних приміщень, фасаду);
- модернізація системи освітлення (заміна ламп на енергоефективні - світлодіодні) зі встановленням датчиків руху, «день-ніч» тощо, заміна приладів обліку електроенергії на двотарифні);
- термомодернізація закладів соціальної сфери із заміною вікон і дверей, заміна ламп на енергоефективні, реконструкція та заміна внутрішніх мереж закладів соціальної сфери, проведення їх теплоізоляції;
- будівництво житлових будинків з нульовим енергоспоживанням;
- будівництво сонячних та вітрових електростанцій; встановлення сонячних панелей на закладах бюджетної сфери; встановлення зарядних пристроїв для гаджетів на сонячних панелях;
- встановлення когенераційних установок для спалювання біогазу;
- розширення консультативного центру «Зелений офіс»;
- проведення Тижня сталої енергетики, Днів енергії; Години Землі;
- розповсюдження інформаційних матеріалів серед жителів міста.

Житло

Житло у Вінниці - комфортне, надійне та енергоефективне

Опис галузі

Житловий фонд міста Вінниця налічує 2053 багатоквартирні будинки загальною площею 4,7 млн. кв. м., з яких 1446 будинків (70 %) – забудови до 1980 року, зокрема 597 будинків збудовані до 1960 року. Визнані ветхими 172 будинки.

1283 житлові будинки обладнані централізованим опаленням, 789 – централізованим водопостачанням і водовідведенням. 466 будинків мають понад 6 поверхів та обладнані 1283 ліфтами.

Фізичне та моральне старіння житлового фонду з кожним роком вимагає значних капітальних вкладень. Постійне недофінансування та відсутність дієвого механізму залучення коштів співвласників до ремонту житлового фонду, його реконструкції і модернізації призвели до неналежного технічного стану будинків.

Крім того, більшість житлових будинків потребує проведення заходів з енергозбереження, оскільки вони побудовані в період, коли необґрунтовано низькі ціни на енергоносії поєднувалися з вимогами виконання будівельних робіт, за зменшення вартості, скорочення матеріалоемності і трудоемкості будівництва. Тому такі будинки сьогодні не відповідають сучасним вимогам енергозбереження і комфорту. Важливим є використання стандартів енергоспоживання при побудові нових будинків (наприклад, стандарти А+, А++ тощо).

Сягнув критичної межі і технічний стан внутрішньобудинкових мереж. Зокрема 636 будинків потребують заміни внутрішньобудинкових мереж централізованого опалення, 542 будинки – мереж гарячого водопостачання та в 413 будинках необхідно замінити каналізаційні мережі.

Однією з найгостріших залишається проблема модернізації ліфтів. На обслуговуванні ліфтових організацій м. Вінниці перебувають 1646 ліфтів у багатоквартирних будинках. 960 ліфтів відпрацювали нормативний термін 25 років і більше. Департамент житлового господарства щорічно забезпечує капітальний ремонт ліфтів у багатоквартирних житлових будинках. Упродовж останніх років капітально відремонтовано 207 ліфтів, а саме: в 2015 році – 53 од., в 2016-му – 74 од., 2017-му – 80 од. Кожний рік відпрацьовують нормативний термін експлуатації 60–80 ліфтів. Капітальний ремонт продовжує їхній термін експлуатації лише на 4 роки. Враховуючи зазначене, необхідно провести модернізацію або заміну ліфтів, адже при цьому термін їх експлуатації встановлюється 18 або 25 років відповідно.

Попри наведені вище дані, місто не володіє повною інформацією про стан усього житлового фонду, тож нагальним є питання системного обліку та створення бази даних житлового фонду Вінниці. Ця система обліку має містити інформацію як про стан самої будівлі, так і про внутрішні комунікації. Також необхідний облік прибудинкових територій, що унеможливить неправомірне використання таких територій.

Таб. 5. Характеристика житлового фонду по рокам забудови (не включені дані останнього десятиліття)

Забудова до 1920	до 1930	до 1940	до 1950	до 1960	до 1970	до 1980	до 1990	до 2000	Після 2000
150	14	56	68	179	293	386	178	171	32
1146							381		

Цілі

1. Термомодернізація житлового фонду.
2. Запровадження систематичного обліку житлового фонду.
3. Упровадження автоматизованої системи керування житловими будинками:
4. Благоустрій та інклюзивність житлових будинків і прибудинкових територій.
5. Інформування та залучення громадян у сфері житла.

Фахові рекомендації та приклади проектів

1. Термомодернізація житлового фонду.

Заходи та проекти:

- модернізація внутрішньобудинкових мереж тепловодопостачання, водовідведення, електропостачання багатоквартирних будинків (зокрема улаштування ІТП);
- тепломодернізація огорожувальних поверхонь (заміна старих вікон на нові – енергоефективні, установка енергоефективних дверей, облаштування тамбурів, модернізація системи вентиляції. Тепломодернізація ліфтових шахт. Утеплення ориці і даху, підвальних приміщень, стін;
- модернізація системи освітлення (заміна ламп на енергоефективні (світлодіодні) і установка датчиків руху, датчиків «день-ніч» тощо; заміна лічильника обліку електроенергії на багатотарифний);
- зменшення споживання електричної енергії шляхом встановлення сонячних панелей. Встановлення сонячних колекторів для підігріву води у літній період.

2. Запровадження систематичного обліку житлового фонду.

Заходи та проекти:

- облік та аудит зношеності та енергозатрат наявного житлового фонду;
- аналіз потреб у новому житлі (кількість, оптимальний район будівництва);
- проект реконструкції та термомодернізації застарілих житлових будинків (гуртожитки, «малосімейки», «хрущовки»);
- організація збору та аналізу демографічної статистики та вікового зрізу по районах міста;
- облік та охорона житлових будівель, які мають історичну, культурну або архітектурну цінність.

3. Упровадження автоматизованої системи керування житловими будинками:

Заходи та проекти:

- використання автоматизованої системи контролю за споживанням енергоресурсів;
- впровадження системи дистанційного керування ліфтами;
- впровадження безпекових заходів обслуговування житла (освітлення, відеонагляд, системи пожежогасіння димовидалення, задимлення).

4. Благоустрій та інклюзивність житлових будинків і прибудинкових територій.

Заходи та проекти:

- проведення комплексного благоустрою прибудинкових територій: очищення від тимчасових споруд, озеленення, створення місць для рекреації та відпочинку;
- відновлення та облаштування тротуарів;
- пристосування проїздів для використання м'яких видів мобільності (велосипед, самокат тощо);
- винесення місць паркування за межі прибудинкових територій; створення підземних/наземних парковок у новобудовах;
- встановлення та влаштування дитячих, спортивних майданчиків, місць для відпочинку;
- пониження бордюрного каменя, влаштування пандусів і підйомників до житлових будинків тощо.

5. Інформування та залучення громадян у сфері житла.

Заходи та проекти:

- співфінансування проектів з реновації та термомодернізації наявного житлового фонду;

- пропагування відповідальності мешканців за власне житло та прибудинкові території (популяризація ОСББ, інших форм самоорганізації населення);
- створення умов та інструментів для будівництва нового житла (приватного, державного, муніципального, змішаного тощо).

Міське планування, просторовий розвиток, громадські простори

Вінниця – компактне місто.

Опис галузі

Система природних просторів є базовою структурою міста. Природні якості долин і набережних річки – основні природні активи, що структурують ландшафт за двома градієнтами: пагорби - рівнини. Історичні місця підвищують якість візуалізації історичних вуличних осей, надаючи локальну ідентичність просторам. Ущільнення і комплексний розвиток міського середовища характерні для великих районів на сході і заході від центру міста, що мають чітку структуру міських кварталів і вулиць. У той же час, значні території мікрорайонів кінця радянського періоду є ще однією домінантою міської морфології, для якої, незважаючи на наявність транспортної структури, не вистачає чіткого поділу між вуличними просторами і значною площею внутрішніх озелених територій (потребують реконструкції).

Активації та внутрішнього розвитку потребують промислові об'єкти і території (браунфілди) - ці обширні промислові ділянки є ще одним характерним наслідком модерністської планової системи. Багато з них працюють не на повну потужність, володіючи при цьому сильним бар'єрним ефектом: непрохідністю, занедбаністю, негативним екологічним і соціальним впливом. Водночас ці території мають очевидний потенціал для розвитку міста.

Малоповерхова забудова, розташована в районах з пагорбами, вигідно відрізняється ландшафтними особливостями, але страждає через обмежений доступ громадського транспорту і відсутність якісних послуг (комунальних, комерційних, соціальних тощо). Розвиток таких районів має відбуватися вкрай обережно, за рахунок консолідації цих територій з урахуванням наявних кордонів.

Топографія, гідрографія і промислова інфраструктура суттєво впливають на розвиток дорожньої мережі. Існують лише кілька мостів через річку Південний Буг. Прямого зв'язку між зовнішніми районами не має, тому

більшість периферійних районів характеризуються низькими щільністю і зайнятістю населення. Залізниця і обширні промислові зони обривають історично сформовані просторові зв'язки, створюючи серйозні прогалини, особливо для “м'якої” мобільності.

Сучасна організація мережі значною мірою ґрунтується на транспортних засобах, а не на попиті, що створює концентрацію транспортних засобів уздовж головних коридорів (у першу чергу вздовж лінії Корсо). Тим не менш, громадський транспорт сьогодні сполучає більшість житлових районів і робочих зон, пов'язуючи їх із центром міста.

В минулому, по мірі розширення міста, була створена протяжна вулична мережа, яка структурує міські простори і транспортні потоки. Сьогодні вони значною мірою орієнтовані на потреби індивідуального автотранспорту. Володіючи великим потенціалом для поліпшення організації дорожнього руху, профілі наявних вулиць мають достатньо простору для різних видів транспорту.

Цілі

1. Подолання бар'єроутворюючих елементів з їх інтеграцією в суспільний простір.
2. Підсилення наявних і створення нових поліфункціональних центрів.
3. Формування вуличних сценаріїв типу Корсо.
4. Розвиток міста у відповідності до функціонального зонування та спеціалізації територій.
5. Функціональне ущільнення міського простору.

Обґрунтування цілей

Місто Вінниця сформувалося на правому та лівому берегах Південного Бугу. У просторовому плані місто розділено річкою Південний Буг і залізницею з півночі на південь на три частини й умовно поділяється на три райони: Західний (правобережний), Центральний, Східний (обидва на лівобережжі).

Місто характеризується різноманітним рельєфом: наявні як значні території рівнин (західна та північно-східна частини), так і території мальовничих пагорбів (північно-західна та південна частини). Навколо міста наявні значні зелені насадження – ліси, поля, луки, які створюють навколо міста «зелений каркас». Водні об'єкти (малі річки, озера, річка Південний Буг) рівномірно пронизують структуру міста.

Найбільш значущі, з точки зору видовищних місць, райони навколо перетину річки з віссю Корсо: лісопаркові зони, міські парки, сквери, пляжі. Тож основним завданням є створення екологічно-чистого міського середовища (реалізація програм очищення, використання територій рекреації

та акваторії міста). Але наявні рекреаційні зони настільки тісно пов'язані з водними просторами міста, що без очищення акваторії річки Південний Буг не виконуватимуть свого функціонального призначення. Збільшення урбаністичного навантаження, відсутність волі та фінансової спроможності реалізації інфраструктурних заходів можуть призвести до посилення ризиків виникнення техногенних аварій. І навпаки, очищення та інтегрування річки в структуру міста дозволить створити додаткові території, зони, об'єкти суспільного й рекреаційного значення.

Треба врахувати, що місто Вінниця є міжрегіональним центром подільського регіону України. З ростом ділового сектора до міста починають надходити грошові та трудові інвестиції. Разом з тим, у 2015 р. міська влада ухвалила рішення щодо розширення меж міста відповідно до затвердженого Генерального плану. Такі фактори призвели до будівництва нових житлових районів, що обумовлено появою нових інвесторів, забудовників, підприємців.

Такі просторові особливості - поліфункціональність, різноманітність територій та їх транспортна доступність - дозволяють урізноманітнити інвестиційні проекти, які можуть бути реалізовані і, відповідно, залучені додаткові позабюджетні кошти. В свою чергу, освоєння нових територій ускладнене через значні капіталовкладення у створення інженерно-транспортної інфраструктури. Водночас освоєння територій ускладнене і через наявний конфлікт із землевласниками. Несформовані субцентри, відірваність районів, конфлікт приватних інтересів, а також пасивність громадськості призводять до формування слабо розвинених районів (мікрорайон Тяжилів, перехрестя вул. 600 річчя - вул. Келецька, вул. А. Янгеля - вул. Батозька).

Розвиток житлової забудови міста історично мав імпульсний характер. Містобудівна політика була спрямована на освоєння нових територій з мінімізацією вкладень у реконструкцію наявної забудови. Внаслідок зазначеної тенденції значні за площею території багатоповерхової забудови міста перемежовані з територіями малоповерхової житлової забудови, забезпечили потужною технічною інфраструктурою (мікрорайони Слов'янка, Замостя, вул. Київська).

Цей аспект дає підстави для ущільнення вказаних територій та комплексної їх реконструкції зі збільшенням поверховості за умови створення соціальної інфраструктури, яка тут, представлена недостатньо (школи, дошкільні заклади). Програмою збереження ідентичності міста за будівлями центральної частини буде закріплено винятковий охоронний статус, що дозволить відновити історичну чарівність центру міста. Розчищення міждворових просторів передбачає створення каскаду пішохідних зв'язків із мережею скверів, майданів і дворових атриумів.

Фахові рекомендації заходів і проектів

1. Подолання бар'єроутворюючих елементів з їх інтеграцією в суспільний простір.
 - 1.1. Інтеграція акваторій р. Південний Буг та інших водойм у структуру міста.
 - 1.2. Створення просторових зв'язків через залізничну колію в межах міста.
 - 1.3. Ревіталізація браунфілдів.
 - 1.4. Створення додаткових транспортних можливостей на вузькій ділянці між вул. Брацлавською та вул. Дубовецькою.

Заходи та проекти:

- створення буферної зони між річкою та урбанізованим середовищем (реконструкція берегових ліній, влаштування терас, панорам, місць пішохідної та велоактивності). Розробка проекту природозахисних смуг Південного Бугу та його притоків;
- реконструкція площі Привокзальної; проект реконструкції кварталу, обмеженого вул. Брацлавською/вул. Дубовецькою та залізницею;
- побудова шляхопроводу між вул. А. Янгеля та вул. Ватутіна з'єднанням мікрорайону Тяжилів і вул. Батозької;
- реконструкція територій «браунфілдів»: територій підприємств на вул. Гонти та С. Зулінського з подальшим вектором на північний схід (вектор продовження лінії Корсо); проект ревіталізації території колишніх заводів «Хімпром», підшипникового, лампового, м'ясокомбінату, а також групи промислових підприємств на вул. 600 річчя.

2. Підсилення наявних і створення нових функціональних центрів.

Заходи та проекти:

- дослідження функціональних властивостей наявних поліфункціональних центрів та їх підсилення;
- виявлення та розвиток нових центрів.

3. Формування вуличних сценаріїв типу Корсо.

3.1. Підсилення та розвантаження Корсо.

3.2. Доповнення Корсо (Північ, Схід, Захід).

Заходи та проекти:

- пріоритизація руху громадського транспорту вздовж Корсо;
- створення та розвиток мережі громадських просторів на лінії Корсо;
- ревіталізація браунфілдів для функціонального продовження Корсо на північ та схід;
- побудова шляхопроводу, який сполучить вул. Янгеля та вул. Ватутіна.

4. Розвиток міста у відповідності до функціонального зонування та спеціалізації територій.
 - 4.1. Зонування міста за поверховістю та щільністю забудови.
 - 4.2. Диверсифікація соціального середовища за рахунок змін у просторі.

Заходи та проекти:

- розробка 3D моделі міста;
 - проведення гідроаудиту інженерної інфраструктури міста;
 - формування спортивного ядра на вул. Чехова (парк Інтеграл);
 - розробка концепції розвитку території парку «Хімік», за результатами вивчення громадської думки, з подальшим внесенням змін у детальний план території.
5. Функціональне ущільнення міського простору.
 - 5.1. Комплексний підхід до проектування нових і реконструкції наявних житлових районів.
 - 5.2. Доповнення соціальних і комерційних функцій у районах, де їх не вистачає.
 - 5.3. Розвиток збалансованої мережі просторів для рекреації та дозвілля.
 - 5.4. Розробка містобудівної документації з урахуванням підходів інтегрованого розвитку міста.

Заходи та проекти:

- транспортний хаб «Площа привокзальна». Транспортний хаб «Західний автовокзал»;
- програма статистичного моніторингу наявних закладів, їхніх потужностей і потенціалу;
- будівництво нових дошкільних закладів і шкіл (мікрорайони П'ятничани, Корея);
- реконструкції будівель з урахуванням торгових приміщень на 1 поверсі;
- створення мережі магазинів і ринків коротко-, середньострокового попиту;
- реконструкція парків «Панорама», «Хімік», «Дружба народів», «Лісопарк», вул. Стрілецька, Замостянська; лісів на півночі та півдні міста в рамках концепції зеленого каркасу;
- створення мережі природоохоронних зон уздовж річок і водойм міста;
- розробка нового генерального плану розвитку міста з урахуванням об'єднаних територіальних громад; розробка нового ну зонування міста, детальних планів територій і схем комплексного благоустрою.

Громада майбутнього: залучення громадян до ухвалення рішень, адміністративні послуги, муніципальне управління, безпека, цифровізація

Вінниця – місто активної, відповідальної, успішної громади

Опис галузі

Сучасна Вінниця постійно зростає і розвивається. Особливу увагу в місті приділяють упровадженню принципів демократичного суспільства, широкому залученню громадян до ухвалення рішень місцевого значення, зручним і доступним адміністративним послугам, високому рівню впровадження прогресивних інформаційних технологій в усі сфери міського життя. Органи місцевого самоврядування міста (одні з перших в Україні) сертифіковані і працюють згідно зі стандартами міжнародної системи якості. В місті діє найбільш розгалужена в Україні система центрів надання адміністративних послуг.

Становлення активної, відповідальної територіальної громади підтримує професійне місцеве самоврядування, яке постійно залучає новітній досвід, сприяє поширенню у спільноті цінностей взаємної поваги та взаємодопомоги, підвищенню якості життя громади, реальному забезпеченню законних прав і свобод людини.

Розвиток громадянського суспільства як невід'ємного елемента демократичного управління має велике значення при формуванні концептуального бачення майбутнього міста і становлення успішної місцевої громади. Інституції громадянського суспільства міста Вінниці прагнуть ефективно взаємодіяти між собою, з органами місцевого самоврядування, представниками бізнесу тощо.

Місто має широкі перспективи щодо: підвищення інституційної спроможності організацій громадянського суспільства та посилення впливу громадян на ухвалення рішень місцевого значення; вдосконалення всіх видів муніципальних сервісів; територіального розвитку і формування спроможної Вінницької об'єднаної громади; подальшого впровадження сучасних інформаційних технологій; створення безпечного, відкритого, цифрового європейського міста.

Усе це потребує ефективної синергії дій усіх верств суспільства і в наступні роки стане одним із головних завдань розвитку Вінниці до 2030 року.

Цілі

1. Забезпечити подальший розвиток громадянського суспільства.
2. Постійно вдосконалювати муніципальне управління та розвивати систему надання зручних сучасних муніципальних сервісів.
3. Забезпечити розбудову безпечного міського середовища.
4. Системно впроваджувати прогресивні цифрові технології майбутнього в житті громади.

Обґрунтування цілей

Розвиток громадянського суспільства є однією з найважливіших умов створення багаторівневої системи відносин між органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства (ІГС). Такий процес має базуватися на партнерстві, співробітництві у досягненні мети, всебічному забезпеченні захисту прав і свобод людини та громадянина.

Налагодження соціально значущих ефективних механізмів партнерства органів місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства, системного діалогу з громадськістю, вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування, забезпечення прозорості і відкритості їхньої діяльності, залучення громадян до участі в управлінні місцевими справами, підвищення якості підготовки та ухвалення рішень із важливих питань суспільного життя з урахуванням думки громадськості, а також підтримка ініціатив інститутів громадянського суспільства для вирішення питань місцевого значення, створення умов для участі громадян у розробленні проектів окремих рішень, забезпечення підтримки діяльності консультативно-дорадчих органів, створених при Вінницькій міській раді, – усе це є забезпеченням функціонування різних моделей демократії участі, що в поєднанні з безпосередньою та представницькою демократією є умовою успішної модернізації, європейської інтеграції та сталого розвитку Вінниці.

Муніципальне управління є другим рівнем управління після державного і покликано реалізувати на місцях, поряд із державними, місцеві інтереси громад і якнайкраще організувати життєдіяльність спільнот. Велика увага у процесі реалізації муніципального управління належить якісному кадровому складу, ефективному використанню людського потенціалу і якості послуг, які надають муніципалітети жителям відповідної громади. Наразі у сучасному світі розвиток кадрового потенціалу є однією з найважливіших передумов успіху будь-якої організації. Дослідження, проведені Світовим банком у розвинених країнах, переконливо довели, що основним джерелом зростання валового продукту є персонал, а кваліфіковані топ-менеджери – найбільш конкурентний ресурс системи управління та розвитку високопродуктивної економіки міста. Управлінська команда Вінниці складається з працівників

муніципалітету та керівників комунальних підприємств, установ і закладів. Це управлінський потенціал, на який покладається завдання з досягнення стратегічних цілей розвитку міста.

У Вінниці створені належні умови для якісного, швидкого **надання адміністративних та інших видів послуг**. Через ЦНАП «Прозорий офіс» Вінницької міської ради широкий спектр послуг надають як органи місцевого самоврядування, державної влади, так і залучені підприємства, установи та організації. Фактично Вінницький ЦНАП працює як інтегрований центр надання послуг, одним із головних принципів роботи якого є доступність влади для громади. Місто прагне і надалі вдосконалювати політику надання адміністративних послуг для максимального задоволення потреб громадян, постійно розширювати перелік і запроваджувати нові підходи до надання послуг там, де це можливо і прийнятно. Особливої актуальності це питання набуває у процесі децентралізації, який відбувається в країні. Велика увага має також бути приділена розвитку каналів зворотного зв'язку з клієнтами.

Сучасна Вінниця – місто з активним життям та складною інфраструктурною будовою, яка неупинно розширюється. **Підтримка безпечних умов життєдіяльності людини**, мінімізація ризиків потенційної небезпеки в навколишньому середовищі, запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного, природного або іншого характеру є надважливим завданням влади міста. З метою підвищення безпеки у Вінниці запроваджують **комплексну систему «Безпечне місто»**, побудовану на основі надійних каналів зв'язку із застосуванням сучасних засобів відеоспостереження, проведенням постійного моніторингу та аналітики даних камер відеонагляду, датчиків та інших засобів. Функціонування системи безпеки спрямоване на вчасне інформування, реагування, надання швидкої та якісної допомоги жителям міста та можливість керувати ситуацією і створює сприятливі умови для ефективної роботи правоохоронних органів, профілактики та підвищення рівня розкриття правопорушень.

Зв'язок елементів інформаційно-комунікаційної інфраструктури, що дає можливість здійснювати комплексне управління та підтримку безпеки міста, передавання та отримання інформації, забезпечує муніципальна мультисервісна оптоволоконна мережа, яка є інструментом об'єднання всіх складових системи «Безпечне місто».

Захист важливих об'єктів міста та навколишнього простору, створення сприятливого середовища для життєдіяльності населення, підтримка належного забезпечення публічної безпеки на території міста є обов'язковим і пріоритетним напрямом розвитку, ще одним фактором підвищення комфорту життя громадян.

Цифрові технології стають основою та суттю змін у сучасному світі. Інтернет, комп'ютери, мобільні телефони, електронні сервіси комунікації є невід'ємною частиною повсякденного життя переважної більшості вінничан. Безсумнівно, широка доступність електронних засобів створює платформу для реалізації спектра нових можливостей оперативного та зручного

вирішення питань, надання якісних послуг громадянам з урахуванням їхніх побажань і потреб у різних сферах життя міста.

Проведення цифровізації міських галузей сприяє значному підвищенню якості та ефективності їх функціонування, реалізації додаткових сервісів і переваг, що задовольняють потреби суспільства та створюють нові комфортні умови життя для кожного вінничанина. Без застосування сучасних цифрових технологій неможливе й ефективне муніципальне управління, яке має постійно вдосконалюватися завдяки оптимізації та автоматизації бізнес-процесів, упровадженню інновацій у діяльність виконавчих органів, комунальних підприємств та організацій міста.

Майданчиком для **забезпечення відкритості діяльності органів влади**, створення різноманітних корисних інформаційних та електронних сервісів, засобів діалогу та співпраці влади, бізнесу і громадян, залучення жителів до розвитку міста є офіційний сайт міської ради. Сайт є популярним і затребуваним ресурсом, утім, потребує значної модифікації для врахування актуальних запитів громадян і приведення технічних аспектів у відповідність до сучасних стандартів.

Великий потенціал для розвитку міста мають цифрові інноваційні проекти. Активне сприяння проведенню різноманітних хакатонів, конкурсів, челенджів, підтримка креативної обдарованої молоді, ініціатив розвитку Вінниці – це також важливий крок для створення сучасного цифрового середовища.

Вінниця одним із перших міст України долучилася до **Міжнародної хартії відкритих даних**, підтримуючи принципи розвитку сфери відкритих даних відповідно до єдиних загальносвітових стандартів, підходів і практик. Відкриті дані можуть бути основою для суспільно корисних проектів, потрібних місту інновацій і стартапів, цікавих досліджень, необхідної аналітики, контролю та співпраці з громадськістю.

Використання цифрових технологій та інновацій впливає на формування глобальної орієнтованості вінничан на цифровий світ. Широке застосування цифрових технологій членами громади та розбудова цифрової інфраструктури дадуть змогу отримати доступ до всеукраїнського або всесвітнього ринку праці, що відкриє можливість працювати будь-де, не залишаючи Вінницю.

Фахові рекомендації заходів і проектів

1. Забезпечити подальший розвиток громадянського суспільства.
 - 1.1. Розвиток партисипативної демократії (демократія участі, яка передбачає постійну взаємодію влади з громадою).
 - 1.2. Створення сприятливих умов для активізації громадянського суспільства.

Заходи та проекти:

- запровадження місцевих референдумів і публічних консультацій з громадськістю;
- продовження конкурсу «Бюджет громадських ініціатив»;
- розробка та впровадження Концепції електронної участі міста Вінниці;
- упровадження «Бюджету освітніх ініціатив» (підтримка ініціатив, спрямованих на розвиток освіти міста та залучення учнів і працівників загальноосвітніх закладів до процесу розбудови освітньої галузі – формування галузевого конкурсу);
- створення на базі **Хабу “Місто змістів”** Центру підтримки партисипативної демократії (сприяння в удосконаленні навиків і компетенцій жителів міста у використанні інструментів партисипативної демократії, надання консультацій), підвищення навиків та компетенції посадових осіб місцевого самоврядування у реалізації інструментів партисипативної демократії;
- інформування містян про актуальні питання розвитку міста (події, заходи та проекти, які відбуваються в місті, для сприяння самоідентифікації вінничан, заохочення їх до участі в житті Вінниці та ухваленні рішень, формування активної громадянської позиції);
- впровадження соціального замовлення (організаційно-правової форми взаємодії органів місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства, яка застосовується з метою підвищення ефективності використання бюджетних коштів для вирішення потреб громади, підвищення адресності та масовості надання послуг, паритетного перерозподілу відповідальності між владою та громадою, що в кінцевому рахунку зумовлює реалізацію соціально-культурних проектів);
- розробка та реалізація комплексної програми сприяння інститутам громадянського суспільства;
- створення школи громадянської освіти (впровадження низки освітніх проектів для розвитку та побудови успішної громади);
- продовження реалізації конкурсу фінансової підтримки інститутам громадянського суспільства;
- створення хабу для дітей та молоді;
- реалізація кампаній соціальної реклами (спрямованих на виховання патріотизму, соціальної відповідальності, толерантності,

енергоефективності, здорового способу життя тощо, підтримка запланованих проектів ресурсами муніципальних ЗМІ, а також залучення до їх реалізації рекламних і медійних структур міста);

- розвиток **Центру підтримки учасників АТО** (Центр підтримки учасників АТО та членів їхніх сімей – це місце, де можна отримати юридичну, медичну або психологічну допомогу, консультацію, інформацію про життєдіяльність міста тощо. Один із головних принципів діяльності центру – допомога колишнім військовослужбовцям та їхнім родинам адаптуватися до мирного життя й вирішити нагальні питання, а також розширення переліку послуг, підвищення рівня їх доступності).
2. Постійно вдосконалювати муніципальне управління та розвивати систему надання зручних сучасних муніципальних сервісів.
 - 2.1. Доступні, якісні адміністративні та інші послуги, які можна отримати легко і швидко (розширення мережі ЦНАП, максимальне наближення процесу надання послуг до кінцевого споживача, розвиток послуг мобільного адміністратора, інтеграція різних видів послуг).
 - 2.2. Адміністративні послуги Вінницької ОТГ (за умови створення в межах адміністративної реформи Вінницької об'єднаної територіальної громади доцільно впроваджувати проекти, спрямовані на розвиток відповідної інфраструктури, адаптацію процесів надання адміністративних та інших видів послуг для всієї ОТГ).
 - 2.3. Розвивати навички клієнтоорієнтованості у надавачів муніципальних послуг.
 - 2.4. Упровадження інтегрованої системи управління кадровою політикою (забезпечення не лише підвищення якісного рівня посадових осіб місцевого самоврядування, а й формування політики розвитку кадрового потенціалу міста; застосування Концепції інтелектуального потенціалу).
 - 2.5. Підвищення якості та професійного розвитку управлінського ресурсу міста (кадровий менеджмент має працювати на забезпечення міста керівним персоналом необхідної кількості та якості; ефективне застосування системи муніципального навчання, розвиток емоційного інтелекту, клієнтоорієнтованості, тимблдіingu, тайм-менеджменту та застосування психологічних супервізій – soft skills).

Заходи та проекти:

- розвиток системи адміністративних послуг, максимальне наближених до кінцевого споживача – доступність послуг (розширення мережі ЦНАП у місті; реалізація проекту «Мобільний кейс» (автоматизоване робоче місце адміністратора для надання людям з інвалідністю більш широкого спектра адміністративних послуг за межами ЦНАП);

реалізація розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 травня 2014 р. № 523 в частині реєстрації нових ТЗ і заміни посвідчення водія через всі ЦНАП міста Вінниці; збільшення кількості послуг, які надають в електронному вигляді). Запровадження інтегрованого підходу до системи надання адміністративних послуг, упровадження «пакетних послуг» (народження дитини, видавання закордонного паспорта і т. ін.);

- створення комплексної системи надання безоплатної правової допомоги жителям міста (проведення адвокаційної кампанії, здійснення висококваліфікованого захисту конституційних прав і представництва правових інтересів бідних та соціально незахищених верств населення, фінансовий стан яких не дозволяє їм отримувати платну юридичну допомогу);
- створення інфраструктури для надання адміністративних та інших видів послуг Вінницької ОТГ (ЦНАП ОТГ; «Мобільний ЦНАП» – спеціальний автомобіль, мобільний офіс, який надає низку послуг у формі «єдиного вікна» жителям віддалених населених пунктів ОТГ);
- розширення каналів зворотного зв'язку з громадою. (створення кол-центру «Прозорий офіс», профілю у соцмережах, проведення соціологічних досліджень із залученням громадських організацій, методу «таємного клієнта», вдосконалення цифрових каналів комунікації з населенням муніципальних служб оперативного реагування – «Цілодобова варта», Ситуаційний центр);
- ефективне використання кадрового потенціалу, виявлення талановитих молодих керівників (система «вирощування» топ-менеджерів із наявного персоналу); впровадження програми співпраці муніципалітету з талановитою молоддю міста; підготовка HR-менеджерів у комунальних підприємствах міста (для ефективного підбору, відбору, навчання та розподілу кваліфікованих кадрів у комунальних підприємствах, установах, закладах). Продовження програми «Муніципальний університет» (підготовка та розвиток управлінських кадрів)

3. Розбудова безпечного міського середовища.

3.1. Розвиток системи «Безпечне місто».

3.2. Протидія надзвичайним ситуаціям.

3.3. Створення мультисервісної цифрової інфраструктури.

Заходи та проекти:

- розширення міської системи відеоспостереження (створення нових об'єктів відеонагляду, під'єднання до системи «Безпечне місто» організацій, відповідальних за життєдіяльність, благоустрій, безпеку за напрямками своєї діяльності);
- впровадження нових засобів відеоаналітики (розпізнавання облич, транспортних засобів – номерів, моделей, кольору, класу тощо, моніторинг, виявлення та аналіз ситуацій і подій);

- створення дієвого та ефективного комплексу фіксації порушень правил дорожнього руху (впровадження необхідного інструменту поліпшення безпеки і підвищення комфорту містян);
 - побудова центру обробки даних і розвиток технічних ресурсів (консолідація ресурсів та забезпечення безпеки даних, збільшення технічних потужностей для збереження відеоматеріалів, обробки відеоаналітики, розвиток інших елементів навчання, ознайомлення студентів та бізнесу);
 - підтримка належної роботи, розширення функцій та напрямків діяльності муніципального Ситуаційного центру (реалізація ефективної системи моніторингу, взаємодії та швидкого реагування, ухвалення оперативних рішень у штатних і кризових ситуаціях, отримання повної і достовірної інформації про події);
 - розвиток територіальної автоматизованої системи оповіщення населення міста Вінниці (дасть можливість оперативному черговому в автоматизованому режимі здійснювати оповіщення населення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, керуючи з робочого місця сигнально-гучномовними пристроями та перемикачами телевізійних мереж і радіостанцій ефірного мовлення, а також за допомогою SMS-повідомлень мобільних операторів);
 - розбудова мультисервісної мережі (прокладання оптоволоконних каналів зв'язку для обміну інформацією між камерами відеоспостереження, екологічними та іншими датчиками, світлофорними об'єктами, центром обробки даних, відділом оперативного реагування «Цілодобова варта», Ситуаційним центром, черговими та диспетчерськими службами міста, закладами охорони здоров'я тощо);
 - підключення операторів оптоволоконних мереж міста (міських телекомунікаційних компаній з метою забезпечення належного зв'язку).
4. Системно впроваджувати прогресивні цифрові технології в життя громади.
- 4.1. Розвиток електронного урядування, електронної демократії та цифрових технологій.
 - 4.2. Інформатизація галузей міста.
 - 4.3. Цифровізація муніципального управління.
 - 4.4. Підтримка ініціатив цифрового розвитку громади міста.
 - 4.5. Розвиток бази відкритих даних (політика вільного Інтернет-доступу до публічної інформації для будь-якого використання та поширення у форматах, в яких можлива її автоматизована обробка).

Заходи та проекти:

- розробка нового офіційного сайту міської ради (відповідність актуальним стандартам, принципам інклюзивності, забезпечення доступності з різних пристроїв);

- упровадження електронних сервісів для громади та бізнесу (створення нових корисних ресурсів, засобів та можливостей, новітніх сервісів і програм для задоволення потреб і взаємодії з громадянами);
- розвиток та підтримка засобів електронної взаємодії з органами влади (під'єднання до державних систем: Системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів «Трембіта», Системи електронної взаємодії органів виконавчої влади (СЕВ ОБВ) тощо);
- автоматизація транспортної системи, розвиток картки вінничанина (забезпечення повноцінного функціонування автоматизованої системи оплати за проїзд у громадському транспорті та широкого використання її невід'ємного атрибуту – електронного квитка з функціями муніципальної картки вінничанина; функціонування системи диспетчерського управління та контролю за транспортними засобами на основі GPS-технологій, нові додаткові корисні сервіси для громадян);
- інформатизація медичної галузі (продовження розвитку цифрової медичної платформи, впровадження інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій в галузі охорони здоров'я, інформаційної взаємодії між пацієнтами, медичними працівниками та установами);
- інформатизація освіти (продовження впровадження нових цифрових технологій, широке застосування прогресивних форм управління освітою, організації та автоматизації освітніх процесів);
- упровадження комплексних систем: ERP (системи планування ресурсів підприємства) та CRM (системи управління відносинами з клієнтами); автоматизація бізнес-процесів у роботі виконавчих органів і комунальних підприємств;
- підтримка та розвиток автоматизованих систем; перехід до використання міжнародних стандартів, форматів даних і стандартів інформаційної безпеки (реалізація вимог ISO 27001, впровадження blockchain в інформаційних системах тощо);
- впровадження інноваційних систем із елементами штучного інтелекту (автоматизований аналіз та підвищення ефективності муніципального управління);
- співпраця з вищими навчальними закладами (перспективний розвиток міста, виховання креативної молоді, розкриття лідерського та творчого потенціалу, формування сприятливих умов для професійної та особистої реалізації у Вінниці); підтримка проекту «Стартап школа м. Вінниці» на базі Вінницького національного технічного університету (навчання активної молоді втіленню власних ідей у реальні бізнес-проекти з перспективою заснування інноваційних стартап-компаній і забезпечення їхнього сталого розвитку);
- впровадження інноваційних ІТ-проектів у місті (розвиток роботи Вінницького технопарку, використання безпілотних технологій, робототехніки, ботів, технологій віртуальної реальності тощо); взаємодія з вінницьким ІТ-кластером та ІТ-асоціаціями (розвиток міста разом з ІТ-спільнотою);

- сприяння створенню нових електронних можливостей для містян (впровадження сервісів різноманітного спрямування, спеціалізованих сайтів, мобільних додатків);
- розвиток порталу відкритих даних міста (розширення переліку корисних і важливих наборів, створення нових функцій та можливостей порталу, залучення представників громадських організацій, ЗМІ, науковців та бізнесу до формування й використання відкритих даних у своїй діяльності, створенні нових продуктів та сервісів на їх основі);
- підтримка та розвиток середовища відкритих даних (запровадження актуальних світових тенденцій у сфері відкритих даних, реалізація громадських ініціатив з візуалізації та аналітики відкритих даних, імплементація і поширення найкращих практик, використання елементів штучного інтелекту для обробки масивів даних, їх аналізу, виявлення суспільно цікавих процесів);
- сприяння цифровому розвитку в місті (проведення заходів з підвищення знань та компетенції громадян щодо сучасних цифрових технологій і тенденцій; залучення консалтингу для розвитку міста; дослідження стану та тенденцій розвитку ІТ-міста, підтримка ключових напрямків);
- цифрова трансформація компаній-провайдерів цифрових змін (сприяння набуттю нового рівня якості роботи компаніями та експертами, які професійно займаються цифровою трансформацією інших компаній, міста та суспільства шляхом впровадження цифрових концепцій, технологій, компетенцій).

РОЗДІЛ Г. МОНІТОРИНГ І ВНЕСЕННЯ ЗМІН

Реалізація КІРМ має супроводжуватися постійним моніторингом, щоб відслідковувати успіх реалізації за визначеними індикаторами та могли реагувати на зміни у зовнішньому середовищі. Для цього розроблена спеціальна система індикаторів, що спирається на індикатори Цілей розвитку тисячоліття ООН, взятих за основу міської статистики Євростатом та європейськими містами з адаптацією й розширенням до власних потреб управління містом. Окрім цього, розроблена система індикаторів міста Вінниці враховує засади державної статистики та усталені практики збору й аналізу даних галузей життєдіяльності міста.

Для ефективного моніторингу імплементації Концепції м. Вінниця, як і інші міста України, має відреагувати на декілька важливих викликів. **По-перше**, останній перепис населення відбувся у 2001 році, відповідно дані державної статистики є дуже приблизними і часто не відображають реального стану речей. **По-друге**, система муніципальної статистики як така не передбачена в законодавстві, тому значно більше інформації державна статистика збирає на рівні області, а не міста. І **по-третє**, місто Вінниця не має адміністративного поділу на райони, що ускладнює збір інформації та вивчення галузей життєдіяльності й потреб мешканців в окремих районах для більш ефективного планування розвитку цих районів і міста в цілому.

Даний розділ має наступні підрозділи:

- Зв'язок із державним моніторингом
- Зв'язок із регіональним моніторингом
- Системи міського моніторингу
- Муніципальне опитування громадян
- Звіт розвитку щодо ефективності реалізації Концепції
- Внесення змін до Концепції інтегрованого розвитку міста

Зв'язок із державним моніторингом

На постійній основі Державною службою статистики України проводиться відстеження показників соціально-економічного розвитку як держави в цілому, так і окремих адміністративно-територіальних одиниць: областей, районів, міст обласного значення. Дані державної статистики є важливим джерелом інформації для ухвалення рішень на регіональному та місцевому рівні.

Зв'язок із регіональним моніторингом

В рамках виконання Стратегії збалансованого регіонального розвитку та обласних програм структурним підрозділами обласної державної адміністрації проводиться моніторинг показників соціально-економічного розвитку області і, зокрема, окремих районів, міст обласного значення об'єднаних територіальних громад. Вінницька міська рада співпрацює з обласною державною адміністрацією в ході здійснення відповідного моніторингу т, водночас має можливість отримувати необхідну інформацію щодо ситуації в регіоні для ухвалення відповідних рішень.

Системи міського моніторингу

В рамках реалізації Стратегії розвитку м. Вінниці 2020, щорічних програм економічного і соціального розвитку, виконання міських цільових програм виконавчими органами міської ради проводиться збір значної кількості даних. Зокрема у сферах:

- соціально-економічний розвиток міста;
- міська інфраструктура, транспорт, житлово-комунальне господарство, енергетика;
- охорона здоров'я (дані медичної статистики), освіта, соціальний захист, культура;
- житлове господарство;
- надання адміністративних послуг;
- охорона громадського порядку та запобігання надзвичайним ситуаціям (дані міського Ситуаційного центру).

Водночас, для підвищення ефективності ухвалення управлінських рішень необхідно сформувати єдину систему муніципальної статистики, в

рамках якої, зокрема, збиратимуться дані для моніторингу виконання Концепції інтегрованого розвитку міста Вінниці 2030.

Моніторинг упровадження КІРМ включатиме в себе два важливі блоки: система індикаторів виконання Концепції 2030 та система відстеження сприйняття жителями об'єднаної територіальної громади процесів у ході реалізації документа.

Моніторинг упровадження Концепції здійснюватиметься виконавчим органом міської ради, до функцій якого належить координація роботи з впровадження стратегічних документів спільно з іншими виконавчими органами, задіяними в процесі виконання заходів і проектів Концепції 2030.

Для забезпечення функціонування ефективної системи моніторингу планується розробити і затвердити рішенням виконавчого комітету міської ради систему кількісних і якісних показників (індикаторів), на основі аналізу динаміки яких відстежуватиметься стан досягнення цілей за усіма візіями, галузевими частинами і наскрізними темами Концепції 2030. Збір інформації за визначеним переліком показників має проводитися не рідше одного разу на рік.

Муниципальне опитування громадян

Проект “Інтегрований розвиток міст в Україні” з 2019 року започаткував типове для німецьких міст опитування жителів, що проводиться кожних два роки. Опитувальник для Вінниці розробила дослідницька компанія GfK з урахуванням пріоритетів, зафіксованих у Концепції інтегрованого розвитку міста, Цілей розвитку тисячоліття ООН і пропозицій німецьких експертів.

В опитуванні містяни дають свою (суб'єктивну) оцінку різних сфер життєдіяльності міста, особливості тих, які їх найбільше турбують: стан житла, якість питної води, задоволеність комфортом у районі проживання, безпека, якість освітніх послуг, наявність робочих місць тощо. Результати опитування містян є невід'ємним компонентом системи моніторингу процесів розвитку міста, оскільки опитування одразу виявляє успішність і слабкі сторони реалізації Концепції. Опитування також є важливим інструментом участі громадян у розвитку міста.

Звіт розвитку щодо ефективності реалізації Концепції

Під час реалізації КІРМ має відбуватися звітування про оцінку її реалізації з однаковими часовими інтервалами. При вирішенні щодо визначеності, структури та змісту такого звіту мають бути враховані наявні форми та процеси звітування. Структура звіту має відповідати тематичному розподілу КІРМ, її основним цілям і проектам та відображати стан їх реалізації.

Внесення змін до Концепції інтегрованого розвитку міста

КІРМ - не статистичний план, а постійний процес міжгалузевої співпраці акторів у межах і поза межами органів влади, ціль якого - розуміння та імплементація сталого розвитку міста. Цей процес підтримують і вдосконалюють робочі групи, що мають тривалу традицію співпраці, або ті, що виникли в результаті розробки Концепції. До таких відносяться:

- мережі людей - експертів та активістів, що були залучені до процесу розробки КІРМ;
- робочі групи КІРМ у системі міської влади.

Без сумніву, в процесі реалізації Концепції неодноразово виникатиме потреба внесення змін чи додаткового опрацювання частин цього документа, адже розвиток міста - динамічний процес, у якому передумови можуть швидко змінюватися. Відтак необхідно зафіксувати терміни для переосмислення Концепції та внесення відповідних змін. Для того, щоб побачити нові вимоги до розвитку міста та могли на них відповісти стратегічно, а не «гасінням пожеж», також необхідно створити адміністративні та бюджетні передумови, за яких прийняття КІРМ має обумовити реалізацію Генерального плану у відповідності до запланованого в Концепції. Тоді зміни в Генеральному плані теж зумовлять внесення змін до Концепції.

Зміни до Концепції вносяться на підставі обґрунтованого подання виконавчого органу міської ради, який координує реалізацію Концепції шляхом ухвалення відповідного рішення міської ради.

ДОДАТКИ ДО КОНЦЕПЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО РОЗВИТКУ МІСТА 2030

- Глосарій
- Перелік таблиць, рисунків та картосхем

Глосарій

- **Агломерація (міська)** - територіальне економічне утворення, яке виникає на основі одного значного міста (або контактних розташованих декількох міст), що створює суцільну зону урбанізації (включаючи суміжні населені пункти) через сформовані економічні, транспортні та просторові зв'язки.
- **Бізнес-центр, зокрема офіси класу А** - інфраструктурний комплекс, який складається з однієї або декількох будівель і допоміжних споруд, основною функцією якого є створення сприятливого середовища для функціонування бізнесу та ведення ділової активності. Бізнес-центри класу А характеризуються зручною транспортною доступністю, комфортними офісними приміщеннями та суміжною інфраструктурою (коворкінги, зали для переговорів, конференц-зали, кімнати для відпочинку, заклади харчування, фітнес-зали тощо), забезпеченням якісними інженерними та телекомунікаціями.
- **Браунфілди** - закинуті або частково закинуті міські території, які страждають від наслідків їх попереднього використання (переважно у промисловості), спричиняють негативний просторовий, економічний і соціальний вплив на прилеглі райони міста та потребують значних ресурсів для їх відновлення, повторного використання й повернення у міську просторову структуру.
- **Гендер (у соціології)** - система соціально обумовлених ролей, моделей поведінки, діяльності, а також атрибутів, які певне соціокультурне товариство вважає необхідними для чоловіків і жінок.
- **Гендерний мейнстрімінг** – визнана на глобальному рівні стратегія втілення політики гендерної рівності у різних сферах (економічній, політичній, соціальній) та на різних рівнях (сім'я, підприємство, громада, країна).

- **Гетерархія** – розподілена влада.
- **Грінфілди** - вільні від забудови відкриті території, які розташовані в межах або безпосередній близькості від урбанізованих районів, мають ознаки природного ландшафту та у перспективі можуть бути використані для розширення та розбудови населеного пункту.
- **Горизонтальний спосіб управління** - побудова організаційної структури певної спільноти за принципом демократичності, рівності, взаємної довіри та взаємного визнання усіх без винятку членів даної спільноти. Горизонтальний спосіб управління сприяє більшій ефективності та об'єктивності ухвалення рішень, спільній відповідальності за ці рішення та гнучкості управлінської структури.
- **Дезадаптована особа** - це людина, яка відрізняється від інших людей через проблеми адаптації в середовищі життєдіяльності, що відбилися на ній, її розвитку, діяльності, здатності вирішувати природні для певної ситуації завдання.
- **Демографічний прогноз** - прогноз динаміки чисельності населення населеного пункту і його основних демографічних параметрів (загальна чисельність, статеві-віковий склад, родинний стан, освіта, міграція, соціальний стан, рівень і якість життя).
- **Закрите товариство (gated community)** - тип житлового товариства, яке характеризується фізичною (паркани, охорона, обмежене пересування для нерезидентів) і соціальною (користування благами лише місцевими жителями, проживання лише представників певного класу та статусу) відокремленістю від решти міста. Створення закритих товариств часто спричиняє соціальну сегрегацію та несправедливий розподіл ресурсів у містах.
- **Зелений каркас** - просторово сформована мережа зелених зон (ліси, парки, сквери), зон природних ландшафтів (поля, річкові долини, яри та пагорби) та відкритих озелених публічних просторів (двори, прибудинкові території, проспекти, площі з високим ступенем озеленення), які мають важливе значення для екологічного балансу міста та розташовані в безпосередній близькості та доступності для міських жителів у будь-якій частині міста.
- **Зелений пояс** - пояс природних ландшафтів і відкритих просторів, які оконтурюють місто, створюючи природну межу із сусідніми громадами, та виступають важливим компонентом у формуванні “життєвого простору” для міста.
- **Ієрархія** – порядок підпорядкування нижчих чинів, посад вищим.
- **Інклюзія** - процес включення усіх без винятку членів певної спільноти (незалежно від походження, статі, індивідуальних особливостей, соціального статусу, політичних, релігійних і культурних поглядів) до

суспільного життя та створення відповідних умов (або подолання бар'єрів) для їх залученості.

- **Інтеркультурність** - це концепція, що додає нове бачення в управління товариством, яке складається з культурно роз'єданого населення. Це ідея надання всім рівних прав і можливостей, можливість обміну досвідом між країнами, інтеграція культурних особливостей існування полікультурних суспільств.
- **Корсо** - основна вісь руху громадського транспорту міста, яка створює простір концентрації міського життя та дозвілля.
- **Компетенції XXI століття** - (згідно зі Світовим економічним форумом, 2016 рік) комплексне вирішення проблем, критичне мислення, креативність, управління людьми, координація дій з іншими, емоційний інтелект, складання суджень і ухвалення рішень, сервіс-орієнтування, взаємодія, ведення перемовин, когнітивна гнучкість.
- **Людський капітал** - набір знань, навичок, соціальних і персональних компетенцій, які уможливають здатність до праці та продукування економічного блага.
- **Маятникова міграція** - процес переміщення населення (зазвичай із чіткою періодичністю) з місця постійного проживання до місця роботи або навчання. Це переміщення характеризується перетином кордонів між різними населеними пунктами.
- **Міське розповзання (urban sprawl)** - процес експансії населення певного міста на вільні території навколо нього з утворенням монофункціональних низькоповерхових житлових районів із низькою щільністю населення. Міське населення спричиняє автомобілізацію суспільства та розмивання цілісної міської ідентичності.
- **Мобільність (міська)** - процес щоденного руху жителів міста з точки А в точку Б з використанням певних видів переміщення (пішки, велосипедом, громадським транспортом, автомобілем тощо).
- **Монетизація пільг** - надання громадянам замість безкоштовних послуг грошей, якими можна за них розраховуватися.
- **Нульовий баланс (в екології)** - вид взаємодії між людиною та навколишнім середовищем, за якого негативний вплив людської діяльності компенсується тотожними заходами з поліпшення екологічного стану.
- **Партисипація** - свідома, активна політична участь громадян у формуванні, виробленні та реалізації політичних та інших життєво важливих рішень.
- **Поліфункціональний центр** - транспортний вузол, в якому сконцентровані комерційні, освітні, медичні, соціальні, культурні, логістичні, рекреаційні та інші функції міста.

- **Ревіталізація (просторова)** - процес трансформації міського простору, який супроводжується фізичним відновленням і функціональним переосмисленням конкретного району/вулиці/будинку.
- **Скрінінг (у медицині)** - раннє виявлення захворювань, що дозволяє забезпечити ранній початок лікування з розрахунку на полегшення стану пацієнтів і зниження смертності.
- **Соціальна відповідальність** - це обов'язок особи, організації чи підприємства оцінити власні наміри та здійснювати вибір поведінки/діяльності відповідно до норм, що відображають інтереси суспільного розвитку, а у випадку порушення їх – обов'язок звітувати перед суспільством і нести покарання.
- **Соціальний капітал** - фактор ефективного функціонування соціальних груп, який включає такі компоненти, як міжособистісні відносини на основі довіри та кооперації, відчуття спільної ідентичності, дотримання спільних цінностей та норм. У контексті міста соціальний капітал є основою взаємної ідентичності та стійкого функціонування міської спільноти.
- **Стала мобільність** - забезпечення містом потреб у вільному, безпечному, екологічно чистому та сталому пересуванні містом для всіх груп населення.
- **Стейкхолдери** - люди, їх групи чи організації, які можуть впливати, на яких можуть вплинути чи які можуть вважати себе під впливом рішення, операції чи результату конкретного проекту.
- **STEM-науки** - наука, технології, інженерія, математика (Science, Technology, Engineering and Mathematics).
- **Субурбанізація** - міграція населення конкретного міста за його межі у приміські зони для постійного місця проживання.
- **Субурбія** - житлова зона, розташована в безпосередній близькості до щільного урбаністичного центру та на противагу йому характеризується низькою густиною населення з переважанням окремих домогосподарств.
- **Стратегія подвійного виграшу (win-win strategy)** - стратегія взаємодії та уникнення конфліктів з усіма причетними стейкхолдерами, за якої кожен учасник процесу залишається у виграшному становищі.
- **Університет третього віку (із соціальної політики)** - перший у столиці України безкоштовний навчальний заклад для пенсіонерів, урочисто відкрився 4 вересня 2009 р. Створений він за ініціативи та сприяння Віктора Пилипишина й громадського руху «Кияни передусім!».
- **Урбаністичне ядро** - високо урбанізована територія, яка характеризується високою щільністю населення, концентрацією якісної міської інфраструктури та динамічною економічною, соціальною та культурною активністю.

- **Фасилітація** - це організація процесу колективного вирішення проблем у групі, який керується фасилітатором (ведучим, головуючим). Це одночасно процес і сукупність навичок, які дозволяють ефективно організувати обговорення складної проблеми без втрат часу та за короткий термін виконати усі заплановані дії із максимальним залученням учасників процесу.
- **Центри міжміського сполучення** - важливі об'єкти транспортної інфраструктури, які уможливають транспортне сполучення міста з іншими населеними пунктами на регіональному, національному та міжнародному рівнях.

Перелік рисунків, таблиць та картосхем

Рис. 1. Піктограма КІРМ «Місто, в якому хочеться залишитись»

Рис. 2. Піктограма візії «Комфортне, культурне, та соціально відповідальне місто»

Рис. 3. Піктограма візії «Конкурентоспроможне українське місто на мапі Східної Європи»

Рис. 4. Піктограма візії «Екологічне і зелене місто над річкою Південний Буг, місто сталої міської мобільності»

Рис. 5. Піктограма візії «Місто збалансованого просторового розвитку»

Рис. 6. Піктограма візії «Місто сильної громади»

Рис. 7. Трансформація піраміди міської мобільності м. Вінниці

Рис. 8. Динаміка чисельності новонароджених та померлих у м. Вінниця, 1990-2015 рр. (тис. осіб)

Рис. 9. Природний приріст населення м. Вінниця, 1990-2015 рр. (тис. осіб)

Рис. 10. Сальдо міграції з поділом за статтю, 2001-2015 рр. (тис. осіб)

Рис. 11. Динаміка вікової структури населення у м. Вінниця, 1995-2015 рр. (тис. осіб)

Рис. 12. Чисельність населення м. Вінниці у розрізі статей та вікових груп, 2015 р.

Рис. 13. Смертність населення м. Вінниці у розрізі статей та вікових груп, 2015 р.

Рис. 14. Прогнози народжуваності населення м. Вінниці, 1990-2030 рр. (на 1000)

Рис. 15. Прогнози народжуваності населення у м. Вінниця, 2020-2030 рр. (на 1000)

Рис. 16. Прогнози смертності населення м. Вінниці, 1990-2030 рр. (на 1000)

Рис. 17. Прогнози смертності населення у м. Вінниця, 2020-2030 рр. (на 1000)

Рис. 18. Прогноз вікового складу населення м. Вінниці, 2015-2030 рр. (тис. осіб)

Рис. 19. Порівняння структури видатків бюджету м. Вінниця у 2014 та 2017 роках

Рис. 20. Розрахунок прогнозних надходжень до бюджету м. Вінниця в млн. грн.

Рис. 21. Галузева структура залучених у економіку міста прямих іноземних інвестицій

Рис. 22. Складові галузі технічної інфраструктури

Таб. 1. Матриця аналізу та розвитку пріоритетних галузей економіки м. Вінниці

Таб. 2. Загальноукраїнські тенденції проблем жінок та чоловіків

Таб. 3. Кількість промислових підприємств, які проводять діяльність в розрізі видів промислової діяльності та обсяги реалізованої продукції (товарів, послуг) у 2017 році

Таб. 4. Обсяги відходів життєдіяльності міста

Таб. 5. Характеристика житлового фонду по рокам забудови (не включені дані останнього десятиліття)

Картохема 1. Просторова модель міста

Картохема 2. Просторовий розвиток, транспорт та мобільність

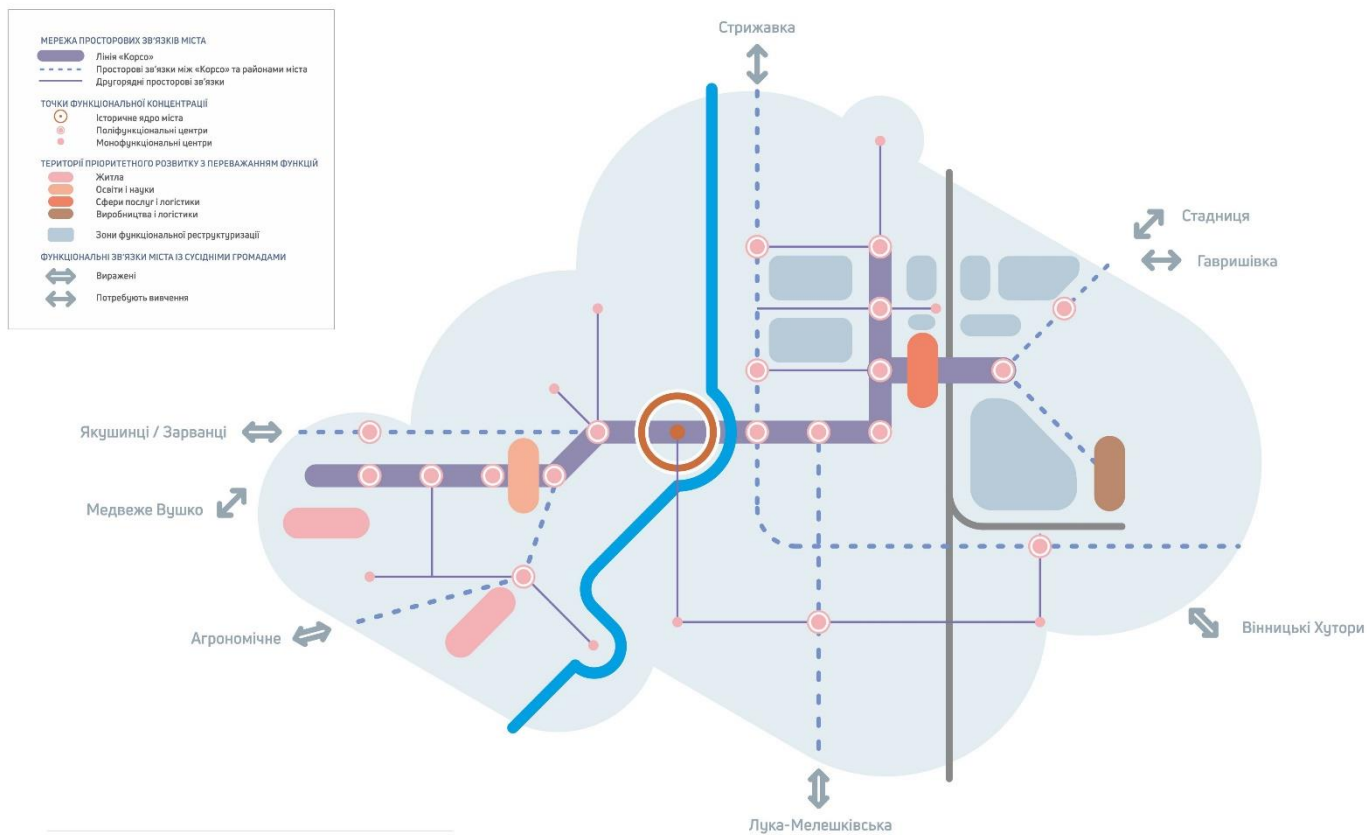
Картохема 3. Економіка, освіта, інновації

Картохема 4. Екологія, енергоефективність, технічна інфраструктура

Картохема 5. Стратегічні проекти КІРМ Вінниця 2030

Картосхема 1.

ПРОСТОРОВА МОДЕЛЬ МІСТА ОСНОВНІ ПРОСТОРОВІ КОМПОНЕНТИ МІСЬКОГО РОЗВИТКУ ДО 2030

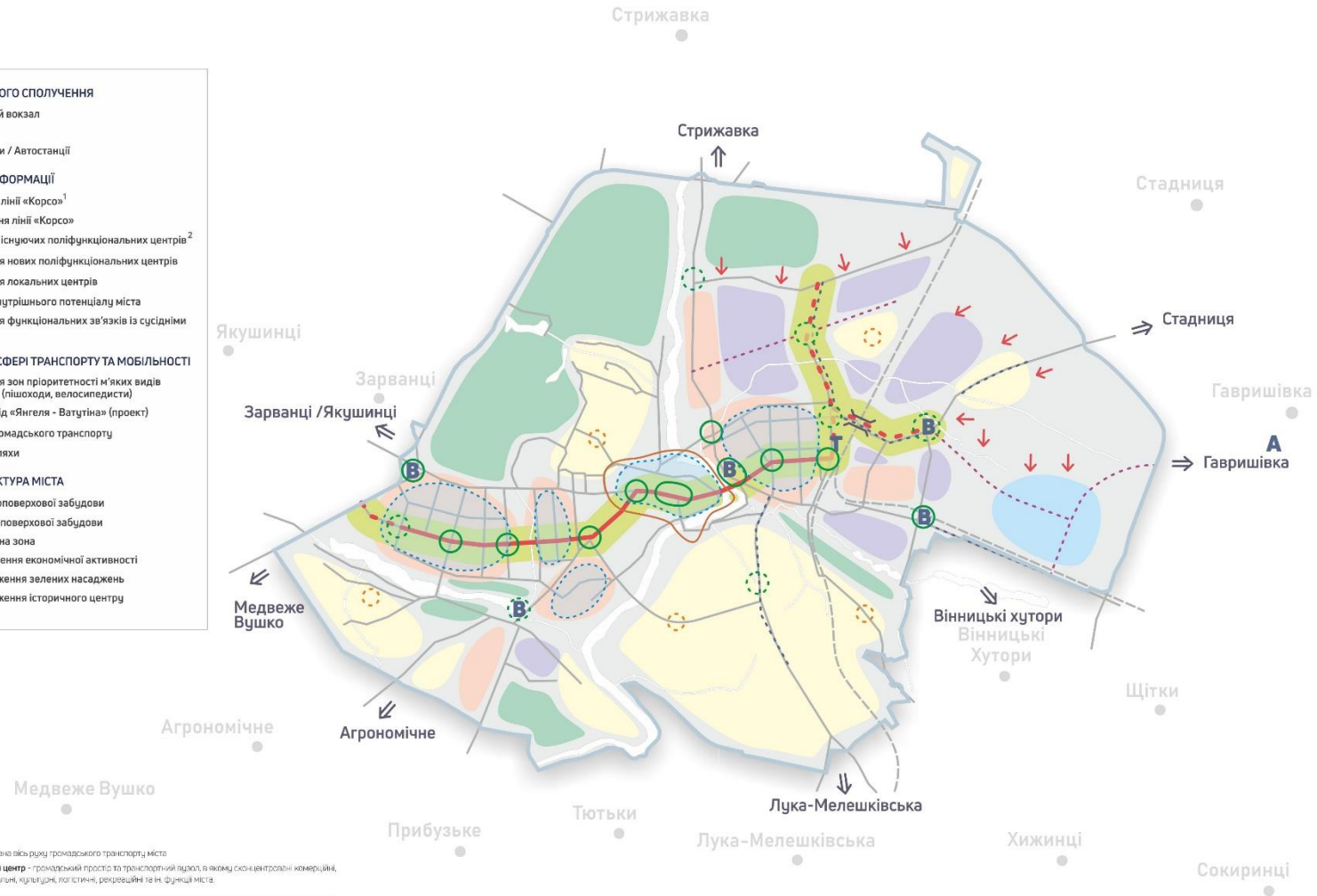

Картосхема 2.

ПРОСТОРОВИЙ РОЗВИТОК, ТРАНСПОРТ ТА МОБІЛЬНІСТЬ

ОСНОВНІ ПРОСТОРОВІ КОМПОНЕНТИ, СТРАТЕГІЧНІ ПРОЕКТИ

ОБ'ЄКТИ МІЖМІСЬКОГО СПОЛУЧЕННЯ	
T	Залізничний вокзал
A	Аеропорт
B	Автовокзали / Автостанції
ПРОСТОРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ	
	Підсилення лінії «Корсо» ¹
	Продовження лінії «Корсо»
	Підсилення існуючих поліфункціональних центрів ²
	Формування нових поліфункціональних центрів
	Формування локальних центрів
	Розвиток внутрішнього потенціалу міста
	Формування функціональних зв'язків із сусідніми громадами
ТРАНСФОРМАЦІЇ У СФЕРІ ТРАНСПОРТУ ТА МОБІЛЬНОСТІ	
	Формування зон пріоритетності м'яких видів мобільності (пішоходи, велосипедисти)
	Шляхопровід «Янгеля - Ватутіна» (проект)
	Нові лінії громадського транспорту
	Нові автошляхи
ПРОСТОРОВА СТРУКТУРА МІСТА	
	Зона низькоповерхової забудови
	Зона багатоповерхової забудови
	Індустріальна зона
	Зона підсилення економічної активності
	Зона збереження зелених насаджень
	Зона збереження історичного центру

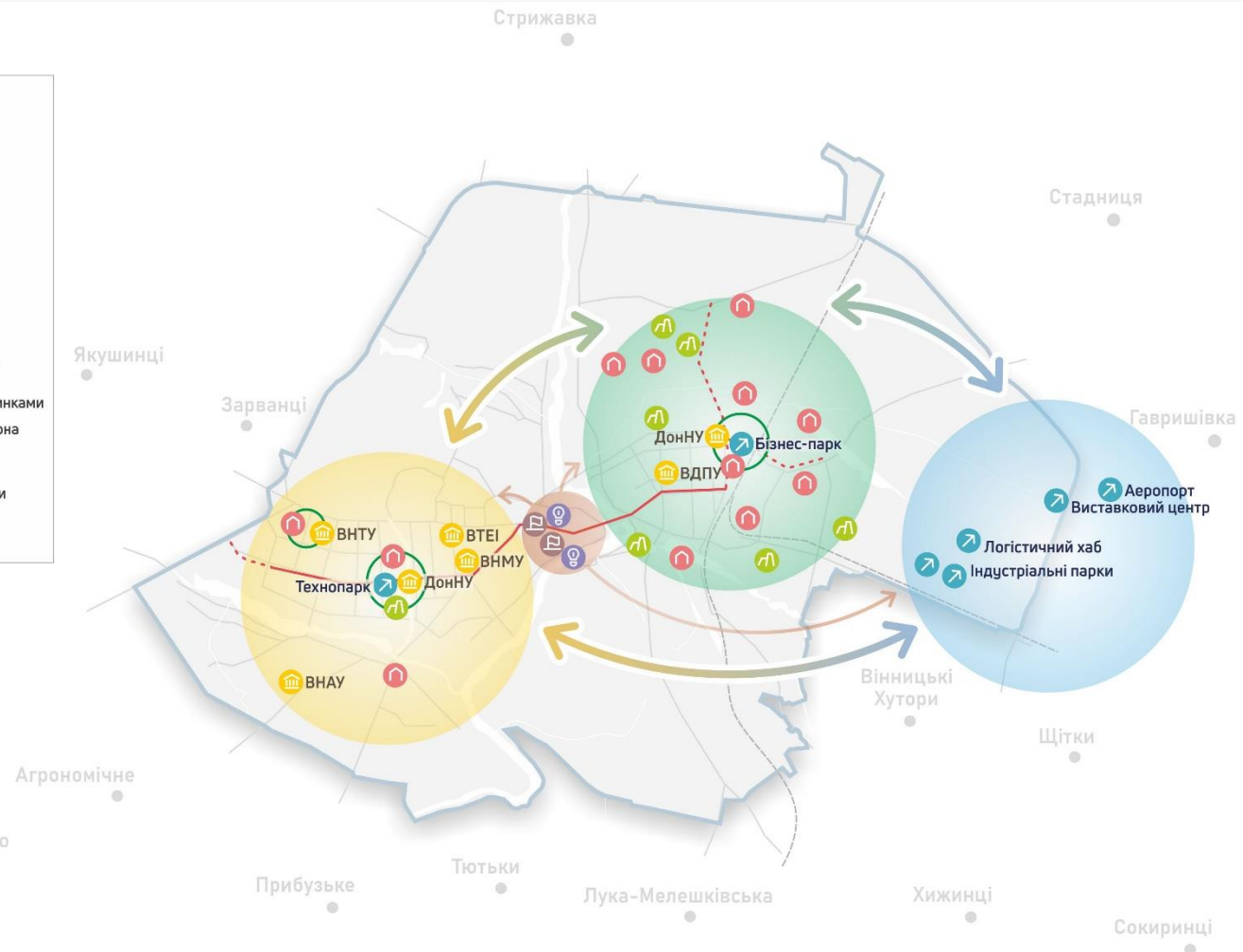
¹Лінія «Корсо» – основна вісь руху громадського транспорту міста

²Поліфункціональний центр – громадський простір та транспортний вузол, в якому сконцентровані комерційні, освітні, медичні, соціальні, культурні, логістичні, рекреаційні та ін. функції міста.

Картосхема 3.

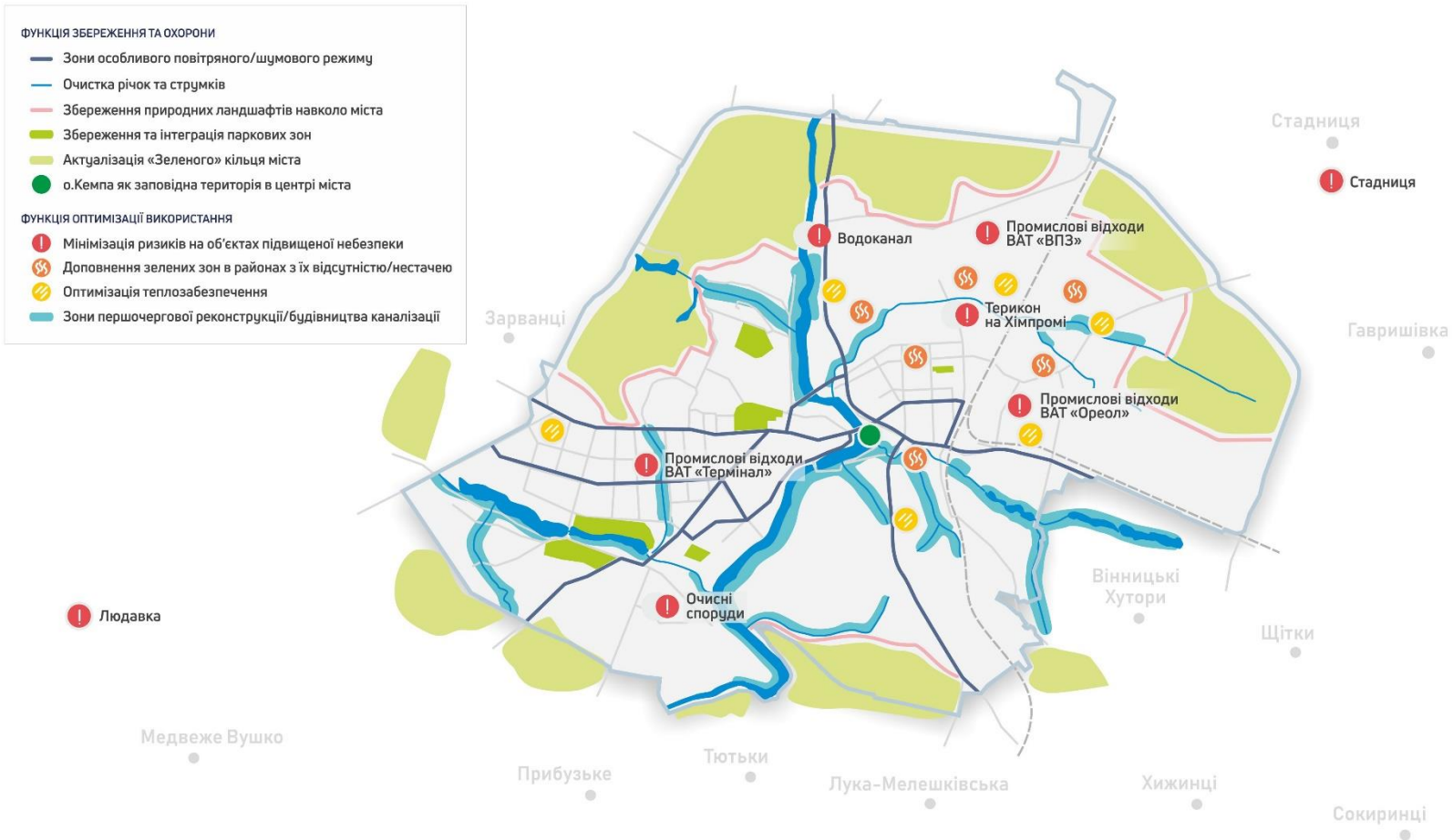
ЕКОНОМІКА, ОСВІТА, ІННОВАЦІЇ ОСНОВНІ ПРОСТОРОВІ КОМПОНЕНТИ, СТРАТЕГІЧНІ ПРОЕКТИ

- ІСНЮЮЧІ ПРОСТОРОВІ КОМПОНЕНТИ**
- Промисловий сектор
 - Браунфілди
 - Університети
 - Лінія «Корсо»
 - Продовження «Корсо»
 - Поліфункціональні центри
- ЕКОНОМІЧНЕ ЗОНУВАННЯ МІСТА**
- Зона трансферу технологій
 - Зона нового індустріального центру
 - Зона зв'язку із зовнішніми ринками
 - Адміністративний центр та зона неформальної освіти
 - ОДА, ВМР
 - Заклади неформальної освіти
 - Стратегічні проекти

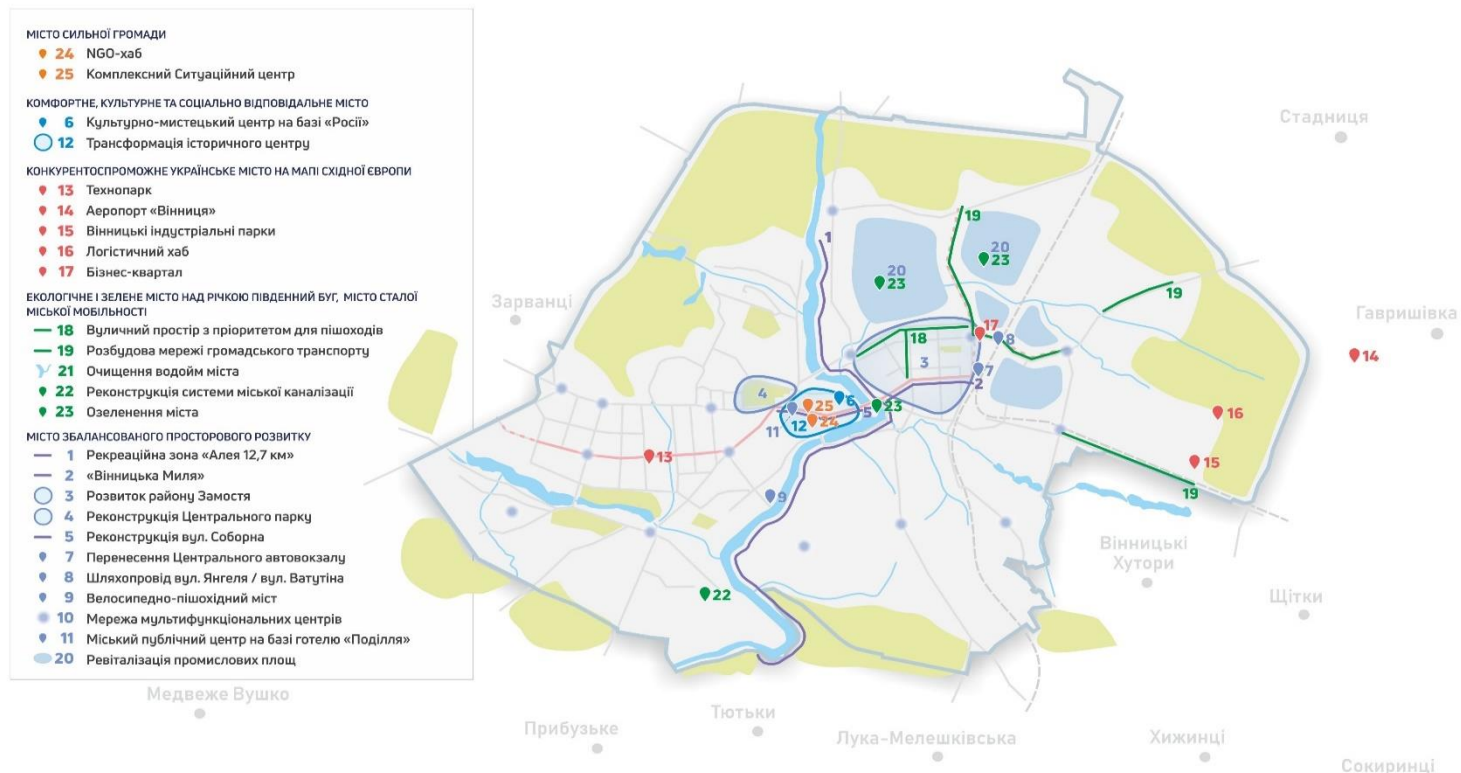
Картосхема 4.

ЕКОЛОГІЯ, ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ, ТЕХНІЧНА ІНФРАСТРУКТУРА ОСНОВНІ ПРОСТОРОВІ КОМПОНЕНТИ, СТРАТЕГІЧНІ ПРОЕКТИ

Картосхема 5.

СТРАТЕГІЧНІ ПРОЕКТИ КІРМ ВІННИЦЯ 2030 ЯКІ МАЮТЬ ПРОСТОРОВУ ПРИВ'ЯЗКУ

Міський голова

С. Моргунов

Департамент економіки і інвестицій

Даровська Валентина Миколаївна

Начальник відділу стратегічного планування та моніторингу управління стратегічного розвитку